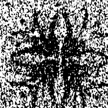
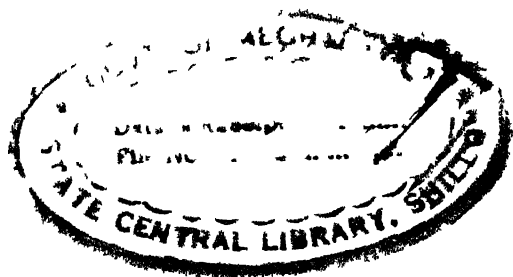
JINGKOIT-JINGKHIAH

BAD

JINGIMSLEM

U A. C. SELMON, M.D.

Jingkoit-jingkhiah

BAD

Jingimslem

N Ramakrishna

Suk bad khıah krat

JINGKOIT-JINGKHIAH
BAD
JINGIMSLEM

Ka jingthoh ha ki bun ki ktien shaphang ka daw ka jingiada bad jingsumar ia ki jingpang paitbah

Da

U A C SELMON, M D

(Ba la pynbeit)

The Oriental Watchman Publishing House
Salisbury Park, Poona 1, India

Ka Jingshon kaba nyngkong 3,000 tylli la rejistar ha u bnai December 15, 1955

Ka Oriental Watchman Publishing House
Salisbury Park, Poona 1

Baroh Ki Hok La Bat

La shon bad la pynmih da U O A Skau ha, bad na ka hynta, Ka Oriental Watchman Publishing House, Salisbury Park, Poona 1, India
3,000—2925-55

KTIEN LAMPHRANG

Ka jingstad shaphang ka dawai-dashin kam jiw neh shi jaka, la ki jingshisha shongtynrai ha kiba la seng ia ka kim jiw kylla Dei ha ka snem 1924 ba ka jingshon kaba nyngkong jong "Ka Jingkoit Jingkhiah bad Jingim Slem" ka la mih na ki ing shon kot Naduh kata ka por la khadar sien la shon ia ka ha ka ktien phareng bad la pynkylla ia ka ha ki khyndai tylli ki ktien ha ri India—Bengkoli, Kujrathi, Hindi, Kanaris, Malaialam, Marathi, Telugu, Tamil, bad Urdu Bun kaba ia dei ha ka por ba dang shon nyngkong ia kane ka kot ka iadei mynta ruh, hynrei hapdeng kine ki snem la don bun ki jingshem ba phylla ha ka liang ki dawai-dashin Ka Penisilin bad ki dawai Solpha ki la pynkylla ia ka jingsumar ia katto-katne ki jingpang bad ki jingpang iabit

Ha kane ka jingshon ia kane ka kot mynta la pynrung ia ki jingshem kiba dang shen eh ia ki dawai, ki bitamin bad ia ki jingpynsan ia ka met, kiba iadei bad ki jingpang kiba la ia tuklar ha kane ka kot Don ki lynnong kiba la hap thoh thymmai pat ban pyniabiang bad ka jingai dawai kaba dei mynta ki por Da ki hajar ki ing ha India, Pakistan, Burma, bad Silon ki la ioh jingiarap na ki jingshon kiba kham mynshua ia kane Ngi pynmih ia kane ka jingshon da ka jingngeit skhem ba kan long ka jingiarap ia ka jingkoit-jingkhiah bad jingmanbha jong ki briew kiba shong ha ki bynta ba shathie ka ri Eshia (Asia) Ym shym la thmu ba kane ka kot "Ka Jingkoit Jingkhiah bad Jingim Slem" kan shim noh ia ka jaka u doktor, hynrei da kaba ai jingtip shaphang ki dak ki jingpang bad ia ki daw ka jingbymkoit-bymkhiah, bad ba ai buit ia u nongpule, haba donkam ban wad ia ka jingiarap kaba tang u doktor uba pas u lah ban ai, kan iarap ia ki paitbah ban kham ñiew kor ia ka jingtrei ki doktor, ki dispenseri bad hospital

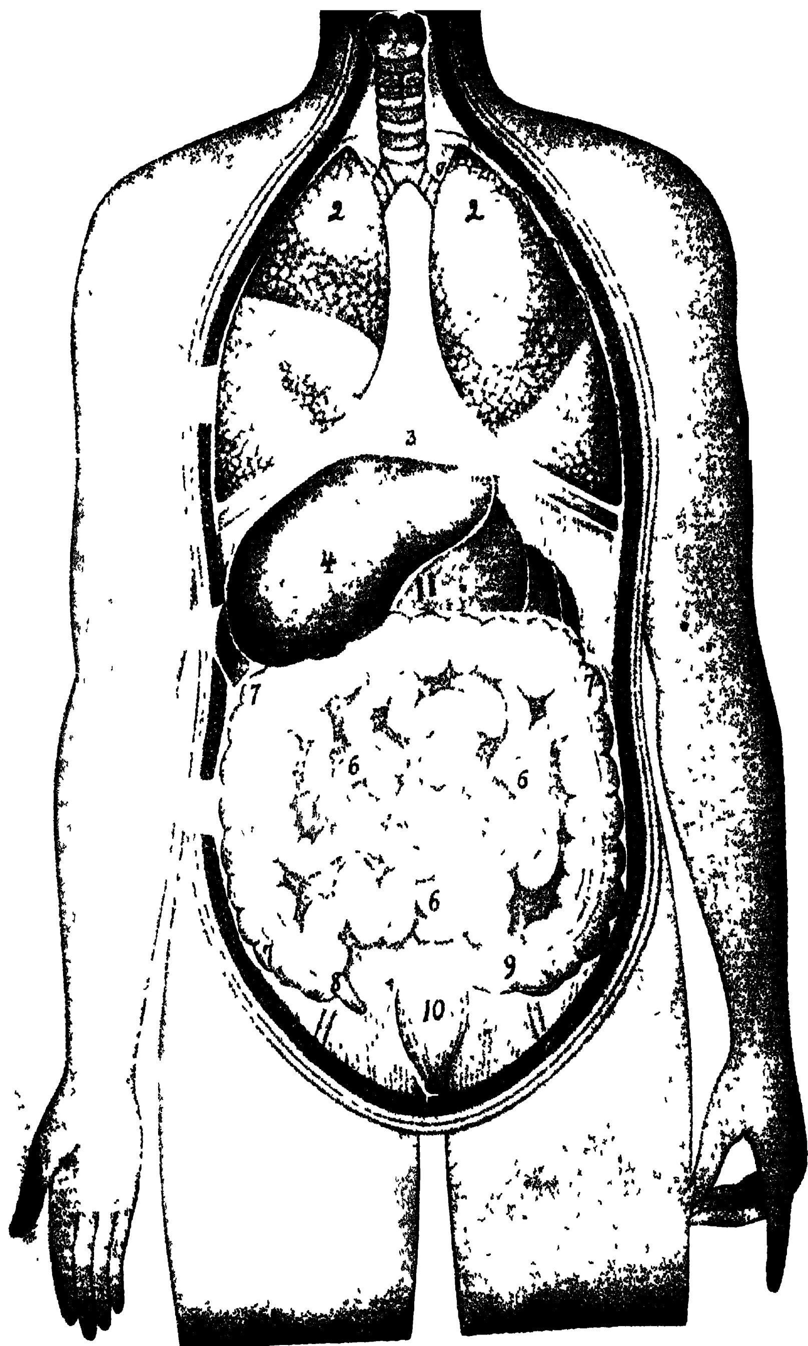
KI NONGSHON

KI JINGKDEW

Ka Jingiathuh Ia Ki Tiar Shapoh ka Met U Briew

1 U Tangkro
2 Ki Tor
3 Ka Sad Snier
4 U Dohnud
5 Ka Pla Ksang ka don ha lyndet ka 'nierheh hamar kane ka dak (Gall Bladder)
6 Ki Snier rit (Small Intestines)
7 Ki Snier heh (Colon)
8 Ka Sikom ha kaba don i 'niertam (Appendix)
9 U Sigmoid Colon
10 Ka 'Nier kut
11 Ka 'nierbah ka dur kaba 6 shaphang ka diang ka 'nierbah ka dei ka duodenom.
12 Ki Lamjew
13 U Khlap
14 Ki Shyiengkrung
15 Ki bynta hapdeng ki Shyiengkrung
16 U Klongsnam
17 U Thied snam ki Tor la ai rong jyrngam ba u wan pyniaid ia ka snam bymkhuid (Pulmonary Artery)
18 U (Aorta) u Thied 'namsaw uba heh eh uba mih na u klong snam.
19 U Thied 'namiong uba heh uba wan rah ia ka snam na ka met sha u klong snam (Superior Vena Cava)
20 U Thied 'namiong uba rit uba wan rah snam na ka met sha u klong snam Inferior Vena Cava
21 U Thied 'namsaw jong ka kpoh Abdominal Aorta
22 Ki khyllai bad ki Thied 'namsaw, 'namiong jong ki khyllai la pyn-i
23 Ki shyieng jylleng
24 Ka jar snier
25 Ki tyndong rah umpynjhieh na ki khyllai sha ka panjung (uterus)
26 Ka jingoh pyngkiang ia ka kutsnier (pla eit)
27 Ka jar snier jong ka jylleng
28 Ka pla khun
29 Ki pylleng ba dang ksain (Ovaries)
30 Ki (Obidok) Ki Kynja thied
31 Ka shyntur ka pla khun.

2
2
3
4
7
7
6
6
6
9
8
10

KI NUKSA DUR

Sla

LYNNONG 1

Ka Jingdon Bakordor Tam Jong U Briew

KA JINGIM ka dei ka jingdon kaba donkam tam u briew, bud nangta ha ka jingkordor dei ka jingkoit-jingkhiah Khlem ka jingkoit-jingkhiah, ka jingim ka duh noh, ym tang lajan baroh ki jingmyntoi jong ka, hynrei ki jingkmen bad jingsngewbha jong ka de Namar lada ka met kam khlain bha, u briew um lah ban iaid kat shaba u mon, un ym lah ban leh ia kata kaba u sngewtynnad ban leh, un ym lah ban bam ia ka jingbam kiba sngewtynnad ban bam

U briew uba pang ym tang ba u shitom bad kordit hi bad ba um lah ban pyndap ia ka jingdonkam, hynrei u donkam iwei ne ar ngut ki briew ki ban shu shong bad sumar ia u Ha kane ka liang u la long ka jingkit bakhia ia kiwei kiba la hap ban sumar, ban ai bam ai dih, bad ai jainkup jainsem ia u

Ka Jingmynsaw Na Ki Briew Kiba Pang

Nangta shuh u briew uba pang u long ka jingmynsaw ia kito baroh kiba hajan ia u, namar bun ki jingpang ki iabit ia kiwei pat Hato ngim jiw la iohi ba haba uwei u briew ha iing u pang, tang shipor kiwei pat kiba ha iing ki bit jingpang na u bad ki thiah lang baroh? Kham bunsien ka jingpang ka bur na kata ka iing sha kiwei pat ki iing kiba marjan, bad kumta ka pynmih ia ka jingduh kaba khraw haba ki briew kim lah shuh ban trei, bad teng teng duh sa ka mynsiem de

Nalor nangta haba la noiom ka jingkoit-jingkhiah ym lah ban pynbha pat ha ka shi sngi Ka long ka jingbakla kaba pynsngewsih shibun ban pyrkhat ba ka jingpang ka long ka

jingjia kaba rit kaba lah ban pynkoit ia ka da kaba dih dawai katto-katne Bun ki dawai ki shim por bun sngi ban trei bad ka lut shibun kat ban da koit Lada peit na kane ka liang, ka shai kdar ba ki paitbah kumjuh mar-marwei ngi dei ban khein kor shibun eh ia ka jingkoit-jingkhiah Ka dei ka kamram kaba nyngkong eh ia uwei-pa-uwei ban sumar ia ka met jong u ha ka jingkoit-jingkhiah Kane ka dei ka kamram jong u ia lade hi, ia la kiba ha iing, ia la ki paramarjan bad ia la ka ri, bad kaba khraw eh ka long ka kamram jong u sha U Nongthaw jong u hi Ka long kaba bakla ban tharai ba dei ki blei, ki ksuid ne ka jinglong ka suinbneng kaba pynlong jingpang, namar kata ka jingpang ka long ka bym lah kiar Ia ka jingim ne jingiap ym shym la rai da ka nusib

Ka Daw Jong Ka Jingpang

Ka jingpang ka wan da kaba pynkhein ia ka ain ka jingkoit-jingkhiah Da kaba sumar bha ia ka ain ka jingkoit-jingkhiah bad sumar bha ia ka met ka long kaba lah ban kiar ia ki phra ne ki shiphew tylli ki jingpang na kiba bun ki briew ki shah Ka jingsumar bniah ia ki ain jong ka jingkoit-jingkhiah ka wallam ia kata ka jingkyrkhu kaba baroh ki briew ki kwah, ka jingim slem Ka jingbymkhein-kor ia ki ain ka jingkoit-jingkhiah ka wallam ia kata ka jinglanot kaba baroh ki briew ki tieng, ka jingpang bad ka jingiap-khlem-yrta

Ia Ki Met Ym Don Ba Sumar Bha

Ki briew haba ki koit kim da salia eh ban sumar ia la ki met, hynrei haba ki pang hangta ki sa sdang wad bniah kumno ban sumar ia la ki met, hynrei durlanot, ynda haba la dier eh Kane ka long kumba ngi khangdieng ia la ki jingkhang ynda u nongtuh u la mih Ka por kaba bha eh ban sumar ia ka met ka long haba ka met ka dang lung La ju ong ba khnang ban ai ia u khynnah ka met ka phad kaba khlain bad kaba koit ba khiah, la donkam ban sdang shua ban kha ia u Ki kpa bad ki kmie ki dei ban sumar bha ia la ki met ha ka jingkoit-jingkhah khnang ba kin ioh ki khun kiba khlain. Kiba pang kim lah ban ioh ki khun kiba khlain.

Lehse bun ki nongpuke ia kane ka kot ki la long lypa kiba la iaw Don ruh lehse kiba la don ki met kiba tlot ba la ban da ki jingpang Lada kumta ka la kham donkam shuh-shuh ba ki nongpule jong kane ka kot kin wad bniah ia ki ain ka jingkoit-jingkhiah, ym tang ban tip kumno ban sumar ia ka ha ka jingkhiah-khran jong ka, hynrei ban pynkoit pat ia ka haba ka pang Ka jingthmu jong kane ka kot ka long ban ai jingtip ia u nongpule kumno ba u lah ban kiar na ki jingpang bad ban sumar ia lade bad ia la kiba ha iing ha ka jingkoit-jingkhiah Ka iathuh ia ka rukom sumar ia ki jingpang paitbah ba u briew u bym long u doktor ruh u lah ban leh ha la iing Ym da donkam ban ong ba haba wan ki jingpang kiba jur dei ban wad ia ki nongpynkhiah kiba la pas namar ym don kot kaba lah ban mih bujli ha ka jaka u doktor

Ki Daw Jong Ka Jingpang

Bun ki briew ki pyrkhat bakla ba ki jingpang ki long ki bym lah kiar Ki doktor bad ki riewstad mynta ki la pyn-i shai ba ki jingpang ki don ki daw kiba thikna kiba pynmih ia ki Don ki jingpang kiba mih na ka bynta ba ka met ka duna katto-katne jaid ki jingbam Ka pang-at-jem (Beri Beri) ka long kawei na kine Don ki jingpang kiba mih mamar ba ki kynja bih ki rung hapoh ka met, kum ka jingat bih na ka phosphoros kaba ki nongtrei ha ki jaka thaw jingpruid ki jiw ioh

Ia ki jingpang lah ban ioh da ki jingmlien ba bakla, kum ka rukom bam ka bym dei ka pynmih ia ka jingpang bym lah tylliat (dispepsia) Kitei ki jingpang ba la ong ha neng ki ktah tang ia ka shibynta na ki shiphew kiba pang ha ka pyrthei, kiba sah pat khyndai na ka shiphew la pynmih da ki khñiang jingpang

Ki Nongshun Bakhraw-Tam U Bynriew

Ki khñiang pynmih jingpang ki long ki nongshun ba khraw tam u bynriew Da ki phew hajar ki briew ki pyniap man ka sngi Kine ki khñiang jingpang ki thaw ia ka pang-khlieh, pangkhrew, niumonia, pynhiar, suhot, taiphoid, kholera, tetanos (pang ring dait bniat), jyrhoh-ksew,

khieshoh, ñianglyngkut, ka khlam, bad bun bah kiwei pat ki jait jingpang Tang shu peit ia kitei ki kyrteng jingpang la lah ban ioh-i ba bun na ki jingiap ha ka pyrthei la pynlong da ki khñiang jingpang

Ki khñiang jingpang ki long ar jait Shi jait ki don ha ki jingthung bad shi jait ha ki mrad Kine ki khñiang jingpang ki long kiba rit katta-katta ba ka khmat kam lah ban ioh-i ia ki Bun na kine ki rit katta-katta ba wat haba la pyni pynheh ia ki haduh shihajar shah da ka iit pynheh ruh ki paw tang kat i symbai tyrso

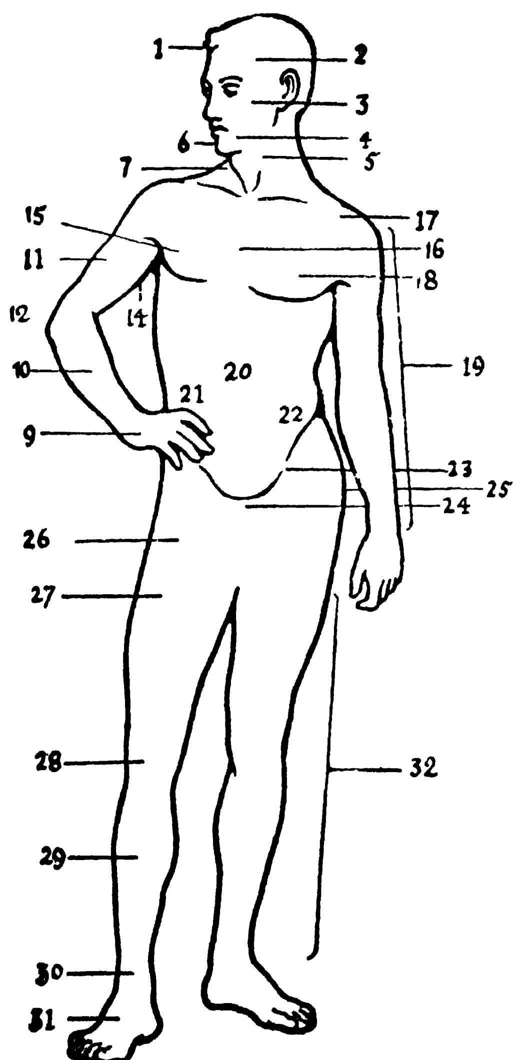
Ki khñiang jingpang ki roi sat katta-katta Lada ki ioh ka jaka kaba bha ki khñiang kholera, ne taiphoid ki lah ha ka shiphew kynta ban roi da ki millian Namar ba ki rit katta-katta bad ki roi stet katta-katta namar kata ki don kylleng Ki don ha ki pung, ki wah, pung ktieh, ha ki pui-pui ha surok, ki iing, ki kynroh jong ki iing, bad wat ha ki jingbam ba ngi bam bad jingdih ba ngi dih Ki ong ba ha ki jaka ba shong bun ki briew kine ki khñiang jingpang ki don .kylleng sawdong Lada kumta uwei-pa-uwei u dei ban tip kumno ban nym shah ia kine ki khñiang jingpang ba kin don ha ka met, bad kumno ban pyniap ia ki lada ki la don ha ki met jong ngi Ia kine yn sa ia kren pat ha kiwei ki lynnong jong kane ka kitab

LYNNONG 2

Ka Jingtei Ia Ka Met

KA MET ka don lai bynta kiba kongsan eh, ka khlieh, ka met, ki kti bad ki kjat Ha ka met don ka krem kaba heh, ha kaba la thep lut ia ki tiar kiba donkam eh jong ka met Ia kane ka krem la ia pynbynta ai bynta kaba ha neng, bad harum, bad la pyniakhlad ia ki da ka kynroh kaba ki khot ka sad-snier (peit dur briew) ka bynta kaba haneng la khot ka shadem Hapoh jong ka la don u klongsnam, bad ki tor, bad shadien jong ki la don u tangkro bad tangsaw Ka krem kaba sharum ka sad-snier, la khot ka kpoh Hapoh jong ka la don u dohnud, u khlap, u lamjew, ka nierbah, ka nierwait, bad ka nierlang Ia ki khyllai la buh shabar jong ka bad hadien

Kawei-pa-kawei ka dkhot jong ka met ka don la ka kam, bad la khot ia ka, ka tiar Kine ki tiar ki lah ban ia trei lang shibun Kum ka nuksa ka shyntur, ki bniat, u tangkro, ka kpoh, ka nierbah bad ki nierwait, bad lamjew Kine baroh ki ia trei lang ha kaba tylliat ia ka jingbam, ia kine la khot lang, ki tiar tylliat jingbam Ka khmut, u tangkro ne tyndong-lyer bad ki tor ki ia trei lang ha ka ban pynrung ia ka lyer kaba khuid ha ka met bad ha kaba bret noh ia ka lyer kaba la lah pyndonkam hapoh ka met (carbon daioksaid) bad ia kine la shu khot lang ki tiar-ring-lyer U klongsnam bad baroh ki thied snam bad barit bad bakhraw ki ia trei lang ha ka ban pyniaid ia ka snam sha ka met baroh kawei, kumta la khot lang ia ki ki tiar-pyniaid-snam. Ki khyllai, ka sniehdoh, ki tor, u dohnud, bad ki snier-heh baroh ki ia trei lang ban bret noh ia ka bym larkam shuh shabar, bad namar kane la khot lang ia ki ki tiar-bret-jakhlia Ka jabieng bad ka khlein-budlum, bad baroh ki thied-lieh baheh bad barit ki iatrei lang ha kaba pynbeit

1 Ka shyllangmat. 2. Ka moi-moi. 3. Ka ngab 4 Ka shyieng ngab 5 U ryndang 6 Ka tmoh 7 U tyndong-lyer 9 Ka sla-'ti 10 Ka kti 11 Ka ksang kti 12. Ka tymbuit 14 Ka pohtit. 15 Ka jymbuiñ kamon. 16 Ka shadem. 17 Ka tyrpeng 18 Ka jymbuiñ kadiang 19 Ka ksangkti. 20 Ka kpoh. 21 U dohnud 22. U khlab 23 Ka talba 24 Ka jylleng 25. Ka skhep 27 Ka lybong. 28 Ka khohsiew. 29 Ka khohwah 30 Ka ryndang kjat 31 Ka sla 'jat 32. Ka kjat

bad synshar ia baroh kiwei pat ki tiar jong ka met, ia kine la khot ka jingpyniaid ia ki thied-lieh Nalor kitei ki tiar don sa ki shyieng kiba kum ka ruh, kiba pynwan dur ia ka met bad ia ki dohksah, kiba pynkhih ia ki bynta ka met baroh

Lada ia ki bynta jong ka met baroh la iada bad ai jingbam, ngin ioh ka jingkoit-jingkhiah kaba paka

HYNRIEW TYLLI KI AIN KA JINGKOIT JINGKHIAH

Kito ki kiei kiba donkam ban sumar bad ri ia ka met ha ka jingkoit jingkhiah ha shi kyllum ha kine ki hynriew tylli ki ain harum

1 Ka met ka dei ban ioh ka bam ka dih kaba biang

2 Ka met ka dei ban ioh shibun ka lyer kaba khuid bad ka sngi

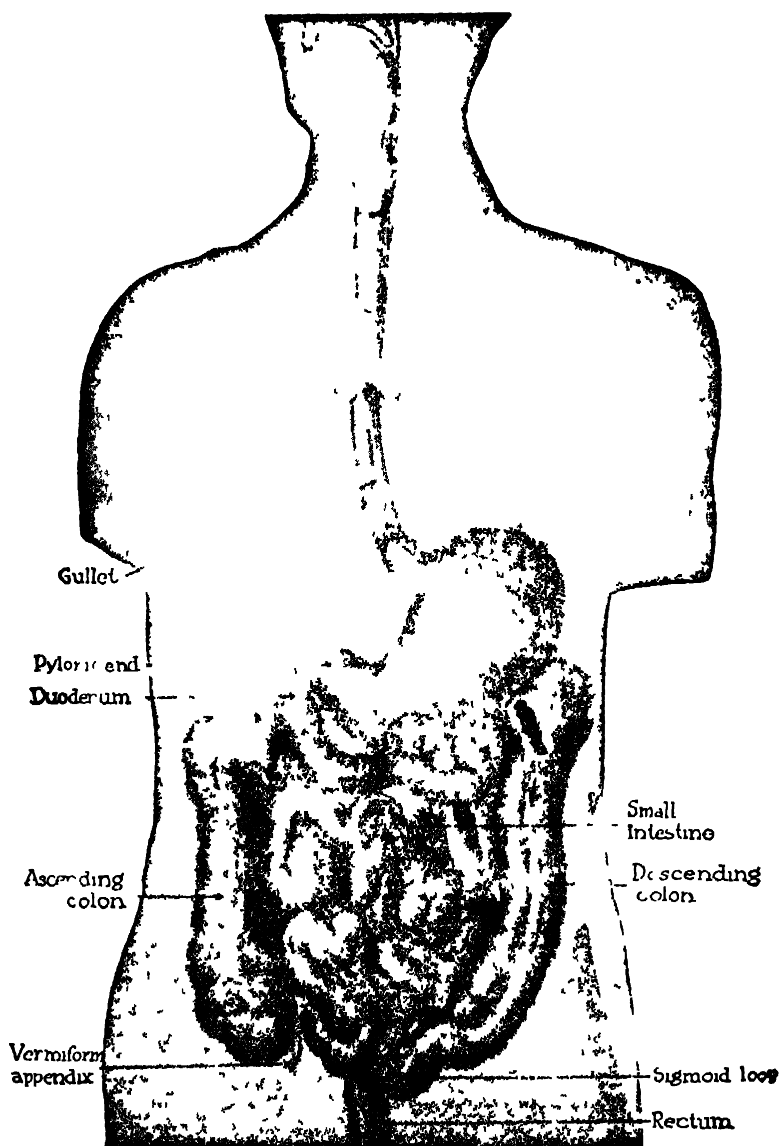
3 Ka met ka dei ban biet barobor ia ki bymlarkam shuh na ka met jong ka

4 Ia ka met dei ban iada bha ba yn ym pynsniew ia ka da ki jingshit ne jingkhriat

5 Ka met ka dei ban khih bad shongthait kaba biang man ka sngi

6 Ia ka met dei ban da barobor ba ioh rung ki bih bad ki khniang pynniuh jingpang

Da kiba sumar bha ia kine ki hynriew tylli ki ain ia ki jingpang lah ban iait bad yn kham im slem hynrei lada ngi leh bymsuidniew ia kiwei na kitei shen ngin pang

Ki bynta jong ka met kiba ia trei bad tylliat ia ka jingbam ki long kine Ka shyntur, u tangkro, ka kpoh, ki snier bad shibun kiwei pat ki kynja um kiba iasoh lang bad kine ki bynta

LYNNONG 3

Kumno La Bsa Ia Ka Met

KA MET jong ngi ka don bun jaid ki tiar Don kawei ka tiar ha ki shyieng, kawei pat ha ka snich, bad kawei pat ha ki thied-lieh Don ki bynta jong ka met kiba iai trei bad iai lut la ngi peit ne ngi thiah Donkam ki tiar ban maromot ia kane ka jingjot bad jingduh Ia kine ki tiar maromot lah ban ioh na ki jingbam ba ngi bam Ka met jong ngi ka ioh ka bor na ka jingbam ba ngi bam ban pynkhih ia u klongsnam, bad ia ki kti ki kjat ban khih, bad kawei-pa-kawei ka tiar ba kan trei la ka kam la jong Kam pher la ka bneng ka shit ne khriat, ka met jong ngi barobor ka syaid Kane ka jingshit kaba pynsyaid ia ka met jong ngi ka mih na ka jingbam ba ngi bam Na kane ngi ioh-i ba ka jingbam jong ngi ka trei ar kam Kaba nyngkong ka ai jingshit bad ka bor ia ka met, kaba ar ka ai ia ki tiar ban maromot bad pynsan ia ka met

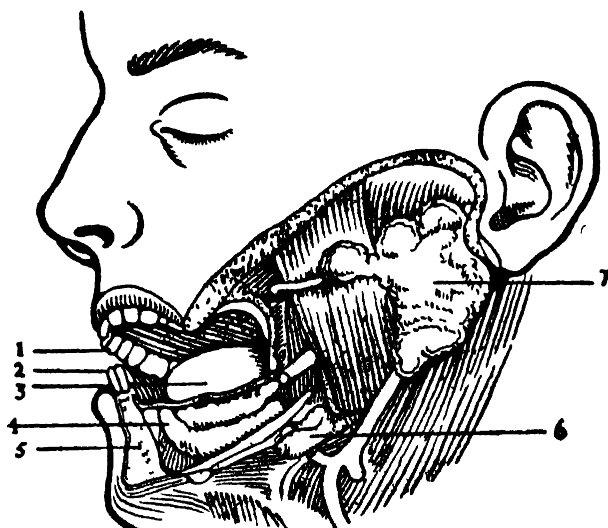
Ia Ka Jingbam Dei Ban Da Tylliat

Shua ba kan lah ban ai tiar ban tei ne jingshit ne bor, ia ka jingbam dei ban bam bad tylliat Ka jingtylliat ka long ki kyrdan jingkylla jong ka jingbam ba ka iaid lyngba shua ba kan long kaba bit ban ai ki tiar ban ai jingshit, ne bor ne ki tiar maromot bad jingpynsan

Ka Lynti Tylliat Jingbam

Kata ka bynta jong ka met kaba tylliat ia ka jingbam la khot ka lynti-tylliat-jingbam Ka lynti tylliat jingbam ka

long ka tyndong kaba jrong kaba kot naduh ka shyntur shaduh ki bynta kiba jan kut ki nierlang Ka bynta kaba pdeng jong ka ka kli Kane ka tyndong ha ki rangbah ka jrong kumba laiphew phut ne kumba shiphew pruh Ki kyrteng kiba pher-bapher jong ki bynta jong ka ki long ka shyntur, u tangsaw, ka 'nierbah, ka 'nierwait bad ka 'nierlang

1 Ki 'niat neng 2 Ki 'niat rum 3 U thyllied 5 Ka tyngam rum
4, 6, 7 Ki um biah

Ka jingbam ka rung sha ka met nyngkong na ka shyntur Hangne dei ban da shain ni bin ia ka da ki bniat Katba nang ktha ka iakhleh bad ka umbiah, kane ka umbiah na ki artylli ki pdok ba khot ki pdok umbiah Ka jaka ba don kine ki pdok la pyn-i ha ka dur ba la buh hangne Ka umbiah ka iarap ia ka jingtylliat, namar kata ia ka jingbam ym dei ban shu nguid kyrkieh, hynrei dei ban da shim por ban ia pynmilai ia ka jingbam bad ka umbiah shua ban nguid Haba la nguid ka jingbam ka hiar na u tangsaw sha ka 'nierbah

Ka Nierbah

Ka 'nierbah ka long kum ka pla kynsit hamar ba kut u tangsaw Peit ha ka dur ha ka sla 8 phin ioh-i hangno ka don bad kaba kumno ka dur ka don Ka 'nierbah jong ki rangbah kan ngiam kumba shibilor shiteng ne ar bilor Ka siangpoh jong ka 'nierbah ka long kum ka jong ka shyntur Kane ka siangpoh ka pynmih ka um kaba ki khot ka um tylliat Kane ka um tylliat (Gastric juice) ka long kaba jew, bad ka iarap ban tylliat bad pynbit ia ka jingbam ban pyndonkam ha ka met kumba leh ka umbiah Lada ngin ioh-i ia ka 'siangpoh jong ka 'nierbah ba ka pynmih ia kane ka um ka long thik kumba mih ka syep na ka sniehdoh, namar ka umtylliat ka shu kyrsoi kumba kyrsoi ka syep na ka sniehdoh

Khnang ba ka 'nierbah kan lah ban trei la ka kam ia ka jingbam ka ban rung sha ka, dei ban da shet bad tylliat bha Haba dih ia kano kano ka jait kiad kane ka 'siangpoh jong ka 'nierbah ka jot ne sniew Kumjuh ruh ka sha bad u duma ki pynsniew ia ka 'nierbah U sohmrit, u sying, u sohmyngken bad u kwai ki pynjot ia ka 'siangpoh jong ka 'nierbah Lada ngi kbum ha ka shyntur ia u sohmyngken, u sying bad u sohmrit ka shyntur ka sat hynrei mian-pamian ngi kylla inlien noh bad ngim sngew shuh ia ka jingsat jong ki kumba u kamar da ka jingmlien ki kti jong u ki lah ban ktah ia u nar uba khluid khlem da khluid Bad nalor kata ia kitei ki jingbam kiba sat ngim jiw da bat slem ha ka shyntur Kine ki tiar kiba sat ki pynjot ia ka 'siangpoh ka 'nierbah kham jur ban ia ka jong ka shyntur, bad ka 'nierbah kam lah ban bret kloi ia ki kumba bret ka shyntur, kumta ka dei ban shah thang ha ki katba dang sah ka jingbam hapoh jong ka, la ka long shi kynta ne kham palat ia kata Kine ki musla kim donkam ei-ei ia ka met Ki lah tang ban pynjot namar kata ym dei ban bam ia ki

Ki 'Nierwait

Ynda haba ka jingbam ka la sah ha ka 'nierbah kumba laiphew minit ne bun kynta bad kata ka shong eh ha ka jait jingbam ba ngi bam bad kumno ba la shet bad ktha ia ka, bun na ka ka leit sha ka 'nierwait Kane ka 'nierwait ka long ka tyndong kaba jrong kumba arphew phut ne, bad

la kyllain ia ka ha krem kpoh I tyndong iba rit iba mih na u dohnud bad pla ksang i leit theh ha ka bynta kaba ha neng jong ka 'nierwait Ka umksang kaba mih bad thaw ha u dohnud ka tuid lyngba ine i tyndong ha ki 'nierwait Kane ka umksang ka iarap ban pynbiang ia ka jingbam ba ka met kan pyndonkam Sa iwei pat i tyndong iba rit ruh iba mih na u lamjew bad i theh ha ki bynta ba ha neng jong ka 'nierwait Kane ka um kaba la shna ha u lamjew ka tuid lyngba ine i tyndong sha ka 'nierwait Ka ruh ka trei ka kam kaba donkam ha kaba tylliat ia ka jingbam

Ki 'Nierlang

Katba ka jingbam kaba ha ki 'nierwait kan poi sha ka 'nierlang, lajan baroh ka jingbam kaba donkam ia ka met ka la rung sha ka met, bad la kjit sha ka snam Satang kita ki bym lah shuh ban tylliat la iehnoh ban rung sha ki 'nierlang Katba kane ka lynglun ka iaid lyngba ka 'nierlang, la don ki jingkylla ha ka, kata kaba iwtung bad kaba long bih ka mih noh shabar Ka long kaba donkam ban leit khyndew man ka sngi, lymda kumta kine ki bih ki rung sha ka met bad sha ka snam bad ki rung sha kylleng ka met, ki da pynmih ia ka jingiwkhong shyntur, ka baiong khlieh bad bun kiwei pat ki jingshitom Ka jingsma na ka shyntur jong kito kiba setkpoh ka long kum ka jingleit khyndew hi Kumta la pynshisha ba haba u briew u setkpoh kane ka bih kaba don ha ka jingleit khyndew jong u ha ki 'nierlang, ka par kylleng ka met Ym don jingartatien shuh ba kine ki bih iwtung ki pynsniew shibun

Ka Jingkjit Ia Ka Jingbam Ba La Tylliat

Ynda la tylliat bha ia ka jingbam, ka kylla um Ia kane ka um la kjit da ki thiedsnam kiba don ha ki syrtap ki 'nierbah bad 'nierwait, kumjuh kumba ka um ba la khleh shima ka iaid lyngba ka jingjiar ba bun syrtap ki jain rben. Ynda kane ka jingbam ba la tylliat ka la rung sha ka snam, ka snam ka leit lam ia ka sha kylleng ka met, ka da ai jingshit bad ka bor Katba ka snam ka iaid lyngba kito ki bynta kiba donkam ban maramot, ka ai ki tiar kiba donkam ban maramot kiba don ha kato ka jingbam ba la

tylliat Na kane ngi ioh-i ba ia ki met jong ngi la pynlong da ka jingbam ba ngi bam, bad kumta, khnang ba ngin ioh ki met kiba khuid bad kiba koit ba khiah ngi dei ban bam tang ki jingbam kiba khuid bad ba bha Ka long ka jingshisha kaba phylla ba ia u kew, u khaw bad kiwei pat ki jingbam ba ngi bam lah ban pynkylla doh, shyieng bad thied, bad ka jia shisha Kane ka pynsabut shai ba ia ka met u briew la thmu bad thaw da U Blei ka bneng uba don ka jingstad bad ka bor baroh, kane ka rukom ba phylla bad janai ban pyndap ia ki met jongngi da ki tiar ban maramot ban ai jingshit bad ka bor, kain jiw wan da kaba ryngkhat bad ym lah ban thinu da u briew

Ka Jingdonkam Jong Ka Umdih

Ynda ka jingbam kaba sah ka 'la poi ha 'niereit ka la long um her-her Ka 'nierwait ka la shim na ka ia baroh ba ka donkam bad mynta ka la kloi ban bret noh ia ka na ka met Ki 'nierlang mynta ki sa sdang ban ring ia ka um na kato kaba sah da kaba kjit bad ia kane ka um ba la kjit la bret noh ia ka na ka met lyngba ki khyllai, bad ka jingmih kaba khadduh ynda la kjit ka pynkylla ia kato ka bynta kaba sah ha ki 'nierlang ba kan long kaba lam eh Da kaba ka 'nierlang ka khñiot bad pynjem na khmat bad nadien kane ka lynglun jakhlia, ia kane ka lynglun la ñiah arsut-arsut tad haduh ba kan da poi ha ka bynta jong ka 'nierlang kaba ki khot ka 'niereit ha ka jylleng Hangta ka sah katto-katne por tad ynda la bret noh shabar ia ka Ka 'niereit ka jylleng ka long kum ka pung ha kaba ia ka jakhlia la kynshew katto katne por tad haduh ba ka met ka la sngew dei ban bret noh ia ka Ha ki briew kiba dih um khyndiat, kane ka jingbam kaba sah, ynda ka la poi ha ka 'nierlang ka la tyrkhong, bad namar kata ka 'niereit ka jylleng kam lah trei shuh Kum kita ki briew ki jiw long kiba eh kpoh, bad kata ka shim por slem ban leit khyndew Khnang ba ka 'niereit ka jylleng kan trei bha, donkam ban dih um shibun Dih um shibun namar kata

LYNNONG 4

Ki Bniat

KI BNIAT ki sdang ban mih haba u khyllung u la hynriew ne hynñiew bnai ka 'yrta, bad ynda u la dap arsnem shiteng u la dei ban mih lut baroh aiphew tylli ki 'niat iawbei Ynda u khyllung u la dap hynriew snem ki bniat shisha ki la sdang ban mih

Ia ki bniat ki khyllung dei ban sumar khuid Ki dei ban neh tad haduh ba ki bniat shisha kin mih bujli

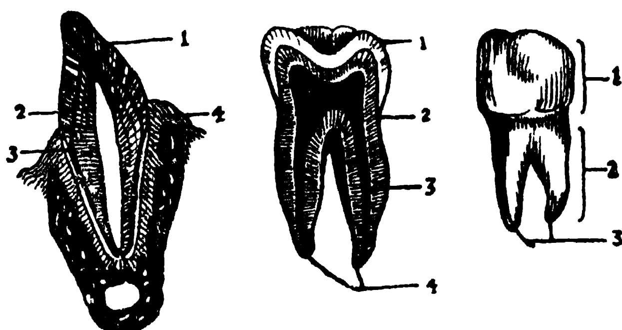
Ki bniat shisha ki don laiphew-ar tylli Ki saw tylli ki bniat kiba heh kiba shadien kim mih tad ynda khadhynriew, khadhynñiew snem ka yrta Kine ki dei ban neh haduh ban da iap

Ka Jingpyndonkam Ia Ki Bniat

Ka kam jong ki bniat ka long ban ktha ia ka jingbam, kata ka mut ban pynlwit bin, bad ia khleh ia ka bad ka umbiah bad kumta ka sdang ka jingtylliat Ki bniat ruh ki iarap ban kren, namar lada kim don, don ki dak kiba ym lah ban kynnoh shai Ka jingtrei kam jong ki bniat ka long kaba donkam bad ka jingbha ne jingsniew jong ki ka ktah shibun eh ia ka jingkoit-jingkhiah

Ki 'Niat Pyut

Ki bniat kiba pyut ne bam khñiang ki ri shibun ki khñiang kiba pynmih jingpang ha ki bun ki bynta jong ka met Lada u briew u kwah ban don ka jingkoit-jingkhiah kaba bha u dei ban sumar bha ia ki bniat jong u Ki

1 Ka pleit
2 Ka bniat
3 Kaba pyniadait ia ka bniat bad ka pleit
4 Ka dental periosteum

1 Ka pleit
2 Ka ryndang bniat
3 Ka bniat
4 Ki thied

1 Kaba nalor (crown)
2 Ka tynrai
3 Ki thied

lyngkhot jingbam ki sah kut ha ki khap bniat ha ki dohlen bad ha ki thliew jong ki 'niat tyngam •

Tang shu sdang don ki khñiang ha trai ki dohlen, ki dohlen ki jem bad ki tynrai jong ki bniat ki paw Katba ki thliew hapdeng ki bniat bad ki dohlen ki nangheh, katta ki nang ai jaka ruh ia ki khñiang, bad bun ki iaioi hangta haduh ba kita ki thliew ki dep da ka ksuit iwtung Tang shu bam kaba khluid ne kaba pjah ki bniat ki pang Khadduh-khadwai ki khih kat haduh ba dei ban sei noh ia ki Ka jingbam ia u kwai ka pynsniew shibun ia ki bniat Ka shun kaba ngi bam ha u kwai ka pynian ia ki dohlen, bad ki bniat ki sa khih bad ki sa hap U kwai bad u duma ki airong ia ki bniat, ki da pynisih shibun ia ka shyntur Ban ioh bad pynneh ki bniat kiba bha dei ban don ka dud, ki soh, ki jhur bad u khaw uba bha ha ka jingbam

Kumno Ban Sumar Bha Ia Ki Bniat

Haba ki bniat ki sdang ban pei thliew, dei ban phah set ha ki nongshna-bniat shisyndon Katba nang leh kloi ka nang bha; namar katba i thliew i dang rit ka jinglut ruh ka nang khyndiat bad ka jingpang ruh kham duna. Lada ngim set kloi haba ka thliew ka dang rit, ka bniat kaba

marjan ruh kan pei thliew bad duh ei Kyrshut ia ki bniat la kumno-kumno arsien shisngi, bad phah set kloi ha ki nongshna-bniat ki tang shu sdang pei, ban ia ka ban shah shitom ei na ka pangbniat bad sa hap phah phut noh, lane hap pynlut pisa ei ha kaba phah sei bad thung da kiwei pat ki bniat thok, ki bym lah shuh ban ia ryngkat bad ki bniat shisha

LYNNONG 5

Ki Tiar Ring Mynsiem

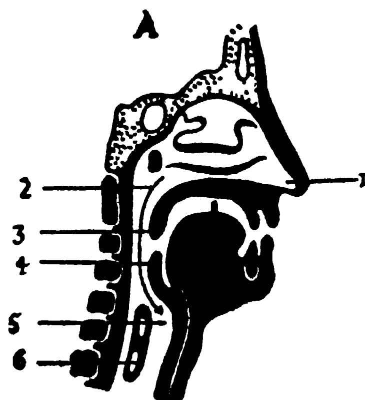
U BRIEW u lah ban im bun taiew bad bun sngi khlem bam khlem dih, hynrei lada u duh ia ka lyer kum haba ngam ha um ne iap-op, u iap tang da ki minit Kane ka pyn-i haduh katno ka long kaba donkam ban ai lyer khlem sangeh ia ka met

Ngi ring ia ka lyer hapoh ki tor ban ioh ia ka oksijen kaba don ha ka lyer Ka oksijen ka long ka bym lah ban iohi Haba ring ia ka lyer ha ki tor, ka oksijen ka iing shapoh ka met baroh kawei Ka oksijen ka long ka bynta ba donkam eh jong ka lyer kaba ka met ka dei ban ioh khnang ba kan ioh jingim, jingshit bad ka bor Ka lyer kaba ngi ring shapoh ka don kyrhai ka oksijen hynrei kata kaba ngi pynmih shabai kam don oksijen bad kaba ngim dei ban ring pat shapoh

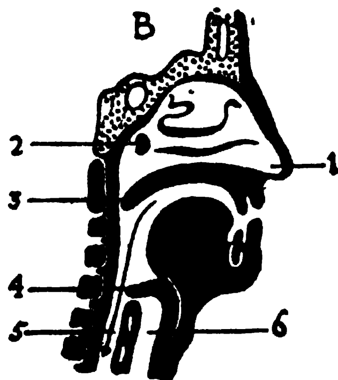
Ka lyer kaba ngi pynmih shabar ym tang ba ka duna than ha ka oksijen, hynrei ka don ki tiar bih kiba wan na ka snam Ia kane ka bih ym lah ban iohi, hynrei lada ha kawei ka kamra kaba khim ki iadon shibun ki briew, bad lada don mano-mano ba rung hapoh kin iohsngew ia ka jingiw kaba sngew jli Bun na kito kiba don hapoh iing ruh kin king bad baiong khlieh Kane ka jingiwtung, ka king khlieh, ka baiong khlich ka long na ka bynta kata ka lyer kaba mih na ki tor

Ha man la ki kamra hapoh iing dei ban don kawei ne kham bun ki jingkhangiit Kine ki jingkhangiit ki dei ban long kiba heh khnang ban ioh shibun ka lyer bad ka sngi.

Ia ki jain ne ki pyrda ym dei ban wah ha ki jingkhangiit ioh kam ioh rung shuh ka lyer bad ka jingshai

(A) Ka bynta kaba pyni ia ka jingrung jong ka lyer haba ring mynsiem 1 Ki thliew khmut 2 U khnam u pyni ia ka lynti ba iaid ka lyer kaba la ring shapoh 3 I dohdah 4 I dohmet iba ieng ban shah ia ka lyer ban rung sha u tyndong lyer 5 U tyndong lyer uba ialam sha ki tor 6 I kyrkhhoit

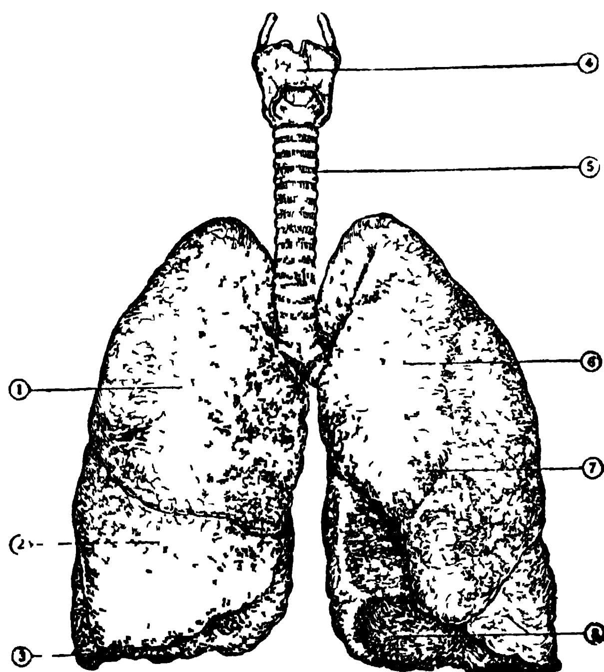

(B) Ka bynta kaba pyni ia ka jingrung jong ka jingbam haba dang nguid 1 Ki thliew khmut 2 U tyndong lyer (Eustackian tube) 3 I dohdah i pyniaid ia ka jingbam sha rum 4 I dohmet (Epiglottis) iba set ia ka lynti sha u tyndong lyer U khnam u kdew sha u tangkro 6 U tyndong lyer

Ki Tiar Ba Ring Mynsiem

Ka lyer kaba ngi ring ka rung na ki thliew khmut sha u tangkro Une u tangkro u long uta uba eh haba twad ha u pdot U tangkro u phiah ar bynta kham harum, uwei u tnat u rung sha u tor kamon, bad uwei pat sha u tor kadiang

Ha kı tor don kı pla lyer bym lah ñıew shuh (peıt dur ha rum) Ka jıngrıng mynsıem ka long tang ka jıngpynthyllı bad jıngpyndap ıa kıne kı pla lyer

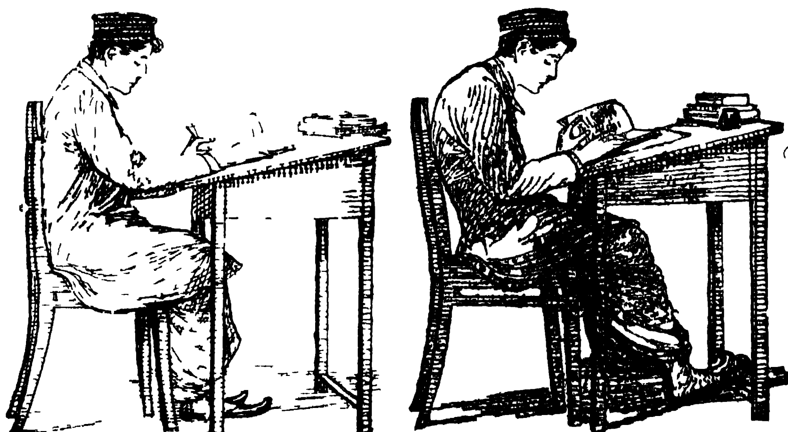

1 U tor kamon, ka bynta kaba halor 2 Ka bynta kaba hapdeng 3 Ka bynta kaba harum 4 Kı kyrkhoıt jong u tyndong lyer 5 Ka shyntur u tyndong lyer 6 Ka tduh jong ka tyndong lyer kaba ıasoh bad u tor 7 U tor kadıang, ka bynta kaba halor 8 Ka bynta kaba harum

Jıngrıng Mynsıem

Shı mınıt ngı rıng mynsıem kumba khadhynrıew ne khadphra sıen U klongsnam u tıed san sıen man la ka shısıen rıng mynsıem Ka jınglehkaı ne khıeshoh ka pynrıng mynsıem bun sıen Man la kıba don jıngım ki mrad ne jıngthung kı rıng mynsıem Ha ka jıngbataı ıa ka jıngthaw ıa u brıew kumba la thoh ha ka lynnong kaba ar jong ka kıtap Jenesıs la ong "Bad U Traı Uba U Bleı U la thaw ıa u brıew na ka dewmet ka khyndew, bad U la pyrsat ha kı thlıew khmut

jong u ia ka jingpyrsat ka jingim, bad uta u briew u la long ka mynsiem kaba im Ki Jingthoh Bakhuid ki ong ba U Blei "U la ai ha baroh ka mynsiem bad ka jingim" bad ba ka "Jingim jong u bynriew baroh" ka ha ki kti jong U Ka sakhi kaba shai ba U Blei badonbor baroh U synshar ia ka jingpynhiar mynsiem jong ngi, ka long ba wat haba ngi thiah ki tor jong ngi ki shu ring ia ka lyer kaba khuid bad ki bret ia ka lyer kaba long bih Haba ngi thiah ngim tip ei-ei, bad lada ngi la klet ban ring mynsiem ngim lap tang shu ioh thiah ia ka jingring mynsiem bad jingtied u klongsnam la

Ka rukom shong kaba bha bad beit   Ka rukom shong kaba sniew

khot ba ki dei ki jingleh-bym-da-poi-kynmaw La synshar ia ki da ka shibynta ka kor ki thied Hynrei da kaba shu ong ba ka jingring mynsiem ka long kaba shu leh khlem da tip hi bad kaba shu long hi kam da shai, namar dang sah shuh ki jingkylli kiba dei ban jubab kumno ba kata ka bynta jong ka kor tied kaba lah ban pyniaid ia ka jingtied u klongsnam bad jingpynhiar mynsiem, bad kumno kata ka jingtied u klongsnam ne-jingpynhiar mynsiem ka sdang? Lada ut bniah ban tip ia ka jingsynshar ba tynrai jong ka jingpynhiar mynsiem bad ia ka jingiaid ryntih ba phylla jong ka, ka ialam

tang sha kawei ka jingshem-kut bad kata ka long ba don ka bor shabar na u briew bad kaba kham palat ia u briew kaba synshar ia ka jingpyrsat mynsiem kaba ai jingim ia ka met Kane ka long ka bor jong U Blei U Blei Uba iai ap sbun dngong ia ka jingim jong ngi shisha U dei ban ioh ia ka jingsngewburom ba sngur jong ngi

Ka rukom ieng kaba beit   bad ka bym beit

Jingshong Babeit

Ka long kaba donkam ba ngin shong bad ieng beit khnang ba ki tor kin ioh jaka shibun ban pynheh ia lade man la ka por ba ngi ring mynsiem

Da kaba leh kumne ka met ka ioh shibun ka lyer Ban ieng ne shong kdor u ingdong, ym tang ba ibieit, hynrei kam shah ia ki tor ban pyniar bha, ka met kam ioh biang ka lyer, bad kumta ka met ka tlot bad ka khriat bad ka lah ban ioh pang khrew kloi

Kito kiba trei hapoh ling, lane kito kiba trei da shong ki dei ban pynmlien ban ieng beit bad ring mynsiem jylliew bha bun bunsien shi sngi, khnang ban pyndap ia ki tor da ka lyer kaba khuid bad ban bret noh ia ka lyer kaba sniew na ka (peit ia ka dur ba pyn-i kumno ban ieng bad shong beit) Ia kane ka lyer kaba longbih kaba ngi pynmih na ki tor la khot ka Karbon daioksait

Ka Jingring Mynsiem Ba Bakla

Ka khmut ka dei ka lynti ba shisha ba kan rung ka lyer Ha ka khmut la don bun ki shñiuh kiba rit kiba jiar ia ka pui-pui bad ki khñiang kiba ngi iing na ka lyer Katba ka lyer ka rung na ka khmut ia ka lyer la pynsyaid bad pynsngem Hynrei haba ngi ring mynsiem da ka shyntur ia ka lyer ym shym pynsyaid ne pynsngem shua ba kan rung sha u tangkro Kumta u tangkro u tyikhong bad u mih um dambit Kane ka pynjyrhoh bad pynpangkhlieh Ia u khyllung uba ring mynsiem da ka shyntur dei ban jngoh da u doktor ioh don kiba mih na ki thliew khmut ba un dup weng noh ia ki (Ia ka daw ka jingring mynsiem shyntur yn sa batai bha ha ka lynnong kaba 27)

Ka Kiad Bad U Sikret, Duma Ki Pynsniew Ia Ki Tiar Ring Mynsiem

Ka tdem jong u sikret (duma) ka pynsniew ia baroh ki tiar ringmynsiem Ka pynbtiar ia ka soppoh jong ka khmut, pdot, tangkro bad ki tor Ka pynjyrhoh Ka pynsniew haduh katta ia ka soppoh jong ki tor bad ka long kaba jem eh ban ioh konsomshon ne pang tor Kati kaba la ong shaphang u sikret, duma lah ruh ban ong kumjuh ia ka kiad Lada u briew u dihkiad, lah ban iw na ka jingpynhiar mynsiem jong u tang katto-katne por hadien ba u la dih Kane ka long ba tang shu rung ka kiad sha ka snam bad nangta sha ki tor, ki tor ki ialeh katba lah ban pynmih noh ia kane ka bih Ki doktor ki tip ba ki nongdih ki khamjem ban ioh Niwmonia bad pangkhrew, bad nalor kata, haba ki ioh ia kine ki jingpang kim kham lah ban koit kum kito ki bym jiw dih Kane ka long ka sakhi kaba skhem ba ka kiad ka pynsniew ia ki tor ruh

Jingong Lyngkot

1 Ai ba ka ung jong phi kan ioh lyer bad jingshai sngi bad miet
2 Mynsngi mih shabar katba lah bad mynmiet plie ia ka jingkhangiit ha ka kamra thiah jong phi ban ioh lyer bha
3 Pyndap shoin ia ki tor jong phi da ka lyer man la ka por ba phi ring mynsiem Leh ia kane da ka ba shong bad ieng beit
4 Kiar na ka lyer kaba dap pui-pui
5 Wat dih duma ne sikret
6 Wat dih kano-kano ka jait kiad
7 Barobor ring mynsiem na ka khmut
8 Wat teh u panpoh uba pyrkhing
9 Hikai ban ring mynsiem jlan bunsien shi sngi
10 Wat jiw tap ia la ka khmat da ki nep

LYNNONG 6

Ka Um Ka Jingim

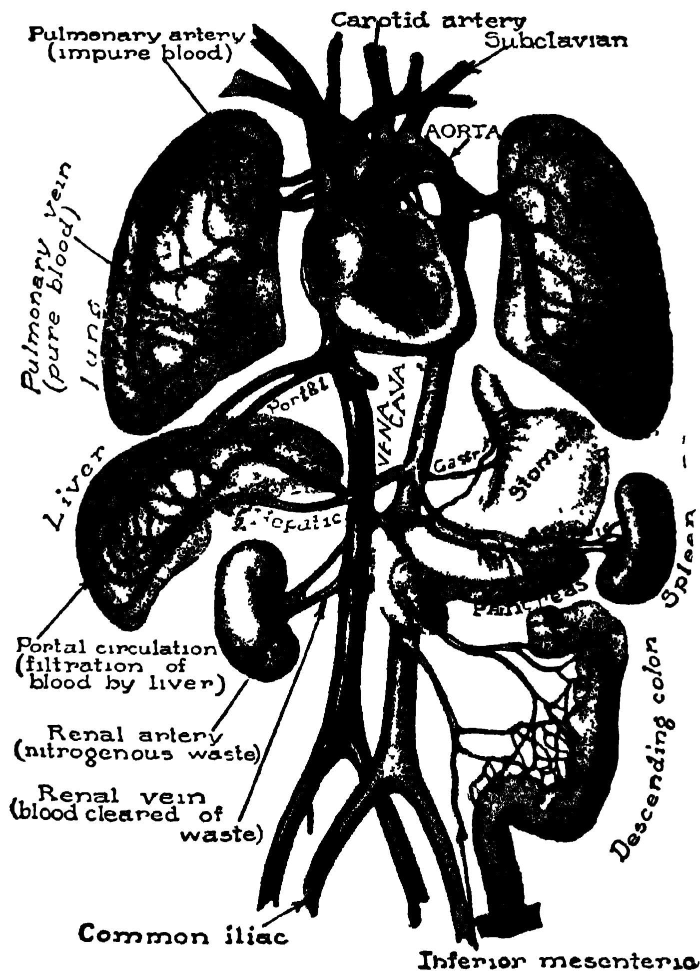
LADA jngoh ia ka shisynjaw ka snam hapoh kato ka iit pynheh kaba ki khot ka maikroskop, phin ioh-i bun ki met kiba rit kiba pyllon kiba saw hapoh jong ka Ia kine la khot ki 'namsaw Nalor kine don ha ki sa kiwei pat kiba lieh Ia kine la khot ki 'namlieh Kine ki 'namlieh bad 'namsaw ki per ha kane ka um kumba per ki dohkha ha wah

Ia ka jingbam ba la tylliat ruh la leit lam sha ka snam Ka snam pat ka leit lam ia kane ka jingbam ba la tylliat bad ia ka oksijen ba la pynrung shapoh ka met lyngba ki toi, sha kylleng sawdong ka met Ka lum ruh ia ki tiar bymlarkam bad ba mynsaw, bad ia kata ka lyer bih kaba ki khot ka Kaibon daioksait na ka snam ba ka leit pynphai kylla sha ki tor, ki khyllai, bad ka sniehdoh, bad la bret ia ki shabar ka met, lyngba ka lyer ba ngi pynhiar mynsiem bad na ka syep, bad ka umpynjhieh

U Dohnud Bad Ki Thied Snam

Ia ka snam la pyntuid ha ki thied snam da ka jingkhñiot u klongsnam U klongsnam uba heh tang kat ka slati kaba kham, u long thliew hapoh, bad u long kum ka pom kaba pyniaid ia ka snam sha kylleng ka met U dohnud jong kiba la san, u tied kumba hynñiewphew sien shi minit Lada trei u kham tied stet U nang kham tied stet shuh haba don jingshit

Ia ka snam la pynpoi sha ki tor da u klongsnam, bad hangta ka ioh ia ka oksijen kaba khuid bad ka bret noh ia ka lyer kaba sniew Nangta ka snam kaba khuid ka wan pha'

KA RUKOM TREI KI BYNTA JONG KA MET

Ka snam ka pynpoi ia ka jingbam sha ki bynta ba iapher jong ka met bad ka shim noh ia ka bym larkam. Kane ka rukom pyniaid ka pyniapli de ia ka lyer ba la pyndonkam bad ka lyer kaba khuid ha ki tor.

biang sha u klongsnam uba phah pat ia ka kylleng ka met. Ynda ka wan phai pat sha u klongsnam, ka la dap da ki 'erbih kiba dei ban phah sha ki tor Bad kumta ka jingim ka neh da kaba pyndep barobor ia kane ka jingiaid sawdong ka snam

Lada ka snam kam poi sha kano kano ka bynta jong ka met, kata ka bynta ka iap noh Na kane lah ban ioh-i ba ka jingim ka shong ha ka snam Da ki hajar snem mynshua, U Nongthaw jong u briew, U Blei ha Bneng U la ong "Ka jingim jong ka doh baroh ka long ha ka snam " Ha ka snam bad u klongsnam ngi ioh-i ia ka sakhi jong ka boi U Blei U klongsnam u sdang ban tied haba u khyllung u dang hapoh ka kpoh ka kmie bad u iai tied baroh shiyrta kumba hynñiew-phew sien tied shi minit Wat haba ngi iohthiah ruh u klongsnam u iai phah ia ka um ka jingim sha kylleng ki bynta jong ka met Ym dei ma ngi ba phah tied ia u Dei U Blei jong ka Bneng Uba la thaw ia u briew Uba hukum ia u ban tied, bad u iai leh kumta la ngi thiah ne ngi peit

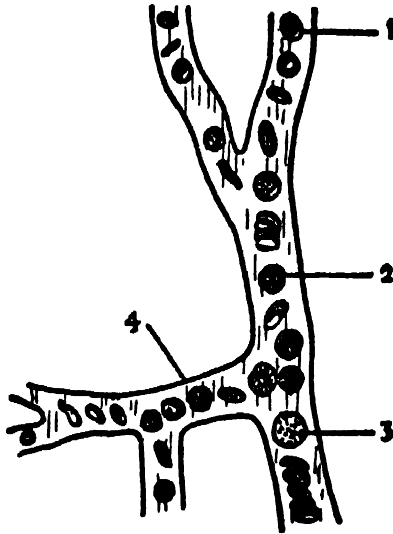
Haba ngi mynsaw dei ka snam kaba pynjah ia ka dak mong Haba ki khñiang jingpang ki rung hapoh ka met, dei kita ki 'namlieh ia kiba la ong mynshua, kiba ap pahara bad kum ki shipai kiba shlur ki kem bad ki pynduh ia kita ki khñiang jingpang Dei tang haba la bun eh kita ki khñiang jingpang, lane haba la pyntlot eh ia kita ki 'namlieh da ka kiad, u duma, ne sikret lane da kiwei-kiwei pat ki jingbam ba sniew, ba kita ki 'namlieh kim donbor shuh ban pyniap ia kita ki khñiang jingpang

Namar ba ka jingim ka shong ha ka snam, bad ba dei ka snam kaba pynkhiah, ka long kaba donkam eh ba ngin don ka snam kaba bha Ia ka snam la thaw na ka jingbam ba ngi bam Lada ka jingbam ka long kaba khuid bad ba sngur ka snam ruh kan long kaba khuid Lada ka snam kam bha bad ka duna, kita ki bynta jong ka snam ruh ki thiah jingit bad kumta ka met baroh kawei ka shitom Da kaba dih shibun ka um kaba khuid ia ka snam la sait na bun ki tiar bymdonkam bad ba long bih kiba don ha ka

Ka jingkilan* (exercise) ruh ka long kaba donkam eh khnang ban ioh ka snam kaba khuid. Ka kiad, u duma ne

* Jinghikaikhlain

sıkret, bad u kwaı kı pynsnıew ıa baroh arȷait kı snam, 'namlıeh bad 'namsaw, bad ıa kata kaba aı ȷıngım bad ıa ka **bor** pynkhıah kaba don ha ka snam

1, 2 Kı 'nam saw 3 Kı 'nam lıeh 4 U thıed snam

LYNNONG 7

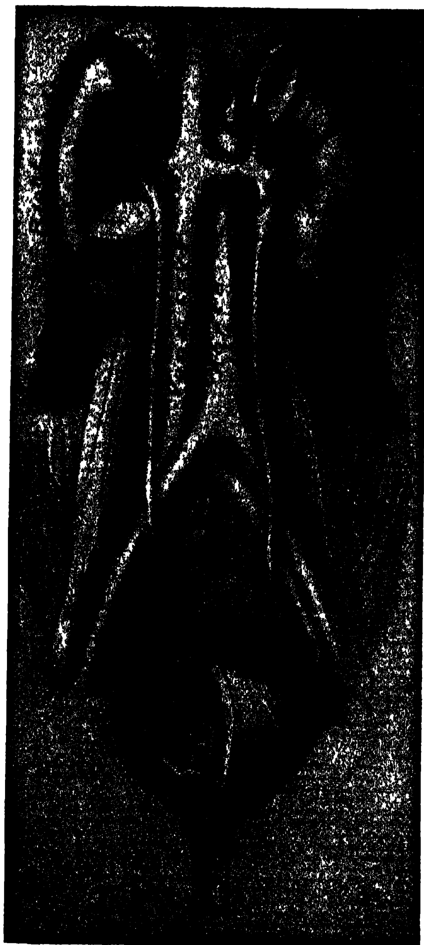
Kumno Ka Met Ka Bret Ia Kata Ka Bymdonkam

Ki Khyllai

MAN LA ka sngi ngi bam bad ngi dih shapoh ka met Ia ka jingbam la thang hapoh ka met jong ngi bad ju sah ka dpei ne ka bymlaikam shuh ia kaba dei ban bret noh na ka met Ka met lane ki bynta jong ka ki iai khih barobor, bad haba ki khih kumme, dei ban don ka jingjot katto-katne bad ka kan pynmih ia kita ki tiar ki bymlarkam Ia kane ka bymlarkam dei ban bret noh, bad lada ym bret kine ki bymlarkam kin long bih hapoh ka met bad kin pynmih jingpang Dei ki khyllai kiba pynkhuid ia kine ki tiar bymlarkam

Ki khyllai ki long syriem kum ki shyieng ri ha ka dur La pynsnoh ia ki sha iingdong ha baroh arliang u budlum (Peit ka dur briew ha pyrshah sla 8) Haba ka snam ka tuid lyngba ki khyllai, ki jiar noh ia ki katto-katne ki tiar bymlarkam Kina ki tiar bymlarkam bad ka um kaba ki khyllai ki shim na ka snam ki pynlong ia ka umpynjhieh Ka umpynjhieh ka tuid arsut na ki tyndong kiba na ki khyllai sha ka panjung, bad nangta ka sa mih shabar haba leit rud U briew uba san u dei ban bret kumba shi ser shiteng ka um shi sngi-shi sngi Haba u briew u koit u khiah bad u dih bha ka um, ka rong ka umpynjhieh ka long lam stem malu mala, bad bunsien ka long sngur kum ka um hi Lada ka umpynjhieh ka lam saw ne sawbthuh ka pyni ba duna ka um ba dih

Haman la ka jingpang ba don jingshit, ki khyllai ki trei bha bad ka long kaba donkam eh ba u briew uba pang u dei ban dih shibun ka um kaba khuid. Dei ban buh ka um

KI KHYLLAI BAD KA PANJUNG

Ki khyllai ki dei ki artylli ki dohjem kiba don shadien jong ka kpoh bad la pyniakhlad ia ki da ki artylli ki thied snam kiba heh Ia ka umpynjhieh la bred noh na ki khyllai sha ka panjung lyngba ki tyndong

hajan u nongpang khnang ba u lah ban dih kat haba u sngewkwah

Ka kiad, u duma sikret, sohmyngken, u kwai, bad u sying ki pynsniew shibun ia ki khyllai Ka long ka kamram ki khyllai ban bret ia baroh ki tiar kiba sniew ha ka snam, bad kum ia kitei de ki jingbam ba la jer kyrteng. Ha kaba bret ia kine ki tiar kiba sniew na ka snam ki khyllai hi ia lade ki shah pynjot

Ka Sniehdoh

Ka sniehdoh ka long ka jingtap jong ka met bad ka iada ia ki bynta kiba hapoh jong ka Lah ban pynianujor ia ka bad ka sopti ba don jainpoh, namar ka don ka syrtap lor bad ka syrtap poh de Haba kum theh da ka umthnam kata ka um kaba lang ka don hapdeng kito ki arsyrtap

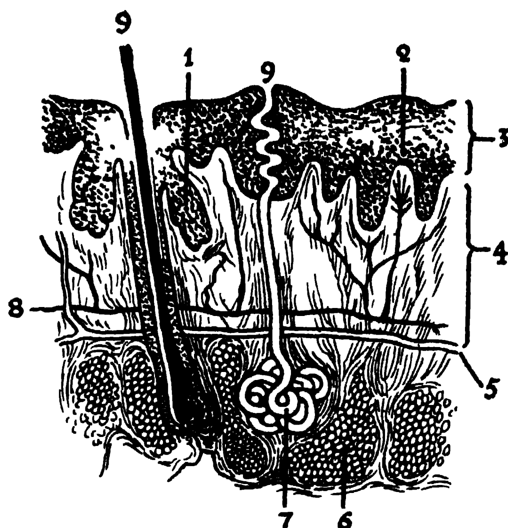
Don bun ki pla syep ha kane ka syrtap snieh kaba ar Iwei-pa-iwei i don la i tyndong iba leit pei sha ka syrtap kaba nyngkong jong ka snieh Ka syep ka don ka mluh bad ki tiar bymlarkam kum kiba don ha ka umpynjhieh

Lada ki khyllai bad ka sniehdoh kim bret ia kine ki tiar bymlarkam kin ai bih lada kim mih kloi Ka syep ka iai mih na kine ki pla syep jong ka met Ka jingshit bad jingkilan (exercise) ka pynmih jur ia ka syep Ka long kaba bha eh ba uwei-pa-uwei u briew un kilan man ka sngi ban syep, kane ym tang ba ka pynlong ia ka sniehdoh kaba trei smat bad kaba koit ba khiah, hynrei ka pynkhuid ruh ia ka snam

Na ka bynta ka jingkhuid, ka umsyaid bad ka sabon ka long kaba donkam eh Ka jingsum ha ka um kaba shu syaid ne kaba pjah bad kyrshut khait-khait da ka tawlia, ka long ka dawai kaba bha eh ban pynim bad pynkhlain ia ka met khnang ba ka lah ban iada ia ka pangkhlieh bad ia kiwei pat ki jingpang kiba shait ioh eh ki briew Ka por kaba bha eh ban sum umpjah ka long mynstep

Ki briew kiba khiah khran ki sum barobor khnang ban lait na ki jingpang, bad ia kiba pang dei ban pynsum barobor khnang ban pynkhuid noh ia ki tiar bymlarkam kiba lum ha ka sniehdoh haba pang Bun ki briew kiba pang kin kham koit kloi lada pynsum khah-khah ia ki Lada pynsum ia kiba pang ha ka rukom kaba dei kim lah ban ioh khniat Ka um ka dei ban syaid. Nyngkong pynsum ne ñiad ia ka kti kamon,

sa pynrkhiang bad tap khop ia ka, hadien kata sa ka kti kadiang, sa pynrkhiang bad tap ia ka, nangta sa ia ka shadem, pynrkhiang bad tap ia ka, bad kumta sa ia baroh kawei ka met

Ka Snieh-doh
1, 2 Don arjaid ki rukom kut jong ki thied (nerve) 3 Ka snieh kaba iap 4 Ka snieh shisha 5 Ki thied snam 6 Ki pla umphniang 7 Ka um syep 8 Ki thied (nerve) 9 Ki thliew syep lyngba ka snieh doh

Namar ba ka snieh doh ka don bun ki kam ban trei bad ka pynitynnad de ia ka dur u briew, ka long kaba dei eh ban sumar bha ia ka Ngim dei ban pynkhuid ia ka tang na shabar hynrei ngi dei ban pynkhuid bad na shapoh de da kaba kiar noh ia u duma, sikret bad kiwei-kiwei ki jingbam kiba sniew kiba dei ban mih lyngba ka sniehdoh

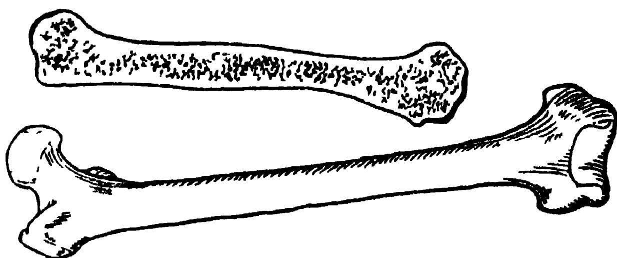
U Shniuh Bad Ki Pla Umphniang Jong Ka Sniehdoh

Ha syndah ka dyngkhong jong u shñiuh don i pla iba rit iba pynmih umphniang Kane ka umphniang ka mih sha jrong bad ka pynum ia ka sniehdoh ba kan ym pdang. Kane ka umphniang ka ai umphniang ia u shñiuh. Kawei ka buit kaba bha ban pynitynnad bad pynsan bha ia u shñiuh ka long ban ñiad bha ia u da ka brut man ka sngi Ia u shñiuh dei ban sait teng-teng da ka umsyaid bad ka sabon kaba bha ba yn khuid ka jakhlia baroh

LYNNONG 8

Kumno Ka Met Ka Khih

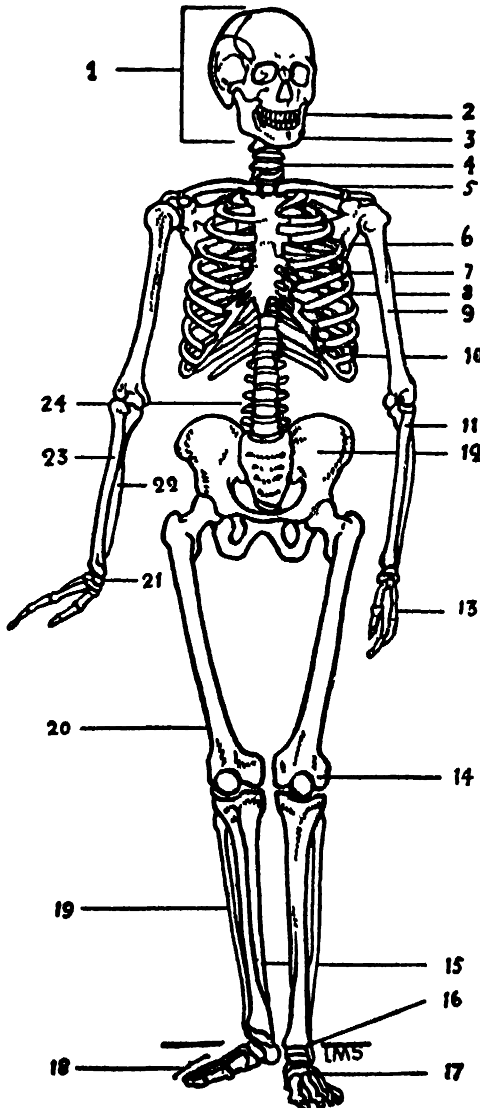
KA DUR ha ka sla 43 ka long ka shyieng u briew shi ryni-eng Ia kane ka ruh shyieng jong u briew la thaw da ki arspah-hynriew tylli ki shyieng Ki shyieng jong ki khyllung ki long kiba jem, namar kata dei ban sumar bha ba kin ym khun ne kdoi Lada shah ia u khyllung ba dang kha ba un thiah tang sha kawei ka liang, ka khlieh jong u kan them

U shyieng lbong uba jrong (Femur)

shillliang Ia u khyllung dei ban pynthiah shipor sha kawei ka liang bad shipor sha kawei pat Ia ka jingshong ki khynnah ha skul dei ban thaw bad ka jingshaniah Ki dei ban long kiba lyngkot khnang ba ki khynnah kin ioh buh kjat ha tbian Bun ki khynnah ki dor u ingdong namar ba ki kjat kim kot ha tbian bad kim ioh shaniah

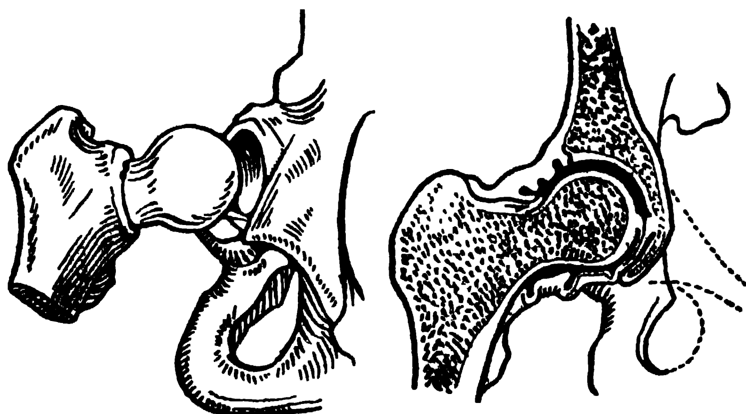
Haba ki khynnah kim san bha bad ki shyieng ki rit bad ki jem, kane ka pyni ba kim ioh ka jingbam kaba biang Ki dei ban bam ki jingbam ki ban tei ia ki shyieng kum u kew,

1 Ka shynrong 2, 3 Ki shyieng tyngam 4 U shyieng ryndang 5 Siang tyrpeng 6 Siang tabla 7, 8, 10 Ki shyieng krung 9 U shyieng ksangkti 11 U shyieng kti uba kham heh 12 U shyieng skhep 13 Ki shyieng shympriah 'ti 14. Ka nub 15 U shyieng kjat uba kham heh 16 Ki shyieng ryndangkjat 17 Ki shyieng sla 'jat 18 Ki shyieng shympriah 'jat 19 U shyieng kjat uba rit. 20 U shyieng lbong 21 Ki shyieng ryndang kti. 22. U shyiengkti uba rit. 23. U shyieng kti uba kham heh. 24. U budlum

kı shyıeng jhur, u daı, u rıewhadem, bad shıbun ka dud blang ne ması

Ha ka jaka ba ıa kynduh artyllı kı shyıeng, ıa kı la teh lang da kı jıngteh ba khot kı lıkamen kıba long jwat Teng-

Ka bynta kaba pynıasoh ıa ka shyıeng lbong bad shyıeng skhep

Ia u shyıeng lbong (Femur) la pynrung hapoh u shyıeng skhep Ia ka khleın shyıeng ruh la pynı hangne.

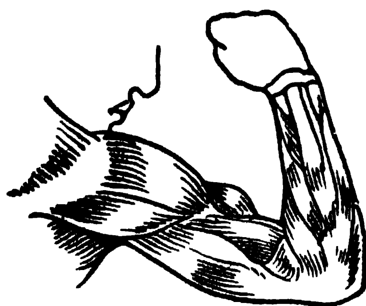
teng haba kum pynkhıh jubor ıa kı mat, ıa kıne kı jıngteh la pynjrot Haba jıa kumta ngı khot ka laıtkhoıt Teng-teng kı shyıeng kı kheın, hynreı lada sumar bha ıa kıba kheın kın bteng bha bıang hı kumjuh kumba leh kı tnat dıeng kıba kheın Ia ka rukom sumar ıa kaba laıtkhoıt bad ba kheın la bataı ha ka lynnong kaba 17

Ki Dohksah

Lada shım noh ıa ka snıehdoh bad ka khleın ka met kalong kumba la pynı dur ıa kı dohksah ha kane ka lynnong Kı dohksah kıba ım kı saw Ka dohmet jong ka doh masi ne doh blang kı long kı dohksah Don kumba sanspah palat kı dohksah ha ka met u brıew Ka jıngheh bad ka dur jong ki kı ıa pher Ha ka dur jong kı dohksah phın ioh-ı ba don kıba jrong, kıba lyngkot, kıba pyllun, kıba heh, kıba rıt. Ka kam jong kıne ki dohksah ka long ban pynkhıh ıa kı bynta

jong ka met Ki dohksah kim trei kam tang haba ngi iaid ne trei, hynrei wat haba ngi shu ieng ruh ki trei khnang ba ngi lah ban ieng beit khlem da kyllon Bun ki briew haba ki shong ne ieng ki pynjem ia ki dohksah jong ka ingdong jong ki, bad namar kata ka met jong ki ka at ryngkdung shadien, bad ki tyrpeng ki noh kyriup Kane ym tang ba ka i saitmet hynrei ka pynleh ia ki shyieng shadem ban shon ia ki tor kat haduh bym lah ring mynsiem jylliew shuh Haba shong dei ban pynieng beit ia ka met Haba ieng ruh ieng kyrbeit katba lah Ia ka kpoh ialeh ban ring shadien wat shah ba kan mih tluin shabar

Ka rukom shong beit bad ieng beit ka long kaba donkam katta-katta Ngi lah ban pynbha ia ka snam da ki jingbam kiba bha-ba-bha hynrei lada ka rukom shong rukom ieng

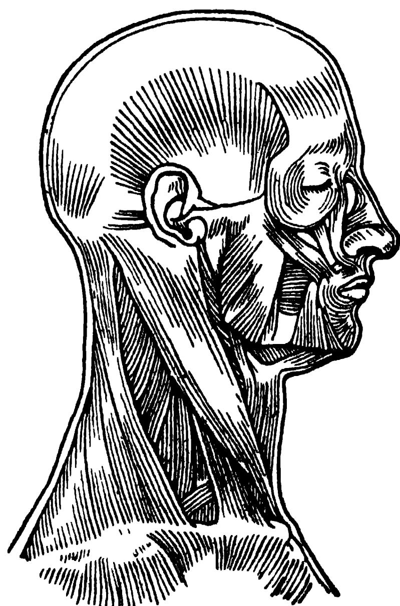

Ki doh-ksah ka ksangkti

jong ngi kam long kaba beit ia ki thied snam la shon pynthem kat haduh ba ka snam kaba bha kam lah tuid sha ki bynta jong ka met baroh kawei, sa mih sa ka jingpang. Ki kpa ki kmie bad ki nonghikai ki dei ban khmih ba ki

khynnah ki dei ban shong bad ieng beit U khynnah uba la bsa bha u don ka main kaba bha bad itynnad

Ki doh-ksah ka khlieh bad ka ryndang

Ka Jingkilan Ka Pynkhlain Ia Ki Dohksah

Ka long kaba da donkam eh hi kein ba u briew un kilan khnang ba ka met kan khlain bad khiah khran Katba u brew u dang kilan u klongsnam u tied kham stet bad kumta baroh ki bynta jong ka met ki ioh kham bun ka snam Kumjuh ruh u briew u ring mynsiem kham stet haba kilan bad baroh ki bynta jong ka met ki kham ioh ia ka oksijen kaba khuid Ka jingmut ka khia haba ki dohksah ka met kim khih bha Lada uno-uno u kwah ban don ka jingkynmaw kaba bha bad ba u lah ruh ban pule bad nang kham kloi u dei ban kilan ia ki dohksah ka met jong u man ka sngi.

KI JINGKILAN BAD PYNBHA IA KA RUKOM SHONG BAD IENG

Dur 1 Dem da pyllup ha madan, dei ban pyneh ia ka met Wat pynkdor ia ka syngkai Pynhiar ia ka met suki haduh ba ka shadem kan ia kynduh bad ka madan, nangta sa kynrong pat ia ka met sha jrong Leh bunsien

Dur 2 Kaba shong-beit Sdang da kaba thiah lyndang pynbeit ia ka met bad ki kti, pynbeit beit sha neng ka khlieh. Nangta shong da kaba khun ia ki dohksah jong ka kpoh bad pyrshang ban ktah ia ki shympriah 'jat da ki shympriah 'ti Pynbeit ia ki kjat barobor

Dur 3 Kaba kilan ia ki dohksah ki kjat Pynbeit ia ki kti sha rum, sa pynnoh ia ka jingkhia sha ka kjat kadiang, ka kjat kadiang ka dei ban jngai kumba ar phut sha khmat ka kamon Pynbeit ia ka jingkhia sha khmat kumba la pyni rukom ha ka dur kaba No. 3

Dur 4. Kaba kilan ia ki doh ksah ka shadem Thiah da lyndang ha madan Pynbeit ia ki kti shaneng ka khlieh bad sa pynhiar ia ki pat haduh ba kin da ioh iabit bad sa pynhiar bad tyrpeng kumba pyni ha ka dur kaba 4 Leh bunsien ia kane

Ki ksangkti u kamar ki long kiba heh bad kiba khlain namar u pyndonkam ia ki barobor Ki khohwah jong ki 'riewlum ki heh bad ksah namar ba ki iaid barobor Hynrei ki kjat ki kti jong ki nongkhau bad bun ki khynnah skul ki rit bad kim khlain, dei namar ba bun ba ki shong bad kim jiw kilan ia ki dohksah ki kti bad ki kjat jong ki Bun ki briew kiba nang ba stad ki tharai ba ma ki kim dei ban trei, ba dei tang ki nongbylla ki ban trei da la ki kti Kane ka long ka jingbakla kaba khraw Ka jingtrei ka long kaba don ijot bad kaba donburom Ka jingtrei ka long kaba donkam ia ki kynthei bad shynrang ruh kumjuh, namar baroh ngi dei ban sngewlehrain ban don ki dohksah kiba tlot bad kiba jem

Haba U Blei U thaw ia u briew U tip thik kaei kaba u briew u donkam ban pynkhlain bad pynkoit ia la ka met, bad kumta um ai tang ka jingbam ban bsa ia ka met jong u, hynrei U ai lad ruh ia u briew ba un trei bad ban kilan ia la ka met khnang ba un ioh bam Don bun ki jait jingtrei, hynrei kiba bha eh ka long kaba trei kper bad kam misteri dieng Kaba iaid kaba mareh kaba jngi ruh ki long ki rukom kilan kiba bha

Ynda haba ki khynnah ki la shong khreh kot kham slem ka jingpynhiar mynsiem ka suki bad tang khyndiat ka lyer ka rung sha ki tor ha man la ka jingring mynsiem U klongsnam u tied suki bad ka jabieng ka khia bad u khynnah um lah pule bha Namar kata ki nonghikai ki dei ban ai ka lait kynta khnang ba ki khynnah ki lah ban mih shabar ban ia mareh bad ialeh kai Nalor katei ka lait kynta ia ki khynnah dei ban hikai ba kin kyrbeit bad ring mynsiem jrong kumba lai ne saw minit man la ka step bad ha ka shiteng sngi Kine ki jingkilan ki pyntied kham stet ia u klongsnam bad ki khynnah ki ring mynsiem kham stet bad kham jylliew bad kumta ka jingmut jong ki ka shai bad ka smat

---

Dur 5. Kaba kilan ia ka tyrpeng Ieng bongkang ki kjat bad khun ia ka met tang na syngkai da pynbit ia ki kti shapoh, nangta katba dang leh kumne, rah ia ka kti kamon sha jrong Ka kti ka dei ban ieng beit thik khlem da kdor ha ka tymbuit, bad iai khun tang na syngkai Leh ia kane sa da ka kadiang de.

Ki Jingkilan Ban Pynkhlain

Kawei pa kawei ka jingkilan ka sdang da kaba ieng beit, pyndait ki khongdong, ki kjat, pynieng beit ia ka met, ha ka skhep bad kham dem tang khyndiat sha khmat, pynbeit bad pynjlih ia ki tyrpeng, pynnoh beit ia ki kti Man la ka jingpynkhih ka dei ban long suki bad da thew, sumar ym bit ban leh kyrkieh ne khlemakor Ki lai tylli ki jingkilan ki long kiba jem Nyngkong, rah ia ki kti baroh arliang haduh ban da ia beit bad ka tyrpeng, nangta rah beit shalor ka khlieh, pynhiar biang suki-suki Kaba ar, rah ia ki kti bad pynmih ia ki tymbuit shadien, buh ia ki kti ha ka skhep, nangta sa pynhiar biang ia ki Kaba lai, rah pat ia ki kti sa shisien da pynmih ia ki tymbuit shadien bad ia pynkynduh ia ki shynriahti shadien u ryndang Leh ia kine bunsien

Leh sa ia kiwei pat ki jingkilan kumne

Ka kilan kaba nyngkong Rah ia ki kti baroh arliang haduh ban da ia ryngkat bad ka tyrpeng, pynphai ia ki slati artet bad pynphet ia ki kti shadien katba lah, bad kumta ñiew suki shiphew, bad man la ka sien ñiew talain sawdong ia ki khlem da pynkdor, ki dei ban shu khih tang na tyrpeng Nangta sa talain pat sa da kumwei pat sa shiphew sien ñiew (Peit dur 1).

Ka kilan kaba ar Rah biang ia ki kti haduh ban da

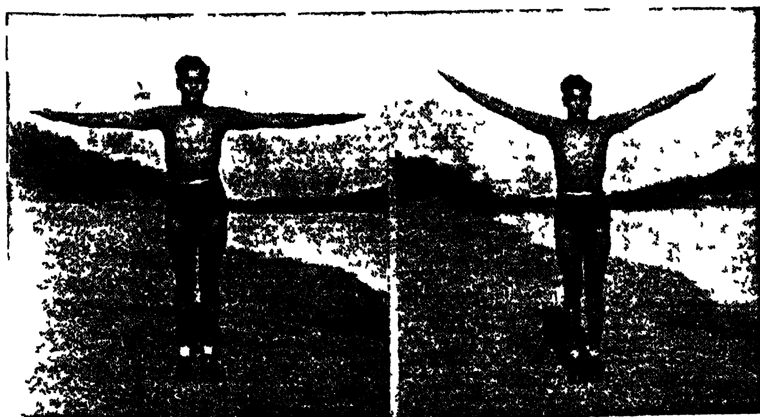

Fig. 1 Fig 2

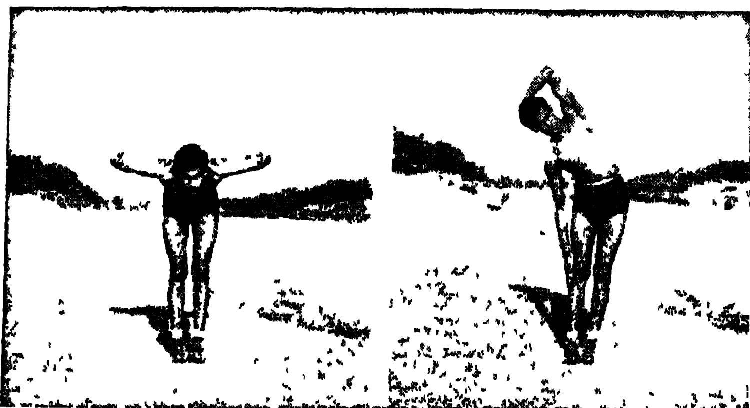

Fig 3 Fig 4

ia ryngkat bad ka tyrpeng Bad katba phi nang ring mynsiem jylliew rah artet shuh ia ki kti kat hamai shiteng ka jingjngai na kaba ka don nyngkong ka kti bad ka khlieh bad sa rah ia ki khongdong jat haduh ba phin da ieng ha ki shadem kjat Te katba phi dang pynhiar mynsiem suki-suki phi ieng pat kumba mynshwa bad ki kti phi pynpoi pat ha kajuh ka jingmadan bad ka tyrpeng Kynmaw ban ym rah palat ia ki kti kumba la kdew bad wat pynhiar pat ia ka jingiamadan bad ka tyrpeng Leh ia kane shiphew sien

Ka kilan kaba lai Rah ia ki kti kumba mynshua Buh ia ki kti shadien u ryndang, pyniakynduh tang-tang ki 'tikdew, ñiat ia ki tymbuit shadien Kumta sa dem ia ka met baroh na syngkai katba lah Sa ieng beit, sa thiah shadien Leh ia kine suki bad wat khih kynsan Dem sha khmat, thiah shadien san sien (peit dur 3)

Ka kilan kaba saw Rah ia ki kti kumba mynshua Pynphai ia ka sla 'ti kadiang artet, rah artet ia ka kti kadiang bad pynhiar arsut ia ka kti kamon haduh ban da syndah bad ka met, bad ka kti kadiang pat kan da kynduh bad ka khlieh, nangta sa pynnoh ia ka met sha ka liang kamon bad kadiang, da pynhiar ryngkat ia ka kti kamon arsut haduh ban da poi khohsiew, bad ka kti kadiang pat ka khun ha jrong ka khlieh haduh ba ki shynriahti ki ktah ia ka shkor kamon Nangta sa ieng pat kumba mynshua, sa khun ia ka

met pat shaphang kadiang, da pynhiar pat sa ia ka kti kamon haduh khohsiew, bad ka kti ka rah artet shalor ka khlieh da pynkhun ia ka haduh ba kan da ioh ktah ia ka shkor kadiang Leh ia kane san sien (peit dur 4)

Ka kilan kaba san (a) Rah biang ia ki kti kumba mynshua Rah ia ka kjat kadiang kumba shiphut na ka kamon Pynkdoi ia ki kti na tynnbuit da arsut sa pynkhun ia ki artet haduh ban da poi ki shynriahti ha ki tohtit, da nang khmied la ka khlieh artet haduh ba phin da iohi ia ka sad Katba phi dang pynnoh ia ka khlieh shadien, ring mynsiem jylliew, bad sa pynhiar mynsiem da kaba pynieng pat ia la ka khlieh kumba mynshua, pynbeit ka khlieh, bad pynbeit ia ki kti bad ka tyrpeng (peit dur 5) (b) Nangta khlem da sangeh pynbeit ia ki kti sha khmat na ki tyrpeng, sla 'ti shapoh, pynnoh ia ki kti mian-mian bad dem ia ka met na syngkai, pynbeit ka khlieh, peit beit sha khmat, haduh ban da ym lah dem shuh, bad ki kti ki la palat ia ki krung bad pynkdoi ia ka shadem, bad artet katba lah Katba phi dem dei ban ring mynsiem jylliew bha bad sa, pynhiar ynda phi pynbeit Leh ia kine baroh ar (a) bad (b) san sien (peit dur 6)

Ka kilan kaba hynniew Pynkynriah ia ka kjat kamon kumba shiphut jngai na ka kjat kadiang Rah ia ki kti kumba mynshua Pynjem ia ki khohsiew, da ieng ha ki shynriah

Fig 5

Fig 6

'jat, shong mian-mian haduh ban da ia kynduh bad ki khongdongjat, da pynbeit ia ka met katba lah Leh shiphew sien kumne (peit dur 7)

Ka kilan kaba hynñiew Rah kumjuh ia ki kti Nangta rah shajrong ka khlieh, da ia thaim ia ki shynriahti, bad ki ksangti pyndei ha ki shkor Nangta bad ki shynriahti ba dang ia thaim hi, talaim sawdong, ka met kan dem tang na syngkai hi Leh san sien Leh biang sa san sien talaim ha kawei pat ka liang Leh ia kane baioh suki bad ryntih da shah ba ka met kan khih tang na syngkai hi (peit dur 8)

Ka kilan kaba phra (a) Pynkynriah ia ka kjat kamon shi phut Rah ia ki kti bad pyndem ia ka met na syngkai sha phang kadiang, ki kti ki shu neh kumjuh, phai ka khmat sha kadiang, ka kti kamon kan kdew sha khmat bad ka kti kadiang shadien (peit dur 9) (b) Katba phi dang don kumne, pyndem ia ka met na syngkai haduh ba ka kti kamon kan hiar arsut bad ki shynriahti kin dei ha khyndew ha pdeng ki kjat, bad ka kti kadiang pat kan kiew artet Pyndem khyndiat ia ka khohsiew kamon haba leh ia kane

Leh sa da kumwei pat, rah ia ka kjat kadiang jngai shi phut, phai ia ka met sha kamon mynta, haduh ba ka kti kadiang ka kdew sha khmat, nangta dem sha khmat haduh

Fig. 7 Fig 8

Fig 9 Fig 10

ba ki shynnahti kin dei ha khyndew Sa ieng beit pat ki kti kumba mynshua Ynda phi la nang bha ia kane ka, kilan phi lah ban leh lang ia ka (a) bad (b) khlem sangeh Leh ia kine (a) bad (b) shua sha kamon, hadien sa sha kadiang shiphew sien (peit dur 10)

Ka kilan kaba khyndai Rah ia ki kti shajrong ka khlieh, nangta sa pynhap beit ia ki sha khmat bad shapoh, dem ka met tang na syngkai, rah da dien ia ki kti bad sha jrong katba lah kum ha ka kilan 5, dur 6 Kynmaw katba phi dem sha khmat rah ka khlieh, bad peit ka khmat sha khmat Pynieng beit la ka met bad ki kti sha jrong Pynhiar pat ia ki kti ha ban da marryngkat bad ka tyrpeng, ki slati artet, ki kti pat bad ka tyrpeng ñiat shadien, nangta rah ia ki kti sha jrong bad sdang pat ia ka jingkhih Leh ia kane suki san sien, da pynmih ia ka lyer na ki tor katba phi dem ka met, bad pyndap lyer biang ia ki tor katba phi pynieng beit ia ka met

---

Jingkilan *ka mut* Jinghikaikhlain
Kilan *ka mut* Hikai khlain

LYNNONG 9

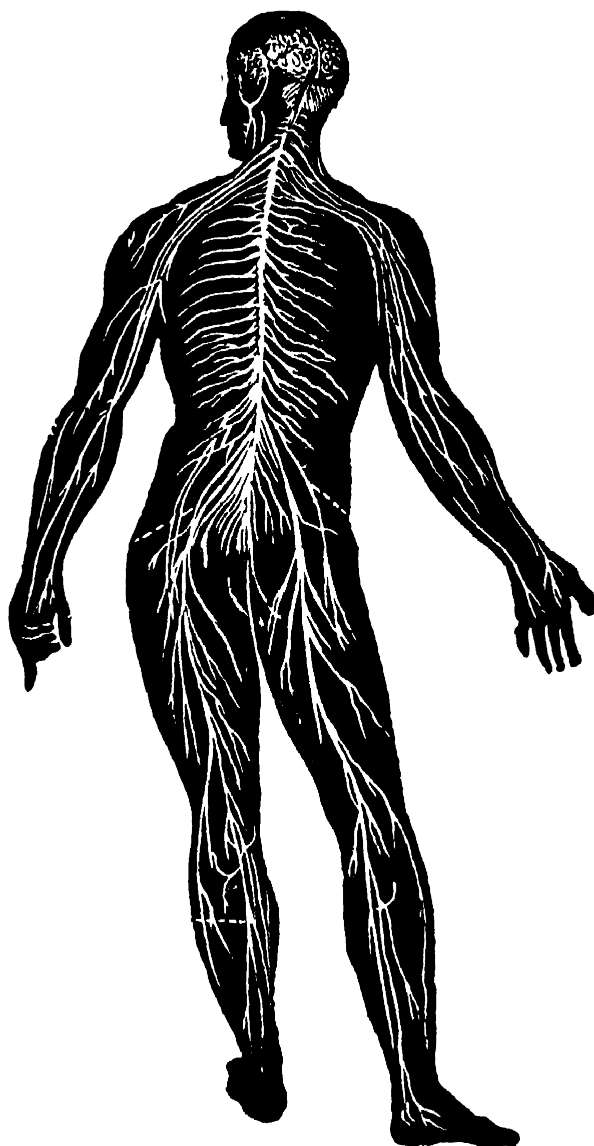
Ka Kor Pyniaid Jong Ka Met

KA MET ka don bun ki tiar Man la ka tiar ka don la ka kam ban leh Kum ka 'nierbah ka iarap ban tyllhat ia ka jingbam, ki khyllai ki iarap ban pynnuh shabar ia ki tiar bymlarkam bad ba long bih, ka snieħdoh ka pynbeit ia ka jingshit jong ka met, bad u dohnud u bate ia ka snam 'Man la ka tiar ka dei ban trei ha ka por kaba biang, bad baroh ki dei ban ia trei ryntih lang, lada kim leh kumta ka met kan pang Ka kam jong ka kor jabieng bad thied ka long ban pyntrei ia ki bynta ka met baroh ha ka por bad ha ka rukom kaba dei bad ban pynmih ka jingtrei kaba biang

Ka Jabieng Bad U Thiel Budlum

Ka kor thied ka don ar bynta, ka jabieng, bad u thied budlum Ia ka jabieng la thep hapoh ka synduk shyieng ka shynrong khlieh

U thied budlum u long hi ka jabieng ba shu hiar arsut kum u tyllai Une u thied u heh kat ka shynniahti nt U snoh na tduh ka jabieng bad u mih shabar na ka thliew na ka shynrong khlieh Ia une u thied budlum la da ia u ha ka rukom kaba phylla shibun Man la ka shyieng budlum ia kiba la buh kawei ha jrong kawei pat haduh ban da long kum u paia, ka don ka thliew kaba heh na pdeng jong ka Katba kawei ka shyieng ka shong halor kawei pat kane ka thliew ka iadei biang bad ka thliew jong kawei pat, bad haduh ba da long ka thliew shyieng na kaba u thied budlum u iaid

Ka jingiasoh lang ki thied (nerves)

lyngba U thied budlum u iaid baroh shilynter u budlum haduh ba kut u budlum

Na ka jabieng bad u thied budlum ki mih ki thied kiba rit haduh kat i sai rit rusom bad ki poi sha ki bynta jong ka met baroh Kine ki thied ki bun katta-katta bad ki don khah ha ka met baroh katta-katta bad lada sam da u thyrnia uba rit tam ha kano-kano ka bynta jong ka met yn kum sam ia ki bad ka sa mih ka jingpang

Ki Kam Ka Jabieng Bad U Thied Budlum

Ka jabieng bad u thied budlum ki long kum u Kobarnor jong ka jylla, uba shong ha ka nongbah jong ka jylla hapoh ophis Ki thied kiba kot ha man la ki bynta ka met, ki long kum ki nar telekrap kiba pyniasoh ia ka ophis u Kobarnor bad man la ki shnong hapoh ka jylla jong u Na kylleng kine ki jaka ki khubor ki wan poi sha u Kobarnor ki da iathuh aiu ka jia hangta U pat shisyndon u phah khubor u da hukum ia ki rangbah trei kam jong ki kiba ha kita ki jaka, aiu ki dei ban leh

Ka jabieng ym tang ba ka ioh khubor na ki jaka bapher jong ka met, hynrei ka phah sha ki dohksah bad ki khih lane sha u klongsnam bad u tied stet ne suki Lada ngi kwah ban iaid, ka hukum ia ki dohksah jong ki kjat ban pynkhih ia ki Lada ki khmat ki phah khubor sha ka jabieng ba don u bseiñ hajan, ka jabieng pat kloi lan ka hukum ia ki dohksah ba kin pynkynriah kloi ia ka met Lada ki thied na ki shynriahti ki ai khubor sha ka jabieng ba ki la kum ktah ia kaba khluid, ka jabieng ka hukum ia ki dohksah jong ka kti ba kin pynkynran ia ka Lada ngim don ki thied ngin ym tip ba ki shynriahti jong ngi ki ing ne khluid, bad ngin ym lah ban weng ia ki tad haduh ha kin da ing lut

Ka jabieng ka pyrkhat, ka sngew, bad ka kymmaw Ka ieit ka isih Ka ka rai kaei ba ngin ong bad leh Ka synshar ia kawei-pa-kawei ka dkhot met Lada ot noh ia ki thied jong kano-kano ka bynta kata ka bynta ka iap, kam lah khih, kam lah sngew Ki briew kiba dih kiad, lane ki riewawria kiba ngat jingpangsniew kaba ki khot siphilis, teng-teng shiteng ka met jong ki ka iap shilliang, namar ka bih jong ka kiad bad ka siphilis ka pyniap ia ki thied.

Ka Subani (Haijin, Hygiene) Jong Ki Thied

Ka met baroh kawei ka dei ban long kaba bha bad ba khlain khnang ba ki thied kin long kiba eh Ka jingbam kaba bha, ka lyer kaba khuid, ka jingthiah bad ka jingkilan kaba dei ia ka met bad jingmut ki long kiba donkam eh ban pynbha ia ki thied ka met

Ki Jingmlien

Lajan baroh kaba ngi leh, la ka long kaba bha ne kaba sniew, ka kylla long ka jingmlien Lah ban hikai ia la ka jingmut ha kata ka rukom ba tang ki jingmlien ba bha kin mih, bad lah ruh ban ioh ia ka jingmlien kaba sniew, da kaba shu iai pyrkhat lane iai leh ia kano-kano kaba sniew Bun ki jingmlien jong ngi ki la neh skhem shwa ba ngin dap arphewsan snem Namar kata, ka long kaba donkam eh ban hikai bha ia ki khynnah bad ki samla Dei ban hikai ia ki ba kin pyrkhat tang ia kaba bha, kaba khuid, kaba donburom, kaba shisha, kaba sngur, bad kaba don nam ba bha Da kaba leh kumne ka jinglong badonburom kan mih Lada pynmlien ia ka met bad ka jingmut ia ki jingmlien babha, lah ban lait na bun ki jingpang bad lah ban im ka jingim kaba kham slem bad kaba donkam

LYNNONG 10

Ka Ioh-i Bad Ka Sngew

KA KHMAT ka long ka tiar kaba phylla Ka shon dur ia kiei-kiei baroh ba ka ioh-i, bad ki thied na ka khmat ki iathuh ha ka jabieng ia kita ki dur Ia ki khmat lah ban pynmynsaw da kaba jem, dei namarkata la iada bha ia ki da kaba buh ia ki hapoh ki thliew ha ki shyieng shynrong khlieh, bad da ki snieh khmat, ki ñiuh 'mat, bad ki rengmat

Ka Subani Jong Ka Khmat

Dei ban sumar bha ia ki khmat ki khyllung (peit jinghikai ha ka lynnong 18) Haba u khyllung u iohthiah, dei ban tap da ka musari khnang ba ki skaiñ kin ym ioh dem bad pynbit jingpang ia ki khmat

Ki kamra skul ki khynnah ki dei ban long kiba shai Dei ban ai jingshong kiba tbian ia ki khynnah khnang ba ki kjat jong ki kin kynduh ha ka khyndew, bad ka ben ne des ruh ka dei ban long kaba tbian, bad haba ki khynnah ki buh la ki kot ban pule, ki dak kin jngai kumba shi phut na ki khmat Ki khynnah ki dei ban ioh ki kot kiba don ki dak kiba heh bad kiba shai bha

Lada ki khynnah ki ioh ñiangpyrsit ne ñiangthylliew bad ynda ki koit ki dei ban pep skul bun taiew, namar kine ki jingpang ki pynsniew bad pyntlot ia ki khmat

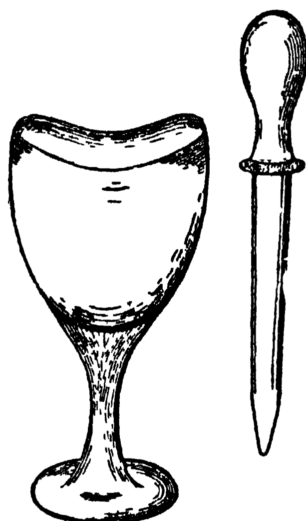
Nalor ba la ong haneng, khnang ban iada ia ki khmat na kaba mynsaw ne pang, donkam ban leh ia kine harum —

1 Wat pule ne suh ne thain ha ka jaka ka bym shai bha.

2 Haba pule wat jiw phai sha ka jingshai, ka bha ba ka jingshai kan wan na shadien na jrong ki tyrpeng

3 Haba dei ban pule ne leh kano-kano ka kam kham slem, dei ban pynshong thait ia ki khmat kumba katto-katne, ne da kaba peit na jingkhangiit sha ka suiñ bneng, ne sha ki dieng ne phlang ba jyrngam kumba katto-katne minit

4 Lada u ñiut ne shyiap u hap hapoh ka khmat, wat ju kyrshut hynrei shu sait da ka um boric Lada ym don um boric hajan, sait da ka um kaba la shet bad kaba khuid

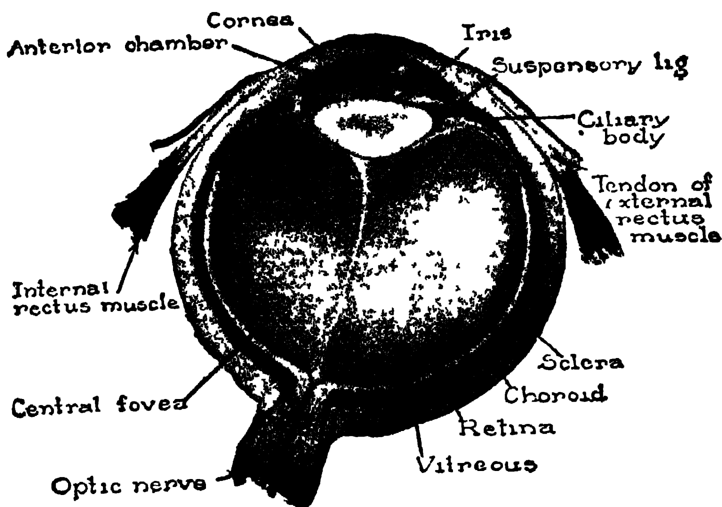

Ka pela ban sait ia ka khmat
U jingpynjaw-khmat

5 Wat jiw pyndonkam da ka towel ne dabor bta khmat kaba la pyndonkam ki briew ha ki jaka bun paitbah Namar lada don ki briew kiba pang khmat kiba la pyndonkam ia ki, phi lah ban ia bit jingpang lem

6 Ka tdem ka pynsniew ia ki khmat Lada ka tdem na dpei kam lait shabar, ka kamra baroh kawei kan dap da ka tdem kaba sat. Lada kane kan iai long man ka sngi, ki khmat jong kiba ha iing baroh kin sniew Lah ban shna ha ka dor kaba rit eh ia ka jingpynlait tdem bad kumta ka jingshitom kan ym long shuh

7 Kiar na ka kiad bad u duma ne sikret.

KA DUR KA PYLLEW-'MAT

Ka jingiada jong ka pyllew-'mat ka kynthup lai syrtap ki jar ne snur (membrane) Kaba nalor la khot ke "Sclera" Kaba hapdeng pat ka "Choroid," Ka long kaba iong bad ka kynthup shibun ki thied snam Kaba hapoh eh la khot ka "Retina," iba rit bad stang bha bad i ia kynduh bad ki thied khmat kiba rit (optic nerve)

Ka Subani Jong Ka Shkor

Haba peit ia ki dur jong ka shkor ha kane ka dur, yn ioh-i ba ka don lai bynta Kata ka bynta shabar ka khlieh kaba ngi ioh-i ka long tang ka kynja tyndong na kaba ka jingsawa ka leit sha ka 'kor pdeng bad ka 'kor poh Ka 'kor pdeng ka iasoh bad u pdot lyngba i tyndong iba rit (eustachian tube) Haba pangkhlieh, don ka um dambit ha u pdot bad ka khmut, ka jingsop jong u pdot bad jong une u tyndong (eustachian tube) ka at bad ka set ia une u tyndong. Kane ka long kawei ka daw jong ka jingkyllut

Haba une u tyndong (eustachian tube) u ngat jingpang ka 'korpdeng ruh ka ngat jingpang Haba don ka ksuit ha ka 'korpdeng, ka shkor ka pang Teng-teng ka lah ban don shibun ka ksuit kat haduh ba kan da kad ne pynpei ia ka

'ksing shkor, kumta ka ksuit ka tuid shabar ka shkor La thoh ha ka lynnong kaba 32 kumno ban sumar ia kane

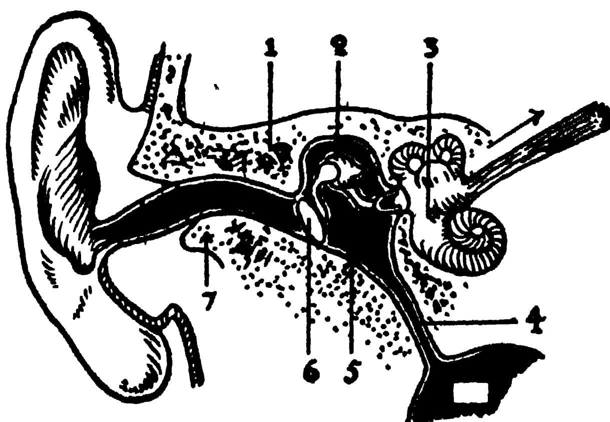
Kine ki jingbthah harum ki long kiba donkam ha ka jingsumar ia ka shkor —

1 Ka eitkor ka don ka kam kaba donkam Kane ka eitkor ka long kaba kthang, bad namar kata ki khñiang kim nud rung hapoh ka shkor lait tang kiba shu poi rung da kaba shu her Ym dei ban kbong ne khrud ia kane ka eitkor Lada ka eitkor ka eh bad ka set ia ka shkor weng ia ka ha ka rukom ba la pyn-i ha ka lynnong kaba 32 Ki shñiuh kiba mih ha ka shkor ruh ki long kiba donkam da kaba ki iada ia ka shkor na ki khñiang bad pui-pui Wat shah ia ki napit ban ot ne khi ia ki

2 Lada kano-kano ka khñiang ka rung hapoh ka shkor, kaba bha eh ka long ban pynjaw khyndiat ka kynja umphniang, kum ka umphniangbam kaba khuid hapoh ka shkor Da kaba leh kumne ka khñiang kan mih noh ne kan iap hapoh, nangta sa pynkhuid da kaba theh da ka um syaid hapoh shkor

3 Haba sureitmut wat jiw pyrsad than eh, kane ka lah ban ñiat ia ki khñiang jingpang kiba don ha ka khmut ne u pdot shapoh shkor lyngba uta u tyndong Iusteshian

4. Wat jiw thab ia ka shkor ki khynnah Da kaba leh kumne ia ka shkor lah bah pynsniew ne pynkyllut

1. U shyieng 2 Ka thliew shkor 4 I thliew tyndong 5 Ka pdeng shkor 6 Tympanic membrane 7. U shyieng.

LYNNONG 11

Kumno Ka Met Ka Thaw Ia Lade

Ki Tiar U Shynrang

KA DAW ba la thoh ha kane ka kot shaphang ka jingthaw briew bad ka Sani longkha (Sexual Hygiene) ka long ba bun ki jingpang kiba sniew bad ki kam jakhlia bapoh ki la mih namar ka jingbymtip ki briew shaphang jong ki

Haba u khynnah u la dap khadsan ne khadhynriew snem, ka jingkylla ka bakhraw ka wan ha ka met jong u U la poi ha ka jinglong samla Wat haba u la poi ha kane ka yrta ruh u khynnah um pat long u rangbah, namar u dang donkam sa phra snem ba un poi sha ka jinglong rangbah kaba paka, kumta u dei ban kot sha ka arphewsaw ne arphewsan snem ka yrta shwa ba un don ka bor bad ka met kaba bit ban shong kurim bad long u kpa

Ka Jingthaw Bad Jingtrei Jong Ki Tiar Thawkhun U Shynrang

Ki tiar thaw khun ba paw shabar jong u shynrang ki long u sim (penis) bad ka iarong Hapoh ka iarong don artylli ki pylleng I bynta iba ha khmat eh u sim la khot ka shata Ka snep kaba tap ia kata, ka long kaba khih bad kaba lah ban ring Ia kane ka snep la khot ka 'niehshata Lada kane ka snieh ka tap ia ka shata bad ym lah ban ring kata ka don ka jingbakla bad dei ban leit pyn-i ha u doktor uba nang Hapoh kane ka 'niehshata ka lang kaba lieh, bad lada ym sait ia ka barobor ka iwkhong bad ka dait Kane ka jingdait kaba dei na kaba lang kane ka jakhlia ka long ka daw

kaba kongsan eh ha kaba ki khynnah shynrang ki nang ia ka jingmyllien basniew (masturbation)

Kine ki pylleng kiba hapoh ka iarong ki pynmih ia ki khñiang thawkhun Kine ki 'niangthawkhun ki long kiba rit katta-katta katba ym lah ban ioh-i ia ki lait tang da ka iit pynkhraw Ha ka por ba ki mih kine ki 'ñiangthawkhun, ki iaid lyngba i tyndong iba rit haduh ba kin da poi ha ka tyndong jing, nangta ki sa mih shabar u sim Ia kine ki 'niangthawkhun la thep hapoh ka kynthei ha ka poi poikha Uwei na kine u iakynduh bad ka pylleng kaba mih na ka kynthei Ki tang shu iakynduh kine artylli, kane ka pylleng ka sdang ban heh bad ynda la dap aispah-phraphew sngi la mih u khyllung uba la biang poi

Ki tiar thaw khun u shynrang

Ka Jingmih Ka Jor

Don artylli ki pladoh (glands) kiba iasoh bad ka tyndong jung Ynda la samla, kine ki "pladoh" ki pynmih ka um kaba lamlieh kaba rben Ha u samla u ba koit ba khiah bad u bym kai kynthei, kane ka um ka mih man la ka shiphew ne khadsan sngi Ha kiwei pat ka mih tang shisien shibnai ne ar, lai bnai Kane ka shait mih mynmiet haba thiah bad haba u phohsniew Kane ka jingmih kam long kaba sniew bad u samla um dei ban sheptieng Wat jiw ngeit ia kito ki jingpynbna ha ki kot khubor kiba iathuh ia phi shaphang ki dawai ban pynjah kum ia kata, bad kiba ong ba kane ka jinglong kan pynduh ia ka bor rangbah Hynrei lada ki jia kham khah-khah bad ryngkat bad kata don ka baiongkhlieh bad ka jingsngewtlot, dei ban ia shem bad ki doktor kiba sngewthuh bha Hynrei ka jingmih ba la ong ha neng ka jia tang ha ki samla kiba im ka jingim kaba khuid, lane ki bym jiw pule ia ki kot jakhlia, ne peit ia ki dur khlemraiñ lane pyrkhat ia ki jingpyrkhat awria Ka lehbeinlade bad kaba pule kot awria, ka pynlong ia kine ki jingmih man ka miet bad ka pynduh bor shibun, bad ka wallam ruh ka jingmynsaw kaba khraw

Ka Jingtyngkai

Ka jingtyngkai ha u briew u bym shongkurim, ka mut ka jingkiar bak na ki jingiapoikha Ka jingtyngkai ha u briew uba la shong kurim ka mut ka jingadkar ha ka kam poi-kha jong u Man la u samla u dei ban im ka jingim tyngkai Man la u samla uba koit ba khiah bha u don teng-teng ka jingkwah poikha kaba jur shwa ba un shongkurim; hynrei lada u kwah ban long uba khlain bad uba koit ba khiah, ban long u briew uba larkam, bad ban don ka tnga kaba koit ba khiah bad ki khun kiba khlain, u dei ban im ka jingim tyngkai Ban long kumta u dei ban kilan (exercise) ia ka bor jong ka mon. Bun ki samla ki aili ia kane ka jingkwah poikha ba kan jop ia u bad u poi sha ka lehbeiñ-lade, ne poikha tuh bad ki kynthei. Lada u leh ia kano-kano na kine, u shu pynpoh rati ia lade.

Ka Lehbein-Lade

Kane ka long ka jingmlien kaba sniew Bunsien ki khynnah ki tip ha ka por ba ki dang rit Teng-teng kito kiba sumar ia ki khyllung ki ialeh kai bad ki tiar ki khyllung Hadien-hadien u khynnah u nang ban leh hi bad u kylla long u nonglehbeiñ-lade Ka rukom rah ia ki khyllung ha ka skhep ka long kaba sniew, namar kane ka kyrshut ia ki tiar ki khynnah bad ka pynmih ka jingsmiej, bad da kane ia ki khynnah la ialam ba kin lehbeiñ-lade Ki khynnah shynrang ki tip na ki para khynnah ha skul Ha kiwei pat dei, ka 'nichshata kaba jrong bad dambit Kane ka pynbtiar ia ka khmut shata bad ka dait U khynnah pat, ba dait u kyrshut, ha kane ka rukom u tip ia kane ka kam jakhlia Na ka bynta kane ka daw, haba iohi ba u shu deñ-trud ne kyrshut ia kane ka bynta, la donkam ban leit iah ia u sha u doktor bad dei ban ot noh ia ka snieh tam Lada ia kane ka rukom basniew la leit rah shaduh ka jinglong rangbah, u briew un long u bym lah shaniah bad uba jakhlia Un ym burom ia lade bad um lah ban long u briew uba donkam, u dei ban sangeh ia kane ka lehbeiñ-lade Dei ban thaw lad katba lah ban pynsangeh in kane ka rukom haba ki dang rit

Kaba Ia Poi-Kha Tuh Bad Ki Kynthei

Ka jingiapoi-kha tuh bad ki kynthei ka long kawei ka kam kaba sniew tam bad jakhlia ba ki briew ki lah ban leh Ka long ka kam kaba poh tam Ka buh ia u shynrang bad kynthei ha ka kyrdan ki mrad Kane ka kam ka long kaba sniew tam, ba ha ka jingshisha la dei ban ioh jingsaja kaba jur, bad kawei na kine ki jingsaja ka long ka jingpangkhñiang kaba kito kiba leh ia kane ki shait ioh Tang na ka bynta shisien ba leh ia kane ka kam lah ban ioh ia katei ka jingpang bad ban shah saja da ki snem Kine ki jingpang ki long ki pangmih ksuit, ki pang mih prum-ksuit bad kiwei-kiwei de. Ia kine yn sa ia kren ha ka lynnong kaba 29

Kumno Ban Im Tyngkai

Ym bit ban ia poi-kha haba dang saitjain ne poi jingpoi, lah ban ia poi teng-teng hapoh hynñiew bnai haba wit, bad

dei ban sangeh shisyndon ha ki arbnai kiba khadduh ioh kan poi sha ka prakhun

U briew uba kwah ban synshar ia ka jingkwah poi-kha jong u la u long uba la shongkurim ne uba shong samla, u dei ban bud ia kine ki aiñ harum

1 Kilan man ka sngi ha madan

2 Bam shibun ki jhur jyrngam, kiar na u sohmyngken bad ka doh

3 Wat dih kiad Uwei u 'riew-tip u ong, "Ka jingpynrem kaba khlain eh ia ka kiad ka long ba ka pynjur ia ka jingkwah-brai bad ka pynduna ia ka bor jong ka mon"

4 Dih shibun ka um ban iarap ia ka jingpynkhuid

5 Sum man ka sngi Ka um pjah ka pynduna ia ka jingkwah poi kha

6 Hikai ban pyrkhat tang ia ki jingpyrkhat ba khuid, pule ki kot kiba bha, bad ia kren tang ia kaei-kaei ka ban iatei

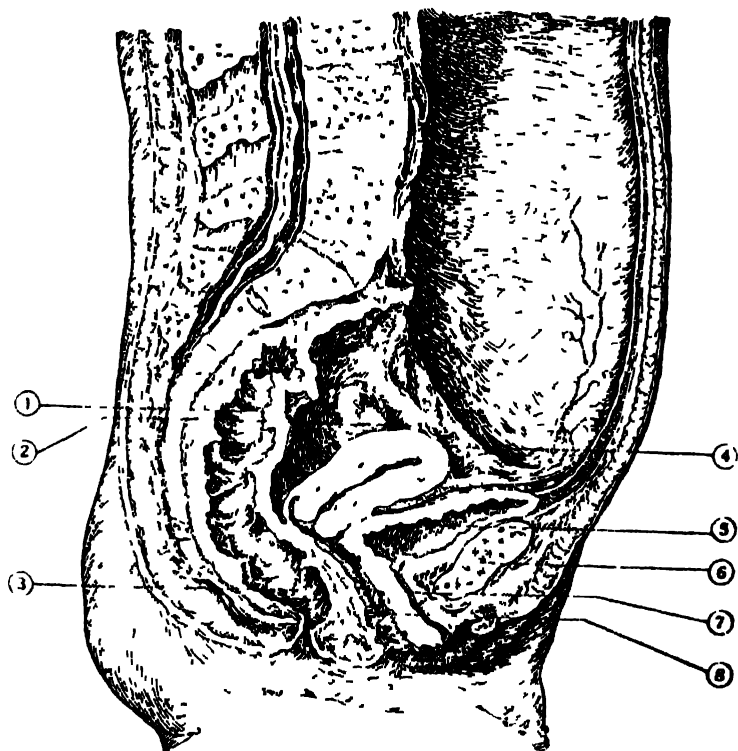
Ka jingkangar kalong ka pop kaba nangroi-itriem, bad ka nang thang duh ia ka jingmyntoi ki shynrang Ka jingpyndonkam bakla ia ki tiar thawkhun ka pynlyngkot ia ka yrta Ka long kumba tbeh ia ka mombati na baroh ar ki tduh

Ki Tiar Ka Kynthei

Katba baroh arngut shynrang bad kynthei ki ia don bynta lem ha ka kam jingthaw khun ba phylla, pynban ka jingkit kaba khraw ka hap ha ka kynthei Dei ha ka mct ba la iada bha jong ka kmie ba ka jingim jong iwei-pa-iwei i khyllung ka sdang, bad dei hapoh ka kpoh jong ka kmie ba la bsa ia i khyllung ha ki arspah phra-phew sngi ka jingim jong i Hynrei ym tang katne sngi, hynrei ka shisnem shiteng ka jingim jong i shabar, ka shong eh ha ka jingbsa jingpjah ka kmie U khyllung wat la um buin shuh ruh, da ki bunsnem hadien u shu donkam hi ia ka jingsumar ka kmie

Namar kata ka shai ba ka kmie ka don shibun ka kam ban sain ia ka lawei ka jong u khynnah ban ia u kpa jong u Namar ba ka kam kaba kham khraw ha kaba pun, kaba bsa, bad pynsan ka hap ha ka kmie hato kam long kaba dei ba ki rangbah kin kham ñiew kor ia ki kynthei? Bad namar ba ka don ka bynta ka bakhraw ha ka ban saiñdur ia u

khyllung ha ka met, ha ka jingmut, bad ka mynsiem, hato kam dei ka jingpyrkhat kaba nyngkong eh ban khmih ba ka ioh lad ban ioh jinghikai kaba bha ka ban pynbit ia ka ha ka kam kaba donkam eh, bad ba ym dei ban pynkit ia ka

Ki tiar thaw khun ka kynthei

1 Ka jaka pun pylleng	5 Ka panjung
2 I thied-tyndong	6 U shyieng shyrkait
3 Ka 'nialong	7 Ka lynti—umpynjhieh
4 Ka pla khun	8 Ka lynti kha khun

jinglong kmie ha ka tad haduh kan da poi sha ka long kynthei ba paka

Ka Jingthaw Bad Jingtrei Jong Ki Tiar Thawkhun Ka Kynthei

Ki pla pylleng bad ka plakhun ki long artylli ki tiar

thawkhun kıba donkam ha ka kynthei Kı pla pylleng kı long artylli kı met kıba rıt bad kıba pyllon Kı don ha kı bynta ba sharum jong ka kpoh Phın iohi ıa kı ha ka durbriew ha pyrshah sla 8 Kı pla pylleng kı pynmıh pylleng Kıne kı pylleng kı long kıba rıt katta-katta ba lada shıspah arphewsan tyllı yn buh marsyndah ter, da kaba eh kın kot shı ınshı ka pyngkıang Ka nur pylleng ka long ka kynja tyndong kaba jrong saw ne san ınshı bad ka snoh ha ka plakhun, bad kawei pat ha ka pla pylleng Ka pylleng ka iaid lyngba une tyndong na ka pla pylleng sha ka plakhun

Ka plakhun ka long kum kata ka dur ba la pynı ha ka dur briew Ka plakhun kı samla ka jrong kumba ai ınshı ne lai ınshı duna bad kumba ar ınshı duna ka pyngkıang Ka bynta kaba sharum jong ka, ka leıt poı ha ka lyntı kha khun

Ka jıngkhang jong ka lyntı kha khun la set da ka snep stang, ka haımen Ia kane ka haımen la pynpei ha ka por ba ıa poı-kha nyngkong Teng-teng ym don thlıew ba laıt ha kane ka haımen namar kano re kano ka daw Haba long kumta ka jakhlıa ka sahkut hapoh ka lyntı khakhun, ka da pynat bad pynpang Kano-kano ka khynnah kaba long kumta deı ban leıt rah sha u doktor ba un sumar

Ka Jingsamla Bad Jingpoi Saitjaın (ne poı bnaı)

Ka khynnah ka poı sha ka jınglong samla naduh khyndaı haduh khadsan snem ka yrta Hamar kane ka por don ka jıngkylla ha ka met jong ka, kaba pynbıt ıa ka ba kan pun khun Kı shñıuh kı sdang ban mıh ha ka jylleng bad tohtıt, kı jymbuıñ kı sdang ban at, ka met baroh kawei ka san kloı, bad ka sa sdang ban poı bnaı

Ka jıngpoı bnaı ka wan man la ka arphewphra sngı, bad ka neh kumba san sngı Ha kane ka por ka jıngsıang hapoh ka pla khun ka slor bad ka hap noh Ka jıngpoı bnaı ka long da ka snam bad ka kynja ba lieh Kı kynthei kım jıw poı bnaı haba kı pun ne kı dang aı buıñ khun Ka jıngpoı bnaı ka jıw sangeh ynda sanphewsan snem ka yrta Ynda ka la sangeh kı kynthei kım lah pun khun shuh

Namar ba ka khynnah kynthei ka lah ban pun khun ka tang shu sdang poi bnaı, kam long kaba dei ba kan pun khun noh naduh kata ka por. Ka deı ban don la ka poı

khynnah bad ka por samla Ka dei ban ioh por kaba biang ban tei bha ia la ka met bad ia la ka jingmut shwa ba kan shim ia ka jinglong kmie Ka por kaba bha eh ba kan shong kurim ka long hapdeng ka khadphra bad arphew lai snem

Ka Sani Jong Ka Long Briew (sex)

Man la ka kmie ka dei ban tip bha ia ka jingtrei jong ki tiar pynpun khun bad kumno ban sumar ia ki Ka dei ban hikai ia la ki khun kynthei shaphang ka kam poi-kha Da kaba hikai ia ki shaphang kine ka lah ban iada ia ka jingkoit-jingkhiah bad jinglong babha ki khun jong ka Ki tiar ba shabar jong ki khynnah, khamtam ki kynthei, dei ban pynkhuid bha naduh ba ki dang rit khnang ba ka jakhlia kan ym lang bad pynmih jingdait Da kaba ki khynlung ki iai truid ne kyrshut ki sa nang sa ka'leh-bein-lade

Ym bit ban shah ia ka khynnah ba kan iaid khlem da tap ia ka raiñ briew Ym dei ban shah ia ki khynnah kynthei bad shynrang ba kin iathiah lang ha kajuh ka jingthiah Wat ki khynnah kiba dang rit ki tip ia ka rukom basniew lada shah ba kin iathiah lang ha kajuh ka jingthiah

Ynda ka khynnah ka la poi jingpoi ka kmie ka dei ban hikai ia ka ba ka dei ban sumar bha ia lade hamar kane ka por namar ka jem eh ba kan ioh pang Ym dei ban pyntrei shitom eh ia ka, bad ka dei ban ioh por kumba khyndai ne shiphew kynta ban thiah

Ha ka por ba poi jingpoi dei ban pynkjit ia ka jakhlia da u kynphad uba khuid ba la song ha ka jain kaba khuid Dei ban sum bunsien hamar kane ka por Dei ban ñiad rkhiang ia ka met da ka jingñiad kaba rkhiang khnang ban ym ioh pang khlieh Ka kynthei ka dei ban pynkhuid bha la ka met ha ka por poi jingpoi

LYNNONG 12

Ka Kiad Bad U Duma Sikret

KA kiad kam dei ka tiar kaba don ha ka mariang Ka dei ka jingmih jong ka jingpynpyut Lah ban thaw ia ka na u kew, u barley, u khaw, sohkriep bad khajur U thiat uba pyndonkam ban pynbuaid ia ka waiñ, u pynkylla ia u moida bad ka shini kaba don ha ki khaw bad sboh sha ka kiad Man la ka jaid wain, la ki khot ia ka ka wiski, brandi, jin, biar ne todi baroh ki don ka kiad-buaid

Ka kiad-buaid ka long ka bih kaba jur kaba pynjot ia ki kor ka met bad ka jabieng u briew Ka pdeng thied jabieng ka long kaba nyngkong eh ban shah ia ka jingtrei jong ka Shwa ba u nongdih un iaid shen-shen, ki kor trei ka jabieng jong u nyngkong eh ki la suki Ka bor kynmaw bad ka bor pynleit-jingmut ki la duh la ka bor Ki rukom ban iaid kloi bad beit ki la duna ha la ka jingkit Wat lada don tang khyndiat ka kiad hapoh ka met ruh ka pynduna ia ka bor bad por ban pynkhih ia ki dohksah bad ia ki thied Namar kata ka long kaba ma shibun ia ki nong ñiah motor ne lieng suin ban dih wat tang khyndiat ka kiad ruh Wat tang shi bilor ka biar ka pynbakla ia ka jingkheiñ jong ka jingjngai, ka pynsuki ia ka jingsngew, bad ka pynduna ia ka bor bisher Ki nongñiah kali ynda ki la dih bun ki long khlem akor, namar wat la shisha ka kiad ka pynduna shibun ia ka jingtbit, pynban u nongdih u ju sngew ba u long uba shalak met bad jingmut, uba lah ban trei bha ia la ka kam

Haba dih ia ka kiad ka snieh doh ka kham syaid nam... ka kiad ka pynheh ia ki thied kiba hajan ka snieh doh bad bun ka snam ka wan poi sha ka Kane ka pynmih ia ki jingsyaid Bun ki nongsaitjain kiba hap ieng hapoh ka ...

kaba pjah ki dih kiad ban pynsyaid ia lade Ha ka jingshisha ka kiad ka pynkhriat ia ka met, namar bun ka snam ka wan poi sha ka snieh ha kaba la pynpjah ia ka, ka met ka duna jingshit, bad ka jingshit shapoh ka duna

Ka kiad ka pynkylla ia ka jingbishar, bad ka pynduna ia ka bor pyrkhat bad ka bor halor lade Bun ki nongkam dakaid ki dih shwa ba kin leh ia ki kam runar jong ki Ka pynluiñ ia ka jingsngewthuh jong ki shaphang kaba dei bad Lymdei Bun ki samla ki la hap sha ka pop haba ki dih Kito kiba kwah ban don ka jingsynshar kaba janai halor la ka jingleh, ki dei ban kiar bak na ki jingdih ba pynbuaid baroh

Ka kiad ka lah ban pynjulor shibun ia ka 'nierbah, u dohnud, ki th ed snam, ki khyllai bad ki thied-khih Ka pynduna ia ka bor ialeh pyrshah jong ka met ia ki jingpang, khamtam ia kito ki jingpang kiba ktah ia ki tor kum ka Niumonia bad jingpang khiew (konsomshon) Ka jingthoh tohkit jong ki kompani shim pisa (inshorans kompeni) ki pynpaw ba ki nongdih kim lah ban im kham slem ban ia ki bym dih

Peit bha ia ka dur u nongdih ba la batai bniah da u Solomon ba stad u ong, "Uei uba don ka jingkordit? Uei uba don ka jingsngewsih? Uei uba don ka jingiapynch? Uei uba don ka jingsaw ki khmat? Kita kein kiba shong slem ha ka wain" Nangta u sa ai ka jingsneng bad jingiaham kumne, "Wat khmih ia ka wain haba ka saw, haba ka pynmih ia la ka rong ha ka khuri, haba ka leit hiai jem, Ha kaba kut ka dait kum u bsein, bad ka puh kum u sein iong"

Kumno Ban Pynduh Ia Ka Jingdih Kiad

Kaba donkam eh nyngkong ka long ban don shwa ka jingkut jingmut kaba skhem ban jop ia kane ka rukom basniew Lada u briew u kwah ban wad jingiarap na U Blei na bneng, U lah ban ai ka bor ba un jop ia kane ka rukom basniew

Mynta la tip bha ba don ka jingbam kaba lah ban pynmih iaka jingkwah ban dih ia ka kiad Na ka bynta kane ka daw, uno uno uba kwah ban pyrshang ban jop ia ka jingmlien dih, u dei ban kiar noh na kaba bam ia ki kynja doh baroh, bad na ki jingbam ba la ai masla Khnang ban

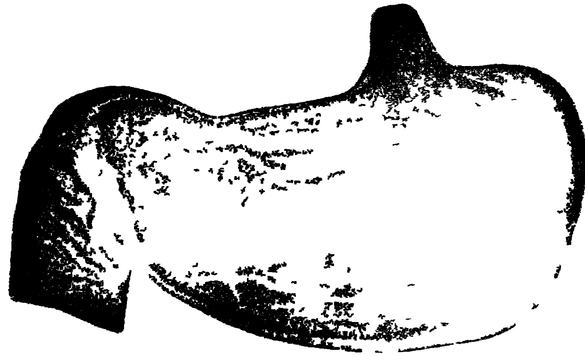
job ia ka jingkwah kiad, ka long kaba da donkam eh ban iehnoh ia ki kynja duma, sikret, namar ka jingdih duma ne sikret ka pynjur ia ka jingkwah kiad Bam shibun ki soh bad dih shibun ka um kaba khuid Wat dih sha ne kophi Sum da ka um syaid man ka sngi bad ha ka ban sa kut ka jingsum sa theh shi maloi ai maloi ka um pjah ia ka met bad sa ñiad pynrkhiang kloi-kloi Pynlut kham bun ka por habar ha ka lyer Kilan barobor haduh ban da syep shaid Wat buh kiad ha ing lane wat leit rung sha pata Lada uno uno u da kwah shisha ban kein dih kiad, da kaba bud ia katei ba la ong haneng un jop da shisha

Dumasla

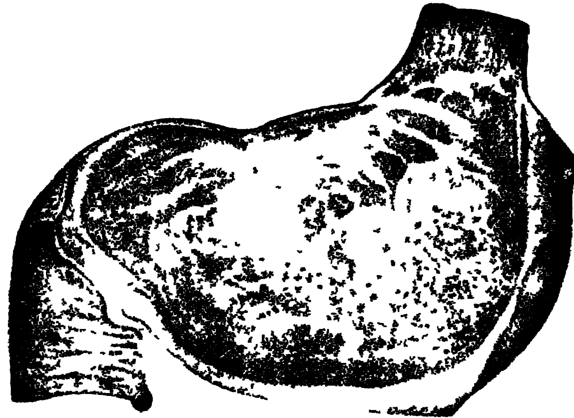
Ym don ka jingmlien kaba sniew kaba la teh mraw ia ki briew jong ki jaid byniew baroh lait na u duma, sikret, wat la la pyndonkam ia ka da kaba dih ne shu iw, ne shu kyrshut ne shu dih ia ka um bih nikotin jong ka ka jingpynsniew ka long kajuh Ym don kaei kaei iuh kaba bha kaba lah ban ong shaphang ka jingpyndonkam u briew ia une u ñiut bih Balei te baroh ki pyndonkam ia u? Ki briew ki sngewbha ia ka jingpyntyrsaiñ jong ka Da kaba ka pynrben ia ka jabieng bad ki thied, ka pyllait shipoi na ka jingkhuslai jingthait, ka jingthngan bad ka jingpynsalia Ynda haba u briew, u la pyndonkam slem ia ka tad haduh ba un da shem ia ka jingshukor jong ka, u briew u shem ba u la lah long u mraw jong ka jingmliem kat haduh ba um don shuh wat ka bor jingmut ban kwah ban iehnoh ia ka

U Dumasla U Long Ka Bih

Ka Nikotin ka bih kaba don ha u dumasla, ka long kawei ka bih kaba khlain tam kaba u briew u la tip Tang shisynjaw shiteng jong kane ka bih ka lah ban pyniap, bad ym don dawai ban iada na ka Ka ingpyndonkam kaba nyngkong ia u dumasla ka pynmih kine ki dak ba la ngat bihsampnie, kingkhlieh bad pnie Ynda haba ka met ka la nang mlien ia kane ka bih kito ki dak ki jah noh, hynrei ka jingaibih ia ka met ka nang iaid Ka bor pyntyrsaiñ jong ka ka iai wan U nongpyndonkam ia u dumasla u dei kum ki nongdih ba nang kham pynbun ia ka jingpyndonkam khnang

Kane ka dur ka pyni ia ka bynta ba shapoh jong ka 'nier-bah kaba koit ba khiah Kine ki lain ne snur ba ia syrtap bad hiar iwei halor iwei pat bad ka rong de, ki pyni ba ka 'nierbah kaba koit bha

Hangne pat la pyni ia ka jinglang snam bad jingjot ba la pynlong da ka kiad Ia nujor bha hapdeng kire artylli ki dur phin shem ka jingiapher napdeng kaba koit bad kaba pang

ban ioh ia kata ka jingpyntyrsaiñ ne pynrben kaba ki sngewbha Bad kaba sniew eh ka long ba u shem ba um lah ban im suk khlem ma ka U kylla long u mraw jong ka

Ki Jingmih Na U Duma Sla

Ban shu ong lyngkot, kaei kaba uta u nongpyndonkam ia u duma sla un ioh ia kata ka "jingsngew ba sngewtynnad" la kyllum ha kane ka jingong "Kumba ka tyngka jong u ka kylla tdem ka bor met bad ka bor jabieng jong u ruh ki kylla tdem ryngkat, bad sah sa u donnud uba tlot, ka jingring mynsiem kaba tlot bor, u pdot uba sat syllang, ka jabieng kaba suki, ki thied ki pyikhing, ka jingmad ka duna, ka jingiw bad ka jingiohi ruh ka duna, ka bor kaba duna ban ialeh pyrshah ia ki jingpang bad ka jingim kaba lyngkot" Ki jingbuh jingthoh ki pyni ba kane'ka long kaba shisha

Ka Bor U Duma Ha Ki Samla

Katba kitei ki dak basniew ba la ong haneng ki kham mih suki ha kito kiba bam ne dih ynda ki la iaw, hynrei ha ki khynnah bad kiba dang khie ka jingtrei jong ka ka long kaba stet, kaba pvnjot bad kaba neh Baroh ki doktor, ki nonghikai skul, ki rangbah niam bad ki nongbishar ki mynjur ba ka jingpyndonkam ia u duma khamtam u sikret, da kiba dang khie dang san, ka pynraid ia ka met, ia ka jabieng, bad ia ka jinglong babha U khynnah skul uba dang rit, da kaba u dih sikret, la u long uba nep jingmet, uba khuid ka jingim, bad uba khiah khran, tang shipor un long uba luiñ jingmut, u bym lah ban shaniah, uba lamler, uba shukoi lane uba tuh; ha ka hang ka met ruh un long uba suki bad u khain, bad u lah ban ngat jingpang Lada ki la mlien lei-lei dang kham khynnah ka jingpynjot bad jingshah teh mraw kan long kaba kloi, kaba mynsaw bad kaba neh shi yrta Ka mon hi kaba kwah ban roi, ban jop, bad ban leh ia kaba bha la pynjot khoit Ki nongbishai ia ki khynnah baroh ki ong ba ki nongkam dakaid khynnah baroh ki long ki nongdih sikret kyrni

Wat haba pynmlien ynda la san bha ruh ka bor pynsuki ia ki jingtrei ka jabieng bad ka met ka don Ha kawei ka skul bah, ha kaba bun ki khynnah skul ki long ki nongdih sikret, ym don uwei ruh u nongdih sikret uba la long nyngkong ha

klas U nongdih sikret um lah ban jop ha ki jingialeh kai kiba dawa ia ka jingiaineh slem Kiba khambun na ki ki ngat ki jingpang kiba ktah ia ki tor U nongdih sikret u kham kyllon kloi sha ka dih kiad

Ka Jingdih Sikret Ha Ki Kynthei

Katba ka long kaba isih ia ki rangbah ba kin leh ia kane ka rukom dih sikret, kaba jakhlia, kaba pynjot ia ka jingkoit jingkhiah, kaba luksan bad ka bym i shong blei, pynban ka kham isih bunshah ia ki kynthei ba kin poi sha kane ka jingmlien Ka daw ia kane long ba ka long kaba shisha ba ka jingkoit-jingkhiah bad ka jinglong baskhem ki khun ka shong ha ki kynthei Ki doktor baroh ki kohnguh ba ki khun kiba kha na ki kmie kiba dih sikret ki long ki bym shait bha, ki la at bih lypa Ka um ha kaba i khynlung i jngi hapoh ka kpoh ka kmie jong i, ka don ka nikotin Ynda la kha ia i, im don lad ban khlaiñ, namar ba la pyntlot lypa ia i, bad ba ka dud ka kmie ruh ka nang don bynrap ka nikotin Hynriewphew na ka shispah kum kita ki khynlung ki iap shwa ba kin dap arsnem Ka theisamla kaba kwah ban ioh ki khun kiba khlain ba koit ba khiah bad ka jabieng kaba bha kam dei ban dih sikret Ka long ka jingshisha ba la pynsabut ba ki kynthei kiba la pyndonkam than ia u sikret ne duma ki long kiba lyngki

Kumno Ban Pynluh Ia Ka Bam Duma Bad Dih Sikret

Kito ki bym pat jiw leh wat leit leh hi Bad namar ki jingpynsniew u duma ne sikret, kino-kino kiba bam ne dih hynrei kiba kwah ban im ka jingim kaba slem, kaba myntoi, bad kaba suk, ki dei ban keiñ shisyndon

Kaba bha eh ban pynduh, kam dei da kaba pynduna khyndiat khyndiat, hynrei bak iehnoh shisyndon Kane ka donkam ia ka mon kaba khlain bad ka jingthmu kaba skhem Ki jingbthah ha kane ka kot ban iarap ia kito kiba kwah ban iehnoh ia ka kiad, kin iarap ruh ia kito kiba kwah ban iehnoh ia u duma ne sikret Kawei pat ka lad kaba bha eh ka long ban pynmih syep man la ka sngi ban mih noh kloi ka bih duma

LYNNONG 13

Ki Jingbam Na Ka Bynta Ka Jingkoit

MAN la u jingthaw ba im u dei ban ioh jingbam, ka jingbam ban san, ka jingbam ban ioh bor, ka jingbam ban pynbeit ia ki jingpyniaid ia ka met, ka jingbam ban pynmih bujli ia ki tiar ba la jot, ka jingbam kaba biang bad kaba don lut kiba donkam baroh. Ki jingbam kiba donkam ia ka met la ia pynbynta da ki nongthaw dawai ha kine harum — ka um, ka protein, ka karbohaidret, ka khlein, ka bitamin bad ki mar napoh khyndew.

Lait tang ka um bad ki mai napoh khyndew (minerals), ka lad ioh jingbam u briew ka long na ki kynja jingthung. Ki jingthung ki kjit ia ka bor jong ka sngi, ia ka oksijen, ka karbon daiodsaid bad ia ka naitrojen na ka lyer, ia ka um bad ki mluh, ba kin thaw ia ka karbohaidrat, ki khlein, ki protein bad ki bitamin kiba long ka jingbam ia u briew.

Kane ka ia dei bad ki Jingthoh Bakhuid, kiba ong ba U Nongthaw Uba stad duh, Uba la thaw ia u briew, U la pynbiang ia u briew da ki jingbam kiba dei tang da ki soh, ki khaw, ki jhur bad ki kynja sohot. Ka paw shai ba Uta Uba thaw ia ka met u briew U tip bha kaei ka jingbam kaba ia dei bha bad ka met u briew.

Ki karbohaidret ki pynmih jingshit bad ka bor ia ka met. Ia kine lah ban ioh ha ki soh bad ki jhui, hynrei ki kynrei eh ha u khaw, spakhetti, u phan, ki kynja bathiang bad u ruti.

Ki khlein ruh ki pynmih jingshit bad ka bor. Kito kiba mih na ki mrad ki long ka makhon, malai dud, ka khangai pylleng bad ka khlein, bad kiba ioh na ki jhur ki long umphniang snepkor, umphniang olib, ka umphniang pinot,

umphnıang shyıeng kynphad, umphnıang tyrso bad umphnıang rymbaı

Kı proteın kı aı bor katto-katne hynreı ka kam kaba kongsan jong kı ka long ba kan ıaı kyrshan ıa ka jıngsan ka

KI JINGDONKAM HA LA KA SNGI HA LA KI YRTA BA IAPHER

Ka Yrta	Kalorı ba donkam	Ka Proteın kat ka jıngkhıa ka met shıteng ser	Kalsıom grames	Phosphorus grames	Nar mgm	Bıtamın A 1 unit	Bıtamın B 1 unit	Bıtamın C 1 mgm	Bıtamın D 1 unit
Hapoh shı snem 1 snem	500 1 000	1 0- 1 5	1 0	1 0	3-6	6,000- 10,000	80	40- 50	800- 1,200
1-2	1,000- 1,200	1 0- 1 5	1 0	1 0	6-7	6 000- 10,000	200- 300	40- 50	800
3-5	1,000- 1,500	1 0- 1 5	1 0	1 0	6-8	6 000- 10 000	220 600	40- 50	300- 400
6-9	1 500 2 500	1 0- 1 3	1 0	1 0- 1 1	7-12	6,000- 10,000	300- 600	40- 80	300- 400
10-13 Khynnah Shynrang Khynnah Kyntheı	2,100- 3 300 1,800 3 000	0 7- 1 0	1 0	1 0- 1 5	10-15	8 000- 10,000	400- 600	40- 80	300- 675
14-18 K Shynrang K Kyntheı	2,600 4 000 2,400- 2,800	0 7- 1 0	1 0- 1 5	1 0- 1 8	12-20	8,000- 10,000	400- 800	40 80	300- 675
Rangbah	2,000- 3,000	0 5	0 68	1 3	12-15	3 000 8,000	300- 600	40- 80	?

Kɜteı ka jıngkheın ıa kı bıtamın ha neng ka la bıang eh ıa ka jıngbam ba shu bıang lane ia ka bam pahuh Wat ladɜ kham duna shuh shuh nangteı ruh ka la bıɜng hı ban ıadɜ na kı jıngpang ba duna bıtamın

La ai ıa kıteı kı jıngthew baroh ha ka rukom thew jong ka jıngstad mynta bad kaba jıw thoh ha ki kot kı ɜla Kumta ıaka Bıtamın C la kheın ha kata ka rukom thew Ka don kam 1,000 mıllıkram ban dap shı kram bad 26 kram kan long shı ounce Ka kyrtιng dawaı jong kane ka Bitamın C ka long Askorbık Asıd Bun kı nıewstad kı dang ıa pyrshang ban pynjanaı ıa kıteı kı bitamın bad ban shem ıa kıweı pat kıba thymmaı Haba la lah pynkhuıd bha ıa kano-kano ka bıtamın te lah ban buh ıa ka ha ka jıngthew kaba thıkna Bad lehse shen yn sa lah ban thew janaı ıa kı bıtamın baroh

met, bad ban maramot ıa kı tıar Lajan man kı jıngbam kı don proteın, hynreı kı shaıt don bun eh ha kı doh, dohkha, pylleng, dud, ktung, sohot, jhur, ha u khaw bym da dung khuıd eh, ha u kew bad ha u lekıum, motor, rymbaı ktung, rymbaı ja bad u daı

Ia kı mınerals, ka met ka donkam ba kın ıarap ban san

bad ban maramot ia ki bin bin tynrai (cells) Baroh kine ki minerals ki long kaba donkam bad ki don kynrei ha ki soh bad ki jhur Ka kalsiom bad phosphoros ki don kham bun ha ka met ban ia kiwei pat ki minerals Ki khynnah ki donkam aishah ia kine ki artylli ki minerals ban ia ki rangbah Lada ka jingbam ka kynthup ki pylleng, ka khlein ktung (shis), ka doi, ki jhur bad ka dud, lah ban ioh kat ban biang ia kine ki minerals Dei ban peit bha ba ka jingbam ka dei ban don nar de Ia kane ka mineral (nar) lah ban ioh na ki kynja bajyingam baroh, ki jhur kiba don sla, na ki kismis, sohkrep, kait, dohnud, doh, khangai pylleng, bad na ka mithai

Ka um kam dei ka jingbam, hynrei ka long kaba donkam ha ka jingbam jong u briew khnang ba ka lah ban pynkhreh ia ka jingbam ba kan long kaba bit ban kjit da ka met Ka jingbun ka um kaba ka met ka donkam ka shong ha ka yrta, ka jingtrei bad ka suin bneng Dei ban pynmlien ban dih bun klat ka um hapdeng ka ja step ja miet

Na kitei ki jingthoh haneng lah ban iohi ba ka jingbam kaba dei bad kaba biang thew ka dei ban don kine harum soh bad jhur kiba ih ne kiba im, kynja khaw bad ki kynja sohot (nuts) Kum ia kane ka jingbam la khot ka jingbam jhur Haba ai sa ka pylleng bad ka dud la khot ka jingbam "lakto begiterian" Ha kane ka jait jingbam ba khadduh ka long kaba eh ban ia pynbiang ia ki jingbam ba donkam baroh Ka dud ka long ka jingbam kaba iada, namar ka don shibun ki kynja minerals bad bitamin bad ka pahuh ruh ha ki protein, khlein bad karbohaidret Ka Jingthoh Bakhuid ka khein ia ka dud kum ka jingbam namar ka kien shaphang ka pyrthei thymmai kum ka jaka "kaba tuid da ka dud bad da ka ngap"

Ka Doh Ha Ka Jingbam

Kumba la ong ha ka lynnong kaba ha shwa ba ka tynrai jong ka jingbam baroh ka long na ka hima ki jingthung Ka doh ki mrad la thaw na ki jingbam jong ka hima ki jingthung ia kiba u mrad u bam, kumta haba u briew u bam doh, u ioh ka jingbam kaba la pyndonkam teng Ryngkat bad kata u ioh de sa ki tiar bymlarkam shuh kiba don ha ka doh u mrad.

Ka Jingpang Ha Ki Mrad

Uwei u nongthoh u ong "Lada kito kiba bam doh kin iohi ia ka jinglong kito ki mrad haba ki dangim, kin jin da la phai noh da ka jingsngew jli"

Ka jingpang ha ki syiar, dohkha bad ki mrad ba u briew u bam ka nang roi Ka jingiit bniah ka pynpaw ba ka pangswai (konsomshon), jingthung, kansar, ki wich bad ka pang-khie-shit, ka la nang roi bha ha kine ki mrad

Ia kine ki jingpang u briew u lah ban ngat da kaba ktah ia ki doh mrad ne ha kaba bam ia ka doh ka bym da ih bha, na kaba dih ia ka dud kaba la bit khñiang jingpang, lane na ki pylleng jong ki syiar kiba don jingpang

Ka Jingbun Protein Ka Daw Jong Ki Jingpang Pynjot

Ha kine ki snem kiba dang shen, la shem ba kine ki jingpang ba pynjot ki la roi shibun Kine ki jingpang ki pynpaw da kaba ki pynjot ia ki tiar kiba iit eh (cells) jong ki katto-katne ki tiar shapoh ka met u briew kum ki khyllai, dohnud, klongsnam bad jabieng Ka jingpynjot da ka jingdon bun ka protein ka kham ma eh ha kiba la iaw ki briew

Ki jingnang jur ki jingpang khyllai, dohnud, pait jabieng, jingeh ki thied snam bad kiwei-kiwei pat ki jait jingpang ba ia syriem lah ban buh kum ka daw ba kongsan eh ka long ba bun than eh ka protein khamtam kata kaba ioh na ka doh

Ka Kansar Bad Ka Jingbam Doh

U Dr Buckley ha ka kot jong u "Ka Kansai, ka daw bad jingsumar," u pyni da ki jingshem ia ka jingiadei ka jingpang kansar bad ka jingbam U ong ba hamar kawei ka por kaba kumba sawphew snem ne, ka Ri Bilat ka la bam doh arshah, bad ki bam ha kata ka por kumba 65 ser shi khlieh briew, bad hamar kata ka por ka jingpang Kansar ruh ka la roi sawshah Ha Ri Ireland pat ha kaba ki briew ki bam doh duna tang kumba 20 ser shi khlieh briew, ka jingiap na ka jingpang thung kansar ka duna shibun Ha Itali pat ha kaba ka jingbam doh ka nang kham duna, ka jingiap

na kane ka jingpang ka nang kham duna kham duna Ha ki jaka ba ki briew pat ki bam tang da ki jhur ka jingpang thung kansar kam kham don koit Ka jingshisha ba la shem ba kane ka jingpang ka kham don eh tang ha lynti jingbam naduh shyntur arsut, ka long ka sakhi kaba bha ban pyni ba ka don ka jingiadei kaba jan eh bad ka jingbam

Ka Doh Bad Ka Bor Iai Shah

Lada ngi bam doh ka jingiaishah jong ngi ka duna shibun Ia kane la pynsabut da ki bun ki jingpyrshang Ka jingpyrshang kaba paw khmat eh ka long ka jong u Dr Irving Fisher uba ha ka skul bah Yale ha Amerika U la pled khadsan ngut ki nongialchkai kiba bam doh bad katto-katne de ki bym bam doh, ki bym jiw ioh hikai bha ha ki jingialehkai U la pyrshang da kaba pynriah ia ki kti shabar bad haba pyndeir bha ia ki khohsiew, kito ki bym bam doh ki lah ban leh slem aishah ban ia kito kiba bam doh

Lada u briew u long u nongbam doh uba jur, bad lada u iehnoh, u don ka jingsngew tlot bad duh bor Kane ka dei tang na ka bor pynkhluid ka doh ia ki thied bad ia ka snam Hynrei ynda hadien kane ka jingsngew kan duh noh bad ka jingkhlain kan wan biang wit khlem da bam doh ruh

Na kine baroh ki jingtip ba ngi la tip shaphang ka jingmynsaw ka jingbam doh, katno ngi sngew suk ban tip ba ka jingbam kaba biang lah ban ioh khlem da bam ia ka doh de U Sir Robert McCarrison haba u kren ha Madras u pynkut "Ka jingbam kaba paka dei kata kaba don ha ka dud bad ki jingthaw na ka dud, ki khaw jhur jyrngam, bad ki soh"

Ka Jingshet Ia Ka Jingbam

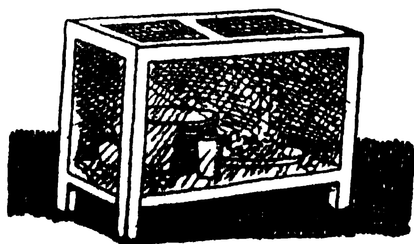
Ia bun ki jingbam dei ban da shet shwa ban bam Ka jingshet ka leh laitylli kiei-kiei Kaba nyngkong ka pyniap duh ia ki khñiang pynmih jingpang kiba don ha bun jait ki jingbam khamtam ha ka doh, kaba ar- kaba shet ka kham pynlah ban tylliat bha ia ka jingbam Don katto-katne ki jingbam kum u dai u kew bad shyieng jhur kiba ka smer u briew kam lah ban tylliat khlem da shet Kaba lai- ka jingshet

ka pynbang ia ka jingbam, u khaw, u kew, shyieng jhur, bad u krai kim bang ku-n haba la shet ia ki

Don lai rukom ka jingshet Shet ha ka um, kaba syang, bad kaba sdieh Kaba sdieh ka long ka rukom shet ka bym da bha eh, namar wat lada lah ban shet kham slem khyndiat, bha ba shet ban ia ka ban bam ia ki jingbam ba shu sdieh kiba pynsniew ia ki kor tylliat jingbam Ha kaba sdieh ka umphniang ka sop ia iwei-pa-iwei i jingbam kumjuh kumba ñiad rong hi da ka umphniang Haba kane ka jingbam ba la sop da ka umphniang ka poi sha ka kpoh, ka kpoh kam lah tylliat bha ia ki Lada bam slem ia ki jingbam ba shu sdieh kan pynmih ka jingpang kpoh (Dyspepsia)

Ka Iing Shetja

Ka jingbam kaba la shet bha ka ai jingkoit-jingkhiah ia kiba haiing baroh Namar kata dei ban da sumar bha ia ka iing shetja Ka dei ban long ka kamra kaba khuid tam ha iing Dei ban don jingkhangiit khnang ba ka sngi kan ioh rung Ki lyntang ki kynroh bad ka sad dei ban pynkhuid bha Ki borti kiba don jingtap dei ban don ban bret ia ki jakhlia bad ia ki um thet Ia ka jakhlia ne um thet ym dei ban bret hajan iing ne hapoh khrum, namar kane ka pyniwtung bad ki skaiñ ki boi bad ki khñiang jingpang ki roi Ka duli buh jingbam

ka dei ban don ka jingkhang bad ki krung da ki jar bani bha khnang ba ki skain bad kiwei pat ki khñiang kin ym rung (Peit ia ka dur). Ki khnai, 'nai tynjit, ki skain, bad ki ñiangkalaw ki long baroh kiba jakhlia Ha ki kjat jong ki don bun-bun ki khñiang jingpang Ki leit khyndew ruh ha ki jingbam Barobor ki skain ki dem ha ka eit ki jiw wan her

bad dem ha kı jingbam hapoh ıing shetja Namar kane ka daw ıa kı jingbam baroh deı ban buh ha ka jaka ba kı khnaı bad skaiñ kım ıoh

Ka Rukom Bam

Baroh shı ıing deı ban ıa bam lang bad ban pynmlien ban ıa kren kaı ha ka rukom ba sngewtynnad katba dang bam, namar haba ka jingmut ka kmen bad sngewbha ka jingbam ka kham bang bad ka jingtylliat ruh ka kham tylliat bha Bam bad ktha suki ıa ka jingbam Buh kı por bam kıba thikna lada ar ne laısien shı sngı Ka ja mıet ka deı ban kham duna bad ym deı ban bam palat ıa ka hynñıew baje janmıet Mynmiet kı tıaı tylliat kı thait bad kı donkam jingshong thait kumba donkam kıweı pat kı dkhot mct Bun eh kıba pang kpoh ka long namar ba kı bam ha ban da puıa bha mynmıet bad kı tang shu lah kı leıt thıah noh aıtad Kıba la san bad kı khynnah kı donkam tang laısıen bam shı sngı bad ym deı ban bam eı-eı hapdeng kıta kı por

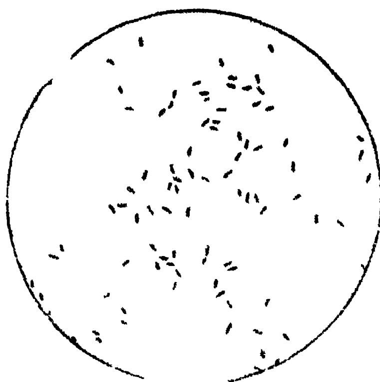
LYNNONG 14

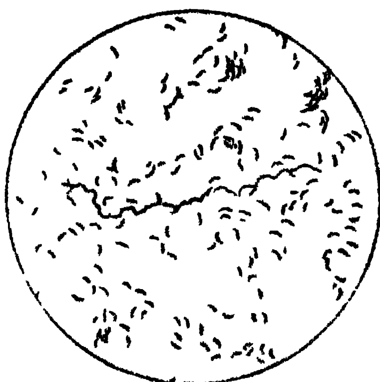
Ka Daw Jong Ka Jingpang

KI NONGSHUN kiba khraw tam jong u briew ki dei kito kiba rit tam Lada la ong ba u 'Labambriew u wan ha shnong, ki briew baroh kin sheptieng Kat kiba don suloi ne waitlam kin ialum ban pyniap ia u, bad kito ki bym don

Ki saiantis ne ki 'riewstad ki iaiwad khlem da shongthait ia ki daw ba pynlong ia ka jingpang

Ki khñiang suh-ot

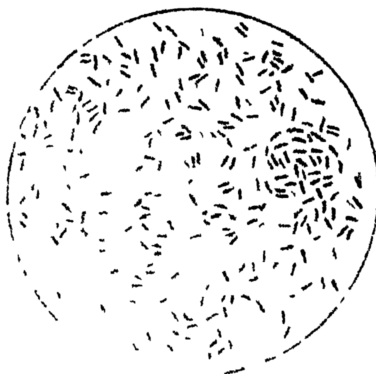

Ki khñiang khlam

kin khang ia lade hapoh ing Hynrei ki bym lah ñiew shuh ki nongshun ki don hapoh ki shnong, kiba kham dakaid ban ia u 'Labambriew La kumno-kumno u khla un pyniap tang ar ne lai ngut ki briew bad un phet noh Hynrei kine kiwei pat ki nongshun ki sah baroh shisnem lynter bad ki pyniap kumba 98 ngut na ki 100 na ki trai shnong Kitei ki nongshun ba la ong ha neng ki long "ki khñiang jingpang"

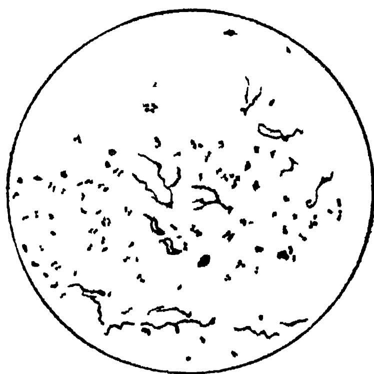
Kiei Kita Ki Khniang

Ha ka lynnong kaba nyngkong jong kane ka kitap la kren shaphang kita "ki khñiang pynmih jingpang" Ia kine ki khñiang la khot ruh 'ñiang rati (micro organism) namar ba ki rit palat kat haduh ban da pyndonkam da ka jit pynheh kaba khot ka maikroskop ban iohi ia ki Bun na ki ki jit haduh katta-katta ba lada shihajar tylli kin ia lang lang myllun kin ym kham heh ban ia iwei i symbai tyrso Ha kane ka dur phin iohi katto-katne na ki kiba la pynheh shihajar shah Don kiba pyllon, don kiba lynter

Kine ki khñiang ki roi stet katta-katta U symbai jhur u donkam bun bnai naduh ba btep haduh ban da mih bad sei soh Hynrei iwei i khñiang lada i ioh ka jaka kaba syaid hapoh shiteng kynta in phiah arliang bad long ka khñiang kaba la iaw, bad sa shiteng kynta kine ar kin phiah pat kin long saw tylli, bad sa shiteng kynta pat kin long phra tylli Bad lada ki iai roi kumne iwei i khñiang i lah ban

Ki khñiang taiphoid

Ki khñiang pynhiar

pynmih shi milian tylli ha ka shiphew kynta ka por Kine ki khñiang kin ioi hangno-hangno iuh ba don jingshit bad jingsngem wat tang khyndiat ruh Kaba ai lad bha ia ki ban roi kloi-kloi ki long, ka jingsngem, ka jingshit, bad jingdum Man la ki jingthung ki donkam ia ka jingshit ka sngi, hynrei kine ki khñiang ki iap ha ka jingshit ka sngi Haba don ka pyut ruh kine ki khñiang ki san bha Katba nang shai bad nang khuid, ki khñiang ki nang kham duna

Namar ba kine ki khñiang, ki iit than, ki sting than bad ki ioi stet katta-katta la jan hangno-hangno, namar kata ki don kylleng-kylleng Ha ka jingshisha ym don kano-kano ka jaka ha kaba kine ki khñiang kim don Ki don ha ka shyntur, ha ka khmat bad ha ka snieh doh jong ngi Ki don ha ki jingbam ba ngi bam bad ha ka um ba ngi dih Ki don ha ki kynroh, ha phyllaw iing, ha ki pung, ha ki wah, bad ha ka lyer kaba ngi ring mynsiem Ka lyer kaba ha jrong ki lum kam don khñiang Ha kaba ki briew ki iashong bun bha, hangta lah ban shem shibun ki khñiang Ym baroh ki khñiang ki long kiba mynsaw, hynrei don pat ruh bun kiba pynmynsaw ia u briew, namar kata kan bha shibun eh ban iada ia lade na ki.

Kumno Kine Ki Khniang Ki Pynmih Jingpang

Kine ki khñiang ki pynmih ki jingpang kum ka kholer i taiphoid, diptheria, pang swai, khlam, tohjaw, bad ki

pangñiang kulia, etc , ha kane ka rukom haba ki khñiang ki rung hapoh ka met ki san bad ki pynmih ka bih Dei kane ka bih kaba pynmih ia ka jingshit, pangkhlieh, pang ka met, pynhiar, etc kaba don ha kine ki jingpang kiba pynshitom ia ngi

Nangno Kine Ki Khniang Ki Wan

Ki khñiang kiba pynmih jingpang kim don hapoh ki met jong ngi, hynrei ki rung nabar Ki wan na ki briew ne ki mrad kiba pang Kum ka nuksa, u briew uba pang kholera u don ki khñiang kiba pynmih ia kata ka jingpang Lada uta uba pang u pyndonkam ia kano-kano ka pliang, ki khñiang na ka shyntur ne ki kti jong u ki bit ha kata ka pliang, bad lada uno-uno u pyndonkam ia kata ka pliang khlem da shet ia ka ha ka unthnam, khlempep un nguid ia kita ki khñiang Kine ki khñiang kin roi stet hapoh kpoh jong u bad shen un sa pynhiar bad shit Kawei pat ka lad ba ki khñiang kholera ki lah ban rung sha ki briew ka long lyngba ka jakhlia ba mih na u briew Ka jakhlia ba mih na u briew ka dap da ki khñiang kholera Lada ia kane ka jakhlia la biet ha madan ne hajan ki wah ne ki pung, ki khñiang kin roi bad kin pynbit ia kito ki um, te lada don kiba dih ia kata ka um kita ki khñiang kin rung sha ka kpoh bad sa tang shi por uta u briew un ioh kholera

Ha ka kyrkhah jong kito kiba don ka pangswai don bun bah ki khñiang kiba lah ban pynmih jingpang Haba ki briew kiba don kata ka jingpang ki biah ne kyrkhah ha ing ne habar, ka umbiah ne ka kyrkhah ka rykhiang kloi bad ka ia khleh bad a pui-pui Ia kane ka pui-pui la kit pat da ka lyer, kumta haba ring ia kata ka lyer katto-katne na kita ki khñiang ki rung shapoh bad ki pynmih ia ka pangswai Lada u briew uba kum ring mynsiem lang bad ia kine ki khñiang um da long uba khlaiñ eh, kine ki khñiang kin roi stet katta-katta bad ki thaw jingpang konsomshon ha ki tor Kine artylli ki jingpyni ki la biang ban pyni nangno ka jingpang ka wan

Nalor kine ruh don katto-katte ki jingpang kiba u briew u lah ban ioh na ki mrad Ngi lah ban ioh pang lamwir na u ksew uba lamwir, ka khlam na ka khnai, wieh ksai na ki niang, bad ka jingpang konsomshon lah ban ioh na ki mrad.

Don ki jingpang jong ka snieh, kum u khaid uba lah ban ioh na ka miaw bad u ksew

Kumno Ki Khniang Jingpang Ki Rung Ha Ka Met

Lyngba lai tylli ki jingkhang ki khñiang ki rung shapoh ka met u briew- na ka shyntur, na ka khmut, bad na ki byrnta kiba mong jong ka snieh doh u briew Ki khñiang ki rung lyngba ki jingbam bad ka um ba ngi dih Haba ngi bam da ki kti kiba jakhlia lane ngi kjup kai ia la ki shynriahti, ki khñiang ki ioh lad ban rung hapoh ka met u briew Ki rung ruh lyngba ki thliew khmut haba ngi ring mynsiem ia ka lyer kaba don ki khñiang jingpang

Ka snieh doh kaba bha ka long ka jingiada ia ka met, hynrei haba don ka jingmong ki khñiang ki ioh rung, kumjuh kumba u slap u rung shapoh ing lada don ka jaka kaba jaw Lada kum pynmong ia ka snieh doh da kaba kum ot da ka tari ne da kaba thar dieng ki khñiang ki ioh lad ban rung, namar ki khñiang ki don hi ha ka tari ne dieng bad ha ka lyer hi Ha kane ka jingmong ki roi bad nang roi bad sa katto-katne sngi ki thaw ksuit Baroh ka long kumta tar.. namar ba ki khñiang ki ioh rung ha ka jingnong

Don sa kawei pat ka lynti ba ki khñiang ki ioh rung shapoh ka met, bad kata ka long da ki jingdait jong u skain ka thyllah, ka jynrein bad ka ñiangtyrpait Haba kine ki dait ia u briew ki kjit snam khyndiat na u Lada u briew uba shah dait u don jingpang kum ka khieshoh bad taiphos, kane ka khñiang kaba dait ruh ka kjit lang sha lade ia ki khñiang jong kitei ki jingpang. Hadien pat kin dait ia u briew uba koit ba khiah bad kin sabiah katto-katne na kine ki khñiang jingpang kiba ki la kjit na kiba pang sha uta uba koit b.. khiah Bad don ki jingpang kiba shitom ia kiba la ioh ha kane ka rukom

Kumno Ban Lait Na Kine Ki Khniang Jingpang

Kumba lajan baroh ki khñiang jingpang ki mih na u briew uba pang, ka la bha eh ba baroh kiba mih na uta uba pang dei ban thang noh, da kaba leh kumne ki khñiang kin lah ban saphriang ha ka bam ka dih, ne ha um, ne ha ki khiew ki siang bad ha ki briew Ia man kiba pang kholei .

taiphoid, khlam bad kiwei kiwei ki jingpang ba iabit ia u nongpang dei ban pynthiah kyrpang ha kawei pat ka kamra Lada lah ia kiba pang kum kine ki jingpang dei ban leit lam sha ki aspata kiba dei kyrpang ia ki jait jingpang kum kine kata lada don kum kita hajan

Hynrei la kumno-kumno uba pang u dei ban thiah hi la ka jong bad tang kito kiba sumar ia u ki dei ban rung ha ka kamra jong u Ki khiew ki pliang kiba pyndonkam ma u ki dei ban don ha ka kamra jong u bad ban shet ha ka umthnam tang shu lah pyndonkam Ka nongsumar ka dei ban thet bha barobor ia la ki kti bad kam dei ban bam jingbam ha ka kamra u nongpang

Ia ka umpynjhieh bad ka jakhlia jong u nongpang ym dei ban leit theh tad ynda la theh bad ka dawai pyniap khñiang Ka kyrkhah bad ka eitmut ruh ki don ki khñiang jingpang, namar kata u briew uba pang u dei ban kyikhah bad sur eitmut ha ka kot Bad ia kata ka kot dei ban thang ha ding

Khnang ban iada ia ka met ioh ba ki khñiang jingpang kin rung shapoh jong ka, ym dei ban bam ki jingbam ki bym khuid Ka um na ki wah, bad ki pung ka long kaba dap tang da ki khñiang kiba sniew eh, bad dei ban da shet shwa ban dih Ki soh kiba die ha iew dei ban da sait bha da ka um bad sabon bad dei ban siah ne khoh noh ia ka snep shwa ban bam

Wat pynmong ia ka snieh doh Lada kum pynmong dei ban tah shisyndon da ka aiodin ne da kaba sait noh da ka um bad sabon Ia ki jainphong bad jain thiah dei ban sait khah-khah khnang ba kin iap ki jynreiñ, thyllah, bad ñiangtyrpait kiba dait Lada don skain dei ban teh da ka musari khnang ba kin ym ioh dait

Wat hadien ba la ia leh katba lah ban da ia lade, pynban ki khñiang jingpang ki dang ioh rung hi hapoh ka met u briew Hynrei long ka jingnguh ia ka jingsumar baieit jong U Kpa bastad tam jong ngi Uba ha bneng Uba la ai bor ia ki met jong ngi ban pynjot ia kita ki khñiang jingpang lada kim da long kiba jur bih than eh lane lada kim da bun pallat eh Ka bor ban ialeh pyrshah bad ban pynjot ia kine ki khñiang jingpang ka don ha ka snam Lada ngim ioh ki jingbam kiba bha lane lada ngi ring mynsiem ia ka lyer kaba sniew lane lada ngi trei than kat haduh ban shu thait lynter,

lane lada ngi dih kiad ne sikret bad duma, lane lada ngi long kiba kangar eh ha ka kam lok, ka snam ka duh noh ia ka bor jong ka ban iada bad ban pynjot ia kine ki khñiang jingpang Namar kata ka long kaba donkam eh ba ha ka jingpyrshang jong ngi ban iada ia la ka met na ki khñiang jingpang, ngim dei ban trei shitom than, ngim dei ban ring ka lyer kaba jakhlia, ngim dei ban dih kiad ne dih sikret, duma, bad ngi dei ban im ka jingim ba bha Ha kane ka rukom ka met kan long kaba khlain bad kaba lah ban ialeh ia ki khñiang jingpang ban pyniap ia ki bad kaba lah ban khang ia ki na kaba kin rung hapoh ka met

LYNNONG 15

Ka Jingma Na Ki Skain

U SKAIÑ u long u mrad uba rit, kumno u lah ban pyniap ia u briew? Da kaba u rah ia ka bih u lah ban pyniap ia ki briew. Bad la u skaiñ u pyniap da ki phew hajar ki briew ha ri India, hynrei khyndiat ngut kiba suba ba u skaiñ u dei u nongshohnoh briew. Khnang ban sngewthuh bha ia ka kam ba pyniap u skain ngi dei ban tip ia ka jingim bad jingmihen jong u.

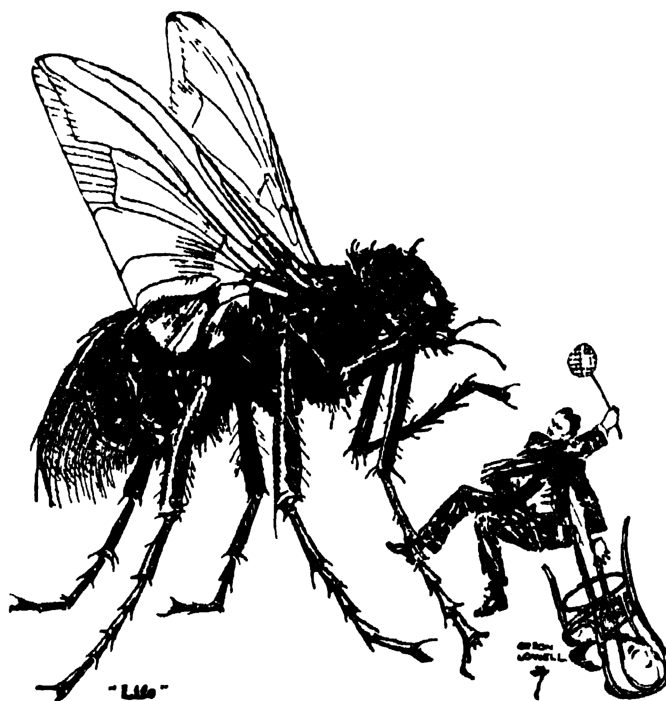
Ka 'kain kynthei ka kha pylleng bad kine ki kylla ksaiñ. Kine ki ksaiñ ki sa kylla skaiñ. Ka shim poi shiphew haduh khadsaw sngi naduh ba kha ia ki pylleng haduh ban da mih kiwei pat ki pateng skaiñ. Kawei ka kain kynthei ka kha kumba 120 tylli ki pylleng kiba hadien khadsaw sngi ki sa kylla 120 tylli ki skaiñ. Nangne ngi iohi ba tang na kawei ka skaiñ bad tang hapoh khyndiat bnai da ki millian ki skaiñ kin mih.

Ka jaka ha kaba ki skaiñ ki ia kha ka long ha ka sboh mrad. Ki kha ruh ha ka eit briew bad ha kano-kano ka pyut. Lah ban ong ba ki skaiñ kin roi haba sah ka jakhlia.

Ia u skaiñ la pdem ha ka jakhlia, u bam da ka jakhlia, bad u shong ruh ha ki jaka kiba jakhlia. Ka met bad ki hynriew tylli ki kjat u skaiñ ki long kiba dap da u shñiuh. Ha kawei-pa-kawei ka kjat u skaiñ ka don ka jingsop ba pyllun, ia kine ki jingsop la tap da ka tiar kaba dambit kum ka thit. Namar ba don ki shñiuh ha ki kjat bad ka met bad kane kaba dambit haba kut kawei-pa-kawei ka kjat, u skaiñ u long u nongkit khñiang jingpang uba paka. Na ka sboh eit, na paikhana bad ki jaka theh ñiut ba dap da ka pyut, na ki jingmong ha ki briew, ki mrad, ki her sha ki ing ki briew bad u dem ha ki jingbam, u dih ia ka dud, u dem haka

shyntur i khynlung lane ha ki khmat jong i, u da rah ia ki khñiang jingpang kat shaba u leit

U wan rah bun jait ki jingpang kum ki jingpang khmat,

pynhiar, suhot, taiphoid bad kholera Ka long ka kamram jong uwei-pa-uwai u nongshong shnong ban pynduh ia ki skaiñ da kaba weng noh ia ki jaka jakhlia ha kaba ki skaiñ ki ia roi, da kaba iada ia ki iing ba ki skaiñ kin ym ioh rung, bad da kaba pyniap ia kito kiba rung shapoh Pynbna ka thma ban ialeh haduh ban da kut ia u nongshun basniew tam jong u briew- u skaiñ iing

LYNNONG 16

Kumno Ban Im Shispah Snem

U STAD newrim u ong "u briew um iap, u pyniap ia lade" Ha kiba bun ki briew kane ka long kaba shisha La shisha baroh ngi dei ban iap shisien, hynrei bun kim shym la lah ban im ka jingim kaba dei ia ki ban im Don ki jingthoh ha man la ki jait bynriew ba don kiba la im shispah snem ne palat Bad la shem ba bun na kine ki imspah-snem (centenarians) ki la sumar bha ia la ka jingkoit jingkhiah naduh ba ki dang sdang san

Bun ki shynrang bad kynthei ki don ka jingkoit-jingkhiah kaba bha bad ki long ruh kiba khlain haba ki dang samla Hynrei haba khang ia ki ban leh ia kiei-kiei kiba pynsniew ia ka jingkoit-jingkhiah jong ki, ki bein bad ki ong, "Nga dang samla bad dang khlain, kan nym pynsniew ia nga lada nga leh ia kane" U Blei Uba synshar ia ka bneng bad ka khyndew U la buh ka ain kaba skhem ka ban synshar ia ki jingleh jong uwei-pa-kawei "Kat ia kaba u briew u bet" U la ong "ia kata un ot" Lada u briew u bet ia u kew un ot kew, lada u bet ia u dai un ot ruh ia u dai U samla uba pynmlien ban im ka jingim kaba sniew u bet ia u symbai uba sniew ha ka met jong u, bad ka long ka jingshisha kaba thikna ba shen un ot ia ka jingbymkoit bym khiah Ha ki lynnong kiba 11 bad 12 lapyni ba ka jingkangar ha ka kam lok bad ki jingpang kiba mih na kaba bam bad dih kiad ka pynlyngkot ia ka jingim

Bun ki ban pule ia kane ka kot ki la lah palat ia ka jinglong samla bad kin don ruh kiba la don jingpang Kin kylli, 'Namar ba nga la klet ban iada ia la ka jingkoit jingkhiah ha ka por ka jinglong samla jong nga, dang don jing-

kyrmen ne em la ngan im slem?" Kane kan shong eh haduh katno ka met ka la jot Hynrei baroh ki lah ban kham pynjrong la ka yrta lada baroh ki ikhnoh shisyndon ia kito ki jingmlien kiba sniew kiba pynsniew ia ka met bad leh noh ia kita kiei-kiei kiba iarap ban pynslem ia ka jingim

Don bun ki jingshem ha kaba kito kiba sanphew snem ne palat kiba la don ki met kiba pang, kiba la pynthymmai ia la ki jingmlien bad kiba la im ruh haduh hynñiewphew snem ne phraphew snem ka yrta

Ban Im Slem U Briew U Dei Ban Leh Adkar

Ka jinglch adkar ka long kawei kaba donkam ban im slem Ka jingim jong kito ki briew kiba la pallat ia ka spah snem ka long ka bym don ka jinglch palat ha kiei-kiei baroh Ki la jiw long kiba adkar ha ka bam ka dih Ka jingadkar ka don jingiadei ha kaba synshar ia ka jingsngew bad jingthngan Ka jingbitar, ka jingbishni, bad ki jingsngew kiba kthang ki don ka boi kaba pynsniew ia ka met bad ki lam sha kaba pynlyngkot ia ka jingim Ki jingpyrkhat kiba sbun bad ka jingmut kaba hun ki iarap ban pynjrong ia ka jingim Uta uba pyrkhat bad leh ha ka jingiadei bad Uba halor baroh, Uba synshar ia ka bneng, u don jingiasnoh bad u tynrai ka jingim Da kane ka rukom u pynslem ia la ki sngi ka jingim

Ka Jingbam Na Ka Bynta Ki Tymmen

Na ki jingbam kiba iadei bha bad ki tymmen lah ban jer kum ia u khaw, pylleng ba la shet jem, u ruti ba la syang shroin Lada ki bniat ki la sniew lah ban theh halor jong u da ka um kaba syaid ba un jem Dei ban bam soh bunsien Ki soh kiba la shet ruh ki long kiba bha eh Ki kpu thiang ne kynja bathiang ym dei ban bam Ki tymmen ki dei bam sum barobor Tang shu lah sum dei ban ñiad shaid-shaid da ka tawlia kaba rykhiang da kaba leh kumne yn ym ioh pangkhlieh

Jingkilan (exercise)

Ka jingkilan man ka sngi ka long kaba donkam khnang ban im slem Ka met ka long kum ka kor, lada yn

U ZARO AGHA—"U MATHUSELAH KI MUSALMAN," U RIEW BAM JHUR—U DANG KHLAIÑ DANG EH WAT YNDA U LA DAP 156 SNEM KA R'TA

Ia kane ka dur la shon haka snem 1930 mynba u Zaro Agha u dap 156 snem ka 'rta Ka jingbam bakongsan jong u ka long da u jhur U la leit ialeh thma ha ki por U Napoleon Hadien ynda u la iaid lyngba shibun ki jingjynjar bad jingeh jong ka jingim palat ia ka shispah shiteng snem ha Turkey, u leit sha America Ki briew ki lyngngoh ban iohi ia u ba u dang khlaiñ ha ka met kumjuh kum ha ka bor pyrkhat U la mynsaw jur ha ka jingiapakhuh ki motor ha New York bad hadien kata u iap noh.

KI AIN IA KA JINGIM SLEM

1. **Ka kamra kaba phi shong ka dei ban ioh lyer bha.**
2. **Trei ia ki kam kiba shabar bad kiba ai Jingpyrkhat.**
3. **Thiah shabar lada phi lah.**
4. **Ring mynsiem jylliew.**
5. **Ka kpoh ka dei bah lait man ka sngi.**
6. **Ieng, shong bad iaid beit.**
7. **Wat bam than.**
8. **Bam khyndiat eh ka doh bad ki musla.**
9. **Bam suki bad ktha bha.**
10. **Ia ki bniat, ki doh len, bad u thyllied dei ban pynkhuid bha.**
11. **Wat shah ba ki bih ne ki khniang thaw jingpang kin rung hapoh ka met.**
12. **Wat trei than. Shong thait haba thait. Thiah kumba hynniew ne khyndai kynta shi sngi.**
13. **Wat bitar lane khuslai, im jai-jai.**

(Kitei ki ain la ai da ki kynhun ki riewstad na ka bynta kito kiba kwah ban sumar ia la ka jingkoit jingkhiah bad ban im slem)

Jingkynthoh La ka long kaba bha ban "bam khyndiat khyndiat ka doh" kumba ong kitei ki riewstad, ha ka jingmut jong ngi ka da bha eh ban kiar na ki kynja doh baroh—Ed

pyndonkam ia ka kor, ka sarang kloi, bad baroh ngi tip ba ka kor kaba sarang ka khein kloi Lada ngim kilan ka met ka eh Ha ki tymmen lada kim kilan ka met ka eh haduh katta-katta kat haduh ba kim lah shuh ban pyndonkam ia la ki dkhot met jong ki bad ki kjat kim lah shuh ban iaid Don ki briew kiba donnam kiba la im slem ki jiw pynlong ka jingmlien ban kilan man ka sngi, ba wat ynda ki la tymmen eh ruh ki jiw iaid kai ia ka madan ban ioh lyei kaba khuid Ia ka jingmut dei ban kilan da kaba pule bad ia kren shaphang ki bynta kiba donkam Lada baroh ki tymmen kin leh kumne, kin ym long khyllung arsien kumba don kiba long

LYNNONG 17

Ki Jingmynsaw Bad Ki Jingiarap Kyrkieh

Ki jingmynsaw ba jia ryngkhat ki long ki jingjia kiba man ka sngi Ha ka iing kaba heh ym jiw lait kawei ka sngi khlem da don ka jingmynsaw, ne pang bniat, ne hap thngiat hapoh khmat Bunsien ka jingmynsaw ka long kaba jur kum ka jingkhein ka shyieng ne ka jingot kaba jylliew ba da mih ka snam pashait Teng-teng haba jia kum kine kham bun ki briew ki shu peit khlem da leh ban iarap ia kito kiba mynsaw Man la u briew u dei ban tip kaei kaba u dei ban leh ha ki por kiba kum kine, namar da kaba u lah ban leh ia kaba dei ia ka jingim uba mynsaw lah ban iada ne pyllait

KA SYNDUK IARAP MYNSAW

Shi song ka jain dambit kaba shi inshi
Ki jain ba la shet kiba heh 3 inshi sawdong kiba la song kyrpang
Ki jainlieh kiba la song lypa
Ki jain teh laidong
Ki jain kiba 2 pruh kiba la shet ba la song kyrpang
Ka jingtah da ka tannic acid kaba san ha ka shispih
Ka spirit ammonia ha u bilor ba don jingset
Ka aiodin ha u bilor ba la set
U tyllai ban teh
Ka khainshi
Ka nap khap shiah kaba jrong 3 inshi
Ka jain kli ban teh kaba heh 1 inshi bad 2 inshi
Lyntang ban pyndem ia kaba khein
Ka julab ba la shet na ka bynta ki khmat

Kaba Teh Mynsaw

Ka long kaba donkam ban pyndonkam ia ka jingteh hamar la kaba mynsaw, namar kata baroh ngi dei ban tip kumno ban teh ia ki bynta ba iapher jong ka met Kine ki jingteh ki dei ban long ki jain kiba khuid, ki dei ban long kiba heh ka pyngkiang ar inshi, lada dei ban teh ia ki kti

Ka jaiñ spaiñ ia ka khohsiew Sdang ban spaiñ kham na neng ka nup khohsiew Ynda poi hamar poh khohsiew pynkylla markhongpong ia ka jaiñ spaiñ, bad ynda dep sa pyndait da u pin

ne ki kjat Ia ki shynriahti ki dei ban long kiba tang shi inshi ka pyngkiang Ka bha eh ban khap lypa ia kine Kli ia ki bad song ha ka kot kaba khuid Ka jingpyni ha ki sla kiba hadien ki pyni kumno ban teh ha ka rukom kaba dei

Ka Jingjngem Snam

Haba a briew u kyllon ne tyngkhuh ha kaba eh ne hap kano-kano kaba eh ha ka met, ka snieh doh kam jiw kham khoh phler, hynrei ka doh hapoh ka snep ka mong bad ki thied snam kba rit ki dkut Kane ka pynmih ki dak thoh iong kiba ngi jiw iohi.

Jingsumar

Kynthah shisyndon da u thah ne ka umpjah Rah sha jrong ia kata ka bynta ba jngem, kane kan iarap ban pynjah ia ka jingpang Lada ka snieh doh ka mong ber da u powder sulphathaiasol bad teh da ka jain kaba khuid

Jingkhohphler Bad Jingot

Ha kaba pynkhuid ia ka jingmong ka kham bha ban ym ktah eh ia ka Pynkhuid ia ka jingmong da ka um bad ka sabon, pynrkhiang da ka jain kaba khuid, bad lada ka jingmong ka rit bad la pynkhuid, ber u powder sulphathaisol bad teh Dei ban tah kumne man ka sngi haduh ban da koit

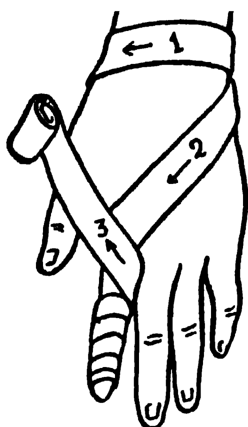
Lada ka jingmong ka long kaba heh bad kaba la bit jakhlia, dei ban ai ka jingteh kaba jhieh shi sngi ne ar sngi haduh ban da khuid bha ka jingmong Kane ka jingsop jhieh ka dei ban long da ka jain ne kynphad uba khuid bad khylliap bun syrtap sa wieh ha ka um dawai mluh kaba ki khot ka maksolp Ia kane ka jingsop dei ban iai pynsngem da kaba pynjaw ia kata ka um kaba la khleh shi shamoit u maksolp ha ka shi pela ka um

Ynda la pynkhuid bha ia ka jingmong da kane ka rukom bad khnang ba kan koit kloi, tah da ka molom u solpha-thaiasol Ia kane ruh dei ban bujli man ka sngi

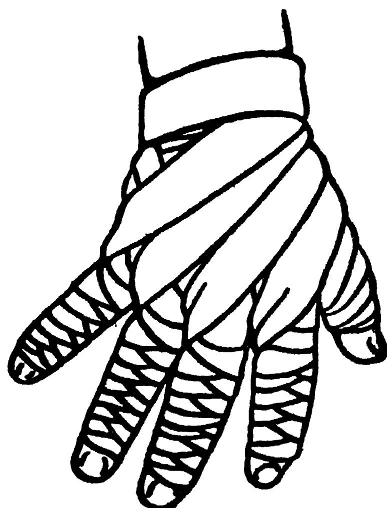
Ki Jingmynsaw Ba Mih Jur Ka Snam

Lada ka snam kam sangeh kloi na ka jingmong, shim ka jain kaba khuid, wieh ha ka um khluid bad shon sbak halor ka jingmong Ka um ka dei ban long kaba khluid bha, lymda kumta kam long kam ei-ei

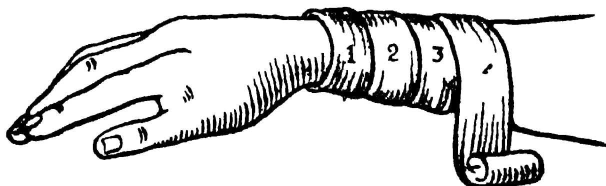
Lada ka snam ka tuid stet, pynthiah ia uba mynsaw bad shon da baroh ar ki 'tikmie haneng ka dak mynsaw, lada ka jingmong ka dei ha ki kti ne ki kjat, teh synjor da ka rumar haneng ka jingmong, bsuh da u dieng sa pynphai sawdong haduh ban da pyrkhing bha Lada song da u mawpyllon ne u kak ha kata ka jain hamar haneng ka jingmong kane kan kham pynsangeh kloi ia ka jingmih snam Ia ka jain dei ban teh pyrkhing bha tang ba dei ban pynjem man la ka 15 minit, khnang ban shah ba ka snam kan iaid

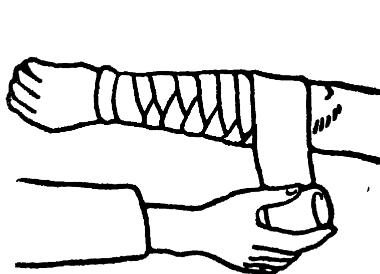
Ka jingspaiñ ia ki shynriah 'ti, shu bud ia ki number

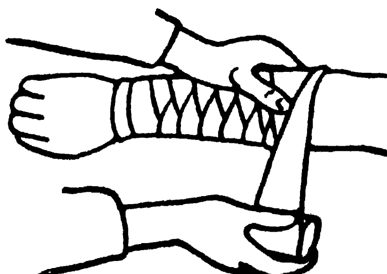

Spaiñ kyrpang ia iwei-pa-iwei i shynriah'ti

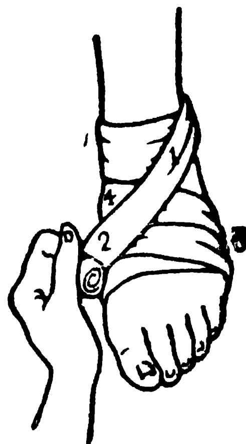

Kaba spaiñ ia ka ryndang kti, shu bud ia ki number

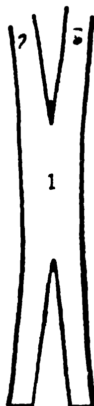

Ka jingspaiñ ia ka ksangkti; sdang na ryndang kti sa kyllaiñ sha neng kumba la pyni

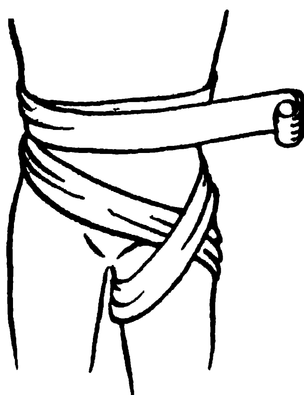

Ka jingteh ia ki kjat—shu bud ia ki number

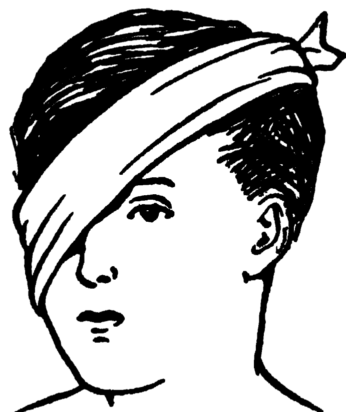

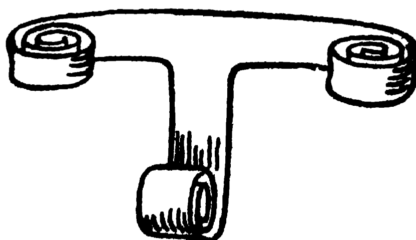
Ka jingspaiñ ia ka khlieh—khap ia ka jaiñ kumba la pyni—shu bud ia ki number haba spaiñ

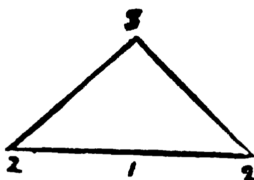
Ka jingteh ia ka lbong—khap ia ka jaiñ kumba la pyni rukom harum, nangta sa spaiñ kumba la pyni haneng.

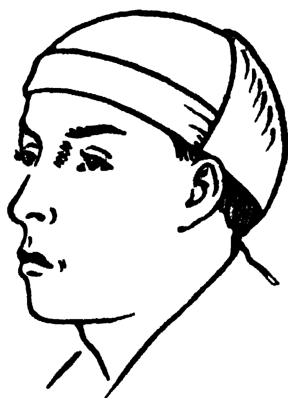
Ka jingteh ia ka khmat

Ka jingspaiñ khlieh kaba don lai dong

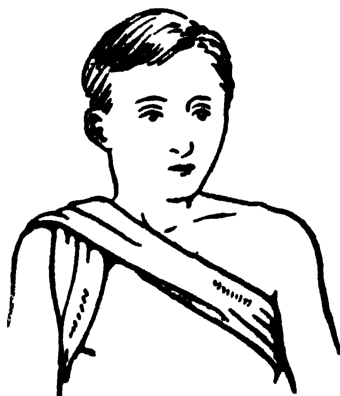

Ka jingspaiñ lai dong ia ka khlieh haba peit na sha kynriang

Ka jingspaiñ lai dong ia ka ksangkti

Ka jingteh ia Ki tyrpeng

Ka ktı ne ka kjat kaba mynsaw deı ban buh ha ka jaka kaba kham ha jrong khnang ban ym poı snam bun eh sha kı Tang shu sangeh ka mıh snam law sukı-sukı ıa ka jaın, wat law kynsan ıoh mıh snam bıang Tang shu sangeh ka jıngmıh snam ıa ka jıngmong deı ban tah da ka Aıodın ne detol Tap ıa ka jıngmong da kı jaın kıba khuıd aı ne laı syrtap, kıba la shet ha ka um hadıen nangta sa teh

Kumno Ban Set Ia Ka Snam Ne Ka Jingmong Ka Khlieh

Tap ıa ka jıngmong da ka jaın kaba la wıeh ha ka Aıodın sa tap shuh bun syrtap kı jaın kıba khuıd sa shon traıt halor ka jıngmong

Jingmih Snam Na Ka Khmat Bad Ryndang

Lada mıh snam na rymıang shyntur saıt ıa kı ktı sa khñıot ıa ka rymıang shyntur hapdeng ka 'tıkmıe bad kı shynrıahtı Lada jur eh ka jıngmıh snam na sha khmat, khñıot na ryndang uba mynsaw Da kaba bat skhem ıa u ryndang hamar pyrshah ka tyngam, lah ban pynduna ıa ka jıngkıew ka snam sha khmat Nalor kane shon da ka jaın na ka jıngmong kumba la bataı ban leh haba mynsaw ka khlıeh

Ka Jingmih Snam Na Ka Tyrpeng Bad Tohtit

Shon skhem bha da ka 'tıkmıe namaı pdeng u rupa tyllı shapoh (peıt jıngpynı sla 101, 103)

Yn Leh Kumno Ia Ka Jingmong Kaba La Bit Khniang

Haba ka jıngmong ka saw, ka pang, bad ka at, bad don ksuıt, kaba bha eh ka long ban tap ıa ka da ka jaın kaba la wıeh ha ka um Borıc (shı teng shamoıt sha u Borıc bad shıteng pela ka um syaıd) Iaı pynjhıeh ıa kane ka jaın da kane ka um ba kan shu jhıeh lynter Baroh kı jaın kıba buh ha ka jıngmong deı ban da shet shwa ha ka um Khnang ba kata ka jaıntap kan ym rkhıang kloı, tap ha jrong da ka lakaıt kaba khuıd ne da ka jaın kaba jhıeh Lada ym don Borıc Asıd leh da ka mluh ne maksolf ruh ka bıt hı. Lada ka jıngmong ka don ksuıt sumar kumba la batai ha ka sla 116 ia kyllıang da ka umpjah bad um khluid.

Ka dur ba pynı ia kı jaka ba tıed kı thied snam bad kumno ban pynsangeh ıa ka jingmıh snam.

Lait Khoit Ne Khein Khylliah

Ka laitkhoit bad khein khylliah ka long kaba khyrwait kynsan ia ka mat Ki mat kiba shait khein eh ki long ka

KA RUKOM BAN SPAIÑ IA KABA LAIT THIED HA KA RYNDANGKJAT

Ban iarap bad da ia ka ryndangkjat (1) Shim ia ka jaiñ spaiñ kumba ar inshi ka pynkiang, buh ia ka napoh juti hapdar khmat ka khongdong (2) Iai kyllaiñ ia kane ka jingspaiñ ila kaba iaban ia ki shadien ryndang kjat, nangta sa pynkhein biang shapoh ha ryndangkjat ban pyniasoh ia ki na barob arliang ha khmat ka khongdong juti, kumba la pyni ha ka dur kaba 3 Ring skhem, pynkhun ia ki tduh baroh ar shadien sa iaban ia ki haneng khongdong, nangta sa teh kumba la pyni ha ka dur kaba 4

ryndang kjat bad ryndang kti Dei ban pdem ia ka mat kumba shiteng kynta ne hapoh ka umpjah Lada don ka wah te la kham suk shibun Lada u briew u dei ban iaid haba khein khylliah, dei ban teh ia ka mat kumba pyni ha ka sla 104 Ynda la poi iing ia ka mat dei ban teh ha ka dur u phra Lada ioh dei ban buh da ka pla thah halor ka mat, tangba dei ban buh ka jain phlaien hapdeng ka mat bad ka pla, haduh kumba khadar kynta Ia kane ka pla dei ban weng noh shiteng kynta man la ka arkynta Hadien ka khadar kynta dei ban pdem kylliang-kylliang ha ka umpjah bad um syaid laisien shi sngi Tang shu lah dei ban teh skhem bha ia ka mat da ka jingtch ba kynja jri Donkam ban leh ia kane tang khyndiat sngi

Ki Shyieng Kiba Khein

Dei barobor ban wad ia u doktor ha man la ba khein ki shyieng Kane ka jingbatai haium ka dei tang ia kito ki bym lah ban ioh doktor kumto-kumto Ia kine dei ban leh tad haduh ban da poi u doktor

Lada khein ka shyieng, pynthiah ia u nongpang bad wat ai un khih Ki tduh jong ki shyieng kiba khein ki long kiba nep kum ki tduh u dieng uba khein Lada khih, kine ki shyieng kin dung ia ka doh bad kin pynpang bad pynmong ia ka

Shwa ban sdang pynkhih ia u nongpang dei ban teh shwa ia ka bynta kaba khein da ka lyntang ne u dieng lyng knap khnang ba ki tduh ki shyieng kin ym khih Lada ka shyieng kti ka khein shim u shken uba stang uba ka pyngkiang shi inshi ne bad uba jrong shiphut, hynrei lada ka khein ka shyieng kjat, u shken u dei ban kot haduh skhep naduh ka kjat Pynbeit ia ka kti ne ka kjat kaba khein, sa buh ia u shken napoh da syngkhien shwa da u kynphad ne bun syrtap ki jain shwa ban buh ia u shken bad sa teh Dei ban leh man ba u pang u nongpang Ynda la dep leh ia kane ia u nongpang la lah ban rah sha iing ne sha hospital

Kan shim por kumba lai taiew ne tam ba kan koit, bad dei ban buh sah ia kata ka dieng thap haduh ban da koit

Ka Jingkhein Pynmong

Kane ka jait jingkhein ka long haba ka shyieng kaba khein ka pei ia ka snieh doh Kane ka don kam jingsumar

kaba bha namar lyngba kane ka jingpei ha ka snich ki khñiang ki lah ban rung shapoh Katba lah dei ban wad ia u doktor. Dei ban sumar ia ka kum ka jingmong kaba ang, dei ban

KUMNO BAN TEH SHUA KATBA LAP HABA KHEIN KA KTI

Pynthiah ia ka kti halor ka kot khubor kaba rben kaba heh 12 la 14 inshi Buh ia ka jaiñ spaiñ napoh ka kot khubor, nangta sa shim ia ki tduh baroh ar lem bad ka kot khubor ban khap ia ka kti Teh skhem bha. Buh bad ka rusom ne jaiñ linen hapoh ka kot khubor ban iada ia ka kti lada sngewkuah

bsuh u tyndong jri shapoh ban mih ki khñiang bad ka bih haduh ban da koit Dei ban da sumar bha ia ka

Kaba Lait Mat

Haba ka tduh jong ka shyieng ka lait noh na ka jaka, ia ka mat ym lah ban pynkhih Da kane lah ban pyniapher hapdeng kaba lait mat bad kaba khein Ka jingthmu ka jingsumar ia kum kane ka long kaba pynpoi pat ia ka tduh jong ka shyieng ha ka jaka jong ka Donkam ia u doktor ban leh ia kane Namar kata dei ban leit rah ia u nongpang sha u doktor ne dei ban khot ia u doktor. Katba nang kham wad jingiarap kloi ka nang kham jem ban thep ia ka shyieng Da kaba pyntud u doktor u dei ban da puid ban thep pat ia ka shyieng

Ka Pangbniat

Lada don ka thliew ha ka bniat dei ban pynkhuid shwa ia ka jingbam kaba don hapoh thliew Wich khyndiat u kynphad ha ka umphniang ba shna na u long, sa thep hapoh kata ka thliew Shon ia u kynphad hapoh ka thliew da u dieng suh bniat Teng-teng da kaba thep hapoh thliew da u soda shet kpu ka pynjah ia ka jingpang

Ka Ing Ding

Lada ka jinging ka long kaba rit shu pdem ha ka umpjah kumba arphew minit ruh ka la biang Nangta sa tah da ka vesaline kaba don shijaw ne arjaw ka karbolik asid, lane khleh mar katjuh ka umphniang snepkot ba la shet bad kaba lieh jong ka pylleng sa kyllan

Lada ka jinging ka jur, ot ia ki jain sa law ia ki, kyllan da ka molom kaba don solphathaiasol ha ka jain kaba khuid sa tap ia ka thymmei ding bad sa teh khop Dei ban bujli ia

KABA PYNLIP IA KA DING NA KI JAIÑ

Pynkloi katba lah ban tap ne kli ia u nonging ha ka rok, blangket ne ka soptilor, da kaei-kaei kaba don hajan, pynlip ia ka thylliedding da kaba ban khak is ka jingtap ha u nonging Da kaba pynthiah ia u nonging ha madan ka ding kan nym ioh kiew sha khlieh sha u sñiuh lane ban ring mynsiem ia ka tdem

kane man ka sngi Kane ka molom ka iada ia ka jingmong bad pynjem ruh ia ka Ka Tanifax ruh bha, lah ban ioh na ki dukan dawai Tah ia ka jinging da ka Tanifax, ap shipor ynda ka la rykhiang sa tah pat sa shi sien Sa kawei pat ka dawai kaba shait pyndonkam eh ha kaba ing ne ba thang ka sngi ka long ka Nupercainal ointment Kawei pat kaba ki khot ka Foille ruh kaba bha

Pdung

Lada pdung na ka unthnam ne umphniang katei ka jingsumar ba la batai haneng ruh ka la biang eh

Haba Thar U Prek Ne U Shiah Ha Ka Kjat Ne Ka Kti

Nyngkong sei shwa ia u prek ne u shiah, sa pdem ia ka bynta ba mong ha ka um kaba shit katba lah ban shah haduh arphew minit Hadien sa thoh da ka umpjah sa tah da ka molom solphathiasol sa teh Khnang ban ym ioh rung ki khñiang sait da ka umpjah bad um khluid kumba la batai haneng, leh bunsien shi sngi

Jingpuh Bsein

Bun hajar ki briew ki iap ha ri India na ka jingpuh u bsein Bun na kine lah ban pyllait im lada la sumar ia ki ha ka rukom kaba dei bad ha ka por kaba biang Bun ki shah puh ha ki kjat bad ki kti Shisyndon dei ban teh skhem da u tyllai na neng jong ka dak puh Kane ka khang ia ka snam ba la ngat bih ban par sha ka met Kumta-kumta hi ot jylliew bha da ka tari ne syrti na i dak puh haduh ban da mih snam shibun Dei ban ot ia ka doh baroh sawdong i dak puh bad ai kan mih ka snam katba ka lah ban mih Lada don leilei ba lah ban shu kjit da ka shyntur bun ka snam ba la khleh bih kan mih noh Tang ba uta uba kjit u dei ban peit bha ioh u don jingmong ha ka shyntur Ynda la lah leh kumne ia u nongpang dei ban leit rah sha dispensary ha kaba u lah ban ioh ia ka dawai ban sam Wat teh pat ia ka shikynta ioh kan iap noh kata ka bynta kaba sharun Ka bha hadien shi kynta ban pyllait suki ia ka jingteh ban shah ia ka snam ba kan wan suki-suki.

Kane ka dawai bih lada ioh ban ai ha ka por kaba biang ka long kawei ka lad ban pynim ia ki briew Ki briew ki dei ban tip hangno lah ban ioh ia kine ki dawai

Jingdait Ka Nianglartham Bad U Ktiar

Haba shah dait da kitei ki mrad, shim da u thyrnia bad sam bun jaka ha ka jaka ba dait Hadien kata sa ber da u Potash Parmanganate sa tap da ka jain jhieh Ieh kumto kumba katto-katne minit

Pang Shoh Sngi

Lada u briew u trei jingtrei habar haba shit ka sngi u kyllon bad um tip briew, dei ban rah shisyndon sha ba tngen bad theh um pjah ia ka khlieh bad ia ka shadem Katba nang theh um kiwei pat ki dei ban kyrshut ia ka shadem bad ia ka kti Ka pangshohsngi ka long kaba ma eh bad dei ban wad doktor shisyndon

Kaba Ngat Bih

Haba u briew u kum nguid ia ka bih dei ban pynprie shisyndon lait tang ba ka bih ba thang kum ka karbolik asid Lah ban pynprie da kaba tynruh da ki shynriahti ia u pdot Lane dih shi klas ka um ha kaba la khleh saw shamoit sha ka mluh, lana ar shamoit heh u sohmrit ba la tylliat, lane ar shamoit u soda shet kpu, kane kan pynprie lada ym lah da kaba shu tynruh ia u pdot

Ka Jingngat Bih Na Ka Karbolik Asid

Ban pynim ia uba dih bih Karbolik Asid ai un nguid im saw ne san tylli ki pylleng, wat pynprie Nadien nangta sa ai shi shamoit heh u maksolp bad ka um syaid shi klas

Ba ngat Bih Na Ka Arsenic Lane Bih Khnai

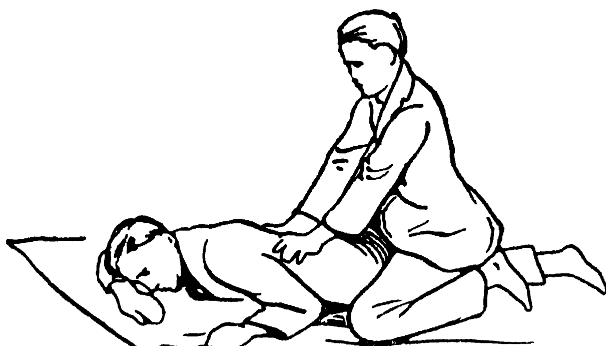
Ialeh ban pynprie kumba la batai ha neng Sa ai saw ne san tylli ki pylleng im bad sa ai maksolp

Ban Pynim Ia Kiba Ngam Um

Tang shu wan rah ia ka met ha ryngkew ñiad ia ka um bad ka ktieh na ka khmat bad ka shyntur Kad ia ki sopti na shadem, pynang ia ka shyntur da kaba buh uwei u dieng ha pdeng ki bniat Pyndem da pyllup, bsuh ia la ki kti hapoh ki kti jong u, rah na pdeng met ba kan mih ka um na ki tor Tang shu ym mih um shuh na khmut ne shyntur buh ia ka met ha tbian Kli ki jain katto-katne, buh hapoh ha ka kpoh Shon da ki kti ha ka ingdong kumba la pyni ha ka dur, sa pyllait kynsan Leh kumne kumba khadar sien ne (shon bad rah la ki kti stet katba phi hi phi ring bad pynhiar mynsiem) Da kaba shon na ingdong ka lyer ka mih noh bad da kaba pyllait pat ka lyer ka rung biang Lada i kumba don lad ban pynim, leh kumta haduh shikynta ne arkynta Lada don briew shuh phah kin kyrshut stet ia ka snieh doh jong ka met baroh haduh ba kan da rykhiang Buh da ki bilor kiba don um khluid ha syndah jong u Ka um kam dei ban khluid eh ioh ka thang ia ka snieh doh namar ka snieh doh jong kum kine ki briew ka long kaba kloi ban ing

Rah shajrong na pdeng jong ka met (Peit ia ka jingthoh haneng)

"Buh ia ki kti jong phi baroh ar ha ka ingdong" (Peit ia ka jingthoh ha ka page 110)

Phin Leh Kumno Haba Dait U Ksew Ne Da Kiwei Pat Ki Mrad

Haba dait u ksew ne kano-kano ka mrad, sait ia ka jingmong da ka um bad ka sabon sa tah da ki dawai pyniap khñiang Dei ban khmih la uta u mrad uba dait u long uba lymmir Ia une u mrad dei ban teh ban jngoh bad ba un ym ioh dait ia kiwei pat Lada ka don jingpang kan iap tang hadien shiphew sngi Lada ka long kumne uta uba shah dait u dei ban leit syndon ban phah sumar ia lade ha ki hospital ha kaba un ioh jingsumar Dei ban sumar shwa ba u briew un pyni dak jingpang ei-ei, lada tang shu la i ki dak pang te ka jingsumar kam myntoi shuh Lada uta u mrad uba dait u phet noh kaba bha eh ka long ban phah sumar ia lade shisyndon

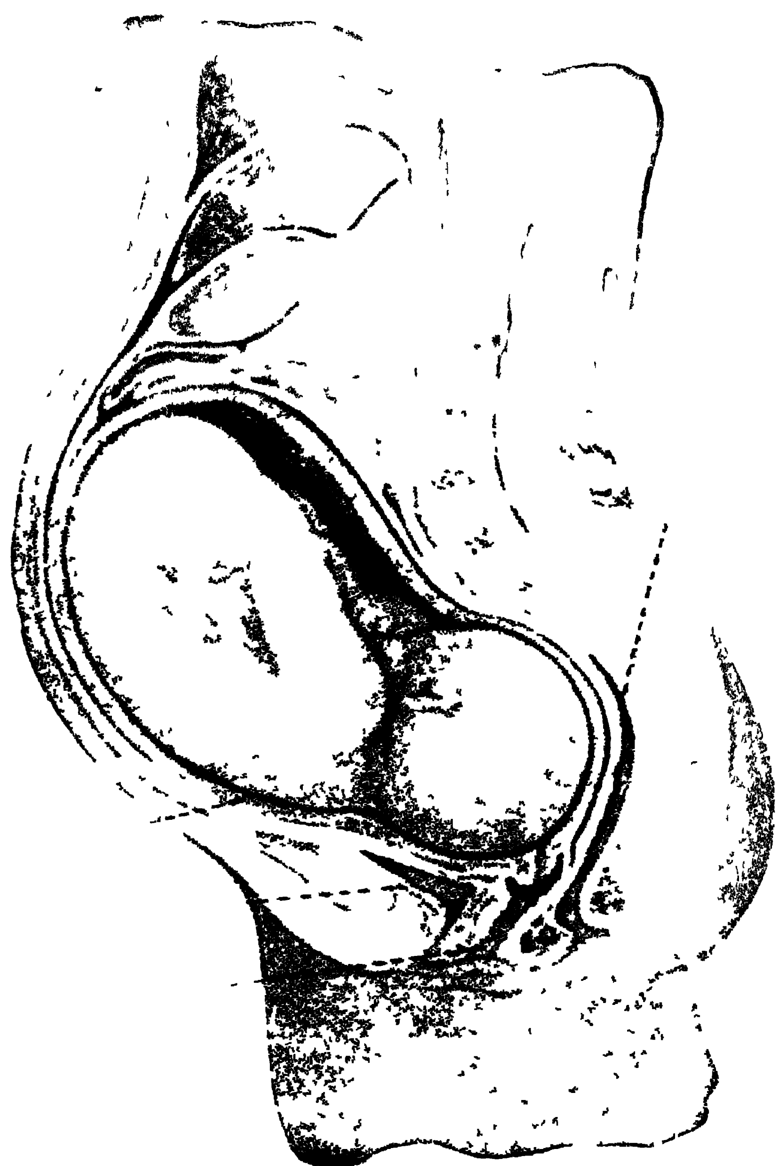
Lada uno-uno u sngew artatien kumno un leh u lah ban phah da ka telekram sha kawei na kine ki Pasteur Institute ban kylli kumno un leh Kine ki long ki jaka ba don kita ki Aspata u Pasteur —

1 Pasteur Institute of India—Kasauli Pasteur

2 Pasteur Institute of Southern India, Coonoor (Madras) . Virus

3 Pasteur Institute, Rangoon (Burma) .... Virus
4 King Edward VII Memorial Pasteur Institute, Shillong, Assam ... Rabies

Ka jingsumar ia kane kaba dait ksew lymmir kaba la pynmih da u Pasteur lah ban ioh mynta ha bun ki sor ha ri India, khnang ban iarap ia kito kiba shong jngai na kitei ki saw jaka ba la ong haneng Ha ki Aspata kiba bha, ha ki aspata shipai, ha ki aspata mishon, ha ki aspata rel bad phatok lah ban ioh ia ka jingsumar ka ban iarap Lah nangta u dei ban leit sha ki jaka ha kiba lah ban ai ia katei ka jingsumar u Pasteur.

LYNNONG 18

Jingpun Bad Jingkha Khun

KA JINGTHOH kaba lah ban shaniah shaphang ka tynrai u briew lah ban shem tang ha ka kitab ki Jenesis ka lynnong kaba nyngkong jong ki Jingthoh Bakhuid Kane ka jingthoh ka ong "U Blei U la ong ruh, To ngin ia thaw ia u briew ha ka dur jong ngi hi, katba kum ka jingsyriem jong ngi hi, bad kin synshar halor ki dohkha ka duriaw, bad halor ki sim bneng, bad halor ki kynja mrad, bad halor ka pyrthei baroh, bad halor kiei-kiei ki kynja ba par baroh kiba par halor ka khyndew Kumta U Blei U la thaw ia u briew ha ka dur jong U hi, ha ka dur jong U Blei U la thaw ia u, u shynrang bad ka kynthei U la thaw ia ki bad U Trai Uba U Blei U la thaw ia u briew na ka dewmet, bad U la pyrsad ha ki thliew khmut jong u ia ka jingpyrsad ka jingim, bad u briew u la long ka mynsiem kaba im" Ngi shem na ka jingthoh ha ka kitab ki Jenesis ba la ai bor ia man la u mrad bad u jingthung ba kin nang iaroi bad pynroi la ka jait Shaphang u briew U Blei U la ong "To da nang kha bad to da nangroi, bad to da pyndap noh ia ka pyrthei" U Nongthaw U la lah eh ban pyndap ia ka pyrthei da ki briew ban ia kaba u shu thaw tang arngut ki briew shynrang bad kynthei kumba U la thaw Hynrei U la mon ban ai ia kane ka bor thaw ha u briew Namar kane ki shynrang bad ki kynthei kim dei ban khein ia ka kam pynroi ba ka long tang ka kam wad sngewbha, hynrei ki dei ban khein ia ka kum ka kam kaba don jingiadei bad kaba kynja blei

Jingpun

La ong ha ka lynnong kaba ll ba ka long kaba donkam ia ki shynrang, ba ynda ki la shong kurim kin ym bit ban long kiba kangar Katba ka jingiadei lok ka long kaba bit, hynrei ka long ruh kaba bit ban synshar ia ka da ka aiñ bad ka nia Ka jingdonkam ban synshar ia ka jingiadei lok ka long kaba lah ban ia pyrshang bad ka jingthngan bad jingshiang Kine baroh ar ki long ki jingkwah ba don hi ha ki briew, bad ki long ruh kiba dei ban pynhun ia ki ha ka rukom kaba sngewthuh, baroh ngi tip ba ka long ka bym dei ban shu bam shu dih haduh ba ngin da long ki jlaw ne ki syat Kumta ruh kam long kaba dei ia u briew, ba tang namar ba u lah ban ioh haba u kwah, ban shu im sngi tang ia ka kam jakhlia haduh ba un da long u kangar

Ka jinglian khun ka pyntroin shibun ia ka jingkoit jingkhiah ka kmie Aiu kin leh kito kiba la shongkurim kiba kwah ban nym ioh khun shibun, hynrei kiba kwah ban iapoi kha? Ia ka kynthei kaba mapik don tang khyndiat ki kynta ha ka shi bnai ha kiba ka lah ban pun khun Kane ka por sei-soh ka long hamar ba ka pylleng ka mih na ka pla pylleng Ha ka kynthei kaba ka jingpoi saitjain jong ka ka wan man la ka 28 sngi, kane ka jingseisoh ka long kumba 14 sngi shwa ban poi sa kawei pat ka jingpoi saitjain Kane ka por ka iapher ha la ki briew-ki-briew, hynrei ha kiba bun ki kynthei ka hap ha pdeng ka 16 bad 10 sngi shuwa ban poi sa kawei pat ka por saitjain Lada kwah ban pun khun dei ban iapoi kha tang ha kine ki 6 sngi ha man la u bnai Bad lada ym kwah ban pun khun dei ban kiar ia kine ki 6 sngi

Dei ban sngewthuh bha ba katei ka iadei tang ia kito ki kynthei kiba poi saitjaiñ man la ka 28 sngi Hynrei ia kito ki kynthei kiba ka jingpoi saitjaiñ jong ki ka duna ne pallat ia ka 28 sngi, lane kiba iapher na uwei u bnai sha uwei pat don ka jingbymthikna kaba khraw

Ka Jingtei Ia U Khullung Hapoh Ka Pla Khun

Ka briew ka tang shu pun, ka pylleng kaba kham ..it bun shah ia u symbai tyrso (ka long 1/25 na ka shi inshi), ka sdang ban san Hapdeng khyndiat sngi, ka long khun.

bad ka heh kat u sohshiah Hapdeng saw taiew ka heh kat ka pylleng ka paro Ynda la dap arbnai ka la sdang heh kat ka pylleng syiar, bad ka la sdang ban shim ia ka dur briew Don ki thied snam kiba iasoh bad kaba shapoh jong ka pla khun, bad ka jingbam ba ka kmie ka bam ka leit lyngba ki thiedsnam sha ita i dur briew, bad i san

Ka long kaei-kaei kaba iphylla ba ita i lynglun iba rit tang kat u sohshiah i lah ban kylla met briew iba don 206 tylli ki shyieng, bad palat 500 ki dohksah, ki khmat ki shkor, u klong snam, jabieng bad kiwei-kiwei Kane ka long kawei pat ka sakhi ba Uba donbor tam U la thaw ia u briew bad pynlong ia ita i lynglun iba rit ban kylla sha ka met briew kaba paka La don u syiem mynshwndai uba kyiteng u Dabid uba la ong "Ngan iaroh ia Me (Blei) namar Me la thaw itieng bad phylla ia nga, ia ka met jong nga ym shym la buhrich na Me haba la thaw ia nga ha kaba rieh Namar Me la thaw ia ki khyllai jong nga Me la teh lang ia nga hapoh ka kpoh ka kmie jong nga"

Ynda la kut sawbnai i khun briew i la jrong san inshi Hynniew bnai i la khia kumba san pawa Lada kum kha ia i tang hynniew bnai in ym im palat ia ki khyndiat sngi Ynda la kut phra bnai (252 sngi) i khunlung i khia kumba ar ne lai ser bad i jrong kumba khadphra inshi Lada kha ia i ha kane ka por bad lada sumar bha in im Ha kaba kut ki khyndai bnai (280 sngi) i khunlung iba biang bha i dei ban khia naduh lai ne san sei bad i jrong kumba 20 inshi

Ka Por Ba Pun

Ka por ba pun ka long kumba 280 sngi Da kine ki rukom khein harum lah ban khein lano yn kha ia i khun Khein khyndai bnai naduh ka sngi ba poi saitjain khadduh bad sa 7 sngi shuh Tharai kumne ka tarik ba poi saitjain khadduh ka long 1 January, ka tarik ban kha ia i khun kan long 8 tarik u October Kawei pat ka rukom kaba khamjem ban khein ka long ban shim 280 sngi naduh ka sngi ba poi saitjaiñ khadduh Ym da lah eh ban da buh tarik kaba thikna ia i khunlung lah ban kha artaiew ha shwa ne artaiew hadien ka poi ba la khein Tharai lada ka por kaba khadduh ba ka briew ka poi saitjaiñ shwa ba kan pun ka long shi

January	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
OCTOBER	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	NOVEMBER
February	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28				
NOVEMBER	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5				DECEMBER
March	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
DECEMBER	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	JANUARY
April	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
JANUARY	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4		FEBRUARY
May	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
FEBRUARY	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	1	2	3	4	5	6	7	MARCH
June	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
MARCH	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6		APRIL
July	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
APRIL	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	MAY
August	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
MAY	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	JUNE
September	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
JUNE	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7		JULY
October	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
JULY	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	AUGUST
November	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		
AUGUST	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4	5	6		SEPTEMBER
December	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
SEPTEMBER	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6	7	OCTOBER

Ka [illegible] hineng ka pyni ia ka tarik pui jingpoi, ka tarik kaba harum ka pyni ia ka por kha Tharai lada ka tarik ka poi jingpoi ka long 1st March Ka jingkha ka lah ban long 6th December

tarik u June, 280 sngi nangta kan poi sha ka 8 tarik u March Kane ka long ka tarik ban kha ia i khun

Ki Dak Ka Jingpunkhun

Kumno ka kynthei kan tip ba ka la punkhun? Don katto-katne tylli ki dak da kiba kan tip ba ka la punkhun Haba ka briew kaba la shong kurim bad kaba poi saitjain ryntih ka set noh kata ka lah ban long ba ka la pun khun, hynrei kane ruh kam da thikna eh, namar teng-teng ka lah ban wit khun haba ka dang aibuin ruh, bad ka lah ban wit khun khlem da poi saitjain shwa naduh ba ka la kha khun

Ki Dak Kiba Ma 'Haba Punkhun

1 Kaba shu iai piie lynter
2 Ka baiong khlieh kaba neh lynter
3 Ka king khlieh khah-khah
4 Kaba byrie ki khmat, ne ym imat shai bha
5 Kaba at ka khmat khamtam harum ki khmat
6 Kaba at ki kjat ki matsohlah bad ki bynta jong ka met
7 Ka jingthai ha ka kpoh
8 Ka jingsangeh ka jingkhih i khunlung kumba shi taiew ne
9 Kaba mihsnam na ka lynti kha khun
10 Ka jingsuhjnang ka kpoh lem bad ka jingpang sha ingdong
11 Ka jingsngewdiaw bad ka jingkylla ka jingmut jingpyrkhat

Ki kynthei ynda ki la wit katto-katne taiew ki ju ioh ka jingpang prie kaba mynstep Tang shu khie mynstep ki jiw sdang jli bad ang prie Ka lah ban jia man ka sngi mynstep-mynstep bad ka neh bun taiew Kane ka long kawei ka dak kaba thikna ba la punkhun

Ynda la dap ar ne lai bnai ki jymbuiñ ki dap bad ki heh Ki soh jymbuiñ ki kham nep Naduh lai bnai artet ka kpoh ka nang kham heh Kumba saw bnai shiteng ka nong-

pun ka ju iohsngew ia ka jingkhih nyngkong i khun hapoh kpoh

Ka Jingsumar Ia Ka Briew Kaba Punkhun

Ka briew kaba punkhun ka dei ban ioh shibun ka jingbam babha Ka long kaba donkam ba ka kpoh ka dei ban iaid bha, namar ka dei ban bam bad bsa arngut ki briew, ia lade bad i khun iba ha poh kpoh Lada ka kpoh ka set ka dei ban bud ia ka jingbthah kaba don ha ka lynnong 23

Ka dei ban thiah ha ka kamra kaba ioh lyer bha Ka long ruh kaba donkam ba kan trei jingtrei man ka sngi, lada kam leh kumta ki dohksah jong ka kin jem bad kin tlot, bad i khun in tlot, bad kan shem jingeh shibun ynda ka kha ia i khun Ka dei ban dih ka um kaba khuid man ka sngi Kam dei ban dih kiad, duma ne bam kwai Ka dei ban sum man ka sngi Ym dei ban ia poi kha ha ki ar bnai kiba khadduh bad ha kiwei pat ki bnai ruh tang teng-teng

Ka Jingpynkhreh Ia Ka Jingkha Khun

Ynda la jan kha ia ka kamra dei ban sar bha Weng noh baroh kiba wah ha ka kynroh sa ñiad pushara ia ki kynroh Ia ka madan dei ban da kyrshut bha, hynrei lada ka dei ka iing khyndew dei ban sar bha sa ber shun ha ki dong iing bad hapoh ki mar ki mata Pynkynriah lut baroh ki mar napoh kamra, lait tang ka miej bad ka jingthiah Lada don tang kawei ka kamra, ker shi lyngkhot da ki shylliah ba kan sah ka nongkha khun

Ki Tiar Kiba Dei Ban Don Ki Long Kine

1 Shi song u kynphad ban ñiad ia ka snam bad kiwei-kiwei bad ban pyndonkam ban tap ia ka lynti kha ynda la kha ia i khunlung

2 Ar ne lai tylli ki jaiñ markin kiba heh ka pyngkiang shiphew inshi bad jrong kumba lai pruh ne, ban teh ia ka kpoh jong ka kmie

3 Shibun ki jain lyngkhot kiba la sait bha bad shet Ia kine dei ban buh hapoh ka kmie ba kin kjit ia ka snam ne um

4 Ki jain sop khunlung

5 Ar lyngkhot ki jaiñ kiba heh saw inshi shiteng bad jrong ar phut, ban teh ia ka kpoh i khunlung Dei ban da shet ia kine

6 Sabon bad kawei ka brut ban sait bad kyrshut ia ki tyrsim ka nongpynkha khun

7 Katto-katne ka Laisol Ia ki kti ki nongpynkha khun dei ban da sait da kane ka um kaba la khleh bad kane ka dawai Shi shamoit ka dawai shi bitor ka um

8 Shi ounce u Borid Asid ban ber ia u sohpet

9 Shibun ki jain rit kiba la shet kiba heh lai inshi sawdong kiba don i thliew hapdeng ban pynrung ia u sohpet nangta

10 Shipela shiteng ka um borik (peit jingbthah No 1 ha ka jingthoh shadien), da kane dei ban sait ia ki khmat i khunlung bad ia ki sohjymbuiñ ka kmie

11 Saw shamoit ka um arkairol kaba 10 bynta ha ka shispah ban sait ia ki khmat i khunlung (peit jingbthah No 3)

12 Katto-katne tylli ki pin ban pyndait ia ki jingteh kpoh jong ka kmie bad i khunlung

13 Ar ne lai ounce ka besalin ne olive oil ban pynsleh ia ka met i khunlung

14 Ki jain kiba khuid ban pynsop ia i khunlung

15 Buh lpa u sai teh sohpet uba khlain bha Ka khainshi ban ot ia u sohpet

Ia kitei ki tiar dei ban khreh lpa Bad baroh ki jain kiba dei ban shet dei ban song ia ki ha kawei ka jain sa shet lang Ym dei ban ktah ia kine ki jain khlem da sait kti shwa

Ki jain baroh kiba dei ia ka kmie bad i khunlung, ki jain siang baroh ki dei ban long kiba khuid kim dei ban bit pui-pui

Ka long kaba da donkam eh ba baroh ki dei ban long kiba khuid Bun na ki khynnah kiba iap, ki iap hapoh artaiew ba la kha ia ki Kane ka long tang namar ba ha ka por ba kha ia ki ym shym la sumar khuid bha ha kiei-kiei baroh Bun ki kmie ki pang bad ki khieshoh ynda la lah kha. Kane ruh ka long tang namar ba ym shym la leh khuid bha

ha ka por kha Ka kynthei ka dei ban pynkhreh ia la ka jingthiah ha kaba kan kha, ka tang shu la jan kha Siang bun syrtap ki kot khubor halor ka tusok lane da ka jain jri sa siang nalor ka jain siang thiah khnang ba ka tusok kan ym jhieh Wat jiw ñiad ia ka snam da ki jain jakhlia

Shet shibun ka um ha ki khiew Pynpjah katto-katne ha ki khiew kiba khuid sa tap da ki jain kiba khuid, bad pynsah katto-katne kaba khluid Buh ka miej kaba rit ha ka kamra Sait ia ka miej da ka um thnam sa buh ki tiar kiba donkam baroh halor kane ka miej Buh ruh artylli ki dabor, da sait bha ia ki da ka um bad sabon

Jingkha

Don artylli ki dak ka jingkha khun Kawei ka long ba don ka jakhlia bit snam kaba mih, bad kawei pat ka jingsuh

Ka jingsumar ia i khunlung ha ka por ba dang shu kha Ban pynlah ia i ban ring bad pynhiar mynsiem tang shu kha, donkam ia ka jingiarap u doktor

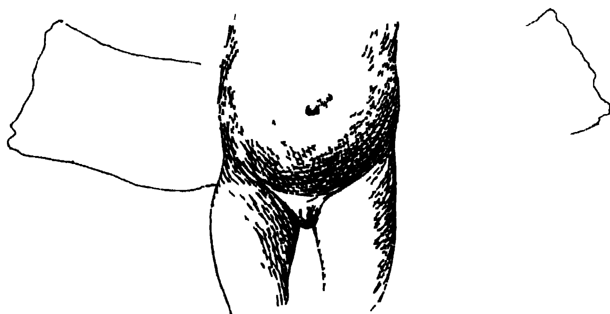
khun Ka jingsuhkhun kaba shisha ka wan man la ka khadsan ne laiphew minit bad katba nang slem ka nang kham wan khah-khah Lada lah ban ioh u doktor uba la pas ka bha ban khot ia u Lada ym ioh lah ban khot da ka Nurse kaba la ioh jinghikai ha ka kam pynkha khun Lada ioh da u doktor, u la tip hi aiu un leh Kane ka jingbthah hangne ka long tang ia kito ki bym khot doktor

Ym bit ban shah bun briew ha ka kamra kha Ym bit ban don palat ia ka arngut ki briew bad ka Nurse de hapoh kamra

Ka nongsuhkha ka dei ban sum Ia ki bynta ba khakhun dei ban sait bha da ka um bad ka sabon, ka dei ban leit pynjhieh kham bunsien Lada ka kpoh ka set dei ban pyllait da ka um sabon (peit lynnong 20 ia ka rukom pyllait kpoh).

Haba dang suh nyngkong ka kmie ka lah ban shong ne thiah katba ka mon Ynda haba ka jingsuh ka la jur ka dei ban shu thiah ha jingthiah bad kdor ki kjat Ka rukom ba kha da shong ne ieng, ka long kaba mynsaw ia ka kmie bad ym lah ban sumar khuid ia i khunlung da kane ka rukom

Ka Nurse ne ka dai, ka dei ban da sait bha ia la ki kti bad shynriahti Ka dei ban syndong ki sopti haduh tymbuit Ka dei ban ot bha la ki tyrsim bad pynkhuid ia ki jakhlia kiba hapoh ki tyrsim Ym dei tang ban shu sait, dei ruh ban da kyrshut bha ia la ki kti bad dei ban phong da

Ka rukom kaba bha eh ban sumar ia u sohpet

ki jain kiba khuid Ka bha ban kieng da ka jain kaba heh bad kaba khuid na khmat

Wat jiw ai dawai katba dang suh khun, kan ym iarap

ei-ei ia ka nongsuhkhun Ka kham bha ban ieh kumto Wat teh jain ei-ei ia ka kpoh Kane ka pynwit ia ka jingkha. Ka nongpynkha kam dei ban bsuh ia la ki shynriahti shapoh ka lynti kha Kane kan pynmih jingshit ia ka kmie hadien

Hadien ba la pait ka umthra lah ban iohi ia ka khlieh i khunlung ba ka mih Lada i khunlung i shong beit, ka khmat jong i kan phai shadien bad ka ingdong jong ka khlieh kan phai shaphang khmat ka kmie bad ka shynrong khlieh kan paw nyngkong Lada ka khlieh ka mih kloi eh ka lynti kha khun kan pait bun Kumta tang shu paw ka khlieh buh ia ki shynriahti ha ka, bad shon skhem arsut hamar ba suh Da kaba leh kumne ka khlieh i khyllung ka dem ha ka shadem jong i, bad kumta i lah ban mih kham suki lyngba ka lynti kha Da kaba leh kumne la pynsuki ia ka jingmih ka khlieh Hapdeng ka jingsuh ki dohksah kim pyrkhing eh Haba ki kham jem kumne ka khlieh ka lah ban mih khlem da pynmynsaw eh ia ka lynti kha khun

Ka tang shu mih ka khlieh, ka met ka sangeh katto-katne ban mih Hamar kane ka por bsuh ia ki shynriahti sha ryndang u khunlung bad twad la u sohpet u dang khih ne em, bad la u kyllain ia ka ryndang u khyllung Lada u sohpet u kyllain ia ka ryndang bad um khih shuh, dei ban pynkha kloi ia u khyllung Lada u sohpet um kyllain ka nongpynkha ka dei ban ñiad da u kynphad ia ki khmat i khyllung, pynang ia ka shyntur i khyllung bad ñiad ia ka shyntur jong i

Tang shu kha sop ia i khyllung ha ka jain kaba jem Ñiad khuid ia ka snam na ka khmat jong i Ka nongpynkha khun ka dei ban sait ia ki khmat i khyllung bad kan pynjaw shi drop ar drop ka um arkairol kaba la khleh 10 bynta ka dawai bad 100 bynta ka um, ne lada ym don, ka dei ban theh ia ka um borik asid Da ki hajar ki khyllung ki matlah namar bym shym la sait ia ki khmat jong ki ha ka por ba kha

Tang shu lah mih i khyllung, kawei kaba iarap hangto kan buh la ki kti ha ka kpoh bad khñiot ia ka pla khun Lah ban ioh ia ka, ka long kaba tylli mlun Wat khñiot eh Bat katto-katne namar kane ka jingkhñiot ka pynkhem ia ka pla khun bad ka jiw pynsangeh ia ka jingmih snam jur

Tang shu sangeh ka jingtied ha u sohpet, sa teh ia u bad ot Pyndonkam kita ki artylli ki ksai ba la pynkhreh. Ia kine ki ksai bad ka khainshi ka ban ot dei ban da shet Da teh

skhem bha ia u sohpet Wat jiw pyndonkam ka tiar ot ne ki sai teh kiba khlem da shet slem ha ka um Lada ot ne teh da ki tiar ki bym da shet, bunsien ki khñiang Tetanos ki rung shapoh u khyllung

Tang shu lah ot ia u sohpet, ber u powder boric bad sa tap da ka jain kaba la pynkhreh lpa bad ba la shet Buh ia u tduh sohpet lyngba kata ka thliew, hadien kata khyllliap ia kata ka jain halor u sohpet Sa teh ia u sohpet da ka panpoh jain Pynthiah shaphang kadiang ia i khyllung katba phi dang sumar ia ka kmie

Ka shynnai ka mih shipor hadien ba la kha Wat kynjut ia u sohpet, lane wat teh ei ei ha u sohpet Ka long kaba bakla ban pyrkhat ba u sohpet un rung pat shapoh ka kpoh ka kmie bad kan pynmynsaw hana ia ka kmie Kata ka briew kaba khñiot ia ka pla khun ka dei-ban iai khñiot, tang ba kam dei ban leh tyngeh Kane ka rukom kan pynmih ia ka shynnai bad kan ym mih snam shibun Tang shu mih ka shynnai ia ka kpoh dei ban teh skhem da ka jain kaba ka pyngkiang kan long khadsan inshi bad pyndait ia ki tduh da ki pin Kane kan long ka kynja panpoh ban shon ia ka kpoh Tang lah pynsum ia u khyllung, dei ban pynbuiñ, namar u tang buiñ ka pla khun kan nang kham rit Ka iarap ruh ban ym mih snam bun na ka pla khun Shwa ban teh ia ka kpoh dei ban weng shwa ia ki jaiñ jakhlia baroh, bad ia ka kmie dei ban ñiad khuid phar da ka um svaid bad sa pynrkhiang Nangta sa buh u kynphad ne, da ki jain kiba rben kiba la shet ha ka jaka kha khun Teh ia kane da ka jain kaba dei ban pynsnoh ha ka jain teh kpoh da ki pin sha khmat bad shadien

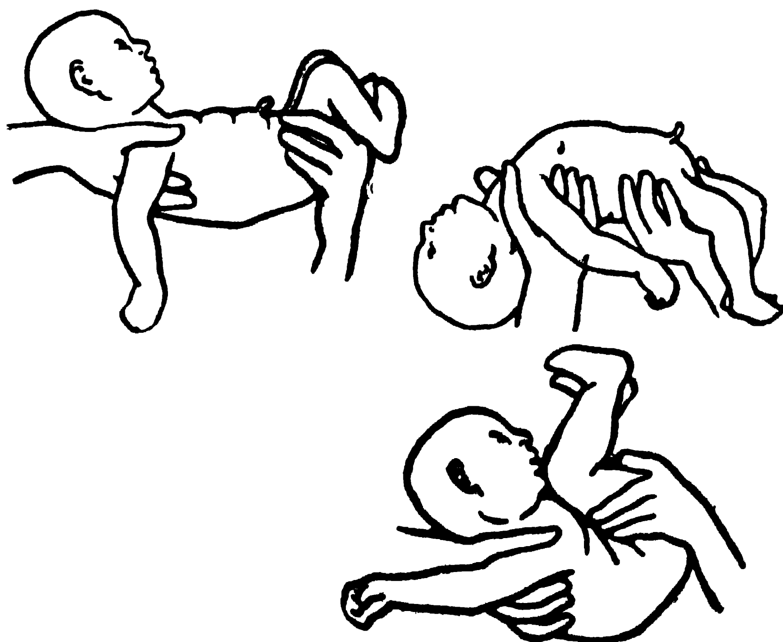
Ka nongkha ka dei ban thiah khop ha jingthiah bun sngi Kane ka jain tap iaka lynti kha dei ban bujli man ka sngi bad ban ñiad khuid ia ka jakhlia ba shabar Ka nongkha ka dei ban leit pynjhieh hapoh hynriew ne hynñiew kynta ynda la lah kha Lada kam leit nadien nangta, dei ban kynthah da ka jain kaba la wieh ha ka um khluid na jylleng bad na sha ka lynti kha Ka kpoh ka dei ban lait shi sngi hadien ba la kha Lada kam lait dei ban dih julab

Ynda la kha ka kmie ka lah ban bam ki jingbam kiba ka jiw bam. Ka bha ban ym dih ne bam ki jingdih ne jingbam kiba pjah shi sngi arsngi hadien Ia ka kmie dei ban ai ki jingbam kiba la shet bha kum ka ja, umshit, pylleng, phan, ruti, bad ki soh kiba ih

Kumno Yn Leh Lada U Khyllung Um Ring Mynsiem

U khyllung u jiw iam bad ring mynsiem tang shu kha Lada u khynnah um iam ne ring mynsiem ne u shu ring mynsiem jem, dei ban ialeh ban pynring mynsiem ia u Kaei-kaei ka lad ka ban pynim pat ia u khyllung dei ban leh kloi Dei ban pynkhuid ia ka shyntur jong u da ka jaiñ kaba khuid ba la sop ha ka shynriahti, sop ia ka 'ti kmie da ka jain khuid bad bat ia u thyllied Ring suki ia u thyllied kumba shiphew sien shi minit Katba phi dang leh kumne ong ia kiba iadon hangta ban wieh ia ka jain ha ka umpjah bad sympat da kata na ka jingshong ne ka shadem Kane kan pynlah ia u khyllung ban ring mynsiem U tang shu ring mynsiem kli ia u ha ka jaiñ kaba la pynsyaid ha ka ding

Lada katei ka jingleh haneng kam iarap hadien ba la leh kumba shiminit ne ai minit, teh ia u sohpet bad ot bad sa pyrshang ban pynring mynsiem ia u Wat leh stet eh, leh tang kumba shiphew sien ha ka shi minit Pdem ia u khyllung

hapoh ka dabor kaba dap da ka um kaba shit, katba phi nang ialeh ban pynring mynsiem ia u Wat duh jingkyrmen shen Lada don ka dak ka jingim iai leh haduh shiteng kynta ne palat

Ka Jingmih Snam Jur Ha Ka Por Ba Kha

Ju don ka jingmih snam haba dang shu kha bad ynda la lah kha bad ha ka por ba mih ka shynnai, hynrei kane ka neh tang shipor Lada ka jur ka briew kan ud khriat, kan jngem, bad kan iap lei

Jingsumar

Tynsat hapoh jingshong jong ka briew ka syngkhlieh ban rah ia ka syngkai Khñiot skhem bha ia ka pla khun Wat leit pyllait tad haduh ban da bon ka mih snam Tap da ka jaiñ kaba la wieh ha ka um khriat ia ka jylleng bad ia ka lynti kha Iai bujli bad iai pynjhich ia kata ka jain Ka jingkhriat ka pynsti ia ki thied snam bad ka pynsangeh ia ka jimgmih snam Theh da ka umpjah ha ka kpoh bad pynbuiñ ia u khyllung shisyndon, namar u tang shu sdang buin ka pla khun ka kham rit Lada don ka dawai Erkot ai shi shamoit sha man la ka lai kynta Hadien kane ka briew ka dei ban shu thiah khop ai sngi Wat shah da lei-lei ba kan khie ne shong

Ka Khieshoh Hadien Ka Jingkha Khyllung

Ka nongkha khun ka jiw ioh ka jingshit kaba malu-mala hadien ba ka la lah kha kaba neh khyndiat sngi Kum kane ka khieshoh kam long kaba ma, bad kam jiw neh palat ia ka lai ne saw sngi Hynrei ka khieshoh kaba mih hadien lai ne saw sngi ba la kha ka long kaba eh Ryngkat bad ka jingshit, ka jingtied ki thied kti ruh ki stet (haba koit ba khiah ki tied kumba 72 sien shi minit)

Lah ban suhkhriat nyngkong Don ka jingpang ha ka kpoh bad ka kpoh ka pang lada kum shon Ka khlieh ka suh Ynda la sdang ka khieshoh ka jingmih ka jakhlia ruh ka duna ia kaba ka ju mih kum shi sngi ar sngi

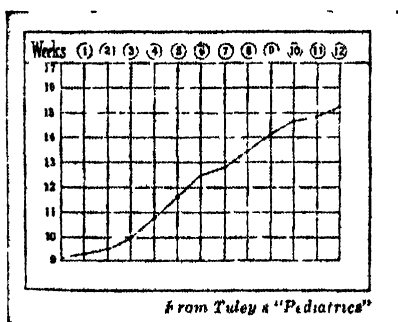
Lada sumar khuid bha ha ka por kha, ka khieshoh kha khun kan ym wan, namar kane ka khieshoh ka mih na ki khñiang kiba rung shapoh ka pla khun na ki kti ba jakhlia ka Nurse ne "dai" lane na ki jain jakhlia ba sop ia ka lynti kha ka kmie, ne ha pdiang ia ka snam na ka

Lada ka nongpynkha ka bsuh la ki kti ne ki tiar shapoh ka lynti kha bunsien ka jingshit kan mih Namar kane ka long ka jingpang kaba lah ban pyniap, dei ban khot ia u doktor shisyndon, u ban ai penisilin shisyndon Lada ym ioh penisilin ai da u solpha daiasin u ban iada ia ka jingim

LYNNONG 19

Ka Jingsumar Ia Ki Khunlung Bad Ki Khynnah

DON ki jait bynriew kiba iap noh ki khun jong ki kumba 71 na ka 100 hapoh ka shisnem naduh ba kha ia ki. Ha kiwei pat ki jait bynriew ki iap hapdeng tang san ngut na ka shispah hapoh ka shisnem naduh ba kha ia ki. Ka jingiapher haduh katne ki khunlung kiba iap hapdeng kine ar jait ka jait bynriew ka long ba kiwei ki sumar bha ia la ki khun kiba kha, katba kiwei pat kim sumar bha ia la ki khun.

Hangne la pyni rukom ne nuksa ia ka jingkhia i khunlung i bym shym da heh ne rit than naduh ba kha haduh ynda ladap khadar taiew

Hangne ha ri India bun na ki khunlung kiba la kha kim im haduh khadar bnai. Kane ka jingduh ka long kaba lah ban khang. Ka long kaba lah ban khang namar ba ka long tang ka jingbymlehkhuid ha ka por ba kha ia i khunlung, kaba ai jingbam kaba eh haba i dang khyndiat bnai ka yrta khamtam kaba ai doh ne ki soh ne jhur kiba dang im, kaba ai jingbam ia ki da kaba la dem ki skaiñ kiba don ki khñiang

jingpang, kaba ai bam man la kaba i lynñiar, kaba shah ia i khunlung ban buh ha ka shyntur ia kiei-kiei kiba jakhlia Namar ba kane ka jingiap khunlung ka long kaba lah ban khang, hato kam dei ia ki kpa ki kmie ban pule bha ia kane ka jingthoh shaphang kumno ban sumar bha ia ki khunlung?

U Khunlung Uba Koit Bha

U khunlung uba koit u khia kumba lai ne saw ser ha ka por ba kha ia u Shi taiew nadien ba kha um tam khia Ha ki hynriew bnai kiba nyngkong u dei ban khia tam shi pawa shiteng shi taiew Ha ki hynriew bnai kiba bud pat ka jingtam khia jong u shi taiew kan ym palat ia ka shi pawa Ha ka snem kaba ar u dei ban khia tam 3 ser

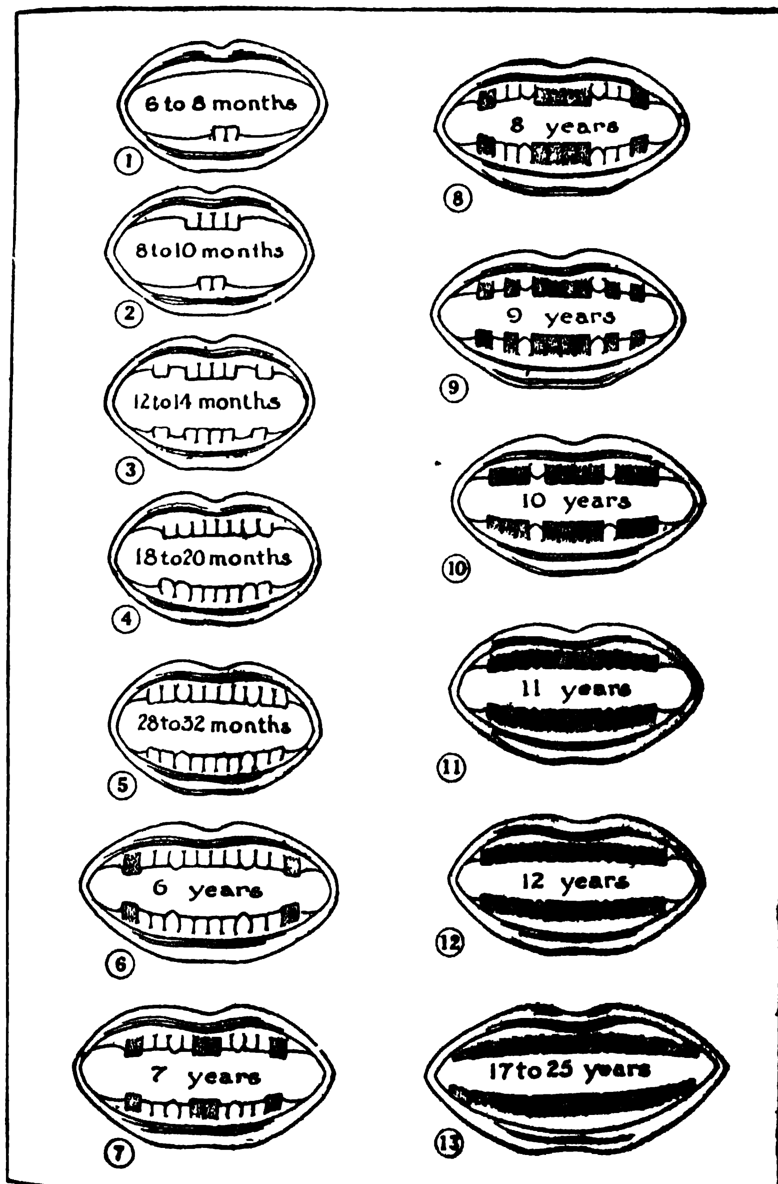
Ka por ban mih bniat la iathuh ha ka lynnong kaba 4 Shiphew bnai u khunlung u la dei ban ieng, bad ynda u la dap khadar bnai u la dei ban lah iaid khyndiat- khyndiat

Ha ka por ba kha ia u khunlung don ar tylli ki jaka kiba jem ha ka khlieh jong u, kawei hajan shyllang mat bad kawei ha ingdong Kaba ha ingdong, ka dam noh u tang shu dap arbnai, bad kata kaba ha khmat pat ka dam ynda u la dap khadphra bnai Lada baroh ai ki shu neh haduh ynda u la don arsnem kata ka pyni ba u khunlung u don jingpang jem shyieng Namar ba ki khunlung ki iam ka long ka bym dei eh ba ki kmie kin ai buiñ ne jingbam man ba ki iam

Ka Jingsumar Ia U Khunlung

Man la u khunlung dei ban tika shwa ba un dap lai bnai Lada don ñiangthylliew sha jan lah ban tika ia u khunlung haba u dang dap dang shi taiew ne artaiew U tang shu dap hynriew ne phra bnai u dei ban ioh tika ban iada ia u na ka Diptheria, Tetanos bad ka jyrhoh ksew (whooping cough) bad na u ñiangthylliew de

Ha ki taiew nyngkong u khunlung u thiah lajan bad sngi bad miet U dei ban ioh ka jaka thiah kaba suk Ka shang ka long ka jaka pynthiah kaba bha Ia kane dei ban tap da ka jar ba kin ym ioh dem ki skaiñ ha ki khmat ne shyntur u khunlung Ki skaiñ ki pynmih prum bad ksuit ha

a dur ba pynı shaphang ki bnıat Kı bnıat kıba lam ıong kı deı kı 'niat rangbah

ka snieh doh Ki lah ruh ban pynpynhiar ia u khunlung Wat tap op ia ka khlieh u khunlung haba u thiah U khunlung u donkam lyer shibun, namar kata wat jiw wah pyrda ha ki jingkhangit haba u thiah lane bha kaba buh shabar ha baranda tang ba dei ban da ia u na ka sngi bad tap bha ia u

Dei ban pynsum man ka sngi Buh ia u halor u shylliah uba khuid Lada u la dap phia bnai ne un par, bad ka bha ban thaw kawei ka sem siang da u shylliah bad ai un pai hangta

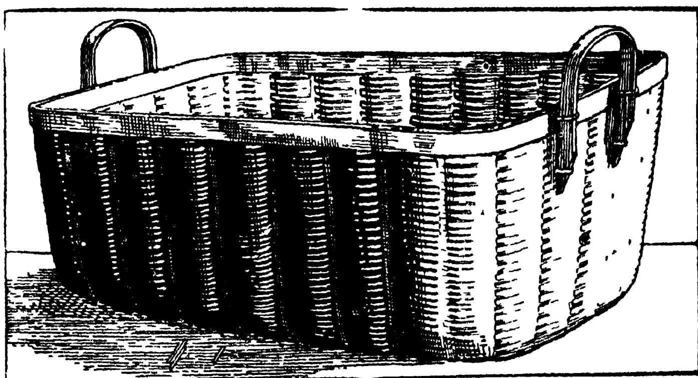
Haba pynsum ia i khunlung
Peit bha ia ka rukom-bat ia kiba dang lung

Wat jiw ai jri ba un kjub Ynda u la dap san ne hynni sa bnai ai ka shamoit ne kano-kano ka tiar kaba eh ba un dait khamtan ha ka por mih bniat Kano-kano ka tiar kaba phi ai ban dait ka dei ban long kaba khuid bha bad kaba la shet

Pyndonkam ki napkin kiba khuid Ki jain kiba jakhlia ki iwtung bad ki pynbtiar ia ki tiar ba shabar u khunlung

Ka long kaba donkam eh ban ring artet ia ka snieh u sim jong u khunlung bad ban pynkhuid Lada ym lah, dei

ban leit rah sha u doktor u ban pynheh ia ka kat haduh ban da lah ban ring artet Ka khlein kaba don ha ka jaka jong ki khynnah kynthei ruh dei ban pynkhuid bha barobor Ki jain ba sop ia ki khunlung ki dei ban tap bha ia ka jingshong bad ia ki tiar shabar jong ki Ka long kaba i jli ban pynshah lyngkhuid ia ki khunlung lane ban shu pynphong jain ban lait noh ka dien bad khmat

Lada pyndonkam tang da kum kane ka shang ruh ka jingthiah khunlung ka la bha eh

Ka Jingbam Kaba Bha Ia U Khunlung

Ka jingbam kaba bha eh dei ka dud ka kmie, lada ka long kaba koit ba khiah bha Ka kmie ka dei ban ialeh shitom ban long kaba koit ba khiah Ka dei ban shong shibun, bam shibun ki jingbam kiba bha ka kan iaid bha ka kpoh, ka dei ban dih shibun ka um bad ban tiei tengteng habar, bad ka dei ban don ka jingmut kaba suk bad kaba hun Kaba ai buiñ kam dei ban bam sohmyngken, kwai, duma ne kiad Kiei-kiei kiba sniew na kine ki hiar lyngba ka buiñ ka lme sha ki khun Khamtam ka Nikotin kaba don ha u duma bad sikret Ka pyntlot ia u klongsnam khunlung bad ka pynraid ia u

KA RUKOM KHEIN HABA PYNDONKAM IA KA DUD BA DANG LAH KHLEM

Rta u Khunlung	Ka dud ba Khlem khleh	Um ba la shet	Corn Syrup	Dextrin ne Maltose	Total Ounces
	Ounces	Ounces	Saw Shamoit Sha (tablespoon)		
Dang shu Kha	10	10	1½	3	20 (antad)
1 bnai	14	10	2½	5	24
2 "	20	12	3	6	32
3 "	24	12	3	6	36
4 "	24	8	3	6	32
5 "	26	8	3	6	34
6 8 "	26	6	3	6	32
9 "	Ai ka dud ba la shet kaba khlem khleh lada u khunlung u lah ban dih Nang pynbun suki suki na u bnai sha u bnai Ka jingpynduna ha u bnai uba saw ka dei namar ba la ai bynrap bad kiwei ki jingbam				

KA RUKOM KHEIN HABA PYNDONKAM IA KA DUD BA I A SLT HA KA TIN (evaporated milk)—YM DEI KA DUD TIN KABA THIANG

Rta u Khunlung	Evaporated Milk	Um ba la shet	Syrup Corn	Dextrin ne Maltose	Total Ounces
	Ounces	Ounces	Saw Shamoit Sha (tablespoon)		
Dang shu Kha	5½	15	1½	3	20½ (antad)
1 bnai	7	17	2	4	24
2 "	10	22	3	6	32
3 "	12	24	3	6	36
4 "	11	21	3	6	32
5 "	13	21	3	6	34
6-8 "	13	20	3	6	33
9 "	15	17			32
10 "	16	16 Ai ha ka khuri			32

Dei ban ai buiñ ne ai jingbam ia u khunlung shisien lai kynta Don teng-teng ki khunlung kiba khlain lah ban ai buiñ ne jingbam baroh shilynter tang shisien saw kynta Teng-teng haba u dang dap dang katto-katne taiew lah ban ai buiñ ia u shisien ha ka por kynih syiar, hynrei tang la kham i bit hi dei ban kein noh khnang ba baroh shi kmie shi khun kin iohthiah suk baroh shimiet Lada la sdang ai buiñ ia u khunlung shisien man ka lai kynta, dei ban nang kham pynjlan ba u tang shu dap lai bnai dei ban si shisien saw kynta Bad dei ban ai kumne haduh ban da ieh buiñ artad Hapdeng kine ki saw kynta ia u khunlung lah ban ai da ka um kaba la shet tang kaba la pynsyaid ha ka por ban ai Lah ban ai da u bilor ne da ka shamoit

Ka por ban iehnoh buiñ ka shong ha ka jingsan u khunlung bad ha ka jinglong ka kmie Ynda u khunlung u la dap shi snem u la dei ban khia lai shah ban ia kaba u khia haba dang kha

Bun na kı khunlung deı ban pynıeh noh buıñ ynda kı k dap khyndaı bnaı Deı ban ıehnoh buıñ sukı-sukı Don khyndıat kı jingbthah ıa kı jingbsa bynrap

1 bnaı—ka um kaba mıh na u kajor uba shet khlem mluh khlem umphnıang

2 bad laı bnaı—ka kaıt kaba ıh kaba la khñıot bha bad ka umshıtja Aı jingbam kıba pher ba pher haba u thngan Ia kıne kı jingbam lah ban aı ha ka por 10 baje mynstep shwa ban aı buıñ

3 bnaı—ka khangaı pylleng kaba la shet kumba arphew mınıt Sdang aı shwa tang khyndıat khleh bad ka dud bad nang pynbun haduh ba un da lah dıh baroh kaweı ka khangaı U kajor bad u sohbaıngon saw lah ban aı tang ba ym bıt ban aı ıa kı shyıeng Nyngkong aı tang kumba shı shamoıt rıt bad nang pynheh haduh ba un da lah dıh 3 ne 4 shamoıt Kane ka jingaı khyndıat-khyndıat haba sdang deı ban leh ıa kıteı kı jingbam ba la ong ha neng kum ka kaıt bad kıweı-kıweı Lada ka kmıe ka mıh buıñ bha bad u khunlung u san bha, ym donkam eh ban aı jingbam bynrap haduh ba u khunlung un da dap phra bnaı ka yrta

Nang aı shuh ıa kıne harum naduh khyndaı haduh khadar bnaı 7 baje mynstep-2-4 shamoıt ka umshıtja bad ka dud (lah ban aı da ka kaıt kaba la khñıot de) Um soh, shı lyngknıap u rutı ba la syang rykhıang, 8 ounce ka dud lane katba u lah u khunlung ban dıh

9 baje shıteng—4 ounce ka umsoh ñıamtra, shi shamoıt sha ka dawaı 'leıñkha (codlıver oıl)

11 baje shıteng-2 ne 3 shamoıt kı jhuı ba la pynlwet (kajor, phıul kubı, sohbaıngon saw, shyıeng motor ne shyıeng rı, etc), 1 lane 2 shamoıt u phan ne ja

3 baje janmıet -4 ne 6 ounce ka dud bad kı bıskıt

5 baje shıteng janmıet—2 ne 4 shamoıt ka kaıt ba la khñıot, kaweı ka pylleng, 1 ne 2 shamoıt kı soh ba la shet, 6 ounce ka dud ne katba u lah ban dıh

Wat Ai Kiwei Pat Kı Jingbam

Ia kateı ka rukom bsa lah ban aı haduh ba u khunlung un da dap shisnem ne arsnem Wat leıt aı kine ıa u khnulung —sha, kophı, rutı uba khluıd, sohbaıngom ıong, sohkhıa, kek,

Ka um sohñiamtra ne sohsaw ka don ki bitamin kiba ki khunlung kiba dang san ki donkam eh

dohsniang, shira, ne ki jingbam ba sdieh, dohmasi, kha tyrkhong, ki jingbam bathiang kum ki switmit, ki soh im, lait tang ka kait bad um soh

Ka umsoh ñiamtra ka ai ia ka bitamin C bad dei ban ai naduh ba u dang shi bnai Sdang da kaba ai shi shamoit ka umsoh ñiamtra bad shi shamoit ka um syaid kaba la pynthnam Nangpynbun suki-suki tad haduh ba u dei ban dih 3 ounce shi sngi ynda u la dap 3 bnai Ai 4 ounce shi sngi ynda u la dap shisnem

Ka Nongaibuin (Wet Nurse)

Lada ka kmie ka pang bad kam lah ban ai buiñ hi dei ban wad da kawei pat ka briew kaba lah ban ai buiñ ia u khunlung Tang ba dei ban wad da kaba koit ba khiah bha ym dei da kaba don jingpang Lada i khunlung im i ia dei bad kata ka briew, dei ban wad da kawei pat

Kaba Shu Bsa Hi

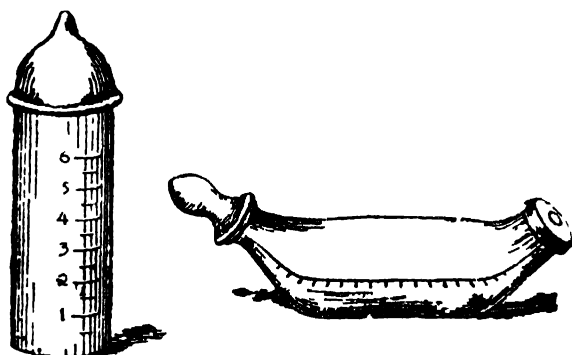
Lada ka kmie kam lah ai buiñ hi ba ka pang bad ym lah ioh kawei pat ka briew ban ai buiñ, te la dei ban shu bsa ia i khunlung da u biloi Lada lah ban ioh ka dud masi ne blang kaba dang khem bad kaba khuid, ka long hi kum ka dud ka kmie Ha ki jaka kiba shit dei ban ioh ia ka dud tang hapdeng 3 ne 4 kynta naduh ba la khem ia ka Tang shu ioh, shet ha u khiew uba khuid

Ka rukom bsa kaba la batai shaphang u khunlung uba shu ai buiñ hi ka kmie lah ruh ban leh ia u khunlung uba shu ai da u biloi La suh lang ia ka jingbatai ban ai ne khleh katno shi sngi-shi sngi Kato kaba la buh lang, lah ban ia pynbynta ia ka ha ki sien bsa ki ban ai Lada ka corn syrup ne dextrin maltose ym lah ban ioh, ka jingkdew kaba nyngkong ka long na ka bynta ka dud masi ne blang Lada pyndonkam da ka dud skam (powdered milk) dei ban bud ia ka jingbatai kaba la thoh ha ka tin Ka Jingkdew kaba ar ka long na kabynta ki dud tin ki bym da pynthiang Ka rukom iehnoh buiñ in uba bsa da u bilor ka long kumjuh kum ia uba shu ai buiñ ka kmie

Ki Bilor

Ka jingpyni ha ka sla 136 ka long ia ki jait bilor kiba bha ban ai dud ia ki khunlung Dei ban pynkhuid

bha ia ki bilor Shwa ban ai dud dei ban weng noh ia u jri bad sait bha ia u bilor bad lor bad poh haduh ban da ym don dak dud shuh hapoh u bilor Sait bha ia u jri kjit Kli ia u bilor bad ia ka jri ha ka jain kaba khuid, sa shet lang

Don ar jaid ki bilor dud kiba bha

ia ki katto-katne minit Lada la sait ia u bilor da ka um kaba la shet, bad ka jain sop ka long kaba khuid, te ym da donkam ban shet biang man la kaba ai jingdih, hynrei shet tang shisien shi sngi

Jingset Kpoh

U khunlung uba koit ba khiah bha u dei ban leit khyndew kumba 4 sien shi sngi Ynda u la dap 3 bnai ne te u la leit sa tang arsien shi sngi Lada kam lait ka kpoh shisien ne arsien shi sngi dei ban sumar ia kane ka jingset kpoh jong u Ia ka jingset kpoh ki khunlung dei ban sumai kloi-kloi namar lada ym leh u khunlung un pang eh Kawei na kine ki rukom ba la batai harum dei ban leh

1 Kham pynbun ka khlein ha ka jingbam

2 Ai um shi bun ia u khunlung ban dih, ka dei ban long kaba syaid bad kaba la shet

3 Ai um soh ñiamtra, um sohsaw lane kiwei-kiwei ki umsoh, sohkynphor bad kait ba la ih bha

4 Shim da ka sabon stem kaba kham eh kaba jrong kumba ar inshi ne, lit nep ia ka kat ka khmut 'tiduh, sa

kyllan da ka besalin ne umphniang bad tyniuh na ka jaka leit khyndew man la ka step ha ka por kaba ryntih Ieh kan sah katto-katne bad sei noh, khlem pep ka kpoh kan lait

Jingpynhiar

Lada u khunlung u leit khyndew bunsien bad ka iwtung, kata u pynhiar Lada ka bym da jur eh shu sangeh lut ki jingbam baroh tang shi sngi ar sngi ai tang ka um bad ka umshitja Shet khyndiat u khaw ha ka shibun ka um haduh ba un da lwet u khaw sa jiar da ka jain kaba khuid—kane ka dei ka umshitja Baroh ka jingbam jingdih ki dei ban long kiba khuid Lada da kaba leh kumne ka pynhiar kam sangeh la dei ban leh kat kum ka jingbatai kaba la thoh ha ka lynnong kaba 21

LYNNONG 20

Ka Aspata Ha Iing

DA LADE hi u briew um lah ban pynkoit ia ki jingpang Wat la ka long shisha kumta, pynban u lah shibun ban iarap ne pynwit ia ka jingpynkoit, bad ka jingthmu kaba khraw jong kane ka kot ka long bin batai ia ki lad bunjait kiba lah ban pyndonkam ban iarap ia ka mariang ban pynkoit ia ki met ba ñiun jong ngi

Ki Dawai Ka Mariang

Ha kane ka lynnong yn batai ia kito ki jingpynkhiah kiba lah ban pyndonkam ha ki bun rukom- kiba lah shisha ban pynkoit la jan baroh ki jait jingpang La khot ia ki ki dawai ka Mariang namar ba kim don ki dawai bih, hynrei ki long kita kiba ki met jong ngi ki ju ioh ia ka bor bad ka jingkoit-jingkhiah tynrai Don na kine kiba lah ban ioh khlem da lut pisa, pynban ki long kiba iadei eh

Ka Sngi

Ka bor jong ka sngi ia ka jingkoit-jingkhiah ka paw bha ha ki jingthung ne ki mrad ki bym ioh ne dei sngi Lada pynkynriah ia u jingthung na ba dei sngi sha ba dum shen u stem bad u pang Ki mrad ruh kiba buh ha ba dum ki tlot bad ki pang

Ka sngi ka pynsan ia ki met jong ngi kumba ka pynsan ia ki jingthung Ka sngi kan pyniap ia ki khñiang jingpang tang shi por Kata ka bynta jong ka met kaba dei sngi barobor kam ju kham ioh khñiang La shem ha ki aspata ba kito ki

nongpang kiba pynthiah ha baranda bad haba dei sngi bha ki kham koit kloi ban ia kito kiba thiah ha ki jaka kiba dum Baroh shi pyrthei ki mynjur ba ka sngi ka long kawei ka jingpynkoit ia ka jingpang khrew ne konsomshon Kam pher la u nongpang u pang kano-kano ka jingpang, u nongqang u dei ban thiah ha ka jaka kaba shai bha ne kham bha eh lada pynthiah ha baranda ba la da ia u da ka jingker Ka sngi ka long ka tynrai jong ka jingshit jingshai bad ka boi ha kane ka pyrthei Ka long kaba ai jingim Dei ban ialeh katba lah ba man la ki kamra ha iing ki dei ban ioh jingshai bha Ki briew kiba shong ha ki iing ki bym don jingshai bha ki shait kham pang

Ka Lyer Kaba Khuid

Lada u briew um ioh lyer un iap tang shi poi Ka ding kam meh bha lada kam ioh lyer Ki met jong ngi ruh kim lah ban pynmih jingshit bad boi kaba biang lymda ngi ioh lynter ka lyer kaba khuid Uba pang u kham donkam lyer kaba khuid ban ia uba koit Ha ka lynnong kaba 5 jong kane ka kot la shon shibun ia ka jingdonkam ka lyer kaba khuid

Ka Um

Ka um ka long kaba kynrei eh ha ka pyrthei Ka long ruh kaba tad tam Ym don jingthung ne mrad uba lah ban im khlem ka um Ar bynta na ka lai bynta jong ka met jong ngi ka dei ka um

Lada u briew um ioh um kaba biang ha ka jingbam jong u shen u duh boi Ha ka lynnong kaba 7 la pyni ba ka long kaba donkam eh ban dih shibun ka um khnang ban iarap ia ka sniehdoh bad ia ki khyllai ba ka lah ban bret noh ia kata ka bih kaba iai mih ha ki bynta ka met baroh Kaba dih um ka pynkhuid ia kaba shapoh kumjuh kumba ka pynkhuid ia kaba shabar

Ka um ka long kaba donkam eh ha ka jingsumar ia ian baroh ki jingpang Ka jingpyndonkam ia ka ha ka jingsumar jingpang ka long kaba dei ban sdang nyngkong na baroh kiwei pat ki jingsumar Uba rangbah u dei ban dih kumba san ne hynriew bilor ka um man ka sngi Dei ban da

shet shwa ban dih Ka umdih kam dei ban da khriat eh Wat ju dih kaba dait thah eh ka um Baroh kiba pang ki dei ban dih shibun ka um, khamtam kito kiba don jingshit ki dei ban dih bun Kito kiba pang ka kpoh bad ka mih umbiah ki dei ban dih ka um kaba syaid ba kan jem Man la u khunlung u dei ban dih um khyndiat bad bunsien shi sngi Teng-teng haba u khunlung u iam, u iam ba u kwah um

Kumno Ban Pyndonkam Ia Ka Um Ban Pynkoit Jingpang

Dei ka snam kaba pynkoit Ia kane la batai bha ha ka lynnong kaba 6 Dei ka snam kaba pynneh ia ka jingshit jong ka met, kaba pyniap ia ki khñiang jingpang bad kaba maramot ia ki bynta ba mong jong ka met Lada kumta te ka jingthmu ban pynkoit ia kano-kano ka bynta jong ka met kaba pang, ka dei ban long ka ban pynpoi snam bha sha kata ka bynta kaba pang Ia ka jingiaid jong ka snam sha kano-kano ka bynta jong ka met lah ban pynbeit da kaba pyndonkam ia ka um pjah ne um khluid Da kaba pynkhluid bad pynpjah ia kano-kano ka bynta jong ka met lah ban pynjur ia ka jingiaid jong ka snam Da kaba pynkhluid ia ka bynta jong ka met ka snam na baroh sawdong ka wan tuid sha kata ka jaka namar ba ki thied snam kiba hangta ki kham heh Lada kynthah pat hangta da kaba pjah kumba 20 minit ne, ki thied snam hangta ki rit bad ki ñiat noh ia ka snam nangta sha kiwei pat ki jaka Da kaba leh kylliang kumne lah ban pynpoi bha ia ka snam sha kano-kano ka jaka kaba ngi kwah ba kan poi

Ki Tiar Kiba Donkam Ha Kane Ka Jingsumar Da Ka Um Ha La Iing

Donkam tang khyndiat ki tiar ban ai ka jingsumar da ka um ha iing Dei ban don kine ki tiar ba la ai kyrteng harum tang ba lah ruh ban ai da kiwei pat haba tan ne ym don eh

1 Hynriew tylli ki jain kynthah da u kynphad ne ki jain bajem kiba 30 la 36 inshi Ka blanket saiwul kupthiah kaba la rim lah ban pynlong 4 tylli

2 Ar tylli ki jain kyrshut kiba khain

3 Kawei ka pla thah
4 Uwei u jingthew ia ka jingshit ka um sum
5 Ar tylli ki top iuh kjat kiba jrong 16 bad 10 inshi ka pyngkiang
6 Ka top sum, khiew leit khyndew, ketli, towel, jingsiang thiah bad ki blangket kiba jiw pyndonkam ha iing
7 Ar tylli ki borti, ki dei ban hch ka pyngkiang shi phut bad kin jylliew 16 inshi

Jingkynthah Um

Kane ka long kawei na ki lad kiba bha eh ban sumar ia ki jingpang da ka um Ka jain phlalen ka long kaba bha eh ban pyndonkam Kawei ka blangket phlalen ka la long saw tylli ki jain kynthah La kumno-kumno ki jain ki dei ban long kumba 2 pruh-sawdong

Ban kynthah ia u budlum, ka jain ka dei ban long 6 ne 8 inshi ka jingheh bad ka ban kot baroh shi lynter u budlum Ia ka jain kaba dei ia ka kpoh ka shadem dei ban khylliap kat ban biang Lada phin kynthah da kaba khluid dei ban rah ia ka kat ban ioh ñiad da ka towel ia ka snieh kaba sngem, sa tap khop Dei ban ieh kat haduh ban nym da khluid eh shuh, sa rah noh bad tap da ka jain rykhiang katba nang pynjhieh biang ia kata ka jain kynthah kaba la khyrwait rykhiang

Dei ban bujli man la ka lai ne san minit, bad dei ban leh kumba 15 ne 20 sien Lada lah ban pynjah ia ka jingpang donkam ban leh kumba shiteng ne haduh shi kynta Ka um ka dei ban long kaba khluid bha

Lajan man la ka jingpang lah ban pynjah da kaba kynthah um khluid kumne bad kam mynsaw ei-ei lada leh, lait tang ia ka jingpang kaba shatrai kpoh shaphang ka mon kaba lah ban long ka appendisaitis Lada ka dei kata te dei ban buh da ka pla thah Ki long kiba kham bha ban ia kano-kano ka jingkynthah, kan bha ban kynthah teng-teng da kaba pjah de hapdeng kito ki sien kiba khluid Ban kynthah pjah lah ban leh tang da ka rumar kaba la khylliap 3 ne 4 sien, lane da i towel rit wieh ha ka umpjah bad tangtang shi por sa rah noh Rah sa pynrykhiang bad ai biang

KA JINGKYNTHIAH UM

1 Pynbeit shua halor mei ia ka jain rkhiang ban tip naloi Khylliap lai syntiap ia ka jain ka ban pyndonkam khnang ba kan kham pon Khyrwait ia ka, nangta sa pynngim hapoh ka um thnam bi oh lait noh tang ba ba Nangta sa tip khiew um bad ka jain shu pynsah shabar tang ki tduh khuting ban ioh bat ich haduh ba kan da jlieh bha

2 Ban khyrwait bat ia baroh ar ki tduh khyrwan bunsien, nangta sa pyllait ban kham beit Kane kan pynliap lut ia ka um thnam khlem da pynkhluid sha ki kti

3 Buh ia kane ha ka jain kaba rkhiang bad kham bah kat ban tap ia ka

4 Dei ban kli ia ka khlieng ban bat ia ka jingshit ba dang rah sha u nongpang

KI TIAR BADONKAM - Ka jaka shiew ding (ding rnga na stove) Khiew na ketli uba dei ban don ha ding bad ka um ba la thuam Ka jingtap kaba heh donkam ban bat ia ka jingshit Ar tylli ki jain niad um khluid, lada ioh saw nangbha Ka blangket ba la ot saw tukia, kawei ka tukia kaba 30 la 36 inshi sawdong Ka towel heh, ka jain niad kti bad ka jingdiang ban buh um khriat ne um thah

5 Shuwa ban kynthah, da tap shuh ia ka met da ka tawlia, nangta ban nym pynjhieh ia ka jingthiah dei ban tap ia ka jain kynthah sa da kawei pat ka tawlia Ia ka khlieh tap da ka jain kaba khriat bha bad sa buh kat naba khluid eh

6 Tap ia ki kti pda ka tawlia kaba rkhiang nangta sa bsuh da ka tawlia napoh ka jingkynthah bad niad ia ka um syep na u nongpang

U nongpang un jin da la lah ban shah ia ka jingkynthah kaba kham khluid hibun lada niad noh ia ka um syep na i bynta ba la dep

7 Shua ban weng noh ia kaba la sdang khriat, dei ban pynjin lypa ia kaba ding khluid khuang ban buh noh tang shu weng Ynda la dep ka jingkynthah dei ban niad ia ka met da ka tawlia kaba jhieh bad shriat nangta sa pynrk hiang Kat kum ka rukom la hait kynthah lai sien, hynrei lada jur eh ka jingpang te lah ruh ban leh kham bunsien

da kaba khluid Dei ban leh kumne haman la ka jingsumar Ha ka lynnong ka ban batai ia ki jingpang bad ia ki jingsumar yn sa batai ia ki rukom ba pher ia la ki jait jingpang

Jingpdem Kjat Kaba Khluid

Na ka bynta ka jingpdem kjat donkam ka top Dei ban pdem palat ia ka mat sohlah bad ka um ka dei ban khluid kumba 105 dikri haba dang sdang Ki kjat kim kham lah shah eh ia ka jingshit Tang shu buh ia ki kjat hapoh um ia ka um dei ban pynkhluid mian-mian haduh ban da shit bha, da kaba theh um khluid khyndiat-pa-khyndiat Dei ban pdem kumba san haduh arphew minit Haba leh ia kane dei ban teh da ka jain kaba la pynjhieh ha ka umpjah ha ka shalangmat jong u nongpang, bad dei ban kylliang bunsien ia kane ka jain Kane kan ia da na ka jingking khlieh ne baiong khlieh

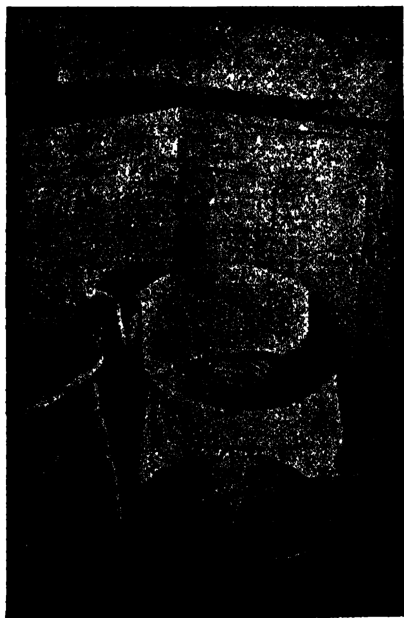
Pynngam kylliang-kylliang ha kaba khluid bad kaba pjah

Lada leh kumne haduh arphew minit ne kan pynsyep Khnang ba kan syep u nongpang u dei ban dih um khluid ne um lemonet katba dang pdem ia ki kjat jong u hapoh um khluid Pynpjah ia ka khlieh Nangta sa pynthiah ia

u, tap nep bha bad shah ba un syep Kane ka lah ruh ban pynkoit ia ka baiong khlieh Ka long kaba donkam eh haba dang shu sdang ka khieshoh, ne ha kaba pang ki tiar kiba don hapoh ka trai kpoh, ban pynjah ia ka jingsuh khriat ban pynmih syep, bad ia ki kjat kiba pang bad thait Shi siang ne arsiang sha u symbai tyrso ba la tylliat lada khleh lang ha ka um kan kham iarap ia ka bor jong ka jingtrei jong ka Haba khieshoh lane haba u nongpang u tlot dei ban leh ia kane da thiah

Kawei Pat Ka Jingpdem Kaba Khot Ka Sitz Bath

Haba leh ia kane dei ban pdem ia ki kjat ha ka top kaba kham rit tang ba ka jingshit ne jingkhluid ka um kan long 105-115 dikri bad dei ban leh haduh khadsan minit, tap bha

Ki tiar kiba donkam haba pynsum ia ka shyrkait bad Ibong (sitz bath).

ia ka met u nongpang da ki jain syaid bad ia ka khlieh da ka jain ba la wieh ha ka um pjah

Kane ka long ka lad kaba bha eh ban pynjem ia ki jingpang trai kpoh, ka pla khun, ka panjung bad ka lynti kha Ka pynjem ia ka jingsuh haba poi sait jain, ne ha shwa ban poi bad ka jiw pynpoi sait jain ruh haba ka set Lada leh na ka bynta kane kaba khadduh, dei ban leh bun sngi bad kumba 3 sien shi sngi Ka pynjem ia ka jingpang ha ki skhep Ynda la dep ia ki kjat dei ban ñiad ia ki da ka towel kaba la pynjhieh ha ka um khriat, bad hadien yn sa pynrykhiang da ka towel kaba rykhiang

Kaba Pynngam Ha Kaba Shit Bad Ba Pjah

Na ka bynta ki prum ne jingthung ha ki kti ne ki kjat ka jingsumar kaba bha eh ka long kaba kynthah da kaba khluid bad kaba pjah mar kylliang, leh kumne - shim shi borti ka um khluid bad shi borti ka um pjah- sa wieh ia kata ka bynta kaba pang hapoh ka um khluid shwa kumba 3 minit sa weng, pdem ha ka um pjah shi minit Iai pynkhluid ia ka um da kaba iai theh um khluid, bad ia ka um pjah, lada ioh pdem sa bad u thah de Leh kylliang kumne haduh hynriew sien da pynkut ha kaba pjah Kane ka jingsumar dei ban leh lai sien shi sngi bad ka jingmih kan long ka jingpynkoit kaba phylla ia kata ka jingmong ne jingprum Ia ki jingmong ba la long khñiang dei ban theh lasol khyndiat ha ka um khluid lane maksolp kumba shi siang heh ha ka shi kalon ka um

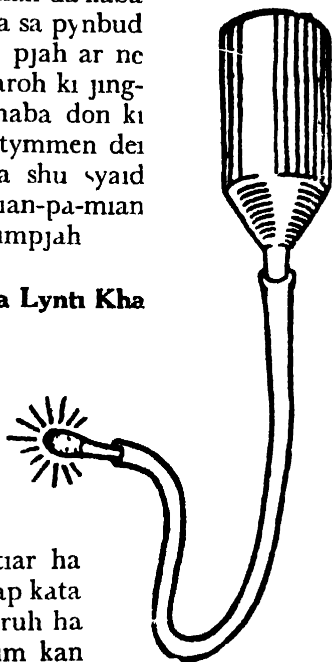
Ia kaba phler bad paitdoh kane ka jingsumar ka long kaba bha tang ba ym da donkam ia kitei ki dawai

Jingkyrshut Da Ka Jain Khain Ba Wieh Ha Ka Umpjah

Na ka bynta kane donkam shi borti ka um pjah bad kawei ka jain alfaca kaba khain Bat ia ka kti u nongpang da kawei ka kti bad da kawei pat wieh ia kata ka jain ha ka um pjah, sa khem noh ia ka um, sa kyrshut artet haduh tyrpeng u nongpang, sa pynhiar arsut, nadien nangta sa kyrshut stet katba u lah ban shah Leh kumne arsien ne laisien Hadien kata sa pynrykhiang da ka towel kaba khain Lah nangta leh sa ia kawei pat ka kti, nangta sa ia ka shadem,

kpoh, kjat bad ka ingdong Ym bit ban pynslem palat ia ka 15 minit Ka jingtrei jong kane ka rukom sumar ka shong eh ha ka jingkloi bad stet ban leh ia ka Wat kyrshut ia ka kpoh lada u briew u pang Taiphoid ne appendisaitis

Ha ka jingshisha kane ka jingsumar ka trei bha haba ai shwa ka jingkynthah da kaba syaid Ka jingkynthah um syaid ba sa pynbud da kane ka jingkynthah da kaba pjah ar ne lai sien shi sngi ka iarap ia jan baroh ki jingpang Dei ban ym leh ia kane haba don ki kynja prum Ia kiba tlot bad ki tymmen dei ban sdang shwa da ka um kaba shu syaid bad nang pynkhriat ia ka mian-pa-mian haduh ba kin da lah shah ia ka umpjah

Kaba pynkhuid Da Ka Um Ia Ka Lynti Kha

Buh lypa kawei ka tin ne thied na dukan ia kawei ka tiar sait (dush kan) kaba la don lypa u jri bad u jingtynruh da u bitor

Ka nongpang ka dei ban thiah lyndang, buh ia katei ka tiar ha jrong miej, theh um ha ban da dap kata ka tin bad bsuh ia uta u jingtynruh ha poh lynti kha, sa pyllait ba ka um kan rung ban pynkhuid ia ka jakhlia na shapoh Ka um ka dei ban long kaba syaid Ban pynjem ia ka jingpang ha ka jylleng ka um ka dei ban long kaba kham khluid bad kham bun Ban iarap ban pynmih pat ia ka jingpoi saitjain haba ka sangeh, leh kumne da ka um kaba khluid katba lah ban shah, arsien ne lai sien shisngi

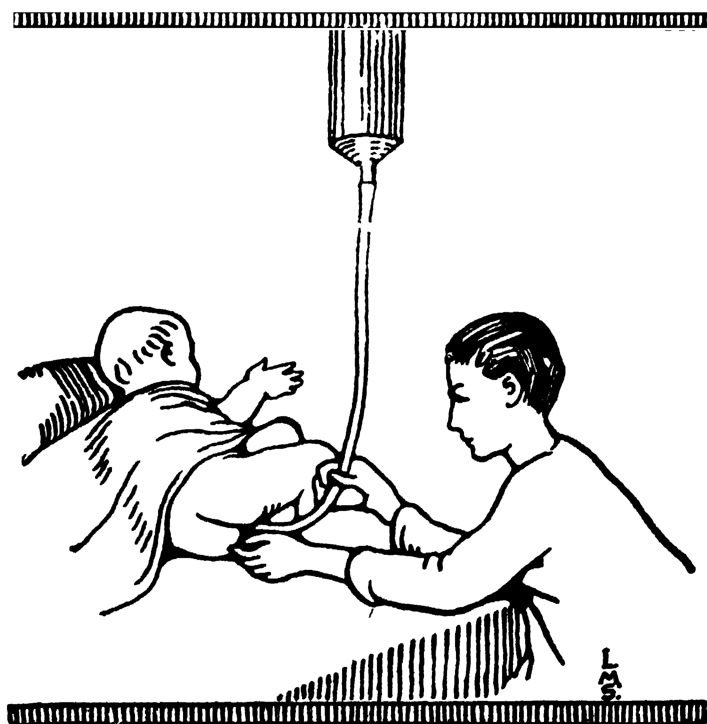
Ka Jingpyllait Kpoh

Kane ka long ban pynkhuid ia ka kpoh Kajuh ka tiar kaba la thoh ha katei kaba nyngkong donkam, bad donkam ruh ia i tyndong pyllait kpoh, ia ki khunlung donkam iba

kham rit Dei ban shu thiah lyndang ne pyrshing bad ia ka um dei ban da pynthnam

Ia ki rangbah shi tin ka um la biang, ka dei ban long kaba syaid Sdien ia kata ka tiar kumba ai pruh na tbian kyllan khlein ha khmut uta u tyndong sa pynrung hapoh jaka leit khyndew sa pyllait ba ka um kan tuid Lada haba rung ka um don ka jingsuh, set noh shwa ia ka um haduh ban da jem kaba suh sa pyllait biang ia ka um ba kan tuid Lada sam khyndew ruh ia kan katba lah tad ynda la rung shibun ka um Ynda ka um ka la rung khem ia ka kpoh khnang ba ka um kan kiew kham shaneng khnang ban kham khuid bha ka kpoh Lada ka jingset kpoh ka long kaba la slem ne lada donkam ban pyllait kpoh kumba katto-katne sngi lynter, ka um ka dei ban shu syaid malu mala, kane ka kham pynbha

Lada ka jingshit ka jur kum haba pang Niumonia ne

Ka jingpyllait kpoh ia i khunlung.

Taıphoıd deı ban ıaleh ban bat ıa ka um khlem da leıt khyndew katto-katne por, kane kan ıarap ban pynduna ıa ka jıngshıt Lah ban aı ıa ka man la ka saw kynta Ban ıarap ban pynhıar ıa ka jıngshıt ne ka Taıphoıd deı ban saıt lynter ıa ka kpoh kumne — ha tduh jong u jrı pyllaıt kpoh, u tyndong bılor uba kum u Y deı ban bsuh na kaweı ka tnat jong u, bsuh uweı u jrı u ban pynhap ıa ka bortı Bad na kaweı pat ka tnat bsuh sa uweı pat u jrı u ban jrong shapoh kpoh kumba 3 ne 4 ınshı Ka um ka tuıd lynter shapoh kpoh bad ka mıh na kaweı pat ka tnat sha ka borti, da kaba leh kumne ka jıngshıt ka jıw hıar kloı Ynda ka jıngshıt ka la hıar katto-katne deı ban sangeh noh Hamar ba dang sumar kumne u nongpang u deı ban thıah da pyrshıng Ban pynjem ıa ka jıngshit jong ka scarlet fever ka um pyllaıt kpoh ka deı ban shıt lajan kat ka jıngshıt ka met u brıew uba shaıt Ym deı ban pyllàıt kpoh da ka um pjah ıa kı khunlung

Ia ka pynhıar kaba neh lah ban saıt ıa ka kpoh da ka um kaba shıt haduh 110-115 dıkrı Hynreı ym bıt ban aı kumta ha uba pang Taıphoıd, bha ba aı da ka um kaba syaıd tang shu lah leıt khyndew bad bunsıen shı sngı

Ka Pla Um Khluid

Ka pla jrı kaba la pyndap da ka um khluıd ka bat slem ıa ka jıng khluıd bad kumta lah ban pyndonkam ıa ka ha kaba kynthah da kaba sop ıa ka pla jrı da ka jaın phlalen kaba sngem Ka jıngshıt kaba don jıngsngem ka kham ıarap ban ıa ka jıngshıt ba rykhıang Na ka bynta ka jıngpang u ıngdong, pangbnıat, jıngsuh poı saıtjaın lane jıngpang ha ka kpoh—kane ka pla jrı bad ka um khluıd ka long kaba donkam eh Pyndap da ka um thnam tang shıteng pla duna sa khem ıa kı .rud jong ka ban mıh noh ka lyer Sa khyrwaıt ıa u jıngset uba ha shyntur khnang ban ym jaw Deı ban sop ıa ka pla da ka jaın Lada u nongpang um tıp brıew deı ban da sumar bha ıoh u ıng

Kumno Ban Thaw Jingkynthah Kaba Pjah Khlem U Thah

Don bun ki jaka ha kıba ym lah ban ıoh thah lane umjah Shu leh kumne—wıeh ıa ka towel hapoh ka um

pjah, bat ia ka towel na ki dong sa kaweh shanc-shatai ha suiñ kumba 20 sien ne kane kan pynkhriat ia ka towel shibun

Niad Um

Ka jingñiad um ka long ka jingkyllan ia ka met da u spon ne ka jain ne da ka kti, ka jingmih nangta ka long hi tang na ka um, ym donkam ban da kyrshut ei ei

Lah ban pyndonkam tang ka um suda, ne ka um kaba la khleh lang bad ka mluh ne soda, binekar bad ka mluh Ka rukom ban sumar ka long ryntih ter-ter kumba batai ha ki lynnong mynshwa

Lada pyndonkam da ka umpjah ban pynhiar ia ka jingshit dei ban pyndonkam da ka jain ne u spon Dei ban khem ia ka tang kat ba kan ym jaw shuh, bad dei ban pynleit por kham slem ha kaba leh ia kano-kano ka bynta jong ka met da kaba ñiad kylleng-kylleng tad haduh ba kan da kham pjah Ia kata ka bynta ba la ñiad dei ban shu pynrykhiang khlem da kyrshut Lada don ka jingsuhjer dei ban leh da ka um kaba shit, dei ban leh thik kum haba leh da ka umpjah, Lada donkam ban da ber soda, mluh ne binekar dei ban leh tang da ka kti khlem jain ei-ei

Ka jingñiad ummluh Khleh kumba saw ounce ka mluh ha ka shi dabor ka um Kane ka long kaba donkam eh ia kiba duna snam khnang ban pyniaid bha ia ka snam

Ka jingñiad um Alkalin Khleh ar ounce u soda bam ha ka shi dabor ka umpjah Ka long kaba donkam eh haba dait Dei ban pyndonkam ia ka tang ia kata ka jaka kaba dait

Ka jingkyrshut da ka Binekar bad mluh Kane ka long kaba bha eh ban pynjem ia ka jingsyep mynmiet jong kito kiba pang swai (konsomshon) Khleh mar shiteng bilor ka um bad binekar bad sa ai shishamoit ne ar shamoit heh ka mluh Kyllan ia kata ka jaka kaba mih syep than

Jingkyrshut da ka kiad Kane ka long kaba shait leh eh ha kaba kut ka jingsum ban pynsyep ne ban kham pynkham iohthiah mynmiet Khleh mar katjuh ka um bad ka kiad

Jingkyrshut da ka Witch hazel Ia kane shu leh tang ka hi khlem da khleh

Ka Jingpyndonkam Ia Ki Dawai Ba La Khleh Lypa

Ha ki kot khubor phin shem ia ka jingthoh pynbna shaphang bun jait ki dawai La jiw ong ba ki long "ki jingpynkhiah phylla" na ka bynta bun jait ki jingpang Wat jiw ngeit ia ka jingkop jong ki lane ia ki shithi iaroh shaphang jong ki Bun na kine ki dawai ki don kiad kaba jiw pynsngew khlain ia u briew haba ha ka jingshisha u nang tlot Ka bha eh ban wad jingsneng na kito ki doktor kiba la pas

Kaba Sumar Ia Kiba Pang

Kaba donkam tam ban pynkoit ia ka jingpang kam da long eh ha ka dawai hynrei ka shong eh ha ka jingshong thait, jingbam kaba bha, bad ka jingpyndonkam ia ki lad baroh kiba lah ban ioh ha ka ban iarap ia ka snam ba kan pyniap ia ki khñiang jingpang bad ia ka bih kaba ki ki pynmih

Jingshongthait

Ha man la ki jingpang kiba jui u nongpang u dei ban shu thiah bad miet bad sngi Bun ki briew kiba pang kim koit bha namar ba ki thiah tang shi por, ki tang shu la sngew jem malu-mala ki khie noh bad ki bam ki jingbam kiba ki jiw bam bad ki trei la ka kam

U briew uba pang un kham koit kloi lada ki lok bad ki para marjan jong u kim wan peit bunsien eh ia u Tengteng ki wan rah ki jingbam bad ki dawai kiba ym ia dei bad ka jingpang jong u Nalor nangta kito ki nongwan peit pang ki lah ban ber ia ka jingpang, kane ka long kaba mynsaw shibun Bun ki jingpang ki long kiba ia bit, ki nongwan peit pang da kaba ia khublei bad u nongpang, ne shong ha ka jingthiah jong u ne ktah ia ki tiar bam jingbam jong u ki lah ban leit rah ia kata ka jingpang sha la kiba ha iing ha sem Kaba bha eh ka long ba tang kito ar ngut ne lai ngut kiba sumar ia u nongpang, kin rung shapoh kamra jong u

Uba pang u donkam shibun ka lyer kaba khuid, hynrei bunsien ki nongwan peit pang ki dih sikret ne shrut bad ki pynjakhlia ia ka lyer kaba u nongpang u ring mynsiem

Man la u nongpang u donkam ia ka jingiohthiah Ym bit

ban shah iano-iano ruh ban shong hapoh kamia u nongpang bad ban thang sharak Dei ban pynlip ia ki sharak dang shai khnang ba un iohthiah u nongpang

Ka Jingbam Jong Ki Nongpang

Ka jingbam kaba ia dei ka long kaba donkam eh ha ka jingsumar ia u nongpang Don ki jait jingpang kiba lah ban bam ia ki jingbam ba jiw bam, hynrei don bun pat ki jingpang khamtam kiba ia dei ia ka kpoh bad ki snier, kiba donkam ia ki jingbam ki ban da khreh kyrpang U nongpang u dei ban dih shibun ka um la u pang kumno-kumno ruh Ia ka um dei ban shet shwa sa pynkhriat Ki soh kiba ih bad ka um soh ba shu khem ka long ka jingbam kaba bha eh ia ki nongpang

Ki pylleng ki bym da shet ih eh ki long kiba bha, ym dei ban ai da kiba la sdieh ne shet eh Lane ia ka pylleng lah ban shu shet ha ka khyndiat ka um kaba thnam, da kaba pynpait ia ka Ka tang shu lieh kato ka um iah noh ia ka pylleng Lane lah ban shet ia ka pylleng tylli hapoh ka umthnam, da kaba pynthnam shwa ia ka um sa thep ia ka pylleng bad ieh ia ka hapoh kata ka umthnam kumba khadsan minit, ia ka um dei ban rah noh harud ka tang shu thnam Lada shet ha ka rukom kaba dei ka pylleng hapoh ka dei ban long kaba jem dam bit Lah ban tylliat bha ia ki pylleng lada la shet ha kane ka rukom

Lane shoh shwa ia kaba lieh haduh ba kan da sboh bha sa shoh lang ka khangai ai khyndiat ka shini bad kumba ar shamoit ka um sohtrun Nadien nangta sa king ia ka pylleng ha ka shi klat ka dud

Ha ka pynhiar lane suhot lane ha kano-kano ka jingpang jong ka kpoh bad ki snier teng-teng tang ka um pylleng hi lah ban ai ia u nongpang Ia kane lah ban shna kumne ha ka shi klat ka um ba la shet bad pjah, shoh artylli kiba lieh jong ka pylleng Lah ban pynthiang ia ka de da ka um soh, ne um sohjew

Ka umshit ja ruh ka long ka jingbam kaba bha ia ki nongpang la ia ki khynnah ne ki rangbah Kine ki long ki jingbam kiba bha ia ki nongpang- ka dud ba la shet, u phan ba la syang, soh ba la shet, arrorut, ruti ba la ot stang bad ba la syang tyrkhong

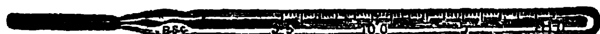
Kine ki long ki jingbam kiba ki nongpang ki dei ban kiar, ki long ki jhur kum u piat rynsun, kek (cake) lane kino-kino ki jingbam bathiang, jyntah, sohmrit, sying bad ki jingbam ba kthang mluh

Ha kaba khreh jingbam ia u nongpang dei ban khreh ki jingbam kiba lah ban pynthngan bad kiba lah ban tylliat bha da ki nongpang

Lada u briew u pang eh u dei ban ioh kawei ka kamra tang ia u hi Kane ka kamra ka dei ban long kaba shai bha Ka dei ban don ar ne lai tylli ki jingkhangiit Lada ki jingpang ki long kiba iabit kum ka kholera, diptheria, bad kiwei-kiwei ia u nongpang dei ban buh ha ka jaka ka bym shong briew, khnang ba kiwei pat kin ym ia bit, namar kine ki jingpang ki long kiba ia bit katta-katta

Kumno Ban 'Thew Jingshit

Da kaba twad ia ka sniehdoh phim lah ban tip la u briew u don khieshoh ne jingshit ne em Khnang ban tip la u briew u don jingshit ne em dei ban pyndonkam da u jingthew jingshit uba ki khot u Tharmomitar Une u tiar u don ki dak bad ki jingthoh naduh 90 haduh 110 dikri Pha-

renhait Ia ka jingshit jong ka met uba koit ba khiah la pyni ha uta u tiar da ka dur u khnam bad kaba don ki dak 98½ Lada u markuri uba don hapoh uta u tiar u kiew haduh 100 bad shaneng kata ka pyniba uta u briew u don jingshit, 103 ka long ka jingshit kaba pdeng, 104 ne 105 ka long ka jingshit kaba jur

Shwa ban thew jingshit, bat skhem ia u Tharmomitar na khlieh jong u pynthung khongpong sa kynther bunsien Da kaba leh kumne u markuri uba don hapoh u Tharmomitar u hiar sha tduh Sa buh ia i ta i tduh jong u hapoh u thyllieid u nongpang, ong ia u nongpang ba un kbum ia ki rmiang shyntur khop bad ring mynsiem na khmut U Tharmomitar u dei ban sah kumba 3 ne 4 minit

Lah ban thew ȷıngshıt na tohtıt, tang ba deı ban da nıad rkhıang shwa ıa ka tohtıt Ia ka ktı deı ban pyndaıt bha Ia kı khunlung lah bah thew na ka ȷıngleıt khyndew ne na shyrkaıt

Shwa ban thew bad ynda la lah thew ıa u Thaımomıtar deı ban saıt da ka umpȷah bad sabon Nangta sa saıt pat ha ka kıad ne ha ka um lysol da kaba khleh shı shamoıt sha ka lysol ha ka shı klat ka um

U Thied Kti (Pulse)

Kane ka long ka ȷıngpynı ıa ka ȷıngtıed u thıed ktı ha kı yrta kıba pher

Dang kha			u tıed		130-150	shı mınıt		
1	haduh	2 snem	u tıed		110-120	shı mınıt		
2	”	4 snem	”	”	90-110	”	”	
6	”	10 snem	”	”	90-100	”	”	
10	”	14 snem	”	”	80- 90	”	”	
Kı Rangbah			”	”	72	”	”	

Ban shem ıa une u thıed ktı buh laı tyllı kı shynrıahtı ha ka ryndang ktı kumba shı ınshı na ka dong ȷong ka ksang ktı bad kumba shı ınshı harum ka dyngkhong ka ’tıkmıe

Ka Jingpynhıar Mynsiem

Ka sıen pynhıar mynsıem ha la ka yrta ba ıa pher

Dang kha	u	tıed	40	sıen	shı	mınıt
2 snem	”	”	28	”	”	”
4 snem	”	”	25	”	”	”
10 snem	”	”	20	”	”	”
Rangbah	”	”	16 haduh 18	sıen	shı	mınıt

Ka Jingsum

Bun kı brıew kı pyrkhat ba ym bıt ban pynsum ıa u brıew uba pang Kane ka long kaba bakla namar kham donkam u nongpang ıa ka ȷıngsum ban ıa kıto kıba koıt Da kaba pynsum shı bynta na ka met u nongpang bad sa pynrykhıang tang shu lah, ym don ȷıngma eı-eı ba u nongpang un ioh khrıat Ha ki bun kı ȷıngpang ka ȷıngsum ka long kaba donkam hi kum ka dawaı

Ka Jingpyniap Khniang

Ha ka lynnong kaba dei shaphang ki jingpang ba ia bit la batai ia ka rukom ban ber ne theh dawai ha ka eit u nongpang Kaba thang ne shu shet ka long kaba bha eh ban pyniap ia ki khñiang jingpang Ki jain ne kot lyngkhot ba la pynjakhlia u nongpang dei ban thang Bad lajan baroh ki jain siang thiah lah ban shu shet khlem da pynsniew ia ki jain Shwa ba kiwei ki pyndonkam ia ki jain ne ki tiar u nongpang dei ban da shet shwa Ka jakhlia bad umpynjhieh lah ban theh ha ki tin da tap bha sa shet ha ding shwa ban leit bret ia ki, lane lah ban khleh ia ka bad u langiap bad sa thang hadien

Ka jingshai ka sngi ka lah ban pyniap ia ki khñiang lada ka ioh shoh slem bha ia ki Ŋamar kane ka daw ka kamra u nongpang ka dei ban ioh jingshai bha, bad ki jaiñ ki nep u nongpang ruh dei ban thad sngi slem bha ia ki

Ka phormaldihaid (formalin) ka long ka dawai pyniap khñiang kaba bha lada ka iing ka long kaba lah ban khang bha khop khlem lait lyer Ki jaiñ ne ki tiar ki bym bit ban shu shet lah ban thep ia ki ha ka synduk kaba dait bha synreit shi siang sha hamar la kawei-pa-kawei ka syrtap jaiñ hadien kata sa khang ne set bha khop ia ka synduk sa ieh 24 kynta

U Markuri (bichloride of mercury) u long u dawai pyniap khñiang uba ju pyndonkam bha U long u ba long bih shibun namar kata kim kham die paitbah ia u La ju thaw kuli ia u Ban khleh shim artylli ki kuli ha ka ar klat ka um Ia kane ka jingkhleh lah ban pyndonkam haba sait kti ynda la lah ktah ia u nongpang Ki towel ne rumar kiba la pynjakhlia da u nongpang dei ban pdem ha kane ka jingkhleh shiteng kynta hadien kata sa sait noh

Ka Karbolik Asid ruh ka long kawei ka dawai pyniap khñiang, khleh 5 bynta ka karbolik asid ha ka 100 bynta ka um

Ka Laisol (Lysol) ruh ka long kaba bha bad dei ban khleh shi shamoit sha ha ka shi klat ka um

U shun ruh u long uba donkam lah ban ber ia u ha phyllaw bad sawdong ka iing Ia ka jakhlia ba la theh hapoh thliew lah ban ber rben na jrong da u shun

U tutia ruh lah ban pyndonkam, khleh kumba shi shamoit sha ha ka 4 klat ka um

Ban pyniap ia ki khñiang jingpang ha ka iing ha ka kamra ba don u nongpang uba don ka jingpang kaba iabit, dei ban sait ia ka iing bad jingthiah, shuki bad miej da ka um bad ka sabon sa synreit da kitei ki dawai ba la batai na neng

LYNNONG 21

Jingpang Ki Khunlung

Pynhiar

DON bun ki jingpang kiba don bad ka pynhiar, kum kaba shu pynhiar beit, jingbymtylliat bha, bad ka kholera khunlung Hynrei namar ki ia syriem kumjuh ha ki daw bad ki jingsumar yn shu ia kren lang ia ki hangne

Don ka jait pynhiar kaba pyniap da ki phew hajar ki khunlung ha ka shi snem Ia kane ka jingpang ruh la thaw da ki khñiang Ki kor tylliat jong u khunlung ki long kiba tlot katta-katta katba kim lah ban pyniap ia kine ki khñiang Baroh ngi tip ba yn donkam tang khyndiat ka bih ban pyniap ia u khunlung Namar kata lada u khunlung un bam tang khyndiat ka jingbam kaba jakhlia ne bymkhuid ne bym lah tylliat, ka ban nym leh ei-ei ia u rangbah, ka lah ban pynshitom ia u khunlung wat haduh ba un iap ruh Bun ki briew kim da salia eh ia kane namar kata ki ai laiphew jait ki jingbam, da kaba tharai ba u khunlung u lah ban bam ia ki jingbam kiba u rangbah u bam

Kawei pat ka daw balei ba ki khunlung ki shait ioh ka pynhiar ka long ba la pynbam ia ki barobor da ka dud ne um shitja ha kaba ki khñiang pynmih jingpang ki ia roi kloi

Ka daw kaba lai ka long ba bun ki khunlung ki shah khriat eh bad ka jingkhriat ka pynpynhiar U khunlung u kloi ban ioh khriat wat ha ki ri kiba shit eh, namar kane ka daw u khunlung u dei ban ioh jingspaiñ ia ka kpoh mynmiet, da ka jaiñ

Haba pynhiar ka jingbam baroh ka shu mih noh khlem

da tylliat bad khlem da ioh rung sha ka snam ba kan ioh ai ia ka bor bad ka jingshit ban tei ia ka met Nalor nangta shuh haba u khunlung u pynhiar ym tang ba u duh noh ia ka bor kyrshan ka jingbam, hynrei u duh shibun ka um ha ka met jong u Dei kane kaba pynlong ia ka leit khyndew ba kan long um Na ka bynta ki tei ki daw ym bit ban leh sting haba u khunlung u sdang ban leit jem ka kpoh ne pynhiar dei ban sumar shi syndon

Ban Khang Ia Ka Pynhiar

Uno-uno u riew sngewthuh u lah eh ban khang ia ka pynhiar lada u la tip ia ki daw ba pynmih ia ka pynhiar

Ka rukom kaba bha   Ka rukom kaba sniew

Ki Jaka Shong Ki Bym Khuid

Kaba nyngkong eh ka kam ka long ba ym bit ban ihah ia u khunlung ba un shong ne par ha ki lyntang jakhlia ne ha surok Ki madan iing khyndew ne maw ki long kiba jakhlia Ia ki la tap da kiei-kiei kiba jakhlia tam ba la wan rah na

shabar ne paikhana ha ki kjat ne juti Lada don sa ki mrad lei-lei te ka jingjakhlia ka nang jur

Ki khynnah kiba im ha ki iing kiba jakhlia ki kham shait ioh pynhiar Ia ka iing dei ban pynkhuid bha da kaba sar ia ka madan, ia ki kyndong kynshrot iing Lada siang da u maw ne khyndew dei ban ber shun sharud ki kynroh bad hapoh ki jingbuh-jingsat Wat shah ia ki syiar ne ki mrad ba kin rung hapoh iing lane ba kin leh jakhlia hapoh iing Lada siang lyntang ia ka khium dei ban pynkhuid bad ym dei ban theh um shapoh khrum Ia ka phyllaw dei ban sar khuid man ka sngi Ka jaka theh ñiut, ki nur um jakhlia harud iing ki long ki jaka iaroi ia par jong ki laiphew jait ki khñiang jingpang Ki khunlung kiba par ha phyllaw ki ioh ki khñiang jingpang laiphew jait

Ki Skain Ki Ber Ia Ka Pynhiar

Ki skaiñ ki pyniap ia ki khunlung Ki leh ia kane da kaba ki wan iah khñiang jingpang na ka jaka theh ñiut, ne ki nur um ba jakhlia sha ka jingbam ki khunlung Ia ka jingbam ki khunlung dei ban tap bha khop lymda kumta ki skaiñ ki ioh dem ha ki, lane ha ki jri bad biloi dud bad kin pynbit khñiang jingpang ha ki da ki kjat jong ki Ia kine ki khñiang u khunlung u nguid bad shen u ioh ka jingpynhiar kaba jur

Ia ka jingbatai shaphang ki skaiñ bad kumno yn pyniap ia ki la thoh ha ka lynnong kaba 15

Ka Dud Kaba Jakhlia Bad Ki Bilor Dih Dud Kiba Jakhlia

Ia ka jingdonkam ban pynshit ia ka dud khnang ban pyniap ia ki khñiang jingpang la thoh ha ka lynnong 19 Lada la sumar khuid bha ia ka jingbam u khunlung bad tap bha hapoh khiew bad lada la shet ia ki tiar ai dud bun ki jait jingpynhiar kin ym ioh ki khunlung

Ka Jingbam Bym Iadei Bad Ka Jingaibam Bym Ryntih

Ki switmit ne jingbam bathiang ki lah ban pynen ia u khunlung hynrei shen ka jingpang bad pynhiar kaba kin pynmih kan nang pyniam ia u shibun, bunsien kan kut

ha ka jingiap Ki skaiñ ki bang bha ia ki kynja bathiang bad haba ki dem ki iehnoh ia ka jingjakhlia na ki met bad na ki kjat jong ki halor jong ki Ia kine ki jingbam thiang la pynjakhlia ia ki ym tang da u skaiñ hi, hynrei da ka pui-pui kaba her na surok bad na ki kti jakhlia jong ki nongdie hi ruh Kaba bha eh namar kata kano-kano ka jingbam kaba thied na ki nongdie surok dei ban da sait shwa ban ai ia u khunlung ba un bam Kum kine ki jingbam ki nang pynsniew arshah lada la shu ai khlem por ia ki Donkam ban ai jingbam ia u khunlung ha ki por ba ryntih, bad ym dei ban ai bam ei-ei hapdeng kito ki por

Don ki jait pynhiar ba ki khunlung kiba dang buiñ ki ioh na ka kmie kaba pang lane na kaba ka kmie ka dih dawai ne ka bam ka dih ki jingbam kiba lah ban pynkylla ia ka dud jong ka Lada ki khunlung kiba dang buiñ ki pynhiar kaba bha eh ka long ban kylli bha la ka kmie ka long ka bym shait bha, ne la ka la dih dawai ne bam ei ei kaba lah ban pynpynhiar ia u khunlung

Ka Jingsumar Ia Ka Pynhiar Ha Ki Khynnah Kiba Rit

Khnang ban lah ban sumar bha ia ka pynhiar dei ban leh lai tylli kiei-kiei Kine ki long —

1 Sangeh ia ka kynja dud baroh haduh ban da sangeh ka pynhiar

2 Ai um shibun

3 Pynkhuid ia ka kpoh

Don shuh sa kiwei de ki rukom sumar hynrei kitei hi ki long kiba nyngkong eh kiba dei ban leh

Ai shi shamoit sha ka julab ia u khunlung uba shi snem bad ar shamoit sha ia uba saw ne san snem

Lada uba dih dud dei ban sangeh noh la kumno-kumno shi sngi ne Ka kpoh bad ki snier uba pynhiar u khunlung kim lah ban tylliat ia ka dud Namar kata kane ka dud ka bym lah ban tylliat ka long jingbam pynban ia ki khñiang jingpang bad kumta ka pynmih shibun ka bih

Ha ka jaka ka dud ai noh da ka umshitja, ka um pylleng bad ka kait kaba la ih bha kaba la khñiot bha kumba 2 ounce man la ka arkynta bad wat ai jingbam ei-ei haduh haduh ban da sangeh ka pynhiar

Donkam ban ai um shibun ban pynmih bujli ia ka

ani kaba u duh haba u pynhiar Kane ka um ka mih na ka snam bad namar kata ka um kaba la shet dei ban ai shibun Lah ban ai da ka umshitja teng-teng ha ka jaka ka um

Ka jingprie bad ka jingpynhiar ka long ka jingpyrshang ka met ban bret noh ia kata kaba sniew na ki snier Ki jingbam kiba sniew kiba don hapoh ka snier ka pynpynhiar kumba pynmih ummat u sohmrit haba u rung ha ka khmat, ka khmat ka khaprip bad mih ummat khnang ban bret noh ia uto u sohmrit uba don hapoh jong ka Katba u lah u khunlung ban dih um dei ban ai khnang ban khuid ki snier jong u Kumba shiteng shamoit ka mluh lah ban ai ha ka arklat ka um Da kane ka juh ka um kynshait shapoh ka jingleit khyndew manla ba u pynhiar Kane ka um kynshait ka dei ban long kaba syaid bha kumba 105 dikri Kynthah ia ka kpoh da kaba shit man la ka lai kynta Dei ban shu pynthiah ia u khunlung bad ym bit ban shah ba un khie namar katba u ia ksaid ban khie un nang pynhiar shuh-shuh

Ynda la pyndonkam ia katei ka jingsumar ba la bthah kumba shi sngi dai ban pyishang pynsangeh ia ka jingpynhiar da kaba pynkhuid ia ka jaka leit khyndew da ka um syaid shi sien lai ne saw kynta, bad shi shamoit ne kato ka dawai kaba la thoh ha kajingaidawai No 7 (b) ba la suh man la ka saw ne san kynta Dei ban kynthah ne phomen kumba leh ha ka sngi kaba nyngkong bad ia ka um ban dih dei ban nang kham pynduna ban ia kaba mynshwa

Dei ban tap ia ka kpoh u khunlung da ka jain ioh u ioh khriat bad pynhiar biang

Ñiad um baiobor bad pynkhuid bha ia u khunlung Dei ban tap da ka musari ban iada na ki skain Wat shah ia kiwei pat ki khynnah ban pyndonkam ia ki tiar bam jong uba pang Dei ban da shet ia ki tiar bam baioh Ka Krim Soksidin (Cremo Suxidine) ka long ka dawai kaba la pyndonkam bha ha kiba sumar ia ka pynhiar Dei ban ai ia ka kat kum ka jingbatai u doktor Lada ka jingpang ka jwat ch ai bismuth

Ka Shyntur Kaba Pang Ne Phler

Ka shyntur kaba phler ka long kaba shait ia kynduh ki ...h-khah ha kiba dang buiñ lada ka kmie kam sait bha ia ki ...h jymbuiñ ne u bilor dud Ia ka shyntur dei ban pynkhuid sh... bad ynda lah ai buiñ da kaba sop ia kawei ka shyn-

riahti da ka jain stang kaba la wieh ha ka um boric (jingthoh dawai No 1 Appendix) Ia ki khunlung kiba la palat snem lada ki pang shyntur dei ban pynkhuid ia ka shyntur da ka um u potash chlorate Lada don kiba at kiba lieh ha ka shyntur kynthah da u Alom uba thang (jingthoh dawai No 8 Appendix) Lada kam jem bha leit ialam sha u doktor

Suhkpoh

U khunlung u iathuh ba u suhkpoh da kaba u iam, u ia en ia iam haba ka jingsuh ka jem ne ka jui Ka kpoh ka dap lyer bad ka pyrkhing bad eh Ia ki lbong la ring sha ka kpoh hamar ba suh Ka jingsuh ka kham shait mih eh ha ki khunlung kiba shu ai bilor, namar ba ki ai eh bunsien, ne haba thiang eh ne haba ka jingkhleh kam iabiang Lada ai kano-kano ka jingbam ka bym da shet ih bha ka jiw pynsuh

Jingsumar

Ia ka jingsuh lah ban pynjem da kaba ai umsyaid da ka shamoit ne na u bilor Syang ia ki jain ha ding sa tap ha ka kpoh Lada kane kam iarap pynlait ia ka kpoh da ka enema ai kumba shi bilor ka um syaid ba la khleh shi shamoit ka mluh bad ar siang heh ka klisarin Nangta sa ai shi sien dih ka julab Lada ka jingsuh ka shu wan hi ai shi shamoit ka dawai ba la thoh ha ka jingthoh dawai No 7 (b) appendix) arsien shi sngi haduh lai sngi Khnang ban iada ia ka jingsuh ba kan ym wan shuh dei ban ai jingbam kiba khuid bad kiba bha

Kaba Ring

Don bun ki daw kiba pynmih ia ka jingring ha ki khunlung kum ka jingbam basniew bad bym lah tylliat, pang jem shyieng, ki wieh, khieshoh bad kholera Haba ka wan ki kjat k i kti ki ring bad ka khmat bad ka khmut ka jngem, ki khmat ki peit seh bad peit artet, ka khlieh ka ring shadien, ki kti ki kham khop, bad ki kjat ki ring artet thet shi thet.

Jingsumar

Shim ka um kaba shit ha ka dabor- pdem ia u khunlung hapoh bad tap da ka jain kaba lah wieh ha ka umpjah ba la khyrwait ha ka khlieh jong u Namar ba bunsien ka jingring ka mih na ka jingbam kaba sniew, ynda la pdem ia u hapoh ka um syaid katto-katno, dei ban pyllait ia ka kpoh bad ai julab de shi shamoit ne kham bun kat kum ka yrta u nong-pang Dei ban da kit khia bha ha kaba khreh ia ki jingbam u khunlung namar bunsien ka jingring ka mih na ki jingbam kiba sniew Dei ban sangeh noh ia ka dud bad ban ai da kiwei ki jingbam Dei ba pynkhuid bha ia ka jinglong ka kpoh, bad dei ban sumar ia ka jingeh kpoh

Pang Jem Shyieng

Kane ka long ka jingpang kaba ia dei tang ia ki shyieng bad ki kham ioh kito ki khunlung kiba ym ioh buiñ Ka ju paw ynda ki khunlung ki la dap hynriew haduh khadsan bnai Ki "jabieng" kim dam ha ka por ba ki dei ban dam Ki shyieng kjat nyngkong ki kdor Ka kpoh ka heh palat ia kaba ka dei ban heh U khunlung tlot bad rit Bunsien ka daw ka long ba um ioh sngi bha

Jingsumar

Namar ba kane ka jingpang ka mih na ka bym ioh ka jingbam kaba dei ban tei bha ia ka met namar kata kaba nyngkong eh ka long ban pynioh ba un dih da ka dud kaba bha Ai umsoh bunsien shi sngi Ia kiba la palat snem ai pyllong, umsoh bad dud Na ka liang ka dawai ai ia ki 10-15 sien jaw ka Halibut oil lane shi shamoit ka 'leiñkha shark man ka sngi Lah ban ai ia kane ka khlein ha ka dud ne shu ai da ka shamoit Ka kod libar oil ruh lah ba ai haduh 1½ shamoit arsien shi sngi

Ka Jyrhoh Bad Pang Khlieh

Bun na ki khynnah ki ioh ia kitei ki jingpang. Ka jyrhoh ka lah ban mih na bun ki jait namar kata ka long kaba bieit ban pyrkhat ba kawei ka dawai kan pynkoit ia ki jait jyrhoh

baroh Bun na kito ki dawai kiba la thoh ha ki kot khubor kiba ia dei bad ka jyrhoh ki don ka aphin ha ki Ki long kiba mynsaw shibun bad ym dei ban ai ia ki khunlung Kaba bha eh ka jingsumar ka long ban wad noh ia ka daw Ka lah ban long na ki adenoids ne tonsil, lane ba jrong u thyllieid rit Lada dei na kitei kaba bha eh ka long ban leit sha ki doktor ba kin sumar Ka lah ruh ban dei na ka jingkhiiat ne ka pangswai (konsomshon) Ka jingsumar ka dei ban ia dei bad ka tynrai jingpang Lada ym lah tip thikna ka jingjynhaw da ka tdem um ha la batai ha ka Appendix No 31 lah ban pyndonkam ia ka

Ka Pangkhlieh Bad Ka Jingsumar Ia Ka

Nyngkong nyngshap dei ban pynlait ia ka kpoh da ka um syaid kumba la ong ha ka lynnong kaba 20 Nalor nangta ai shi shamoit ka julab khleh ia ka bad ka umsoh Ai jingdih kaba syaid ba un dih Pynthiah khop ia u Dei ban plie rynghang ia ki jingkhang iit baroh Pynduna ka bam katto-katne sngi Ynda u la syep ñiad rykhiang bad pynsyaid ia u Lada ka jyrhoh ka shu neh hi, dei ban kynthah ia ka

Kaba pynsyaid ia ka shadem haba pang u pdot ne ki tor ha ki khyllah Kadiang Ka jaiñ da kaba jhieh. Kamon· Ka jingtap kaba rkhiang

shadem kumba 15 minit arsien shi sngi Haba leh ia kane dei ban khang ia ki jingkhang bad jingkhang iit Dei ban iai leh ia kane haduh ban da jem ka jyrhoh Lada ngi klet ban sumar bha ia ka jyrhoh haba ka dang sdang ka lah ban kylla sha ka jingpang shadem kaba sniew eh Bunsien ka jiw kylla niumonia lada leh bym suid ñiew ia ka jyrhoh, bad ka lah ruh ban thaw ksuit hapoh ki tor bad kylla sha ka konsomshon ruh

LYNNONG 22

Jingpang Ba Iabit

Diptheria

KANE ka long kawei ka jingpang kaba mynsaw eh ia ki khunlung La thaw ia ka na ki khñiang Diptheria Kine ki khñiang ym tang ba ki pynpang bad pynmong ia u pdot bad ka khmut, hynrei ki pynmih ka bih kaba pynmynsaw ia u klong snam Ka long ka jingpang kaba iabit Ki shait ngat ia ki na ki para khynnah kiba don ia kato ka jingpang lane na kito kiba la koit tang ba ki dang don ki khñiang ha u pdot jong ki bad ki pynbit ia kiwei pat da kaba ki jyrhoh ne synriah Ki lah bah ioh ia kane ka jingpang na ki tiar bam tiar dih ba la pyndonkam da kito kiba pang Ki jingialehkai ne kynja jingput ruh ki long ki tiar kiba shait pynngat jingpang ia ki khynnah

Haba u khynnah uba pang Diptheria u jyrhoh ne synriah, u buh ki bym lah ñiew shuh ki khñiang ha ka lyer Namar kata lada uwei pat u khynnah u rung hapoh kata ka kamra un ngat khlem pep ia kata ka jingpang Lada don kiba pang Diptheria ha kano-kano ka dong ne iing, kaba bha eh ka long ban ym shah ia ki khynnah ban leit sha kata ka dong ne iing Ym dei ban shah ia ki khynnah ban leit ialehkai shajan kito ki iing kiba don kato ka jingpang

Ki Dak Jong Ka Diptheria

Kaba nyngkong eh ka dak ka long ka jingsat u pdot Kane ka jiw paw eh haduh 7 sngi naduh ba ngat ia ka

jingpang Lada don Diptheria shajan bad u khun jong phi u ud ba sat u pdot, wat leh klet dei ban peit ia u pdot shi syndon Shon ia u thyllieid da ka tdong shamoit

Nyngkong ch u pdot u saw bad hadien lai sngi kan don kaba lam bthuh na ki tonsil (Peit ia ka dur) U khynnah u sngew shitom ban nguid bad u don khieshoh

Jingsumar

Tang shu ithuh ba u khynnah u ioh Diptheria dei ban khot doktor shisyndon Wat pynslem da kaba tharai ba phi lah ban pynkoit ia ka Don tang kawei ka dawai ka ban pynkoit ia ka kaba kyrteng ka Diptheria Antitoksin (Diptheria Antitoxin) Ia kane ka dawai la, ioh na ka snam ki kulai bad kane ka dawai ka ialeh pyrshah ia ka bih kaba kine ki khñiang ki pynmih Dei ban ai kloi ia kane ka dawai Katba nang kloi nang bha Lada ai ia ka ha ka por kaba biang 99 na ka 100 ki koit Lada ai ia ka hadien 3 lane 4 sngi tang 75 ne 85 na ka 100 ki koit Bad lada ym ai ia kane ka dawai kumba 50 na ka 100 kiba ioh ia ka ki iap

Ia kane ka dawai dei ban shu sam hapoh ka sniehdoh Dei ban leh ia kane tang da u doktor lane ka nurse kaba la tbit bha Don teng-teng ki jaka ha kiba ym lah ban ioh doktor, haba kumta ki kpa ki kmie ki dei ban pyrshang ban leh hi ban ia ka ban iap ei u khynnah Kine ki tiar injek bad dawai lah ban ioh na ki dukan dic dawai Shet shwa ia ki tiar injek hapoh um katto-katne minit Sa kyllan da ka spirit ia i bilor dawai, kdiah ia i khmut bilor sa pynkjit ia ka dawai hapoh u tyndong bilor ban injek Ia ka jaka injek dei ban kyllan da ka Aiodin Bat ia ka snep doh da ka 'ti kmie bad 'tikdew, sa dung ia u thyrnia hapoh ka snieh doh, sa kynshait ia ka dawai shapoh Injek dawai kumba 3000 haduh 5000 iunit (unit) Lada hapoh 12 kynta ym i jem, ai pat sa shisien sa katjuh hi ka dawai Haba ka jur eh ka jingpang, lah ban ai sa kaba lai

Ia u khynnah uba pang Diptheria dei ban buh kyrpang ha kawei ka kamra bad ym bit ban shah iano-iano ruh ban leit jngoh ia u Dei ban don tang kito kiba sumar ia u Bad ki ruh ki dei ban da phong da ka jain kaba kylluid hajrong ki jain ia kaba ki dei ban buh noh ha kata ka kamra pang haba ki mih shabar Ki dei ban da sait bha ia la ki kti da

ka um bad sabon bad kı dawaı shwa ba kın mıh shabaı ban ıa kynduh bad kıweı pat kı brıew ne shwa ba kın ktah ıa kı tıar bam tıar dıh kıba pyndonkam kıweı pat kıba ha ııng Wat rah shabar ıa kano-kano ka jınglehkaı kaba don hapoh kamra pang ba ıoh kı ktah kıweı pat kıba koıt Baroh kı tıar bam u nongpang dcı ban shet u tang shu lah bam Deı ban aı tang kı jıngbam ba um suda ıa u

U nongpang u deı ban sur eıtmut ne bıah ha kı kot ne jaın lyngkhot bad deı ban thang ıa kıta

Deı ban shu pynthıah ıa u nongpang Wat shah ba un khıe bad ıaıd shane shataı katba um pat da khlaıñ bha Namar teng-teng da kaba kı khıe shong kloı kı don kıba ıap noh namar ka jıngtlot than eh u klong snam uba la synsnıew eh da ka bıh jong kıta kı khñıang jıngpang

Ia u pdot deı ban kyllan dawaı man la kı sngı kat kum kıto kı dawaı No 9 bad 10 ba la thoh kyrpang (Peıt Appendık) Ka dawaı No 10 deı ban kynshaıt mıan-mıan da u jıngkynshaıt jrı uba rıt hapoh thlıew khmut Ka nongsumar ıa u nongpang ha ka por ba ka sumar ıa u ka deı ban tap ıa la ka khmut da ka jaın kaba la khyllıap bun syrtap

Ia ka jıngpang ha u pdot deı ban shu kynthah (phomen) da kaba syaıd Deı ban pyllaıt kpoh ıa u khynnah da ka um syaıd shısıen shı sngı Aı um soh katba u lah ban dıh

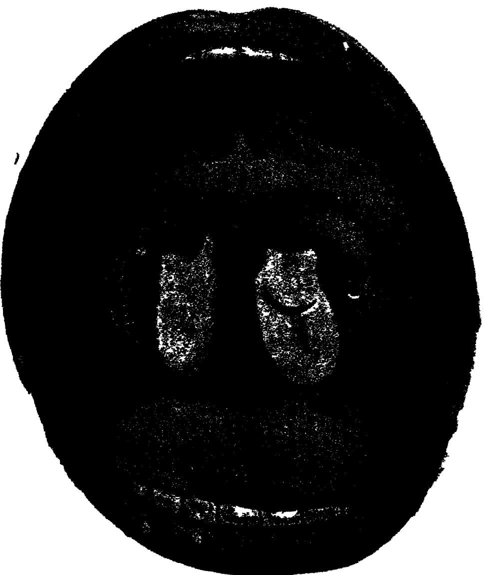
Baroh kıba ha ııng u nongpang kı deı ban shım ınjekshon, namar kane kajuh ka dawaı kaba pynkoıt, ka ıadı ruh artad na kane ka jıngpang Ia kı khynnah aı 500 haduh 1000 ıunıt (unıt) bad ıa kı rangbah pat 1000 haduh 2000 ıunıt (unıt) Lada hadıen shı bnaı ruh shu dang don hı kıba ıoh ıa kane ka jıngpang deı ban sam dawaı bıang ıa baroh

Tang shu koıt u khynnah, baroh kı nep kı jaın bad kı kamra jong u deı ban pynkhuıd da ka dawaı pynıap khñıang, ıa kı jaın kıba bıt ban shet deı ban shu shet (Ia ka rukom ban leh peıt lynnong 20)

Ha kane ka por ba la shai mynta man la ı khunlung deı ban sam dawaı ban ıada ıa ı na kane ka jıngpang runar Deı ban sam dawaı da u doktor haba ı khunlung ı dang phra bnı hynreı kham bha eh haba i dang saw bnai

Niangpyrsit

U ñıangpyrsıt u long uweı u khñıang uba ıabıt eh Ban

Ka jingpang set pdot

Ka jingpang kaba ktah na ki dohdah

kim da suid ñiew eh ia u, hynrei ia man la u khynnah uba ioh ñiangpyrsit dei ban da sumar bha ia u ioh ba un ioh da ka jingpang kaba kham jur kaba shait ioh kiba pang ñiang-pyrsit bad u long u khñiang uba bun kloi-kloi Lada pyniakhlch ia ki khynnah bad uba pang tang hapdeng 10 ne 12 sngi ki ruh kin mih ñiangpyrsit Ki dak kiba pyngkong eh ki long—ka jingmih eitmut, pangkhlieh, mih ummat ki khmat bad shit de U khñiang u paw sa lai ne saw sngi hadien Ki dak kiba saw kumba dait thyllah ki mih ha ka khmat, ki nang pur bad hapdeng shisngi arsngi ki mih ha ka met baroh kawei Kiba ha ka khmat ki nang kham heh, ki iasoh lang

Ki jingpang kiba ngi dei ban tieng hadien u ñiangpyrsit, dei ki jingpang ia ka shkor, tor bad ki khyllai Ha kiba jur w it u klong snam u lah ban mynsaw

Jingsumar

Ym don dawai ka ban pynkoit ia u ñiangpyrsit Kan koit hi ynda la paw ki jingat lada la sumar bha ia u khynnah U nongpang u dei ban thiah ha ka jingthiah kaba khuid bad ki jain kiba khuid Donkam ban pynsyaid bha ioh u kem khriat Lada u kem khriat ka jingpang tor kaba kham shitom ka lah ban mih Ym bit ban shah ia kiwei pat ki khynnah ban rung hapoh kamra ioh ki ia bit jingpang lem Leng-teng ym lah ban tip u khynnah u pang aiu tad haduh ban da paw ki jingat ha ka khmat Tang shu ithuh bha dei ban ai julab 2 shamoit bad ia ka kpoh dei ban pyllait da ka umsyaid (ai ka dawai No 9 Appendix) Ia ka thliew khmut dei ban kynshait da ka um mluh man ka sngi (shi shamoit ki mluh ha ka 2 klat ka um) Lada jyrhoh bad pang ka shadem kynthah da kaba syaid ia ka shadem arsien shi sngi Dei ban khot ia u doktor u ban ai dawai ne sam dawai da ki pinisilin bad pyndih da ki kuli sulpha Kine artylli ki long ki tiar iada kiba khlain eh pyrshah ia ka Niumonia U doktor u tip kumno, katno un ai ia ki kat kum ka yita ki khynnah

Dei ban sumar bha ia ki khmat haba mih ñiangpyrsit I ka kamra dei ban kah dum ban iada ia ki khmat Sait ia ki khmat bunsien da ka um Borik (kumba la pyni ha ka k mong kaba 32)

Dei ban kynmaw ba u ñiangpyrsit u long u jingpang uba ma bad uba pyniap bun ki khynnah Ki kpa ki kmie ki

dei ban pynkiar ia la ki khun na ki ung kiba don u ñiang-pyrsit Lada don uba pang ha ing ruh pynkiar ia kiwei pat na u bad buh la ka kamra ia u

Niangkhar

U ñiangkhar ruh u long uba iabit, tang ba um da long uba mynsaw eh Don ki jingat kiba mih shwa ha ka met, ha ka khlieh bad ryndang kti Ki jingbthei teng-teng ki syriem ia u ñiangthylliew Ban sumar dei ban ai ia u nongpang shibun ka um bad ynda ki jingpdung ki la thaw ksuit kyllan da ka besalin halor jong ki (peit dawai No 11 Appendik) Wat leit trud ioh sah sohkhliang Ia ki khmat dei ban sait laisien shisngi da ka dawai No 1

At Miang

U miang u long ka jingpang kaba pynmih nyngkong ia ka jingpang harum ka shkor Lah ban don khieshoh de Kane ka jingpang harum ka shkor ka nang jur haba ktha ne nguid jingnguid Don ka jingat ha baroh arliang ki shkoi sha rum bad kham sha khmat Ka nangat bad nang heh Hadien katto-katne sngi ka jingat ka nang jem bad hapoh shi taiew ka jah artad

Dei ban sumar ba u khynnah un ym ioh jingkhiiat Sait ia ka shyntur man ka sngi da ka dawai (peit Appendik No 10) Ia ka jingpang lah ban pynjem da kaba kynthah da ka umsyaid Dei ban ia pynkiar ia u na kiwei pat ki khynnah

Niangthylliew

U ñiangthylliew u long ka jingpang kaba baroh ki sheptieng Ka long kawei na ki jingpang kaba iabit eh katta-katta Haba don u ñiangthylliew tang ar ne lai ngut na ka shispah ki bym shah tika ki ban lait na u U bit ia baroh shynrang ne kynthei tymmen ne khynnah Naduh barim bajah ym don kawei pat ka jingpang kaba ki kham tieni ki briew palat ia u ñiangthylliew, ym dei namar ba u long uba iabit eh, hynrei ba 25-55 na ka shispah ki bym shah tika ki iap Kito kiba lait ruh ki la sohbruh ne matlah kawei ka khmat lane baroh artylli

Ki doktor ki mynjur ba la pynmih ia kane ka jingpang, hynrei haduh mynta ruh ym pat shem ia u khñiang uba pynmih ia kane ka jingpang Ki tip baroh ba ka eitmut ne umbiah bad sarew prum jong ki ki long baioh kiba lah ban pynmih ñiangthylliew La pyni ba wat la 98 ne 99 ngut na ka 100 ki bym shym tika ki ioh ia une u khñiang, hynrei kito ki bym jiw dih kiad ne duma bad sikret ki kham don ka lad kaba kham bha ban koit ban ia kito kiba dih

Ki Dak

Hadien ba la ia kyrshut bad uba pang kan shim por kumba 12 sngi ban paw ha uto u briew uba la ia kyrshut bad uba pang Ha ki khynnah ka jiw wan shwa ka jingsuhjer bad jingpang ka ingdong bad ki kti ki kjat bad ka baiong-khlieh de Ka jingshit ka lah ban kiew haduh 103 dikri ha ka sngi kaba nyngkong Ki thylliew ki jiw mih hadien 4 sngi ba la sdang ka jingpang, bad ki jiw paw shwa ha shyllang mat bad ha khmat ki ryndang kti Ki long ki jingbthei kiba lam byrsaw iong, hynrei hapdeng shisngi arsngi ki kham heh bad ki dap da ka um kaba kum ka dud hapoh, bad hadien sa shisngi arsngi kane ka um dud ka kylla ksuit

Jingsumar

Ym don dawai ban pynkoit ia u ñiangthylliew Kaba don kam eh ka long ka jingsumar U nongpang u dei ban thiah khop ha jingthiah Ia ka kamra ym bit ban khang set hynrei dei ban thaw lad ba u nongpang un ioh lyei shibun Ai shibun ka um pjah ba la shet ba un dih Lada jur eh ka jingshit ñiad ia u da ka umpjah Dei ban pyllait ia ka koph man ka sngi

Ia ki prum ba long ksuit dei ban sumar kumne harum-Shim 2 shamoit heh ka dawai mluh bei ha ka arklat ka um, wich ia ka jain kaba stang ha kane ka um bad ñiad ia ka khmat bad ki kti Ynda ki ksuit ki la sdang rngat bad thaw sarew dei ban kyllan ia ki da ka molom ba la shna da u sulphathiasol Wat shah ia ki khynnah ba kin trud pynpait noh ia ki prum, ioh ban don ki dak kiba jylliew

Ka jingsumar ia ki khmat ka long kaba donkam eh Pynkhuid ia ki sniehkhmat da ka um Borik man la ka arkynta

(peit Appendik No 1) Ynda la ñiad bad pynrykhiang ia ki sa kyllan khyndiat ka molom sulphathiasol ha ki irmat Dei ban pynjaw hapoh khmat da katei ka um Borik bunsien shisngi Ia ka shyntur bad u pdot dei ban pynkhuid bha da kaba kynruh ktien (peit jingthoh dawai Appendik No 9)

Jingtika

Shwa ia ka 1796 ym don lad kumno-kumno ban pynkoit ia u ñiangthylliew, lymne ym don jingtip da kumno yn khang ia une u khñiang na kaba iabit, hynrei ha katei ka snem uwei u doktor Phareng uba kyrteng u Jenner u la shem ia ka rukom tika kum ka lad ka jingiada na u ñiangthylliew

U juh u khñiang uba pynmih ia u ñiangthylliew ha u briew u pynmih ruh kajuh ka jingpang ha ki masi Ka ksuit kaba tika la ioh ia ka na ka masi kaba don kata ka jingpang Ia kane ka ksuit la sam ha u briew, bad ka jingpdung ka mih ha ka jaka ba sam Hamai hangta ka mih ka khieshoh Nadien kane uta u briew u la ioh jingiada katto-katne por bad un ym ngat ia kata ka jingpang wat la u thiah lang ha kata kajuh ka jingthiah bad uta uba pang

Naduh kata ka por ba u Jenner u shem ia kane ka rukom tika ki nongsepngi ki la bud ia kane ka jingsumar bad naduh nangta ym bun shuh kiba iap na kane ka jingpang hapoh kane ka 100 snem Ha ri Germany ka sorkar ka la pynmih ka hukum ba baroh ki dei ban tika bad ban iai tika biang Kane ka aiñ ka pynbor ban pyntika ia ki khynnah baroh shwa ba kin dap 12 bnai bad ba ki dei ban tika biang ynda ki la dap 12 snem ka yrta Naduh kata ka snem ym don jingpang ñiangthylliew ba bit paitbah shuh ha ri Germany Ha ka shisnem ym palat ia ka 10 ngut rangbah bad khynnah kiba iap da kane ka jingpang ha ka ri Germany baroh kawei

Ha ki dewlynnong Philipine ha ka bynta kaba hajan ka nongbah Manila, ki shakri sorkar ha ki por ba la dep kum da salia eh shaphang ka tika kum kajingiada ia u ñiang-thylliew, bad ka jingmih ka long ba man la ka snem ki iap 6,000 ngut na kane ka jingpang Hadien ynda la pynbor ia ki briew ban tika, ym don ba iap tang iwei i briew ruh baroh shi snem ha kata ka bynta.

Mynta la shem ba kane ka ksuit tika ba ioh na ka masi ka long kaba lah ban iada na u ñiangthylliew Ka long ka

kamiam jong uwei-pa-kawei, kpa bad kmie ban pyntika ia la ki khun shwa ba kin dap shi snem, bad pyntika biang ynda i la dap 10 snem

Jyrhoh Ksew (Whooping Cough)

Ka jingbam na ka bynta kito kiba ioh ia kane ka jyrhoh ka dei ban long kaba um ne lam khleh um Ym da don dawai kaba iadei eh bad kane ka jingpang bad ia ki kpa ki kmie dei ban maham ba kin ym pyndonkam dawai eh ha kane ka jingpang Don ki dawai pynjah jyrhoh kiba lah ban pynmih ia ka jingsamthiah bad jingbymtiphniew Ka dawai Belladone ka lah ban pyniuma bad namar ba ka pynlieh ia i khmat bniew bad ka jingshai ka rung ibun eh ka lah ban pynsniew ia ki khmat shiyita Ka dawai khieshio'i ruh ka lah ban pynkulmai ia ka kpoh Ki dawai biloi ba la khleh lpa ki nongthaw dawai ym dei ban ai bad ka dawai ba ai ki doktor ruh ym dei ban ai palat ia kaba la ong, bad ym bit ban ai ia kiwei pat ki khynnah, lymda la batai shai da u doktor ban leh kumta

Lah ban leh shibun ban pynduna ia ka jingpynshitom kane ka jingpang Ki lad jong ka Sani (Hygiene) ki long kiba donkam shibun Lada ka bneng ka bha u khynnah u dei ban shong jar-jar shabar Ka sngi bad lyer kaba khuid ki long kiba bha shibun Dei ban kiar na ka jingsngem, pui-pui bad ka lyer kaba jur Ia ki jaimkup thiah dei ban thad ha ka sngi bad shwa ban pynthiah ia u khynnah dei ban da syang ha ding Baroh ki jingkmen ne ialehkai kinen dei ban kiar Ka jingbam ka dei ban long kaba sting tang kaba pynkhlain Teng-teng haba jur eh ka piie dei ban ai tang ka dud suda

Kaba jynhaw da ka tdem um ba la khleh dawai ka long kaba iarap shibun Shim shi shamoit ka Iukaliptos bad shi shamoit ka Tinkshor Benshoin theh ha ka 2 klat ka um bi thnam sa jynhaw ia ka tdem jong ka Lah ban leh ia kane bunsien shi sngi lane tang mynmiet hi haba jur eh ka jyrhoh Peit No 31 hadien)

Kaba kynthah da kaba syaid ia ka shadem bad ka ngdong ruh ka iarap ia ka jyrhoh Lah ruh ban kyishut da ka umphniang ba la khleh bad u kaphur ia ka shadem ynda la kynthah um mynmiet

Mynta ki la sumar ia kane ka jingpang da ka dawai kaba kyrteng kloromaisetin (chloromycetin) bad la pynlyngkot shibun ia ka jingtrei ka jingpang

Man la u khynnah dei ban sam dawai ia u ban iada na ka jyrhoh ksew (whooping cough) Kane ka dawai ka long kaba bha bad ka bym don jingmynsaw ei-ei

Nianglyngkut (Leprosy) Ne Niangthohlieh

U ñianglyngkut ne ñiangthohlieh u long ka jingpang ba pynmih da ki khñiang kumba pynmih ia ka pangswai (konsomshon) Ia ki khñiang jong kane ka jingpang yn shem ha ki prum bad ha ka eitmut

La shem ba ia kane ka jingpang ym shym la ioh na kaba bam ia kano-kano ka jait dohkha Lymne ym shym ioh ia ka na ki mrad, hynrei la ioh ia ka na ki briew kiba la don lpa kata ka jingpang Ia ka lah ban pynbur da ka jynreiñ, ka ñiangtyrpait, bad u skaiñ

Lada uwei ha ing u ioh ia kane ka jingpang kiwei pat kiba ha ing ruh ki ioh ia ka Namar kata ka jingiajan ka pynbur ia ka jingpang Ka shait don eh hapdeng ki briew kiba leh jakhlia bad ki bym jiw kham sum kham sait bha ia lade bad ia ki jain

Ki Dak

Don arjait ki pang ñiangthohlieh kiba pynmih da ujuh u khñiang Ki dak kiba nyngkong ynda la ngat ia kane ka long ka jingshit bad jingpang ia ka met baroh kawei lane lah ban don ka jingrben ne tyrsaiñ ha ki bynta ba phei jong ka met Kawei ka dak kaba nyngkong eh ka long ka jingsyep Ka jingsyep ka lah ban long baroh kawei ka met ne tang ha ki kjat ki kti ne ha ka khlieh. Hadien sa paw sa ki jingpdung ha ka khmat ne ha ki kti ki kjat, bad ki jingngat kiba eh ki sdang ban paw ha ka snieh doh khantam ha ka shyllang mat, ngab, khmut, shkor bad rmiang shyntur Ki shñiuh jong u tmain, u tmoh, bad ka rengmat ki hap noh Hadien ka pynpyut bad pyndkut noh ia ka snieh khmat, khmut, shynriahti, shynriahjat bad kiwei pat ki bynta jong ka met

Kawei pat ka jait ñiangthohlieh ka trei tang ia ki thied bad ka jingsngew baroh ka duh noh, hynrei shwa ban duh ka jingsngew don ka jingsuh btiar ha ka ksangti sharud, bad sha khmat ki pung kjat Hadien sa paw sa ki dak ha ka snieh doh Kine ki dak nyngkong ki saw bad ynda katto-katne i pdeng jong ita i dak i lieh bad u shñiuh u hap bad ka jah noh ka jingiohsngew baroh, bad ki pang sa ki jingran bad ki sarew Sa katto-katne ki dohksah jong ki kti bad ki kjat ki iap Ki shynriah 'ti bad shynriahjat ki pyut noh

Jingsumar

Dei ban pyntip shisyndon sha ki briew sorkar kiba dei ia ka jingkoit jingkhiah ia unq-uno uba don ia kane ka jingpang Bun ki sorkar ki thaw aspata ban sumar ia kane ka jingpang bad ka jingsumar ka long kaba bha tam bad ym jiw shim pisa ei-ei ha kine ki aspata Lada u nongpang u leit sha aspata u don ka jingkyrmen ban koit Ka long kaba donkam eh ban ithuh ne tip ia ka jingpang haba ka dang shu sdang namar katba nang ioh sumar kham kloi ka jingkoit iuh ka kham thikna Namar kata unouno u briew u tang shu iohi ia kitei ki dak jong kane ka jingpang ha lade, u dei ban leit sha aspata shi syndon

Ka Typhoid Ne Ka Khieshoh Snier

Ka typhoid ka long ka jingpang ba pynlong da ki khñiang typhoid Ka jingshit ka neh palat ia ka lai taiew lada khlem da ai dawai thikna, hynrei teng-teng ka neh 7 ne 10 sngi Ki dak kiba nyngkong kiba paw ki long ka jingktha met, ka jingsngewkhia bad ka baiong khlieh Ka lah ban don ka jingpang ia ka met baroh kawei lane tang ha ka kpoh hi Bunsien don ka jingsuhjer haba sdang

Hadien kane ka jingshit ka neh 101 dikri mynstep bad 103 ne 104 dikri janmiet Ka jingtied u thied kti ka long kumba 80 ne 90 sien shi minit Bunsien ka jingshit ka jem noh hadien arsngi ne, bad u nongpang wat la u sngew ñiun ruh, u lah ban iaid ban ieng bad khlem da thiah haduh 10 sngi ne

Hadien ba u la pang katto-katne sngi, ka jingshit ka ju neh 103 dikri U nongpang u ud ba baiong ka khlieh, u

thyllieid u lieh Ym thngan ja, bad lada bam ruh u pnc noh Ka kpoh ka at bad ka pang bad kam lait khyndew, nc ka pynliar U nongpang u shu ting samthiah lyntei

Hamar ka taiew kaba ar jong ka jingpang ka jingshit ka kiew Ki dak kiba saw kumba dait thyllah ki paw ha ka kpoh bad shadem Ia ka imiang shyntur bad u thyllieid la tap da ka jingtap kaba lam bthuh iong Haman la uwei na ki 8 ne 10 ngut ki nongpang ka snam ka mih na ki snier, teng-teng tang khyndiat tang kat ban shu ai rong saw malu mala ia ka leit khyndew, teng-teng pat ka jingmih snam ka jui kat haduh ban da iap u nongpang U nongpang u ruma haba dei Ha kiba bun ka kpoh ka set

Ha ka taiew kaba lai ka jingshit ka hiar suki-suki, bad jem artad haba kut ka 21 sngi Hamar kane ka taiew kaba lai don ka jingma kaba khraw na ka jingmih snam ne pyut bad pei ki snier

Dei ban wad doktor lada ka jingshit ka neh lynter, u doktor u lah da kaba khmih ia ka snam la u nongpang u

Ka tynrai ne ka daw nyngkong jong ki jingpang ba iabit kum ka taiphoit bad ka khlam.

ioh typhoid ne em Dei ban ithuh kloi ia ka jingpang khnang ban ioh sumar bha ia u nongpang bad ban ioh thang ia ka eit ne um pynjhieh jong u nongpang ne theh dawai pyniap khñiang

Jingsumar

Ka dawai kaba thymmai tam kaba dang mih kaba pynkoit ia kane ka jingpang ka long ka khloiomai setin (chloiomycetin) La thoh lut ia ki jingbatai ban pyndih ha ka kot ba song ia kane ka dawai Dei ban ai ia ka tang ha ka hukum u doktor Kane ka dawai ka la pynlyngkot shibun ia ki sngi jingpang

Ka jingsumar kaba bha bad ki jingbam kiba bha ki long kiba kordor shibun Dei ban buh ia u nongpang ha ka kamra kaba ioh lyer bha bad u dei ban shu thiah thik ha jingthiah naduh ba sdang pang

Baroh ki jingbam ki dei ban long kiba um I ada lah ban ioh ia ka dud kaba khuid dei ban ai da ka de Dei ban da shet shwa ban ai Lah ruh ban ai kine- syrwa khlem don ei-ei kaba eh, pylleng ba la shet jem, umshitja, phan ba la syang, khaw saw ba la shet jem bha (Peit lynnong 20 ia ka iukom ban shna ia kine ki jingbam) Wat shah ba un bam bun shisien bam Lada ym lah ioh nongsumar buh shi luta ka um ba la shet bad jiar hajan ka jingthiah ba un dih katba u mon hi bad bunsien de Ki nongpang typhoid ki dei ban dih shibun ka um la kumno-kumno kumba 12 klat ne tam shi sngi shi sngi

Dei ban pynkhuid bunsien ia ka shyntur bad ki bniat Pyndonkam ka dawai No 9 (peit shadien) Lada don jingpang ha ka kpoh kynthah da kaba syaid kumba 15 ne 20 minit

Lada pynhiar pyndonkam ka starch enema Khleh kattokatne shamoit u starch uba na u khaw, ne u kew bad ka um pjah khyndiat hadien kata sa ai um shi klat sa pynthnam sa pynkhriat Dei ban ai kaba stang Lada ka kpoh ka set dei ban ai ka jingpyllait kpoh da ka um kaba syaid man la ka sngi (peit lynnong 20)

Ban pynhiar ia ka jingshit dei ban ñiad um da kaba pjah, ñiad kumba 15 ne 20 minit ne kham slem Pynrykhiang

ia ka sniehdoh da kaba shu kaweh wat leit ñiad da ka tawel ne jaiñ Kane ym tang ba ka pynjem ia ka jingshit hynie, ka pynsngew im bad pynpyngngad ia u kdar Ym dei ban tieng ioh un kem khriat Ka jingñiad da ka um pjah lah ban leh bunsien shi sngi lada ka jingshit kam hiar (Peit jingñiad um lynnong 20) Lane lah ban ai da ka jingpyllait kpoh lynter kumba la batai ha ka lynnong 20

Ka jain kaba la wieh, bad khyrwait, ha ka umpjah dei ban buh ha ka khlieh u nongpang ban iarap ia ka baiong khlieh jong u Dei ban iai wieh biang ia ka jaiñ man la ka katto-katne minit

Lada iohi ba don snam ha ka jingkeit khyndew pynsangeh ia ka jingbam kumba 10 ne 12 kynta Lada lah ban ioh thah, kli katto-katne lyngkhot ia ka jain sa buh ha jrong ka kpoh Ka jingkhiiat kan pynsangeh ia ka jingmih snam na ki snier Ynda la hiar ka jingshit bad u nongpang u sdang ban thngan ym dei ban ai doh ne jhur ia u Dei ban sumar bha ia ka leit khyndew bad umpynjhieh u nongpang bad ka kyrkhah dei ban da theh da ki dawai pyniap khñiang khnang ba ka jingpang kan ym pui sha kiwei pat Theh da kito ki dawai kiba la batai ha ka lynnong 20, ha kaba la batai bha ia ka rukom pyniap ia ki khñiang ha ka leit khyndew bad umpynjhieh Ia ka kyrkhah dei ban biah ha ki kot bad sa thang ha ding Ki tiar bam u nongpang ki dei ban don kyrpang, ym bit ban pyniakhleh bad ki tiar bam jong kiwei pat kiba ha iing Dei ban da shet ia ki u tang shu pyndonkam ia ki Ym bit ban ai ha kiwei pat ia ka jingbam kaba tam na u nongpang Ki nongsumar jong u kum dei ban rung sha iing shet ja

Dei ban shet ia ki towel bad ki rumar ba pyndonkam ma u Ka nongsumar ka dei ban sait bha ia la ki kti da ki dawai ka tang shu lah ktah ia u nongpang

Ynda u la koit ia ka shylliah dei ban thang bad baeh ki jain dei ban shet bha Ia ka kamra dei ban ñiad pu [illegible] bad ia ki lyntang dei ban sait bad ber dawai (peit ruh lynnong 20 ban tip ia ka jingbatai kumno ban pynkhuid ia ka kamra [illegible]

Hamar ba u dang pang bad kumba artaiew ynda u la koit dei ban ber 10 kreiñ u Iurotropi (Urotropi) man ka sngi ban pyniap ia ki khñiang jingpang kiba don ba ka um [illegible] jhieh

Ka Jingiada Na Ka Typhoid

Ka jingpang Typhoid ka long kaba lah eh ban lait lada ngi sumai bha ia kaei kaba ngi bam Ki khñiang Typhoid ki rung tang na ka shyntur hi, bad ki shait don eh ha ki jingbam ne ha ka um Ia ka eit la ju bret shabai bad la ju kit ia ka sha ki pung bad ki wah Na ka bynta kane dei ban shet ia ka um kaba dih bad dei ban sait da ka um kaba la shet ia ki jingbam kiba ngi bam im Ka shait don ruh ha ka dud, namar kata ia ka dud baroh dei ban shet shwa ban dih

Don ki jaka thung jhur ha kaba ki ai sboh da ka eit briew bad kumta kine ki khñiang typhoid ki snoh ha ki sla ki jhur, dei namar kata ban shet, ia ki jhur kiba ioh kum na kane ka jaka Ki soh kiba dei ha iew ha hat ruh bunsien la buh ia ki ha ki jaka kiba jakhlia bad la ktah ia ki da ki kti kiba jakhlia, namar kata dei ban sait ia ki soh shwa ban bam ia ki

Ki skaiñ ki long ki nongber ia ka jingpang typhoid Bad la jiw khot ia ki ki "skaiñ typhoid" Dei ban kei da ki jar nai ha ki jingkhang bad jingkhangut ba yn ym lait rung ki skaiñ Tap ia ka jingbam baroh ba kin ym ioh dem ki skaiñ Wat pyndonkam ia ki tiar bam ba la pyndonkam uba pang typhoid lane wat bam ia ka jingbam jong u

Dang shen la shem ia ka rukom ban iada na ka typhoid Ka long kajuh ka rukom kumba iada ia u ñiangthylliew da kaba tika Ia kane ka dawai iada na ka typhoid ki shu sam da u thyrnia ha ka met u briew, bad ka iada 3 snem Lah ban iada ia lade na ka typhoid da kaba shah sam nyngkong 3 sien bad hadien pat shisien shi snem Kito kiba shong ha ki jaka ba bun typhoid ne kiba iaid lynti lynter ki bym lah ban phikir bha la ka bam kane ka jingsumai ka long kaba donkam eh

Ka bynta kaba donkam eh ha ka met ban iada na ka typhoid ka long ka bor jong ka met hi ban ialeh pyrshah ia kane ka jingpang Kito kiba dih kiad, dih duma ne sikret, dih aphin bad bam kwai ne kano-kano ka rukom ba sniew ki ai lad ia ki khñiang typhoid ban rung sha ka met jong ki U briew u bym bha ka kpoh, uba set ne pynhiar kpoh u kham kloi ban ngat ia kane ka jingpang

Ka Kholera

Kane ka jingpang ka dei ia ka pyrthei baroh kawei bad san ngut na ki shiphew ngut kiba ioh ia kane ki iap Kane ka jingpang ka shait roi eh ha ki ri jong ka Asia, namar kata baroh ki dei ban tip kumno kane ka jingpang ka roi khnang ba kin tip kumno ban iada ia kade Bad namar ba ka kholera kam da long eh kaba dei ban iap baroh ki dei ban tip ia ka rukom kaba bha ban sumar ia ka

Ia kane ka jingpang la pynmih da ki khñiang kholera Ki khñiang ki rung sha ka met lyngba ka shyntur haba bam haba dih Ynda ki la rung shapoh ki pynmih ia ka jingpang tang hapoh arsngi Lane ka lah ban wan tang da ki kynta lada kham rung bun ki khñiang

Ki Dak

Ki dak ka kholera ki long kumne—

Hadien 12 ne 18 kynta ba kum bam ne kum dih ci ei kiba bit kine ki khñiang kholera, don ka jingpang ha ka kpoh Ṣa shipor wan sa ka pynhiar kaba nangjur haduh ban da mih sa tang kum ka um sait khaw na ka kpoh khlem sangeh

Don kiba sdang da ka jingsuhkhriat, sliang um, bad ka jingpang ha ka kpoh sa bud sa ka jinglait ka kpoh lai ne saw sien shisngi U nongpang u sngew tlot Ha ka sngi kaba bud ka jinglait ka kpoh ka nang jur bad nang bunsien Ka jakhlia ka long kum ka um sait khaw Don ka jingprie kaba jur Nyngkong haba prie mih ki jingbam hadien pat ka long kum ka jingleit khyndew Ka jingsliang ka jur katta-katta, bad don ka jingpang kaba jur ha ki kjat, kti, ka ingdong bad kiwei pat ki bynta jong ka met

Katba ka jingpang ka nangjur ka dur u briew ka iang sting Ki khmat ki thliew bad la ker da ki jylli kiba iong, ka khmat ka tyrkhong bad ka nep, ki ngab ki thliew, ki ryntiang shyntur ki jingem, ka sniedoh ka pjah bad ka sngem da ka umsyep kaba dambit, ki snieh kti ki sti bad ran, ka sur kren ka tlot, ka jingpynhiar mynsiem ka pjah, bad ka umpynjhieh ka set

Ka kholera kam da trei eh bunsien ha kane ka rukom

ba la batai Teng-teng u nongpang u shu pynhiar katto-katne por bad hadien sa kylla sha ka kholera

Don kiba ioh kholera ki bym da thiah khop Ki shu pynhiar, ki ud tlot bad leit duna ka umpynjhieh Kum kine ki pynphriang ia ka jingpang kylleng namar ba ki lah ban iaid kai bad iakhleh bad kiwei pat ki briew

Haba don ka kholera, ki briew kiba ngat ki ud ia ka jingpang kaba jur bad ka jingsuh ne ringpong ha ki kti ki kjat, bad ki iap tang shipor khlem da pynhiar

Wat hadien ba ka pynhiar ka prie ka la jem ruh don ka jingma kaba khraw ba u nongpang u lah ban iap na kaba sei pynjhieh

Kumno Yn Tip Ia Ka

Ka jingpynhiar kaba kum ka umsait khaw, ka jingtlot rynieng, ka snieh doh kaba pjah sam-sam, ka jingthliew ki khmat, ki shynriahti bad shynriahjat kiba sti, ka jingduna ka umpynjhieh kine baroh ki dak ki kdew ba dei ka kholera Namar kata haba don ka kholera, kano-kano ka jingpynhiar dei ban sumar ia ka kum ka kholera

Ka Kholera Ha Ki Khunlung

Ia kane ka jingpang ha ki khunlung bun ba shu ieh kumto manar ba kam ia syriem bad ka jong ki rangbah Ha ki khunlung ka shu long tang kum ka pynhiar bad suhot Bun ki khulung kiba ioh kholera ki ring bad ki pynhiar malu mala Lada u khunlung u pynhiar, u pang kpoh ne u ring bad lada don kholera ha ka shnong dei ban sumar ia u kum ia uba ioh kholera

Jingsumar

Dei ban sumar kloi katba lah, tang shu la rai ba dei ka kholera dei ban pyntip sha ki briew sorkar bad khot da u doktor ban sumar

Dei ban pynthiah ia u nongpang u tang shu ioh ka sumpong bad ka pynhiar Buh hajan u khiew leit khyndew bad leit pynjhieh khnang ba u nongpang un ym hap leit shibar Ai un dih shibun ka um kaba la shet bad khleh bad

ka um sohmyndong Ai tang ka umshitja bad ka um pylleng (peit lynnong 20) Lada pric sangeh shipor ia ka jingbam bad ai um shibun Ka jingkynthah ia ka kpoh ka iarap shibun Dang shen la shem ia ka jingsumar kaba ia dei bha ia kane ka jingpang Dei kaba ki sam hapoh ki thied da ka um mluh, 120 kreiñ ka mluh kaba bha ki ai ha ka ar klat ka um Shet ha ban da thnam sa pynkhriat, sa kynshait hapoh ki thied snam jong ka kjat ne ka kti Kane ka long ka jingsumar kaba bha eh ia ka kholera Dei ban leh ia kane tang da ki doktor bad ki nurse kiba nang bha

Lada ym lah ioh doktor ne nurse leh kumne ha ium

Pynsyaid ia u nongpang Lah ban buh da ki buiam kiba la spain da ki jain, ha ka met Man la ki lai kynta pyllait kpoh da ka um mluh kaba syaid kumba 3 klat ka um Ai 8 shamoit ka mluh ha kata ka um Ai pat lai sien shi sngi ka jingpyllait kpoh da ka Tanik Asid kaba syaid Ban shna ia kane shun 75 Krein ka Tanik Asid, thoh ha ka 2½ klat ki um Kane ka iarap ban bon ia ka pynhiar Sa kawei pat ka jingsumar kaba ki pyndonkam bha nalor katei haneng ki long u Potasiom Parmakanet Shun 5 krein u Potasiom Parmakanet pynum ha ka shi biloi ka um sa ai bad pynbor ba un dih ia kane ha ka jaka ka um Ar ne lai klat kiad dei ban ai undih shi sien dih na kane ka um Nalor kane u mun la ka shiteng kynta 2 krein na u Potasiom Parmakanet ba un dih

Tang la kham duna ka pynhiar ai umshitja khyndiat khyndiat Ia ka jingpyllait kpoh da ka um mluh dei ban shu ai wat la u nongpang u la jem (Wat ai shuh ia ka jingpyllait kpoh da ka Tanik Asid ynda la jem ka pynhiar) Pynbor ia u nongpang ban dih shibun ka um kaba la khlieh bad ka um sohjew Ka dawai kaba kyrteng "Tomb's Mixture" ka long kaba bha ban ai ia kiba ioh kholera

Katba u nongpang um pat leit pynjhich um pat but na ka jingma Namar kata dei ban iai ai ia kata ka jingpyllait kpoh da ka mluh haduh ba ki khyllai ki la trei kam Kynthah da kaba khluid ia ka jylleng, bad ia ka ingdong Wat ai ia kito ki dawai ba la thaw lypa kiba dei shaphang ka pynhiar bad suhot Wat leit ai whisky ne kano-kano ka kiad

Ki Jingbthah Ia Ki Nurse Kiba Sumar Ia Kiba Pang Kholera

Kaba nyngkong eh kaba dei ban leh ka long ba i leit

buh ia u nongpang sha ka aspata kyipang, lada don Lada ym don buh ia u nongpang ha ka kamra kaba don tang ka jingthiah, ka miej bad ka shuki, plie ia ki jingkhang iit lada lah dei ban kei ia ki jingkhang bad jingkhangiit da ka musari ba kin ym ioh rung ki skain Dei ban lum ia ka jingleit khyndew bad khleh ia ka bad ka dawai, kaba kyrteng Markuri (shim 7½ krein u Bichloride of Mercury ha ka shi bilor heh ka um) Ynda la khleh ia kane ka dawai ieh hangto shi kynta ne sa theh shabar Wat theh ha pung ne hapoh wah

Lada shi synjaw ka eit uba pang kholera kan hap ha ka jingbam kan pynioh kholera ia uba bam ia kata ka jingbam u dpei ha jiong Lah ban leh kumne tang ha ka poi iang Ha ka por slap, lada ym ioh dawai pyniap khñiang, buh ia ka jakhlia ha ka tin sa shet ha ding sa theh shabar

Lada shi synjaw ka eit uba pang kholera kan hap ha ka jingbam kan pynioh kholera ia uba bam ia kata ka jingbam

Baroh ki tiar bam tiar dih jong u nongpang dei ban da shet bha shwa ban pyndonkam ia ki da kiwei Ka nurse kaba sumar ia uba pang ruh ka dei ban sait ia la ki kti da ka markuri 1 ha ka 1000 ka um Kam bit ban kjub ia la ki shyntiahti Kam bit ban bam jingbam hapoh kata ka kamra Shwa ba kan bam ka dei ban da sait ia la ki kti da ka um bad ka sabon hadien kan sa pdem ia ki ha ka dawai slem

Ynda u la koit dei ban pynkhuid ia ka kamra bad ki tiar kiba don kumba la batai ha ka lynnong 20

Kumno Yn Lait Na Kaba Bit Kholera

Ngi tip ba ka um tyllliat ja hapoh ka 'nierbah ka lah ban pyniap ia ki khñiang kholera lada kim da bun eh Namar kata ka jingthmu kaba kongsan eh ka long ban sumar bha ia ka 'nierbah bad ki 'nierwait ba kin long kiba koit ba khiah

Hamar ba mih ka kholera phin shem ba dei kito kiba dih kiad bad kiba bam jakhlia ki kham shait ngat nyngkong ... ka kholera bad ki iap ruh nyngkong

Kham don ka jingma ban ioh kholera kloi lada ki ... nang ki iohrung hapoh kpoh, lane haba ka kpoh ka thylli ... haba ka tlot Namar ba ki khñiang kholera ki rung na ka shyntur namar kata baioh kaba ngi bam ka dei ban long ... la shet bha bad kaba ki skain kim ioh dem Ym dei

1 Phah sam dawai

2 Pyndonkam tang da ka um kaba la shet ban dih ne kynruh ktien

3 Bam tang ki jingbam ba la shet bha bad kiba dang khluid

4 Baroh ki soh bam im ym dei ban bam

5 Baroh ka jingbam ba thied na iew ne surok dei ban da shet shwa ban bam

6 Wat ktah ne pyndonkam ia kano kano ka tiar ne jaiñ ba la pyndonkam uba pang kholera, lymda la shet shwa ia ki

7 Ki jingbam ba la shet dei ban tap bha khnang ba ki dkhiew, ki ñiangkalaw bad ki skain kin ym ioh dem ha ki

8 Sait khuid bha ia la ki kti da ka um bad sabon shwa ban ktah ia ka bam ka dih

9 Katba lah kiar na ki lok ne ki briew kiba wan na ki jaka ba don **ka kholera.**

10 Haba leit jingleit rah la ki tiar bam, wat pyndonkam da kiba na dukan ne na iew na hat, ka long kaba ma shibun.

ban bam ki sohpyut ne ki jhur kiba dang im lane ym dei ban kjup ia la ki shynriahti

Baroh ki lad iada ba la bthah ha ka lynnong ba dei ia ka pynhiar bad typhoid, dei ban da sumai bha khnang ban ym ngat kholera Lah ban ong kyllum pat sa shisien na ka bynta kito kiba don ha ka jaka ba mih ka kholera Kito kiba shait leit jingleit kylleng-kylleng ruh ki dei ban sumar bha ia lade da kaba phah sam dawai ban iada

LYNNONG 23

KA JINGPANG JONG KA KPOH

KHYNDIAT eh ki briew ki bym shym la ngat ia kine ki jingpang harum. La kim da long kiba ma eh pynban ki pynshitom shibun bad ki ai lad ia kiwei pat ki jingpang kiba kham jur.

Ki Dak Bad Ki Daw Ka Jingbymtylliat (Dyspepsia)

Ki dak kiba kham shait iohsngew eh jong ka jingbym lah tylliat ki long ka jingpang ha ka 'nieibah, jingjlep, u thyllied uba sop rben, ka jingjew bad ka jingjynreh. Lah ruh ban don ka pang khlieh bad prie. Teng-teng don ka jingpang shadien hapdeng ki siangtyrpeng. Ka jingpang ha ka kpoh ka jah da kaba bam, tang ba ka nang kham jur pat hadien. U dohnud um trei bha bad namai kata ka jingleit khyndew la long kum ka dewbyrtha. Ki daw jong ka jingbymtylliat ki bun than ban iathuh bniah. Ka daw kaba nyngkong eh ka long ka jingbam stet, khlem da tylliat ne ktha bha bad shu nguid tylli. Ka 'nierbah ha kaba kan tylliat ia kine ki lynglun kiba heh ka la dei ban pynmih shibun kaba jew bad kane pat ka pynmih ia ka jingjlep bad jynreh jew. Kawei pat ka long ka jingbam palat. Lada bam palat wat ka jingbam kaba bha ruh ka pynsniew. Ka jingpyndonkam ia ki jingbam ba la pdem ha ka mluh ne shini lane ba la khleh sying sohmrit bad kiwei-kiwei kiba sat ruh ka pynshitom ia ka 'nierbah bad kam lah shuh ban pyndep hok la ka kam.

Ki nongdih kiad baroh kim jiw lah ban bam khamtam mynstep bad baroh ki shitom na kane ka jingshitom. Ki ud ba pang ka kpoh bad ki prie haba ki bam. U duma ne sikret

ruh u pynsniew ia ka 'nierbah katba pynsniew ka kiad hi bad ki long kawei ka daw kaba pynmih ia kane ka jingbymtylliat

Hapdeng ki shakri sorkar, ki riewspah, ki babu ophis, kane ka jingshitom ka jur namar ba kim ioh por ban kilan (exercise) U Nongthaw U la ong "Da ka syep jong ka shyllangmat jong me men bam ia la u kpu" Ka jingkoit-jingkhiah ka met ka shong ha ka bam bad ka kilan Uta uba bam bad u bym kilan un shitom khlem pep Naloi kitei lah ruh ban buh ia ka jingbym iyntih ka poi bam kum kawei ka daw, kaba bam khutia hapdeng ki poi bam lane kaba bam miet eh ruh shen kan pynpoi ia u briew sha kane ka jingshitom Ban tip ia kino ki jait jingbam kiba pynbha ne pynsniew ia ka met peit ha ka lynnong 13

Ka Jingsumar

Dei ban shem shwa ia ka daw shwa ban sumar Donkam ban sangeh shwa u duma ne sikret ne kiad Ka kpoh kaba pang kam lah ban trei kam kumba trei kaba koit ba khiah, na kane ka daw dei ban pynduna shwa ki bam Dei ban bam tang kito ki jingbam kiba lah ban tylliat bha Kine harum ki long ki jingbam kiba lah ban tylliat bha, u kpu ba la syang arsien, ka ja ba la shet bha, ka pylleng ba la shet jem, soh peach, soh kynphor bad sohphoh, lah ban bam ia kine da kaba shet ne khlem shet

Ka bha ban kiar na ki kynja ba thiang Ki jingbam ba sdieh ym dei ban bam Lada ka jingshitom ka jur dei ban dih dawai pyllait kpoh bad sangeh jingbam noh shi sngi ne Kaba thiah jingit ka long ka jingpynkoit kaba bha eh ia kane ka jingpang, namar ki kor tylliat baroh ki ioh shongthait

Lada don ka jingjynreh um jew kaba bha ka long ban sangeh ia ki jait jingbam ata bad bam kham bun ka kynja khleiñ bad umphniang Lada ka jingjynreh jew ka jur eh dih 10 ne 20 krein ka dawai No 12 (hadien) Lada dih khyndiat ka um syaid shwa ban thiah bad tang shu khie kan iarap shibun ia kane ka jingshitom Lada ka kpoh ka pang dei ban kynthah ia ka ar ne lai sien shi sngi, kane ruh kan iarap shibun eh

Ha man la ki jait pang kpoh kaba bam bad ktha suki ia ka jingbam ka long kaba ngi dei eh ban kynmaw ban leh

Dei ban kilan bad sum ruh man ka sngi khnang ba ka kpoh kan shait bad khlaiñ

Ka jingset kpoh kaba bud ia ka jingbym-lah-tylliat dei ban sumar kat kum ka jingbatai ba la ai ha ki bynta kiba harum Ka jingsumai kam pynkoit lut ia ki jingpang kpoh baroh, hynrei u nongpang u dei ban jied bniah kiei ki jingbam ki bym iadei bad u, bad ban kiar na ki

Ka Jingsetkpoh

Ka kpoh ka dai ban lait shisien ne arsien shi sngi Lada ka kpoh ka lait tang shisien ha ka ar ne lai sngi ia kane la khot ka set kpoh Kane ka jinglong ka shait don ha kito kiba la mlien ban dih dawai pyllait kpoh man ka sngi Kiwei pat ki dak jong ka jingsetkpoh ki long- u thylliew uba soprben, jingpynhiar mynsiem kaba iwkhong, pangkhlieh teng-teng khamtam ha khlieh bad hadien ka khlieh bad teng-teng ka jingbym sngew suk ha ka kpoh Ki daw jong ka jingset kpoh ki long ka jingim ba shu shong, jingduna ki jingbam, ka jingdih sha, dih kophi, dih sikret ne dih kiad Don ruh teng-teng ka jingbakla ha ka 'nierbah kaba pynmih ia kane Ka jingmlien ban dih julab ruh ka pyneh than ia ka kpoh Kawei pat ka daw jong ka jingsetkpoh, khamtam ha ki kynthei, ka long ka jingbym leit khyndew ha ka por ba sam Ynda la slem ka jakhlia ka lang noh ha ka jaka ba shong ka jakhlia bad kane ka pynduh noh ia ka jingkwah leit khyndew nangta sa mih sa ka jingset kpoh kaba eh tam

Ka Jingsumar

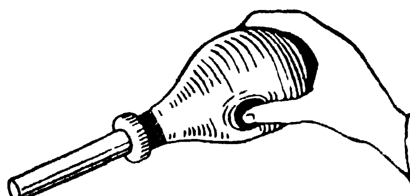
Ka jingpynkoit ia kane bunsien ka shong eh ha kaba iehnoh ia ki jingmlien ba sniew Ka jingbam kaba iadei bad ka jingkilan ki kham iarap bun phew shah ban ia kito ki dawai ba thoh ha ki kot khubor Dei ban trei man ka sngi kum kaba puh kper bad thung jhur, lane iaid kai Kawei ka jingkilan kaba bha ka long ban thiah lyndang ha madan tynsat i jain hajan syngkai bad rah beit ia ki kjat baroh ar wat pynkdor ha mar khohsiew Leh kumne 20 ne 30 sien man ka step Ring mynsiem jylliew shwa ban rah ia ki kjat bad tang shu pynnoh ia ki kjat ruh ring mynsiem jylliew shuh bad sangeh khyndiat Wat leit rah stet eh ia ki kjat

Pynhiar ia ki kjat suki-suki wat leit pynhap kynsan Kane ka jingkilan ka pynkhlain ia ki dohksah ka kpoh bad ka pynkoit artat ia ka jingset kpoh

Sa kawei dih suki ka um shi klat mynstep tang shu khie ruh ka iarap shibun Bun ki briew kim dih um shibun ha ka shi sngi bad kane ka long kawei ka daw ka jingset kpoh Namar kata baroh ki riew eh kpoh ki dei ban pynlong ka dustur ban dih la kumno-kumno 6 klat ka um shisngi khlem khein ia ka kynja um ba ki pyndonkam haba bamja Lah ruh ban dih da ka umsoh

Don ki jait set kpoh kiba ka jakhlia jong ki ka long kum ka dewbyrtha Kane ka pyni ba u dohnud jong ki um trei bha Ban ktik ia u ba un trei kam, dei ban kynthah ia u kumba 12 ne 20 minit shi-shi sngi bad ban dih ¼ krein u ipecac man ka step

Kaba bha eh ka long ban kiar na kaba dih dawai pyllait

kpoh namar lada phi la mlien ban leh shisien phin hap leh barobor Kane ka rukom ka long kaba pynsniew shibun Ha ka jaka ka dawai dih man ka step ½-1 ounce ka agar agar Dei ban sdang khyndiat shwa ban bam tang ym dei ban shet

Ka jingpyllait kpoh ruh ka pynkhuid ia ka kpoh tang ba ym dei ban leh ia kane kum ka jingmlien Kaba bha eh lada dei ban pyllait kpoh ka long ban leh ha ka sngi kaba nyngkong da ka um kaba syaid, hadien ai sa da ka um pjah tang khyndiat-pa-khyndiat haduh ba kan da iaid hi ka kpoh

Kaba bha eh ka rukom ban leh ka long ban thied uwei u jingkynshait uba da ka jri (peit ia ka dur) Kynshait da kane ia ka um shapoh, bad hadien katto-katne sa leit

khyndew Kane ka rukom ka long kaba kham suk ban leh ban ia ka enema, hynrei ka trei hi kumjuh

U 'riew eh kpoh u dei ban pynmlien ban don ka por kaba thikna ba un leit rud Kaba bha eh ka long mynstep tang shu lah dih jingdih step Man la ka sngi ha ka juh ka por dei ban pyrshang leit khyndew wat la um sam ruh, namar tang leh kumne katto-katne sien ka kpoh kan sa kwah hi ban leit khyndew hamar kata ka por

Lada i donkam eh ban dih dawai pyllait kpoh ka dawai kaba bha eh ka dei ka cascara sapade kumba 15 jaw shisien dih lane 5 kiein man ka step

Jingmihsnam Na Ka Jaka Leit Khyndew (Piles)

Ka daw jong kane ka long ba don ki jingat kum ki [illegible] kiba rit kiba mih hamar khmut ka shyntur jong ka jaka leit khyndew Ia kine la thaw da ka jingat ki thied snam kiba don ha kane ka jaka Kawei ka daw ba pynlong ia ki ka long ka jingset kpoh

Ka Jingsumar

Ka jingsumar kaba bha eh ka long ban pynkoit ia ka jingeh kpoh Ban leh ia kane dei ban bud ia ka jingbatai ba la ong mynshwa Uba pang kumne u dei ban phah jngoh ha u doktor namar dei tang u doktor uba lah ban sumar ia kane

Lada kam da long kaba jur eh shu pynmlien ban leit rud ha kajuh ka por man ka sngi, ka kham bha mynstep Thied uwei u jingkynshait kumba la pyni haneng bad kynshait shi tyndong ne ar tyndong ka umpjah, ap katto katne sa leit khyndew Ynda la dep kynshait biang sa shi tyndong ka umpjah bad sa kyan noh shabar shisyndon Da kaba leh kumne ia ka bynta jong ka jaka leit khyndew kaba sharum la sait khuid na ka jakhlia baroh bad kane hi ka long ka jingsumar kaba donkam eh Ynda la dep ñiad pynkhuid da ka jain kaba la wieh ha ka umpjah Ynda la rkhiang kyllan khyndiat ka molom sulphathiasol arisien laisien shi sngi Dei ban kyllan ia ka shyntur ka jingleit khyndew bad tynruh khyndiat shapoh de

Ka Pynhiar

Kane da lade hi kam dei ka jingpang ka long ka dak kaba mih na bun ki jingpang Lada don kholera hajan ka jingpynhiar ka long ka dak jong ka kholera bad dei ban sumar kat kum ka jingbatai ha ka lynnong kaba 22 Lada ka pynhiar ka neh bun sngi bad ka lam saw bad ka don ka shoh, dei ban sumar kum ia ka suhot kumba la pyni mynshwa

Ka jingpynhiar kaba ioh baroboi ka long kham bunsien na kaba bam ki jingbam ki bym iadei ne kaba dih ki jingdih kiba sniew Ki lah ban long ki jingbam ki bym lah ban tylliat ne ki bym shym shet bha, lane kiba la sniew, lane ki sohpyut bad ki kha tyrkhong Ki skam ruh ki lah ban pynmih ia ka pynhiar Ka jingbam than ne dih ka um kaba jakhlia, ki wieh bad ka jingkhriat ha ki snier ka lah ban pynpynhiar

Ka Jingsumar

Ka jingpynhiar ka long ka jingpyrshang ka kpoh ban biet noh ia kata ka jingbam kaba sniew bad dei ban iarap ia ka kpoh da kaba dih shibun ka um ne ai ka jingpyllait kpoh da ka um kaba syaid tang shu lah pynhiar bad da kaba dih khyndiat ka julab Ia ka um dei ban shu kjit suki-suki Lada ym bang ia ka um, dih da ka umshitja kaba la khleh bad ka niluh Ka um ka tuid sha ki snier bad ka khlieng khuid ia ka jakhlia baroh kaba pynlong ia ka pynhiar Kynthah ia ka kpoh ba kan jem kaba pang bad ban iarap ban pynkoit ia ka jingpang

Ynda la ai jingpyllait kpoh (enema) bad dih um shi sngi, dei ban pynsangeh ia ka pynhiar kumne Pynduna ia ka um kaba dih bad ai ka enema da u starch khleh bad khyndiat ka umpjah Nangta sa ai um shi klat, sa pynthnam nangta sa pynkhriat Ka dei ban long kaba stang Ai ka dawai No 7 (hadien) man la ka 4 kynta

Uba pynhiar u dei ban thiah khop ha jingthiah Ka jingkhih ka pynjur ia ka jingshitom kumjuh kumba pynkhih ia ka kti kaba mynsaw Ka jingbam ha kaba sdang ka dei ban long tang ka umshitja bad ka um pylleng (dawai No 27 hadien) Ym dei ban ai jingbam kaba eh wat hadien

ba la jem ka pynhiar ruh ka jingbam kaba eh dei ban bam adkai bun sngi badien Lada kum leit bam doh shen ka lah ban walbam pat ia kajuh ka jingshitom Baroh ki jingbam jingdih, ki tiar bam tiar dih dei ban sumar khuid bad sait khuid da ka um thnam U nongpang u dei ban sait ia la ki kti shwa ba un bam Ka jain phlalen kaba biang ban tap ia ka kpoh dei ban teh sawdong ka kpoh haduh ban da jah bha ka pynhiar khnang ba kan ym kem jingkhriat ka kpoh

Ka Suhot

Ha ka suhot ruh ka jiw don hi ka jinglait bunsien ka kpoh kum haba pynhiar, tang ba ka don bad ka jingsuh bad jingtyrha ha ka snier kaba sharum Ka jakhlia ka mih bunsien tang ba khyndiat, bad don ka sboh bad ka snam Haba dei ka wan kynsan ryngkat bad ka khieshoh kaba jur Ia ka jait suhot kaba shait ioh baroh ki ri jong ka Asia la pynmih da ki khñiang amoeba kiba rung shapoh ka kpoh lyngba ka jingbam jingdih Ynda la ioh ia kane ka suhot amoeba ka jakhlia ka khleh sboh bad snam, ka kpoh ka pang, don ka jingkhluid ha ki bynta ka snier kaba sharum haba leit khyndew Lah ban leit khyndew palat ia ka 30 sien ruh shi sngi U nongpang u sngew tlot bad u raikhoh shibun Ka lah ban nch slem, teng-teng ka pynhiar hadien sa set kpoh nangta wan sa ka jingpynhiar kaba nang kham jur ban ia kaba mynshwa Lada kane ka suhot amoeba ka la neh la kham slem, ka ja kaba bam kan mih kumto khlem da tyllhat bad tang shu lah bam

U dohnud ruh u thung lada ioh ia kane ka suhot Lada long kumta kan don ka jingpang hajan ba kut ki shyieng krung shaphang kamon bad sha khmat Haba dei badei don ka jingpang sha ingdong hapoh ka siang tyrpeng

Ka Jingsumar

Ka suhot ka long kaba ma shibun bad dei ban wad doktor shisyndon Ka jingsumar ka shong ha ka jaitjingpang ba u nongpang u ngat Dei u doktor uba lah ban iathuh ia ki jait suhot baroh

U nongpang u dei ban shu thiah bad u dei ban leit khyndew ha u bedpan khnang ba un ym hap khie eh Wat

leit dih kito ki dawai thaw lpa kiba la pynbna ha ki kot khubor Don tang khyndiat ki dawai kiba lah ban pynkoit ia kane ka jingpang Kaba shu dih kulmar ia ki dawai ka pynjur pynban ia ka jingpang Ka kiad ka pynsniew shibun

Ka Suhot Kaba Ioh Paitbah

Kane ka jait suhot ka koit tang da ka Cremo- Suxidine ka dawai ba thaw da u Sharpe bad u Dohme Ia ki rangbah dih artylli ki kuli bad shi shamoit heh ka um man la ka lai kynta haduh ban da koit Ai ia ki khynnah kat kum ka yrta jong ki

Ha kaba sumar ia ka suhot ka jingbam dei ban ai tang da ki jingbam ba jem suda Wat ai jhur ne kynja ba sat Ka jingbam ka dei ban bun bad shibun ka dud ne dud skam (powder) Shyieng motor ba la shet haba kin da pait bad ki lima bean bad dai Ka ja iuh lah ban ai ryngkat bad kitei ki jingbam ba la ong ha neng Ki dawai ba iadei ki long kine Ki kuli ba la shna na ka kuichi bad bismuth, uwei shisien dih lai sien shi sngi, dih haduh 100 tylli Sangeh noh shi taiew bad sa dih biang lada donkam Ka dud dei ban dih laisien shi sngi Lah ban ai ruh quinacrine bad carbasone bad amcomycin, lada jur eh ka jingpang

Ka Jingsumar Kaba Dang Shem-Shen Ia Ka Suhot Amœba

Ha ka taiew kaba nyngkong ai sulphathaladin—dih nyngkong 6 tylli ki kuli shisien dih, sa pynbud 3 tylli ki kuli shisien dih lai sien shi sngi haduh shi taiew Ynda la ai shi taiew ai sa ka Diadoquin 2 tylli ki kuli lai sien shi sngi haduh shi taiew Lada ym koit dei ban ai pat hadien 10 sngi

Ha baroh ar jait kine ki suhot ka aureomycin lah ban ai Kane ka dawai ki thep 250 miligram ha iwei i tyndong rit (capsule) Ka rukom ban ai ka long 2 tylli ki capsule man la ka hynriew kynta haduh ban da kham jem, nangta sa pynduna, ai noh tang uwei u kuli man la ka 6 kynta haduh lai sngi Na ka bynta ki khynnah don ka dawai ba shna na ka aureomycin kaba ki khot ki "Speasodis" Ia kane la shna ia ka kum u powder ba la khleh bad u chokolate, ka long 50 miligram shi siang sha Ia ka rukom pyndih ia ki khynnah

la thoh ha ka kot batai ba la thep lang Ia ka suhot Amoeba dei ban sumar da u dorktor Hamar ba ka dang jur eh, ia ka jingsuh dei ban pynjem da kaba kynthah da kaba shit, lane thang ia u maw ynda u la khluid bha sop da ka jain sa buh ha ka kpoh Ka starch enema ba la batai mynshwa kaba syaid bad pynjaw hangta 40-50 minim ka aphin (tincture opii) kan pynjem ia ka jingpang Lane ka jingpyllait kpoh (enema) da ka um syaid ba la khleh bad khyndiat ka mluh kan pynkhuid ia ka snier kaba shaium bad kan pynjem ia ka jingsuh jingthar Ka jingbam ka dei ban long kaba jem namai ha ka suhot ki snier ki phler bad ban bam ia ka jingbam ba jiw bam ka long kumba thep da u shiap ha ka khmat, kan nang pynjur ia ka jingpang Dei ban ai ruh tang khyndiat-khyndiat Lada u thyllieid um khuid bha dei ban ai tang ka umshitja bad ka um pylleng Ka pylleng kaba la shet jem lah ban bam Dei ban bam khyndiat man la ka 2 kynta Wat ai bajew Ka dei ban long kaba syaid Lah ban dih dud lada u thyllieid u khuid, tang ba ka dud ka dei ban long kaba khuid kaba dang shu lah khem bad kaba la shet ih bha Katba u nang kham bit nangkham ai jingbam kham bun Wat ai jingbam ba eh ne jhur, lane ki soh Dei ban da ktha bha Lada ym da ktha bha ka lah ban kylla biang sa shisien wat haba u la jan koit ruh Ia ka shyntur dei ban sait khuid bunsien shi sngi da ka dawai No 9 (hadien)

Kumno Ban Kiar Ne Lait Na Ka Pynhiar Bad Suhot

Kine ki long ki jingpang kiba kham lah ban kiar ne lait Namar ba ki khñiang jong ki ki rung tang na ka shyntur te lada ngi shet ia ki jingbam baroh ba ngi bam ngin yn ngat Kat kiba bud ia kine ki aiñ harum kin lait na kitei ki jingpang

1 Bun kiba pynhiar bad suhot ki ioh na ka um kaba jakhlia Ia ki um la pynjakhlia da ka leit khyndew ba ki thoh ki briew ne kiba kie na paikhana Namar kata kito kiba dih um na kor ne na pung khlem da shet ki lah eh ban ioh Namar kata shet ia ka um baroh ka ban dih

2 Wat ktah ia ka um dih ne jingbam da ki kti kiba khlem sait

3 Shet ne sait da ka um thnam ia ki phang bam Wat bam na ka jingbam kaba la hap ha madan

4 Tap bha ia ki jingbam baroh ioh ki dem ki skain kiba la wan dem kylleng-kylleng halor ka jakhlia jong ki nongpang (Peit lynnong 15 kaba batai kumno ban lait na ki skain)

5 Baroh ki jingbam dei ban da shet Bad dei ban iada ia ki na ki skain Ia ki jhur kiba don snep kum u sohkhia dei ban da sait, siah ia ka snep bad sa shet Baroh ki soh dei ban da sait, khoh shwa ban bam, ne kham bha ban da sait sa khoh sa bam Wat thied ia ki soh ne jingbam ba la thlieh ne phiah lpa ha iew

6 Lada uwei na iing u ioh suhot ne pynhiar, ia ka jakhlia dei ban da theh da ki dawai pyniap khñiang ba la batai mynshwa shwa ban leit theh Ia ki tiar bam tiar dih ym bit ban ia pyndonkam da kiwei pat

7 Wat kjup ha ka shyntur ia la ka kti, pisa, ne kano-kano ka tiar ka bym khuid namar ki lah ban don ki khñiang jingpang ha ki

8 Tang shu jem ka kpoh dei ban sumar shi syndon, ai tang ki jingbam ba um, thiah khop Da kaba sumar kloi ka jingpang kam lah ban poi sha kaba eh

Peit bha Haba dih da ki dawai sulfa dei ban dih shibun ka um ioh ki pynshitom ia ki khyllai Kane ka bym dei ban klet

LYNNONG 24

Jingpang Ba Rah Da Ki Khniang

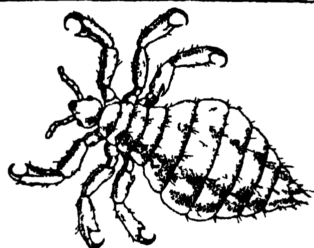
Ka Khieshoh Taiphos (Typhus Fever)

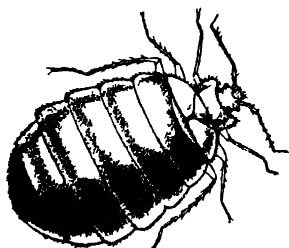
KA TAIPHOS ka long ka jait khieshoh kaba la ioh bun ki kyrteng kum ka khieshoh phatok (prison fever), khieshoh lieng (ship fever), khieshoh nemsniew (famine fever) Kine hi ki kyrteng ki iathuh ia ka jinglong ka jingpang, kata ka mut, ban ong ba ka long ka jingpang kaba la shem tang ha kiba duk, kiba im ha ki jaka ba bun paitbah bad ki jaka ki bym khuid Kane a jingpang ka jiw long ka khlam bam duh ha ki jaka nemsniew

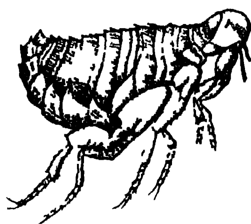
La tip shai ba la rah bad pynroi ia ka da ka jynreiñ bad ka ksi, lah ruh ban kit ia ka da kiwei pat ki jait jynreiñ kum ka ñiangtyrpait La kit ruh ia ka ha ka jakhlia bad umpynjhieh kiba bit ha ki jingbam bad um

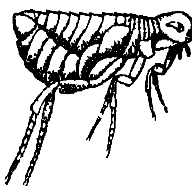
Ki Dak

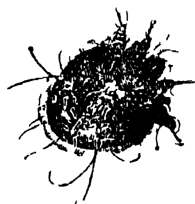
Ka jingpang ka wan kynsan hadien khadar sngi ba la dait ia u briew da ka jynreiñ kaba la dait pateng ia uba pang taiphos Don ka jingsuhjer sa bud sa ka jingshit kaba jur bad sa ka ruma Ki khmat ki saw bad ki mih um Ka jingshit ka poi haduh 104 hapoh 3 ne 4 sngi, lane haduh 105 bad 106, nadien nangta ka jingshit ka nanghiar khyndiat-khyndiat man ka step haduh 4 ne 5 sngi, hynrei ka jingshit janmiet ka shu neh hi 103 lane 104 Kat kum ka dustur jong ka ka khieshoh ka shu hiar kynsan ynda hadien khadsaw sngi Ka jingjem ka jingshit ka pynmih syep shibun Hadien 2 ne 3 sngi ba ioh ia ka jingpang don ki jingbthei ha ka met,

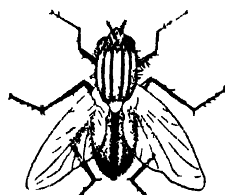

Ki nongrah ia ki khñiang jingpang bad pynìabit ia ki sha u briew

ki paw bha ha ki ksangti bad tyrpeng Ki dak nyngkong ki i kum u ñiangpyrsit Hadien katto-katne paw sa ka dak iong jngum hamai pdeng jong ita i jingat iba mynshwa

Ka Jingsumar

Ym don dawai ba lah ban pynkoit ne pynlyngkot ia ka khieshoh Ka jingsumar kaba dei shaphang ka taiphoid ha ka lynnong 22 ka long kaba lah ban pyndonkam ha kane ka jingpang Dei ban pynthiah khop ia u nongpang Kan bha ban pynthiah ia u ha baranda ha bym dei sngi eh Ai un dih shibun ka um ba la shet bad umsoh U lah ban dih ka umshitja, pylleng, syrwa, custard, u ruti ba la syang bad ka dud ba la shet

Kumno Ban Iada Na Kane Ka Jingpang

Ha ki bym don jynreiñ ne ksi kane ka jingpang kam ju kham don Lada don taiphos hajan dei ban sumai bha ban ym shah dait da ka jynreiñ ne ksi Lada dei eh ban leit sha ing u nongpang dei ban kiar na kaba shong ha jingthiah jong u ne leit eh hajan jong u, bad la kumno-kumno ym bit ban pyndonkam ia ki jaiñ ki nep jong u nongpang

Dei ban sumar khuid ia ki jain thiah jong u nongpang bad dei ban ot lyngkot ia u shniuh Ynda la koit dei ban theh dawai pyniap khñiang ia ki jaiñ ki nep jong u baroh

Khieshoh Dengue

Ia kane ka jingpang la pynbur da u skaiñ pyrjong Ynda la shah dait da u 'kaiñ pyrjong uba don kane ka jingpang kan shim por kumba 3 ne 6 sngi shwa ba ka jingpang kan mih Ka wan kynsan Don nyngkong ka jingsuhkhriat, bad sa ka jingpang ha ka met baroh kawei Don ka suhkhlieh kaba sngew kum ban pait ka khlieh, ka kham jur ha ki reng mat bad shadien ki khmat Ki khmat ki saw bad ki mih um Ka jingshit ka kiew kynsan na ka 103 sha ka 105 dikri Ym don jingthngan Don ka jingjli bad prie. Ha ki khynnah ka jingrung bad jingruma ka shait don Ha kaba lai ka sngi ka jingshit ka hiar sa mih sa ka syep, leit pynjhieh shibun bad teng-teng ka jingpynhiar de kaba jur. Hadien kane u

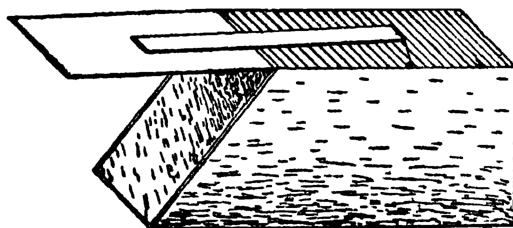
nongpang u sngew pyngngad kumba shisngi arsngi, nangta ka wan biang ka jingpang bad ka jingshit ruh ka wan biang Ki jingpdung ki mih biang ha ki kti, niet bad kjat Kane ka jingkiew jingshit kaba ar ka ju neh tang shipor hadien kata ka sa jem artad

Ka Jingsumar

Ia u nongpang dei ban pynthiah hapoh ka musari miet bad sngi khnang ba kin ym ioh dait ki skaiñ ba ioh ki pynbit jingpang ia kiwei pat Ai tang ka umshitja, ka pylleng ba la shet jem bad soh Haba sdang ai julab lane dawai mluh Lap da ka jainjhieh ne ka umthah ha ka kti na ka bynta ka baiongkhlieh Ai un dih tang ka um ba la shet bad umsoh lane um lemonade Kynthah da kaba syaid ia ki bynta kiba pang Ban kiai na kane ka jingpang dei tang ban shu thiah hapoh ka musari ba kin ym ioh dait ki shaiñ

Ka Khlam (Plague)

Ia kane la khot ka jingiap-iong ne ka khlam at jalyngkhiang Ki khñiang khlam ki pynmih ia kane ka jingpang Ka ka pynmih jingpang na ki khnai, bad ki thyllah khnai ki iah ia ki jingpang sha ki briew Ka khlam ka long ka jingpang kaba itriem than bad haba ka don ha kano-kano ka jaka ka pyniap da ki phew hajar

Ka jingriam khnai

Ki Dak

Ynda ki khñiang ki la ioh rung ha ka met ka shim por tang 3 sngi ba kane ka jingpang kan paw Ka wan kynsan

bad ka jingsuhjer sa kiew sa ka jingshit haduh 103 ne 104 dikri Don ka baiongkhlieh, ka jingpang ha ki mat ki pung, jingprie bad pynhiar, hapdeng khyndiat kynta ki khmat ki saw bad ka khmat ka pynpaw ka jingtieng bad ka jingkhuslai Ka jingshit ka lah ban kiew haduh 107 dikri, bad lada ka long kumta u nongpang u iap

Lada ka jingpang kam da jui eh, ka jingshit kan long tang kumba 104 dikri Ki jingat jalyngkhiang ki mih ha tohtit, ha shyrkait, bad ha tyndang Ki long kiba pang katta-katta Katba ka jingpang ka nang iaid shaphrang u briew u nangtlot-nangtlot bad u ju ruma

U nongpang u lah ban iap tang khyndiat kynta naduh ba ka sdang ka jingpang Ha kawei ka jait khlam kaba ki khot ka jingiap baiong namar ki jingthoh ba iong ha ka snieh, ka jingiap ka jia hapoh aisngi Ha kawei ka jait khlam ba ki khot ka khlam Niwmonik (Pneumonic Plague), ka trei jui eh ha ki tor, bad ka jingiap ka wan hapdeng ai bad lai sngi

Ka Jingsumar

Ka jingsumai kaba lah ban iarap shibun ia u nongpang ka long ka dawai ba shu sam ka ban iarap ban pynduh ia ka bih ba pynmih kine ki khñiang khlam Ki kuli sulphadiasim, ne sulphathiasol (sulfadiazine, sulfathiasole) ki long ki dawai kiba bha shibun Tang shu don kane ka jingpang dei ban pyntip sha ki briew sorkai shisyndon Dei ban sumai ia u nongpang da u doktor

Dei ban pynthiah ia u nongpang, da plie ia ki jing khangit Ai un dih shibun ka umpjah Pyndonkam ia ki jingñiad umpjah ba la batai ha ka lynnong 22 na ka bynta ka jingshit Tap ia ka khlieh da ka jain ba la wieh ha ka umpjah, bad iai pynjhieh ia ka jaiñ barobor Ka jingbam dei tang ka syrwa, umshitja, bad ka pylleng ba la shet jem

Ka Jingiada

Ka jingiada ia kane kum ia ka kholera ka long ka kam jong ki shakri sorkar na ka bynta ka jingbha u paitbah, bad ki paitbah ruh ki dei ban ialeh ban iada ia lade

Dei ban ialeh katba lah da ki shakri sorkar bad u paitbah ban pyniap ia ki khnai La slem ki la tip ba ka khnai ka ioh

shwa ia ka khlam shwa ba u briew un ioh Ynda ka khnai ka la iap ki thyllah kiba la dait ia ka ki phet bad ki her sha ki briew Ki thyllah da kaba ki dait ia ka khnai ki kjit ia kita ki khñiang khlam sha lade bad ynda ki dait ia u briew ki biah bad ia kito ki khñiang ha u briew bad kumta u briew ruh u ioh khlam

Ym don khlam ha bym don khnai Ka jingpyniap khnai ka dei ban long kaba ryntih da ki briew kiba la ioh jinghikai bha ha ka jingpyniap khnai Ki jingriam, ka bih bad ki ksew beh khnai ki long ki lad kiba bha Hynnei kaba bha eh ka long ban buh ia ki khaw ki kba bad ki jingbam ha ki jaka ba ki khnai kin ym ioh ia ki Ki khnai kim lah ban im khlem jingbam Nalor nangta ki kynroh bad ki lyntang ne ki iing ba la don khlam, dei ban pyntwa noh bad ban thaw da kiwei pat kiba ka khnai kam lah rung sbuh Ki briew sorkar da kaba ki eksamin ia ki khnai kiba ngat ki lah ban iathuh ne tip la ka khlam ka don ha kata ka dong ne em

Don ka dawai khlam kaba ki tika Bad la shem kito kiba la tika kim kham ioh ia ka khlam, bad lada ki ioh ruh kam da jur eh bad ka jingiap ka kham duna Lada jia ba ka don ka khlam ha kano-kano ka jaka baroh tymmen bad khynnah dei ban tika da kane ka dawai kum ka jingiada

Haba poi ka khlam ha kano-kano ka jaka, ki khnai nyngkong ki iap bad lada shem ba ka khnai ka iap hajan iing dei ban tieng bad pyntip shisyndon ia ki briew sorkar Wat ktah da ka kti ia ka khnai Shwa ba phin shim dei ban theh ia ka da ka kaibolik asid bad theh da ka umthnam ia ka

Khnang ban nym shah dait da ki thyllah ba don ki khñiang khlam ym dei ban leit shajan ki jaka ba ka don ka jingpang Lah ban beh ia ki thyllah na iing da kaba synreit umphniang sharak, ka jey's fluid, ka phenyle ia ka iing bad ki lyntang iing Dei ban synreit bha ia kine ki dawai ha syndah kynroh bad ha kyndong U Alom ba la tylliat ni ne D D T lada ber ia ka iing baroh kin beh ia ki thyllah

Lada ka long kaba donkam eh ban leit sha ki iing kiba don ka khlam, dei ban da tika shwa bad ban phong da ki jain umphniang (oil cloth) ki ban iada ia ka ba ki thyllah kin ym ioh rung shapoh bad dait

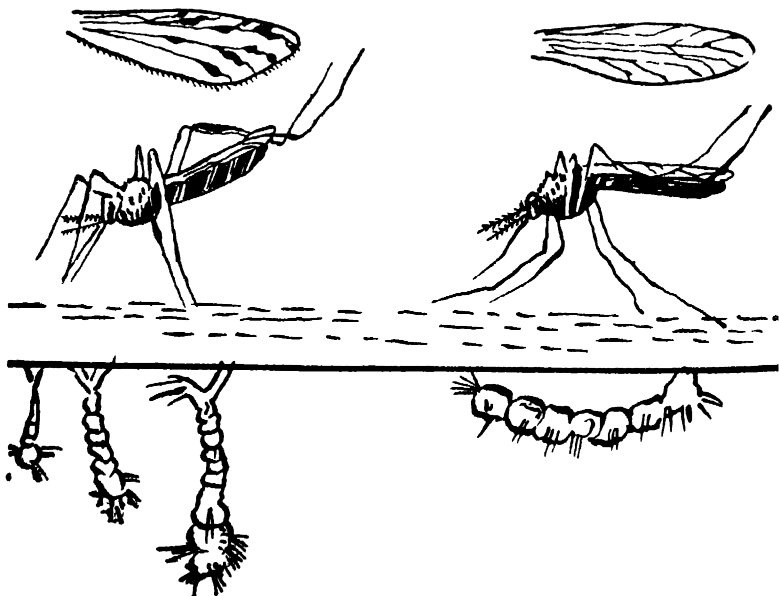
Lada ka dei ka neumonia plague baroh kiba dei ban

don hangta kum ki nongsumar ki dei ban tap ia la ka khmut da ki jain ar syrtap kiba stang kiba don u kynphad uba stang hapdeng jong ki

Ka khlam neumonia ka long kawei ka jingpang kaba da ia bit tyngeh Ki khñiang ki rung lyngba ka khmut haba ngi ring mynsiem, dei namar kane ba ngi dei ban tap la ka khmut

Khieshoh

Ka khieshoh ka long kawei ka jingpang kaba kongsan eh ha ri India bad da ki hajar ki briew ki iap shi snem shi snem Ka long ka jingpang kaba lah eh ban kiai namar ki riewstad ki la pynsabud ba ka lah ban rung sha ka met u briew tang na kawei ka lynti bad kata ka long tang da ka jingdait u 'kaiñ pyrjong uba la dait ia u briew uba la don khieshoh lpa Ka khieshoh ka mih na u khñiang khieshoh uba san ha ka snam u nongpang Haba u 'kaiñ pyrjong u

U skaiñ uba don khieshoh la khot u "Anopheles" Ia ka thabniang la pyni haneng (kadiang)
U 'kaiñ paitbah bad haba u dang ñiang-long Ia ka thabniang la pyni haneng (kamon)

dait ia u briew uba pang khieshoh u kjit sha lade ia ka snam jong uta u briew Don ki khñiang khieshoh ha ka snam jong uta u nongpang bad ynda u dait ia kiwei pat u biah ia kita ki khñiang ruh sha ka snam jong ki, bad hadien khyndiat sngi kine ruh ki suh khriat bad ki ioh khieshoh Ym baroh ki 'kaiñ pyrjong ki rah khieshoh Don shijait uba leh ia kane ka kam bad u long uba pher na kiwei pat ha ka jinglong ka met bad ha ka rukom ba u dem hangno-hangno Kito ki dur ki pyni shai ia ka jingiapher hapdeng uba rah khieshoh bad u bym rah La une uba rah khieshoh um bun eh kum kiwei pat, pynban lah ban ong ba kat haba don kine kiwei pat, u ruh u don

Kumno Ban Khang Ia Ka Khieshoh Ba Kan Ym Roi

Kaba donkam eh dei ban pyniap shwa ia kine ki 'kaiñ pyrjong, bad kata ka long ban khang lad ia ki ba kin iaroi Ki iaroi tang hapoh um Ka 'kaiñ kynthei ka kha ia ki pylleng kat haba don ka um la hangno-hangno ruh, wat tang ha thliew maw ne i tin jot bad kiwei-kiwei ruh ka la bit ban kha pylleng Ki pylleng ki kylla ksaiñ kiba ksuid hapdeng ar ne lai sngi Lajan baroh ki iohi bha ia kita ki ksaiñ kiba ksuid lwait shi lyait ha ki pung ktieh ne ki um lang Hapoh ai taiew kine ki 'ñiangksaid ki kylla 'kaiñ rangbah Khnang ban ym ai lad ba kin iaroi ia ki pung ne ktieh ne ki jaka lang um dei ban tih nur ban pynrngat Ki 'kaiñ pyrjong kim jiw kha ha ki um kiba tuid Dei ban tih jylliew bad beit ia ki nur bad ym bit ban shah ban mih phlang ha ki rud jong ki Ha ka por slap ka long kaba eh ban pyningad ia ki um ne ki pung lang um Lada don ki pung ki bym lah ban pyningad, ri da ki dohkha rit ne ki han, kine baroh arjait ki bam ia ki khun skaiñ hapoh um, bad kumta kim lah roi shuh Hynrei ka lad kaba bha bad kaba thikna eh ban khang ia ki ba kin roi ha ki pung ka long ban synreit da ka umphniang sharak ha ki pung Ka umphniang sharak ka phriang baroh kawei ka pung bad ka khang ia kine ki khun skaiñ ban wan kjit lyer na sla um, bad kumta ki iap Haba leh kumne ym da donkam eh shibun ka umphniang sharak Shi shamoit heh ka umphniang sharak ka biang ban synreit ia ka pung kaba 20 phut ka jingjrong bad 20 phut ka pyngkiang Lada slap man la ka shi sngi ar sngi dei ban synreit shisien shi

taiew Ki 'kaiñ pyrjong kim jiw phet jngai na ka jaka ba kha ia ki Namar kata lada ngi synreit umphniang ia ki pung ne ki umsah kiba don kumba 200 phut baroh sawdong ki iing jong ngi yn ym don 'kaiñ pyrjong shuh ha ki iing jong ngi Dei ban khmih bha ba yn ym don um ha ki thliew maw, tin jot ne ki lyeit skong ne siej ne shken Lada don ka nur baroh sawdong ka jingsop ka iing dei ban pynkhuid ia ki man la ka artaiew khnang ba ka um kan ym lang hangta

Don sa kawei ka lad ban lait na ka khieshoh bad kata ka long ba baroh ki briew ki dei ban thiah hapoh ka musari man ka miet Une u 'kaiñ pyrjong uba rah khieshoh um jiw kham dait ia ki briew mynsngi, u shait dait ynda la sep sngi Ka musari ka dei ban long kaba ni bha bad dei ban tynsat baroh sawdong ia ka jingthiah ba kin ym ioh rung ki skaiñ Haba leit jingleit iuh dei ban rah la ka musari Ki khynnah ruh ki dei ban don musari ha la ki jingthiah

Ki Dak

Ki dak ka khieshoh ki tip la jan baroh, bad ki long kine, ka jingsuh khriat, sa ka jingshit, ka syep bad ka pangkhlieh Haba dei shwa ka suhkhriat ka wan ka jingtlot Lah iuh ban wan ka baiong khlieh, samprie bad prie Ha ki khynnah kiba dang iit ju wan kaba ring de Hadien ka jingsuhkhriat ka jingshit ka kiew haduh 103 ne 104 dikri Ka khieshoh 2 ne 3 kynta hadien kata sa sdang syep, ka sa hiar ka jingshit Ka jingshit ka lah ban wan man ka sngi ne shisngi pud ne ka pud arsngi Ka khieshoh ka lah ban wan tang arsien shitaiew lane arsien shibnai Don arjait ki khieshoh Ha ki katto-katne ngut ki nongpang ka lah ban syriem kum ka taiphoid, ha kiwei pat ka lah ban don tang ka baiongkhlieh kaba jur Ha ki khynnah teng-teng ka dak jong ka ka long tang ka pynhiar bad jingraikhoh

Ka Jingsumar

Ia ki khunlung lah ban ai 1 krein ka quinine san sien shi sngi Ia kiba ar bad lai snem 2 krein san sien shi sngi Ia kiba 3 haduh 10 snem ai 3 krein san sien shi sngi Ia kiba 6 snem lah ban ai 2 krein man ka sngi kum ka jingiada Hynrei kam long kaba dei ban dih dawai kthang lynter namar ka pynsniew ia ka jingkoit-jingkhiah

Namar ba don bun jait ki khieshoh namar kata ka jingsumar kan bha ban thew tang ia kata ka jait kaba u nongpang u ioh Hynrei ban tip ia kine ki jait ka long tang ha aspata ha kaba don ki tiar ban jngoh, namar kata ka jingsumar ha ing ka dei ban long ka ban ia dei ia ki jait baroh

Don bunjait ki dawai kiba ia dei bad don iuh kiba ki dang shna Ar tylli na kine, ki long ka Quinine bad Atebiin (quinocrine bad mepacrine) Ka Atebiin ka long kaba kham iadei ia bun ki jait khieshoh Ia kiba san lah ban ai 1 ne 2 tylli ki kuli lai sien shi sngi haduh 5 sngi nangta uwei u kuli shi sngi haduh 15 sngi Ia kiba tlot uwei u kuli lai sien shi sngi ka la biang

Ia ka Quinine lah ban ai 10 krein lai sien shi sngi haduh 10 sngi, nangta 5 krein shi sien dih ar sien shi sngi haduh 20 sngi Ia ki khynnah 1 krein shisien dih 5 sien shisngi

Dang don sa ka jait kaba lai ka dawai kaba kyrteng ka Paludrine Kan ai rong ia ka snieh doh kum ka Atebrin Lada ai 3 tylli ki kuli shisien dih kan pynjem ia ka khieshoh shisyndon Khnang ban koit bha dih sa uwei lai sien shi sngi haduh 10 sngi Lada dih ar tylli ki kuli shi taiew, uwei ha ka sngi balang bad uwei ha ka Robibar kan iada na ka khieshoh Ki khynnah kiba la 10 snem ka yrta dei ban sumar kum ia ki rangbah Ia kiba kham shapoh dei ban kham pynpoh tang ba ym dei ban ai duna shipawa na u kuli

Kaba saw ka dawai ba ia dei ia ka khieshoh ka long ka Camoquin Lada 3 tylli shisien dih kan pynkoit ia ka khieshoh Ia ki khynnah ruh lah ban ai ia kane ka dawai, tang ba dei ban ai khyndiat Ka long ka dawai kaba dang shen-shen eh kaba ia dei ia ka khieshoh

Khieshoh Iong (Kala Azar)

Kane ka long ka jingpang jong ka ri shit bad la shem ia ka ha Assam, Madras bad shilynter ki wah Ganges bad Biamaputra Ioh ia ka da ka jingdait u 'kaiñ shyiap (phlebotamus) uba rah ki khñiang kiba rit ba kyrteng Leishmania donorani I long i khñiang iba rit iba shaltuiñ iba don ki jingthoh kiba kyrpang, haba la ai rong bad eksamin ia ki ha ka maikroskop (microscope) ne iit pynheh, kine ki khñiang ki pyndap ia ki sels jong ka met khamtam ia ki jong u dohnud, khleiñ shyieng, u khlap bad ki thied snam

Kane ka jingpang ka lah ban wan kyndit-kyndit lane sukisuki Haba ka wan kyndit ka jingshit ka jur, bad don shwa ka jingsuhkhiiat ne jingprie Ka jingpang ka lah ban syriem ia ka khieshoh (malignant tertian Malaria) ka da neh naduh ar haduh hynriew taiew Lane ka lah ban syriem ia kiwei pat ki khieshoh U khlab nyngkong u heh, ynda khyndiat bnai hadien heh sa u dohnud Shipor u nongpang i kumba u kham bit, hynrei tang shipor la wan shuh-shuh pat ka jingshit bad u khlab bad u dohnud ki nang heh Khadduh khadwai hadien ka jingia kylla kylliang ka por khieshoh bad ka por khlem khieshoh, sa ka jingshit kaba malu-mala ha ka met bad kaba neh sah U nongpang u raikhoh bad khlem snam hynrei ka kpoh ka heh Ka kyrteng "kala Azar" ka mut ka khieshoh iong namar ha bun ki nongpang ka snieh jong ki kjat, ki kti, bad ka kpoh ka long lam iong bthuh U shñiuh u hap, bad ki dohlen bad ka khmut ki mih snam

La u nongpang u khieshoh, u heh ka kpoh, u tlot bad u raikhoh u thngan bha, u thyllieid u khuid bad u lah iuh wat ban tiei Ka jingpang ka neh bun snem, bad ka snam ka duna shibun bad u nongpang u lah ban ngat jingpang da kaba jem kum ka Broncho Pniewmonia lane ki prum ha ka shyntur Kumba 90 ngut na ka 100 ki iap na ka suhot

Don ka jait ba ktah tang ia ki khunlung kaba wan suki katta-katta ka sdang da ka khieshoh bad ka jingshitoin ha ka kpoh U khynnah ym tang ba u heh u khlab, hynrei ki klan ('ieng soh) ruh ki at Don sa kawei kaba dei ia ka snieh doh, ha kaba ki khñiang ki ialang ha ki prum ba isait met ha ka snieh Lah ban shem ia kane ka jingpang da kaba eksamin ia ka snam, khlem shyieng, lane na kaba shim um na u dohnud ne u khlab lane na ki prum jong ka snieh doh

Ka jingsumar ka long da kaba sam da ka dawai ba ki khot Antimony Don ka dawai kaba kyrteng ka neestibosan kaba donkam ban sam 5 haduh 10 sien shi sngi baduh ba i da dap 2 7 haduh 4 0 gram Haba sam ia kane ka dawai ki lah ban prie, lada kumta dei ban pynduna noh ia ka dawai kumne, sngi nyngkong 0 1 gram sngi ba ar 0 2 gram bad ha ka sngi kaba lai 0 3 gram Lada u nongpang u prie, u kingkhlieh, u suhjnang ki kjat dei ban sangeh noh ka sam dawai Ia kane ka prum ba ki khot "Oriental Sore" ym da don dawai kaba thikna bad la shu sumar ha bun rukom Lah ban sam da katei kajuh ka dawai hajan ki prum ba

kın kham koıt kloı Don bun kı rukom ba la leh da bun kı doktor Deı ban shon bha ıa ka sanı kaba bha (hygıene) haba sumar ıa kıne kı nongpang bad deı ban sumar ıa kı jıngpang bynrap kum ka khıeshoh bad kıweı Deı ban aı dawaı pynbha snam, baıtamın bad shıbun ka jıngbam kaba bha

Kıne kı 'kaıñ shıap (plubotomus) kı ıoı ha kaba sngem, ha kı thlıew haıud kı nur bad ha jaka theh ñıut Namar kata ka long kaba deı eh ban pynkhuıd ıa la kı phyllaw bad ban maıamot bha ıa kı kynroh Kı jaka kıba dum bad sngem deı ban pynıoh lyer bha bad ban pynrkhıang Ñıad pushara Pyntdem ıa ka kamra bad kaba syaw ıa ka kamıa thıah da u sulphur ne creosol ka long kaba bha Symıeıt ıa ka jaka shong jong kı da ka kylpest U D D T ruh u ıaıap

Ym bıt ban thıng dıeng hajan ıng lane kı jyrmı ym bıt ban shah ba kın puı ha kı kynıoh Don kı mrad kıba rı ıa kıne kı khñıang kum ka han, syıar, ması bad sniang, bad ym deı ban shah ba kın don hajan kı jaka thıah Kı ksew ruh kı ju rah ıa kane ka jıngpang Deı ban kıar na kı ıng kıba don ıa kane ka jıngpang, bad ıa kıba pang deı ban pynjngaı na kı bym pang kumba 600 pruh Ha kı jaka ba ka don kane ka jıngpang, deı ban thıah hapoh ka musarı kaba nı bha kum ka muslın Ka lyer kaba juı kum na ka pyngkha elektrık ka beh ıa kıne kı skaıñ

Kı mala kıba ar kı long kı jaka kıba bha ban thıah Sleh kı kynja umphnıang kıba pynıwkhong ıa kıne kı skaıñ kum ka Iukalıptos, khleh lang ıa ka Iukalıptos, umphnıang anısı, bad tyrphın 3 mınım na kaweı kaweı bad ka lanolın 1 ounce, sa kyllan da kane

LYNNONG 25

Ki Jingpang Na Ka Bam

Beri-Beri

HADUH dang shen hi kane ka long kawei ka jingpang kaba long paitbah bha ha bun ki bynta ka ri Asia Ki dak jong ka ki iapher shibun kat kum ka jingiapher ki ri Don kiba iap shiliang malu mala ha ki kjat, ki kti, ki shynriah jat, bad ki khmut shynriahti Ki khohwah ki ring sti bad haba khñiot ia ki u nongpang u lynñiar ba u pang Namar ba ki kjat ki rben kumba iap shilliang, u nongpang u iaid kumba buaid bad u thait kloi U klong snam u tied stet katta-katta Ka sur kren ka tlot bad teng-teng um lait kren shuh

Kiwei pat kiba ioh ia kane ka jingpang ki at ki kti ki kjat Ka shitom shibun ban ring mynsiem U klongsnam u tied stet shibun Lada khñiot ia ki khohwah ki lynniar ba pang Ym don khieshoh na kine baroh arjait U thyllieid u long saw phyrnai na ki rud

Ka Beri-beri ka long ka jingpang kaba ktah ia ki thied bad namar kata ki dohksah kiba la synshar da kine ki thied kim lah trei kam shuh Ki thied kiba pynmih ia ka jingsngew ki pynpaw ia la ka jingshitom da kaba ki pynmih ka jingpang kylleng-kylleng ka met Kito ki thied kiba synshar ia ki thiedsnam ki pynpaw ia la ka jingshitom da kaba ki shah ba ka um kan pei ne lait na ki Kane ka pynmih ia ka jingat ha ki kjat ki kti bad ka met

Ki Daw Ba Pynmih Ia Ka Beri-Beri

Ka Beri-beri ka don lajan baiobor hapdeng kito kiba bam ia u khaw lieh Ki riewstad ki la shem ba kata ka bynta kaba halor eh u khaw kam ia dei bad kata kaba shapoh Haba dung bha ia u kba ka jingsop kaba na jrong ka kap noh Kane ka jingsop ba nabar kam mut ia u skop, hynrei ka long ka jingsop kaba lam saw halor u khaw ynda la weng noh ia u skop Ha kane ka jingsop kaba saw don ki jait jingbam kiba ki khot ki bitamin bad kham bun eh ki bitamin B, kiba donkam eh ha u khaw kum ka jingbam ba pynkhlain ia ka met Lada dung arsien ia u kba, kane ka jingsop kaba saw ka hap noh Ia kane ka bitamin B la shem ba ka don ruh ha kiwei pat ki jingbam kum ha ki shyieng jhur, te lada u briew u bam jhur bad ki shyieng jhur ryngkat bad u khaw ba la dung arsien um lah ban ioh Beri-beri

Ki khunlung ruh ki ioh ia kane ka jingpang bad bun ki khunlung hapoh shisnem kiba ioh ia kane ki iap Ki ioh ia kane ka jingpang namar ba ki kmie jong ki ki bam khaw lieh, bad lada ka kmie ka im tang ha u khaw lieh kam lah ban ioh ia kane ka bitamin B kaba don tang ha kane ka jingsop kaba saw jong u khaw kaba long kaba donkam eh ia ka jingkoit-jingkhiah Namar kata ki khunlung kiba im tang da ka buin jong kum kata ka kmie ki ioh Beri-beri

Ki dak jong ka Beri-beri ha ki khunlung ka long kumne Ki i shait ki i sngaid, ki rkhie bad ki lalot bha ka buin Hynrei ynda khmih bha don ka jinglam jngum ha ka shyntur bad ka khmut, ki ksaid ki lympat, kim ioh thiah bad ka sur kren ka set Don pat de kiba sdang da kaba shu iam bad kata ka nangjur-nangjur haduh ba un da rung bad u iap hapdeng khyndiat kynta Ki khunlung kiba ioh ia kane ka jingpang ki shitom ban rung mynsiem U khunlung u ud bad u pynhiar mynsiem, ka khmat ka lam jngem, ka jingpynhiar mynsiem bad ka jingtied ki thied ka stet Ym don jingshit Bad ynda tohkit bha phin shem ba ka kmie jong i ka bam tang u khaw lieh

Kumno Yn Iada Na Ka Beri-Beri

Na kaba la batai haneng la dei ban tip da kumno yn iada na kane ka jingpang Dei tang ban shu bam ia u khaw

uba dung tang shisien hi Lah ban khang ia kane ka jingpang khlem da lut ei-ei ruh U khaw uba dung tang shisien u bang hi kum uba dung arsien bad lada la pynlong ka dustur ban bam kumto khlem da dung arsien baroh kito ki jingshitom jong ki snem ba la dep kin jin da la lait

Ka long ka kamram jong kito kiba sngewthuh shaphang kane ban ia hikai lem ia kiwei pat Baroh ki dei ban bam ia u khaw ba dung tang shisien Ki dei baroh ruh ban thung dai bad kiwei pat ki jhur ym ban shu shaniah ch tang ha u khaw bad dohkha

Ka Jingsumar

Ka jingsumar ka shong tang ha ka bam hi Dei ban bam tang da u khaw uba dung tang shisien, ki jhur, ki soh, dai bad kiwei pat ki jingbam Lah ban shu bam kyrpang ia kine ne shu shet lang ha ka jyntah

Nalor ka bam dei ban dih shibun ka bitamin B Lah ban ioh ia ka bitamin B da kaba bam ia u thiat shet kiad, lane da ka dawai ba la thaw lpa kaba kyrteng bitamin B complex

Hangno Phin Shem Ia Kine Ki Bitamin

Uwei u riewstad uba dei tang shaphang ka bam u la pyni kumne harum, u la buh dak ha pyrshah kawei-pa-kawei ka jingbam ban pyni ia ka jingbam bad jingbha jong ki jingbam —ha kaba don uwei u jait bitamin u buh da u dak x bad ha kaba khambha da ka xx bad ha kaba bha tam da xxx Ia kaba iapher u buh da u v, ia kaba artatien u buh da u ? Phin iohi ba ha bun ki jingbam ki don kynrei ki bitamin A, B, C, hynrei tang khyndiat kiba don ka bitamin D

Jingbam	Bitamin A	Bitamin B	Bitamin C	Bitamin D
Apples	x	x ne xx	xx	
Asparagus	x	xxx	x	
Avocado	x	xx	x	
Bananas (kait)	x ne xx	x ne xx	xx	
Beans (motor) tyrkhong	x	xx		
Beans (string) prais bin	xx	xx	xx	
Beets		x	x	
Bread (ruti lieh)	?	x		x
Bread (ruti siw)	x	xx	?	x
Butter (makhon)	xxx			
Buttermilk	x	xx	xx	
Cabbage (kubi)	xx	xx	xx	
Cheese (milk)	xx ne xxx			
Cheese (cottage)	x			
Cod Liver oil (lem kha)	xxx	xx		xxx
Corn (white)	x,			
Corn (yellow)	xx	xx		
Cream (malai dud)	xxx	xx	xx	
Eggs (pylleng)	xxx	x		x
Fish (dohkha)	xx	x	?	
Grape fruits	?	xx	xx	
Lemon juice (umsohjew)		xx	xxx	
Lettuce	x ne xx	xx	xxx	x
Liver (dohnud)	xx ne xxx	xx	x	x
Milk (dud)	xxx	xx	xx	x
Milk (dud tin)	xxx	xx	xx	x
Mutton (dohblang)	x	xx		
Oat meal	x	xx		
Orange juice (sohniamtra)	xx	xx	xxx	
Peaches (raw) (soh peach)	x ne xx	xx	xx	
Peas (shyieng motor)	xx	xx	xxx	x
Pine apple (sohtrun)	xx	xx	xxx	
Potatoes (phan lieh)	x	xx	xx	
Potatoes (phankaro)	xx	xx	xx	
Spinach	xxx	xx	xxx	
Strawberries (sohkhawiong)	x	x	xxx	
Tomatoes (sohsaw)	xx	xx	xxx	
Veal	x	x ?		
Walnuts	x	xx		
Wheat (kew)	x	xx		
Yeast (thiat)		xxx		

LYNNONG 26

Ka Jingpang Ba Mih Na, Ne Kit Ki Kynja Mrad (Parasite)

DON bun ki khñiang kiba lah ban im hapoh ka met u briew Don na ki kiba pynsniew shibun, don pat kiba pynsniew tang khyndiat Hangne yn ia kren tang ia kito ki khñiang mangkariang (parasite) kiba shait don eh baroboi

U Wieh Khyndew

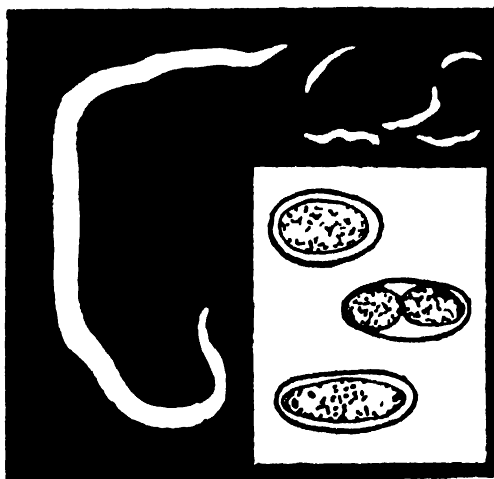
U wieh u long uba tylli ka met, u nep baroh aiñiang U jrong naduh 4 haduh 6 inshi La ki jaka shong jong ki ka dei ki 'nierwait, pynban ki ju poi sha ka 'nierbah bad ki par shaduh u pdot Ki lah ruh ban rung shapoh u tangkro bad pyniap op ia u khunlung Laba u khunlung u don tang khyndiat ki wieh kin ym pynshitom eh Haba ki bun u khunlung um thngan bad prie teng-teng U lah ruh ban ud ba pang ka kpoh Don shuh ki dak kiba pyni ba u khunlung u bun ki wieh bad kita ki long ka jingkyrshut ia kå khmut bad jingkyriat bniat U doktoi da kaba u jngoh ia ka eit ha ka nit pynheh (microscope) u lah ban tip la uta u khunlung u don wieh ne um don

Ka Jingsumar

Lada lah ban ioh ia ka dawai kaba kyrteng ka Hetrazan ka dei ka dawai kaba suk eh ban pyniap ia ki jait wieh kiba

hapoh ki snier La batai kumno yn pyndih ia ka ha ka kot ba song lang bad ka dawai

Kawei pat ka rukom sumar ka long ban ai julab mluh shwa ia u khunlung mynsngi bad janmiet ha kajuh hi ka sngi ai shiteng krein ka santonin khleh bad ka shini ba u khunlung un dih Lashai mynstep pat ai sa shiteng krein ka santonin bad shiteng sngi ai biang sa shiteng kren Ar kynta

Ki khñiang kiba im ha ki snier

hadien ba la ai ia kaba khadduh ai pat shisien dih ka julab mluh Ha kine ki arsngi wat ai jhur, khi ne kano-kano ka umphniang, ai tang ka umshitja bad ka pylleng Lada ym sumar bha ia ka bam, ym lah ban pyniap lut ia ki wieh hapoh kpoh

Ha ki jaka ba boi sieh eh ki khynnah, dei ban jingoh ia ki man ka snem ioh ki don wieh Namai wat la kim ud pang ne kim prie, pynban lada don tang ar ne lai tylli ki wieh ki pynwit shibun ia ka jingtylliat bad jingkjit ia ka jingbam bad ki pynthut ia ka jingsan jong ki

Ka santonin ka long ka bih bad ym bit ban ai shibun ia ki khynnah Ka umpynjhieh u khynnah uba dih santonin ka lam stem bad u lah ruh ban i stem ia baroh ba u iohi, hynrei kine kim pynsniew, ki jah noh tang shiphang.

Kumno Ban Leh Ban Ym Ioh Wieh

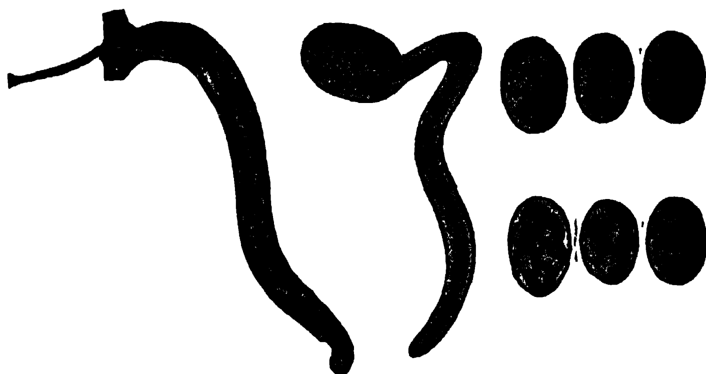
Kine ki wieh kim dei kiba don lpa hapoh snier kumba don kiba tharai Ki pylleng jong ki ki rung lyngba ka jingbam bad jingdih Ki wieh hapoh kpoh ki kha pylleng shibun kiba mih ryngkat bad ka eit, bad kumta la pynsapra ia ki ha khyndew, ha ki pung ki wah, bad ki jhur kiba na kper

Ban ym ioh wieh dei ban dih ka um kaba la shet Dei ban shet ia ki jhur baroh kiba thied na iew Ia ki soh dei ban da syang ha ding sa khoh ia ka snep shwa ban bam Wat shah ia ki khynnah ban kjup ia la ki shynriahti namar don bun ki pylleng wich bad kiwei-kiwei pat ki khñiang pynmih jingpang ha ki tngit kiba ha ki kti jong ki Wat shah ruh ba un kbum ia kano-kano ka tiar ialehkai

Don ki wieh kiba don ha ka snier ki ksew bad ki miaw Haba ka ksew ne ka miaw ka jliah ia ki kti ki khynnah katto-katne ki pylleng ki sahkut ha ki kti jong ki Bad lada ki kjub ia la ki kti kita ki pylleng ruh ki rung lang shapoh ka kpoh jong ki Dei ban ym shah ia ki ksew bad ki miaw ba kin jliah ia ki khynnah

Ki Wieh Khwai (Hookworm)

Ha bun ki jaka 9 na ka 10 ngut ki hriew ki don ia kine ki wieh Ka long ka jingpang kaba don bha kylleng bad kaba lah da kaba jem ban ym ioh ia ka Mynshwa don ki briew kiba kiwei pat ki tharai ba ki long ki bym larkam bad kiba jaituh, hynrei hadien la shem ba ki tlot kim lah trei namar ba ki don kine ki wieh Tang shu la sumar bad kim don shuh kito ki wieh kita ki juh kiba la nangtharai ba ki jaituh, ki la sdang ban trei smat pat Une u wieh u long uba rit, uba pyllon bad uba lieh uba jrong tang shi kti ne tam bad u heh kat u ksai suhjaiñ Lada ot ia u ksai suhjain shiteng inshi kita ki ksai kin i thik kum ki wieh ksai Kine ki don hapoh ki khynnah bad ki tymmen ruh kumjuh. Haba dei ki don tang 10 ne 20 tylli, bad ki lah ruh ban don da ki bun hajar hapoh kpoh ha kajuh ka por Ki dih ia ka snam na ki jingsop jong ki snier. Ym tang ba ki kjit ia ka snam hynrei ki pynmong artad bad ka snam ka iai kyrsoi barobor Kane ka jingduh snam lem bad ka bih kaba mih na kine ki wieh ka pyntloi ia ki briew bad ki long khlem snam. Ka bor

Ka jingsan u wieh-khwai naduh ba dang pylleng haduh ynda u la heh bha

kyrshan jong kum kine ki briew ka hiar shibun bad ki kloi ban ngat sa kiwei pat ki jingpang kum ka pangswai Ki khynnah kiba don kine ki wieh ki long blar-blar bad ki raid Ka met bad ka jabieng ruh ka raid Ka jingraid ka met ka jur katta-katta ba u samla uba 18 ne 20 snem ka yrta u i kum u khynnah uba 10 ne 12 snem ka yrta, bad um long uba ioi ha ka jingpule kot jong u

Ki Dak Ba Thikna Jong Ka Jingpang Ba Mih Na Kine Ki Wieh

Ka jingjngem ka sniehdoh, ka jingkhie kaba pang teng ha ka kpoh, ryngkat bad ka jingjaituh bad ka jingmlien ban bam ia kaba jakhlia ne ia ka shun ki long ki dak kiba shai ban iathuh la u khynnah ne u rangbah u don kine ki wieh ksai U doktor da kaba eksamin ia ka eit ha ka iit pynheh (microscope) u lah ban tip shai kdar la u briew u don wieh ksai ne em

"Ki ñiangdkhiat" ki long ki jingdait kaba shait don hapdeng ki shynriah 'jat bad ki long ki dak ba ki wieh ksai ki rung sha ka met u briew lyngba ka snieh kjat.

Kumno La Pynroi Ia Kane Ka Jingpang Bad Kumno Lah Ban Khang

Kine ki wieh ki kha pylleng shi kaddei eh hapoh ki snier Kine ki mih lang bad ka eit bad ki don kat shaba don ka eit 'Ki pylleng ki long khun kumba 10 sngi bad u mih u wieh Kine ki wieh rit ki don ha kylleng ka jaka kat sha ba bret ia ka eit Ki lah ban don ha ka um, ha ki jhur, hynrei kiba bun ki briew kiba ioh ia kine ki wieh ki ioh ia ki na ki kjat Kine ki wieh rit ki kiew ha ki kjat, ki kti bad lehse ha ka jingshong de bad ki sa sam lyngba ka sniehdoh Ynda ki la ngam shapoh ki iaid ter-ter haduh ba kin da poi sha ki snier ki sa dih ia ka snam nangta

Ha ka jingpyrshang ban khang ia kane ka jingpang, kaba donkam eh ka long ban ym leit khyndew kylleng-kylleng halor ka khyndew Lada kito baroh kiba don wieh ksai ki leit khyndew tang ha paikhana kane ka jingpang kan duh Hynrei katba dang lah ban kit ia kane ka jakhlia da ka um, ki sniang, ne ki skaiñ kane ka jingpang kan ym duh

Ha paikhana dei ban don ki borti kiba da tap bha bad dei ban pynkhuid ia ki man ka sngi Ia ka jakhlia ym dei ban shu theh halor ka khyndew, hynrei dei ban shu tep hapoh khyndew Lada ym lah ban leh ia kane, kaba bha eh ka long ban tih ka thliew hapoh khyndew sa buh da ka synduk na jrong ka ban ym lait shuh ki skaiñ

Dei ban khlong thliew ia kane ka synduk ban long shong bad ia ka trai jong ka dei ban kynton da ka khyndew, ia kane ka khlieh kaba don thliew dei ban don ka jingtap Ynda katto-katne rah noh ia kane ka synduk sa pyndap khyndew ia kane ka thliew Kane ka rukom kan khang lad ia ki skaiñ ba kin ym ioh dem halor ka jakhlia bad rah kylla ia ka jingpang sha iing ki briew

Kine ki wieh ksai ki lah ban im ha ka khyndew haduh hynriew bnai ne Namar kata ka long kaba ma ban iaid da ki kjat ha ki kper ba la theh da ka jakhlia Kaba bha eh ka long ban ym iaid da ki kjat khlem da sop juti, ban nym tih ia ka khyndew ha kper da ki kti, bad da ka bym dih um kaba khlem shet, lane bam ia ki jingbam ne jhur ki bym da shet bha Ki khynnah kiba iaid lyngkhuid ne ki bym phong patlun ki lah da kaba jem ban ioh ia kine ki khñiang da kaba ki shong ha khyndew

Ka Jingsumar

Kane harum ka long ka jingsumar ia kine ki wieh ksai ba la leh da ki doktor P A Maplestone bad A K Mukerji kiba trei ha ka Tropical School of Medicine, Calcutta Tetrachlorethylene- ka long ka dawai kaba lah ban ai ia kiba tlot, ki khunlung bad wat ia ki kynthei kiba pinkhun ruh

Ka rukom ban ai ka long kaba suk Ia kiba san ai 4 c c bad kham khyndiat ia ki khynnah Ia kane ka dawai la ai lang bad ka julab mluh, kumba 4 shamoit ka julab mluh bad hangta khleh lang 10 minim ka chinapodrin bad dih lang shisien dih U nongpang u lah ban ud ba u king ka khlich Lada ka julab mluh ka trei kloi, tang hapoh ai ne lai kynta ka kpoh ka la dei ban lait bad kata ka jingsngewshitom ka la shu jah hi Don kiba ong ba ki kynroi prie kaba neh katto-katne por Ym donkam ban da thiah jingit, bad ka bha ban dih ia ka dawai dang step shwa ban bamja, bad ym dei ban bam haduh ban da lait bha ka kpoh Lah ban dih biang ka julab mluh hadien 3 kynta lada sngew donkam

Kane ka dawai kam pynsniew ei-ei ia ki khyllai ne u klong snam ne u dohnud, bad u lah ban leit trei la ka kam mynsngi

Haba kine ki wieh kim da bun eh tang shisien dih la biang Haba ki kham bun dih ar ne lai sien da pyniapher 10 sngi na kawei ha kawei pat Haba ki bun eh donkam saw sien lane teng-teng haduh san sien

Don pat kiwei ki dawai ba ki khot ki crystoids ba la thaw da u Sharpe bad Dohme kiba lah ban dih da kaba suk La song ia ki san tylli shi song Ka jingbatai ban dih ka la don lang hangta ha ka song Ha ka jaka ba bun kine ki wieh, dei ban dih ne sumar man la ka 6 bnai

Ki Wieh Ksai

Kine ki wieh ruh ki long kiba rit kiba lieh kiba jrong tang kumba shi kti ne bad ki shait shong tang ha ki snier kiba sharum eh, ki pynsmiej bad dait ia ka jaka leit khyndew Kine ki mih lang bad ka jakhlia haba leit khyndew bad teng-teng ki hap shabar halor jingthiah ruh Ki lah ban par sha ka lynti kha khun bad ki pyndait ia ka bad mih um Ki shait don ha ki khynnah kiba jakhlia bad kiba tlot

Ka Jingsumar

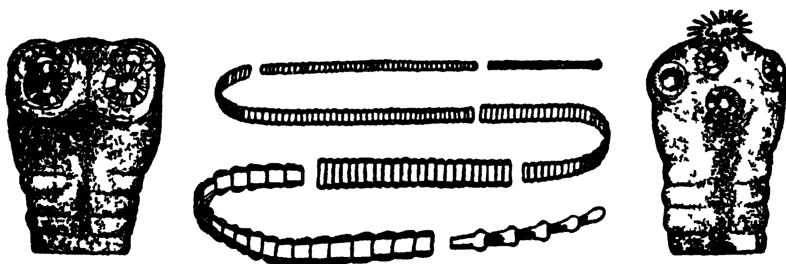
Khnang ban lait na kine leh kumne dih da ka Gentian violet (ba la sop ha ki tyndong) (enteric coated capsule). Ia ki khynnah—1/6 krein 3 sien shi sngi bad ka jingbam haduh 8 sngi, sangeh shi taiew sa ai biang

Ia ki rangbah 2 tylli kiba ½ krein 3 sien shi sngi bad ka jingbam haduh 8 sngi Sangeh shi taiew sa ai biang Ban iarap ia ka jingdait kyllan ka molom vesalin 2 shamoit bad pynjaw 5 jaw ka karbolik acid

Lada u khynnah un trud ia ka jaka leit khyndew ki pylleng kin ngat ha ki tyrsim Namar kata ka donkam ban sait bha ia ki shynriahti ki khynnah kiba don kine ki wieh Dei ban ot lyngkot ia ki tyrsim Dei ban sait bha ia ka jingshong man ka sngi Da kaba leh kumne ka lad ba un ngat biang ia ki na lade kan ym don shuh

Niangraitliang

Kine ki khñiang ki long kiba rit bad ki jrong haduh 10 ne 20 phut Ioh ia ki da kaba ialok eh bad ki ksew ki miaw, na kaba bam ia ka doh jynreiñ ka masi ne ka sniang

Kadiang Ka khlieh u ñiang-star na ka doh masi, Hapdeng ka met u ñiang-star, Kamon Ka khlieh u ñiang-star na ka doh sniang

Kine ki jynreiñ ki long kiba pyllun kiba lieh kiba don ha ka doh Kane kaba lieh ka dei i khun ñiang raitliang Lada bam

ia ka doh kaba don jynreiñ khlem da ih bha, kine ki khun ki rung shapoh ki snier bad ki jrong shibun

Ym da don eh ki dak kiba shai ban iathuh ba u briew u don ñiangraitliang Lada don eh ki long ka jingbym lah tylliat ka kpoh, jingpang kaba suh, u nongpang u long blait-blait khlem snam, u ud baiong khlieh bad king khlieh Ka dak kaba shai ka long ba shem ia ki khñiang kiba rit ha ka leit khyndew

Ka Jingsumar

Ka jingsumar ka shong eh ha ka ban pynmih ia ka khlieh jong u wieh, namar la kam mih un shu san hi kumjuh Ka rukom sumar ka long kumne — Ar sngi shwa ban ai dawai ym bit ban ai jingbam• kiba eh Ai tang ka umshitja, ka pylleng bad ka syrwa bad ong un shu thiah baroh kine ki ar sngi Ha ka step jong ka sngi kaba nyngkong ai julab bad wat ai jingbam baroh shisngi Ha ka sngi kaba ar, ia u khynnah uba san snem, ai 30 jaw ka EXT FILICIS Lig Ka long kaba sngewjli bad dei ban khleh bad ka umshitja Hadien 2 ne 3 kynta sa ai 30 jaw ka dawai U nongpang u dei ban shu thiah khop Hadien 4 ne 5 kynta ka dawai khadduh ai julab khlein (castor oil) shibun Ynda u khynnah u la sam khyndew dei ban pynleit khyndew ia u ha ka jing diang kaba khuid kaba don ka um kaba syaid ban iohi la ka khlieh ka la mih ne em

Khnang ban ym ioh ia kine ki khñiang, dei ban tep ia ka jakhlia baroh bad shet bha ia ka doh baroh Namar ba ki ksew bad ki miaw ki don ñiangraitliang ha ki snier jong ki dei ban ym shah ba kin ia kyrsum eh bad ki briew lane ban jliah ia ki kti ki khynnah

Ki Wieh Sniang (Trichina)

Tang kiba bam doh sniang ki ioh ia kine, kim shong ha ki snier, hynrei ki rung shapoh ki doh ksah bad ki pynpang Lah ban don ka jingshit. Ki dohksah jong ka met kat haba ki don ki pang, ki kham pang haba khih Ki mat kim lei-lei Ki dohksah ki pang hor-hor haba shon. Don ruh ka jingat harum ki khmat bad ka jingpynhiar mynsiem ka lyngkot.

Ym don kano-kano ka jingsumar kaba ia dei Dih julab bad pyllait kpoh man ka sngi ban sait ia kine ki khñiang kiba don ha ki snier Ym lah ban leh ei-ei ia kito ki khñiang kiba don hapoh ki dohksah jong ka met baroh Ban ym ioh ia kine dei ban ym bam doh sniang

LYNNONG 27

Ki Jingpang Ka Khmut Bad U Pdot

Tonsils Bad Adenoids

KIBA heh ki tonsil ne ka Adenoid ki jiw ring mynsiem na ka shyntur, lah ban ithuh ia ki na kine ki dak- kaba mih um na ka khmut, ka khmut ka sat, kaba synriah, ka shyntur bad ka khmut kaba phler, ki khmat ki saw, kiba bieit ha ka pule kot, kiba thiah da ang ka shyntur, kaba buh ia ka kti ha ki shkoi kumba pang, peit seh bad ka ang shyntur Ki bym ioh bam bha bad kiba shong ha ki jaka kiba jakhlia ki kham shait ioh ia kane

Ki Adenoids ki mih ha ka bynta kaba shadien jong u pdot ha ka jaka ba ka khmut bad u ryndang ki ia kynduh Ki long kum i khlieh jong u phul kubi bad ki saw Ki ia syriem eh bad ki thapbasim kiba mih ha ki kti Ki sdien na shadien jong ka khmut bad ki set ia ka, bad ka pynlong ia u khynnah ba un ring mynsiem na ka shyntur (peit ka dur) Haba ring mynsiem na ka shyntur kham bun ka puipui bad ki khñiang ki rung shapoh ka met ban ia ka ring mynsiem na ka khmut

Phah ia u khynnah ba un ang, shon ia u thyllieid da ka tdong shamoit bad peit la ki tonsil ki mih sha u ryndang Haba ki tonsils kim pang, kim jiw mih sha u ryndang, bad ki don kajuh ka rong kum kito ki bynta ha baroh sawdong ia ki U tonsil uba heh u saw haiñ-haiñ, lane lah ban don kiba lieh kiba tap ia ki, bad haba dei badei don ka ksuit kaba stem kaba mih na ki Lada ki heh kynsan-kynsan u khynnah u ud bad u sat u ryndang bad u don jingshit bad suhkhlieh Ka jingpang ha u pdot ka nang jur haba bam jingbam ne

haba nguid Khmih la u khynnah u don ne em kiba at ha ryndang bad shadien ki shkor Kine ki klan kiba la heh, ki iathuh ba don ka bih ne jingsniew ha ka khmut, ha u

(1) Ki doh-met na shadien ka thliew-khmut, (Adenoids)
(2) Ka jingsyrdep ba i dohdah

ryndang, shkoi, ki bniat kiba dei ban weng shisyndon khnang ba ka met kan shait

Ki tonsil bad ki adenoids kiba heh ki don shibun ka bih ha ki bad kane ka rung sha u klongsnam bad ka pynmih ia ka jingpang klongsnam, lada ka rung sha ki mat ka pynmih ka pangmat Ka lah ruh ban poi sha kiwei pat ki bynta ka met bad ka pynmih jingpang Ki pynwit ruh ia ki khynnah ba kin san, ki raiñ noh Ki pynsniew ia ka met baroh kawei namar kata u long u bym larkam ha ka pule kot Kum kine ki khynnah ki kham shait ioh Diptheria, scarlet fever bad ñiangpyrsit Lada u ioh ia kawei na kine ki jingpang u khynnah u shitom tyngeh bad u koit suki-suki

Ka Jingsumar

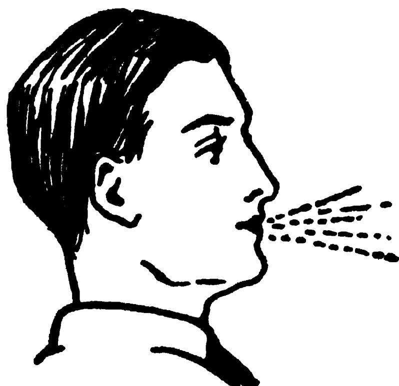
Lada u khynnah u don Adenoids don tang kawei ka jingsumar bad kata ka long ban leit rah ia u sha aspata ba u nongpeit un weng noh ia ki

Lada ki tonsil kim shym la heh la kham slem hynrei ki shu heh kynsan, ai shisien dih ka julab khlein ne mluh, bad kynthah da kaba syaid ia ka ryndang ia ka tyngam bad ia ki rud ryndang. Lada u doktor u mynjur lah ban ai sulfadiazaie lane sulfathiasol, artylli ki kuli shisien dih 4 sien

shisngi ia u rangbah Ia ki khynnah ai kat ka yrta jong ki Ki dei ban dih um shibun Lada ki tonsil ki shu lieh hi, lane lada kim da heh eh, hynrei ki iai don kata ka ksuit stem, dei ban weng noh ia ki

Pangkhlieh (Colds)

Kham bun ki briew ki ioh ia kane ban ia kano-kano ka jingpang Ka pangkhlieh ka dei na ki khñiang bad ka iabit hi kumba iabit u ñiangpyrsit ne Newmonia

Pynsaphret ia ki khñiang jingpang da kaba jyrhoh

La ka pangkhlieh da lade hi kam jiw pynap, hynrei ka pun lynti ia kiwei pat ki jingpang, kum ka Newmonia, pangswai, pangmat bad jingkyllut

Ka Jingiada

Ban iada ia kane ka shong eh ha shibun ki lad Kawei na kine ka long sumar ia ka met ba kan koit kan khiah da kaba bam ki jingbam kiba bha, bad kilan barobor Da kaba sum umpjah man ka sngi u briew um jiw ioh pangkhlieh shuh Kiar na kiba pangkhlieh

Ka pela, ka tawlia ban ñiad khmat ñiad kti, ki pipe, jingialehkai, shynriahti bad kano-kano ka tiar kaba ia bit ne ia dei bad ka khmut ki long baroh kiba don kine ki khñiang pangkhlieh Kaba shong ha ki ing kiba dum bad duna

jingshai, kaba ring mynsiem ia ka pui-pui, kaba shah khriat ne shah jhieh, kaba shah lyer ha ka jhieh ki jaiñ na ba syep, ka jingduhthiah bad kaba trei than, kine baroh ki pynkhreh lynti ia ka pangkhlieh Kito kiba pynhiar mynsiem na ka shyntur, kiba don ki bniat ba bam khñiang lane kiba heh ki tonsils ki jiw ioh ia ka pangkhlieh kaba wan man ka teng

Ka Jingsumar

Lada sumar kloi ka pangkhlieh kan duh Lada uno-uno u sngew ba ka pangkhlieh ka la wan haba u la synriah, mih um na ki khmat, suh khlieh malu-mala, set khmut u dei shi siendon ban kut jingmut ban pynduh noh ia ka U dei ban mih shabar ban trei da kaba puhkper, ne da kaba iaid stet lane leh kano-kano ka kam da ki kti Trei ne kilan haduh ban da mih syep, hadien kata sa sum da ka um syaid, sa synreit shi jok ka umpjah ia ka met, ñiad rykhiang da ka towel

Lada ka la neh la kumba ar sngi lai sngi, pdem ia ki kjat ha ka um kaba shit (peit lynnong 20) Tang shu dep sa leit thiah Bam tang ka pylleng ba la shet jem, ki soh bad umshitja Kane ka jiw pynkoit ia ka pangkhlieh Lada sngew kumba kan kylla sha ka Newmonia lane pang eh u pdot, leit ia shem ia u doktor bad lada u mynjur dih 2 tylli ki kuli sulfathiazol lane solfadiazuie 4 sien shi sngi haduh 3 ne 1 sngi Tang kumne hi la biang ban pynkoit ia ka Dih um shibun U doktor u lah ban ai da ka penicilin

Pangshit (Influenza)

Kane ka shait khie man ka snem Ki dak ki long syriem eh kum ka pangkhlieh, tang ba ka kham jur Nyngkong don ka jingset khmut, jingsynriah, mih um ki khmat, baiong khlieh, pang met, ka jyrhoh rkhiang bad ka jingshit

Kane ka long ka jingpang kaba ma shibun Ka pyniap bun ki briew man ka snem. Lada kito kiba la tlot lpa ki ioh ia kane bunsien ki iap.

Ka Jingsumar

Ka pangshit ka long kaba iabit shikaddei Lada uno-

uno u briew na ka ιing u ιoh ιa kane, u deι ban jyrhoh bad synιιah ha ka rumal U deι ban kyrkhah ha kι kot kι ban thang pat hadιen Um deι ban ιa pyndonkam lang ιa kι juh kι tιar ne kι jaiñ bad kιba ha ιing

Tang shu kem u deι ban thιah khop U deι ban pdem ιa la kι kjat ha ka um khluιt U deι ban dιh shιbun ka um lane lemonade, la kumno-kumno kumba 3 klat man la ka kynta Pynsyaιd ιa kι kjat Lah ιuh ban buh da kι bιlor umkhluιt ha kι kjat Bam tang kι pylleng ba la shet jem, um soh, umshιtja bad syrwa Lada jyrhoh sumaι kumba la bataι ha kane ka lynnong, ιa kaba khrιat ha ka shadem aι ka dawaι No 9 (hadιen) laι sien shι sngι ban kynruh ktιen Kane ka dawaι kan pynkhuιd ιa ka shyntuι bad u ιyndang bad kan khang ιa ka jingpang ban pynshιtoιn ιa ka shkor bad pynkyllut

LYNNONG 28

Ka Jingpang Ka Shadem

Pneumonia

KA NEWMONIA ka long ka jingpang ki toi ba pynmih da ki khñiang pnewmococcus Ka sdang barobor da ka jingsuhkhriat kaba jur Ka jingshit ka kiew kloi-kloi bad don ka jingpang ha ka shadem Mih sa ka jyrhoh kaba ikhiang bad kaba lyngkot bad pang, bad ka jingpynhiar mynsiem stet U nongpang u thiah sha kadiang ne kamon um jiw thiah lyndang Ka khmat ka i saw khamtam ki ngap, ki jingphl i ki mih ha ki rmiang shyntui Ka kyikhah kaba mih ka sni snam Ynda ka jingshit ka la kiew khyndiat sngi ka hiar kynsan sa bud sa ka jingmih syep kaba jur Nadien namen u nongpang u kham sngewjem bad lada ym jia ei-ei shuh, yn nang khamjem bad hadien lai taiew u koit artad Don kiba iap noh shwa ba kan hiar ka jingshit, lai ne saw ngut kiba ioh ia kane ka jingpang mynshwa ki iap Kito lei kiba la dih kiad bha ki don ka jingeh kaba khraw ba kin koit ia ka

Ki Lad Ban Khang Ne Ban Iada

Ki khñiang Newmonia ki don kylleng, hynrei lada ngi don ki met kiba khlain bad ba koit ba khiah bha kine ki khñiang kim lah ban pynsniew ia ngi Ka bor tynrai ka ... ban iada ia lade la ju pyntlot da kaba dih kiad, sikret la ka jingduna ia ki jingbam kiba dei, lane kaba bam ... kaba shong ha ki iing kiba dum bad bym ioh lyer bha, ... thiah khlem plie ia ki jingkhang iit, kaba tap sop haba th...

kaba shong dem bad haba ioh pang khlieh. Ka newmonia ka pur da kaba synniah, na ka eitmut, na kaba jyrhoh na ka umbiah. Lah ruh ban ioh na kaba dih na ki pela ne klat ba dih kiba pang newmonia, ne ka pui-pui na surok ne na kaba ring mynsiem ia ka pui-pui haba sai jing.

Ka Jingsumar Kaba Iadei Eh

Ka jingiap na ka newmonia ka la duna shi bun naduh ba mih ki dawai solpha, bad ka penicilin kaba shen eh. Kine ki dawai sulpha-sulfathiasol bad sulfadiazine ki don wat ha ki dispensari kiba sha kyndong eh. Dei ban dih ia kine tang ha ka jingbthah u doktor. Hapoh 24 lane 48 kynta ki khieshoh ka hiar. Bad haduh 1 [illegible] sngi hadien ba la jem ka jingshit ruh dei ban ai ia kine ki dawai. Bunsien ki ju pynsangeh ia kine ki dawai tang shu jem ka jingshit, tang ban khie biang ka jingshit 2 lane 3 sngi hadien bad lane ki long kiba kham jur ban ia kaba nyngkong. Mynta lah ban ioh ia ka penicilin ha bun ki nongdie dawai kiba bha bad ka long ka tiar kaba jur tam ba ngi ioh ban ia leh ia ka Newmonia, ka kham jur ban ia ki dawai solpha.

U nongpang u dei ban ioh lyer shilun, ki kjat dei ban iu pynsyaid, ka kpoh jong u dei ban pyllait da ka jingpyllait kpoh. U dei ban dih um, lane lemonade lane umsoh jew shitaun. Ka jingbam ka dei ban long tang ka syrwa, umshitja bad ki pylleng ba la shet jem lane kaba im. U dei ban kyrkhah ha ki bot bad thang ha ding.

Ka Pneumonia Ha Ki Khynnah

Ka jingsumar ia kane ka jingpang ha ki khynnah ka la syriem bad ka jong ki rangbah, kaba la batai ha kane ki lynnong. Dei ban pynthiah ia u khynnah ha ka jaka ba ioh lyer bha. Pynduna ia ka bam kaba u ju bam. Pynsyaid ia ki kjat. Lada kitei ki dawai ym lah ioh tah da ka plastar sohmrit. Shim 1 siangsha u sohmrit, tylliat haba un da ni bha sa khleh bad 6 shamoit u atta ai um tang kat ba ui dam bit, kyllan ia kane ha ka kot sada bad tah ia kane ha shadem baroh kawei. Tang shu saw ka sniehdoh khoh noh ia ita ka jingtah. Tengteng donkam ban tah biang tang khyndiat oi hapdeng 4 lane 5 kynta. Dei ban ai um ba la khleh bad

ka umsoh shibun ia u Pyllait kpoh da ka um syaid man ka sngi Lada u jyrhoh khlem mih ei-ei bad u duh thiah, ai ka dawai No 18 ba la thoh hadien Kaba bha tam ka dawai ban ai ia ka Newmonia ka long ka dawai sulpha ne penicilin

Hadien Ka Newmonia Sumar Bha Ia Ka Pangswai

Hadien ka Newmonia lada ia ki rangbah ne khynnah kaba ma eh ka long ba ka bud sa ka pangswai Namar kata ka donkam eh ia u nongpang ba um dei ban leh khlain tang shu koit U dei ruh ban pyllait lyer bha ha ka kamra ba u thiah Pynmlien ban ring mynsiem jylliew kumba la pyni ha ka lynnong 9

Pangsiat (Pleurisy)

Kane ka long ka jingpang kaba ktah ia kata ka jingsop kaba stang ia ki tor bad ia ka bynta ba shapoh jong ka shadem Ka lah ban mih na kaba shah kuia na ka shadem lane naba ioh pangkhlieh Nyngkong don tang ka jingsngew-suhkhriat nadien nangta don ka jingpang ha ki krung kaba kumba dung ka sdang tang shiliang shwa bad ka jur haba ring mynsiem lane haba jyrhoh Don jingshit katto-katne Ka jingpang ha ki krung ka long ka dak kaba kongsan U nongpang um lah ban thiah sha kata ka liang kaba pang Hadien katto-katne ka um ka lang hapdeng ki ar syrtap jong kata ka jingtap bad ka jingpang ka kham duna

Ka Jingsumar

Kum ka rukom ka jingshit ka neh tang shi taiew ne shiphew sngi Lada nadien nangta u shu dang sngew shit bad sngew shitom man ka step bad janmiet kumba ar ne lai taiew kata ka mut ba u lah ban don jingpang swai (kon-somshon) bad lada ka long kumta dei ban sumar kum kato ka rukom ba la pyni shaphang ka pangswai

U nongpang uba ioh ia kane ka jingpang u dei ban thiah ha ka jaka ba ioh lyer bha, tang ba ym dei ban pynshah khriat Ai tang ki jingbam ba jem Teh da ka plaster kaba dambit kaba 3 inshi ka pyngkiang ia ka shadem ban pynskhem ia ka shadem khnang ba ka shadem kan ym khih

eh ban kham duna ka jingpang Khnang ban kham pynjem ia ka jingpang kynthah da kaba khluid man la ka arkynta Lane lah ban buh da ka pla jri ba la theh umkhluid hapoh bad ba la sop da ka jaiñ kaba dang khyrwait na ka um khluid Pyllait ia ka kpoh barobor Namar ba ka shait long ksuit haba ioh kane ka jingpang kan bha shibun eh ban ai dawai sulpha lane pinicilin kata ruh da ka jingmynjur u doktor Kane ka jinglong ksuit ka long kawei kaba ju jia haba ioh Newmonia

Namar kata dei ban sumar lpa

Pangswai (Konsomshon)

Ka pangswai ka pyniap uwei u briew nian la ka minit bad miet bad sngi Ka kem ia kito kiba hapdeng 15 bad 40 snem ka yita Namar ba ka long ka jingpang kaba lah ban khang bad kaba lah ban pynkoit ka long kaba donkam eh ba baroh kin tip ia ki dak jong ka, ia ki lad ban khang ia ka bad ia ka jingsumar ia ka

Ki Dak

Ka jingpang ka long kaba lah ban pynkoit haba ka dang sdang Namar kata ngi dei ban tip bha ia ki dak jong ka Ki briew kiba raikhoh, kiba madan ka shadem bad kiba noh ki tyrpeng ki long kiba kloi eh bah ioh ia kane ka jingpang Ka jingiaikhoh kaba nangjur mian shi nian ka long kawei ka dak ba uta u briew u don ia kata ka jingpang Ka jinglong blad ka snieh doh, bad teng-teng ki ngab kiba saw bad phyrnai, ka kham shait long eh ka dak kaba nyngkong Ka jingiai pang khlieh bad jyrhoh ka long kawei pat ka daw kaba sdang Don ki bym tip haba ki la don ia kane ka jingpang ruh, hynrei ki thait shen bad hadien katto-katne taiew ki ud ba ki sngew shit ha kapor mynsngi bad ka jyrhoh kaba shitom mynstep bad janmiet Nadien nangta ki syep mynmiet-mynmiet bad ka kyrkhah ka saw (namar ba ka don snam) Lah ban don ka jingpang ha ka shadem Ka jingbym bang ja ruh ka long ka dak kaba nyngkong Sa kawei pat ka long ka jingkylla ka jinglong u briew, uta uba jiw long uba sngewbha u kylla uba ingkhong bad uba diaw kloi

Ha ka umbiah barobor ju shem ia ki khñiang jong

kane ka jingpang Ha ka lynnong kaba 14 la pyni kumno kine ki khñiang ki i kata ruh ynda la pynkhraw ia ki Lada don jingsuba ba uno-uno u don jingpangswai dei ban phah shisyndon ia u doktor ba un jngoh ne eksamin ia ka kyrkhah la ka don khñiang ne em Hynrei don ki briew kiba don ia kane jingpang hynrei ki bym don khñiang ha ka kyrkhah

Kawei pat ka rukom ba ia ki khñiang jingpang la pyn saphret

jong ki Namai kata wat lada ym shem khñiang ha ka kyrkhah ruh, hynrei haba don kiwei pat ki dak jong ka, dei ban sumar shisyndon

Kitei ki dak ba ai ha ni ng ki long tang ia ka pangswai kaba ktah ia ki tor Hynrei ka ktah ruh ia kiwei pat ki bynta jong ka met Ka lah ban don ha u pdot ka pynshitom ban nguid Ka ktah bunsien ia ki shyieng ruh Ka shait trei ia ka skhep bad ka pynlyngkot ia ka kjat Lada ka ktah ia u budlum ka pynat lane ka pynkynriang ia u Ka skrophiwla (Scrofula) ka long kaba ktah ia ki khynnah Kane ka pynmih ki jingat ha u ryndang shadien bad shakhmat Kiba ioh ia kane kim ju san bad sngaid bad ki pang khmat bad shkor

Kumno Ki Khniang Pangswai Ki Rung Hapoh Ka Met

1 Da kaba ki ring ia ki shapoh ki toi haba ngi ring mynsiem

2 Da kaba iah shapoh ka met lyngba ka jingbam ba ngi bam Bun ki nasi bad kiwei pat ki mrad ki don ia kane ka jingpang Ngi lah ban ioh pangswai da kaba ngi bam bad dih ia ka doh bad ka dud jong ki

Lada kito kiba pang konsomshon ki ktah ia ka jingbam ha kaw lane ha ing ki khñiang kiba don ha ka khmut, shyntui bad ki kti jong ki ki bit ha ka jingbam bad da kaba ngi bam ia kita ki jingbam ngi ioh ia ki

3 Ki khñiang ki bah ban rung sha ka met lyngba ka jingmong

Kumno Yn Leh Ban Khang Ba Kan Ym Roi

U nongpang u dei ban tip ba u pynroi ia ka jingpang da kaba u jyrhoh bad u briah Haba u jyrhoh ki phñit umbiah ki hei sawdong, bad ha kane don bun ki khñiang jingpang, bad kine ki khñiang ki ia khleh bad ka pui-pui kaba ha ing bad lyngba jong ka ki rung sha ka met u briew

Ka umbiah ka don ki khñiang ki bym lah ñiew shuh Namar kata ym bit ban biah kylleng-kylleng, namar ym don jingaitatien ba ka lad kaba khraw eh ba roi kane ka jingpang ka long lyngba ka umbiah

Kito kiba jyrhoh ne synriah ki dei barobor ban tap da ka rumal ne ka kot ia ka skyntui ne ka khmut Ia ka kot thang ha ding Ia ka jaiñ dei ban shet

Uba don ia kane ka jingpang um bit ban ktah ia ka jingbam ba bam kiwei pat, ioh ba ki khñiang kin ioh rung shapoh ki snier bad kin iap ei

Kumno Yn Leh Ban Nym Ngat Jingpangswai

Baroh ka pui-pui ha surok ki don ki khñiang konsomshon Ngim banse ban ring ia kine ki khñiang shapoh ki met jong ngi, hynrei ngi tip ba lada ka met jong ngi ka khlaiñ bad ka khmut kam don jingshitom ei-ei, ka snam ka lah ban pyniap ia kita ki khñiang Ki briew kiba dih kiad ne sikret ki kham shait ioh ia kane ka jingpang bad shisien ba ki ioh

ka long kaba eh ban lait Ngim dei namar kata ban pyntlot ia ki met jong ngi da kaba ngi bam ne ngi dih ki jingbam ne jingdih kiba pyntlot bor ia ki met jong ngi ioh ngi ngat ei kha ma kha ia kane ka jingpang ba itriem U sikret u pynmong ia ki tor bad ki tor ki kylla long ki skum jong kine ki khñiang konsomshon Haba ia syndah eh ki iing kum ha sor ruh ka jingiabit jingpang ka jur

Man la ki kamra ki dei ban don jingkhangiit ban ioh rung ka jingshai bad ki kjat sngi bad dei ban plie ia ki haba thiah

Ym dei ban pyndonkam ia ki tiar ne ki jaiñ ba la pyndonkam kiba pang khlem da shet shwa, bad ia ki doh baroh dei ban da shet bha shwa ban bam, kumjuh ruh ia ka dud

Ki briew kiba thaw sikret ne shrut, kiba shoh maw lane ha ki kor tylliat kba, lane ha ki nongsuhjaiñ kiba shu iai dem la ka met, ki nongthaw tupia, ki nongthaw shang, lane kaba buh dak, ki kham shait ioh ia kane ka jingpang Bun na ki khynnah namar ba ki dem eh ha ki ben ha skul bad kin ju kham smat ban kilan ynda la wai skul ruh, ki shait ioh ia kane ka jingpang

Ha ki shnong kiba heh don ki dispensari kiba sumai ia kane ka jingpang bad ai dawai ruh, kan bha ban leit phah jngoh ha ki lada sngew pher kumno-kumno

Lada uba pang um lah ban mih na iing, um dei ban duh jingkyrmen, namar lada u bud ia kane ka jingbthah harum u lah ban koit wat ha iing ruh

U nongpang u dei ban shong la ka kamra kaba dei ban plie rynghang bad miet bad sngi U dei ban shong habai hapoh ki dieng baroh shi sngi Thad la ki jaiñ thiah ha ka sngi Sait bunsien ia ka kamra Ka jingshai bad ki kjat sngi ki pyniap ia ki khñiang konsomshon

Ka Jingbam

Kaba kongsan eh ha kane ka jingpang ka long ka jingbam namar kane ka jingpang kam ju pynbang ja Ban pynthngan dei ban ai bitamin B ba khleh bun jait lane da ki kuli Ai shi siangsha lai sien shi sngi; lane 5-10 mg ki kuli lai sien shi sngi Lane lah ban ai lang ka dawai um bad ki kuli. Ki dei ban dih dawai 'lem kha Ai bun ka jingbam

katba u lah ban bam Kine ki jingbam kiba dei ban pynkohnguh ia u ba un bam ka dud, ka pylleng, ki soh, ka doh, ki jhur, u dai, u kew, u khaw khlem dung arsien, bad baroh ki jingbam kiba pynkhlain Lada um lah ban bam bun shisien bam, dei ban ai khyndiat-khyndiat bad bunsien, lane ai da ka dud hapdeng ki por bam

Kiwei Pat Ki Rukom Sumar

Pynkhuid ia ka met da kaba sum barobor Sait khuid ia ki jaiñ Pynkhuid ia ki bniat Ym dei ban pynthait eh da kaba khih ne leh kano-kano ka kam ioh mih jingshit Dei ban buh ki tiar bam ba kyrpang Ym bit ban doh ne leh ieit ia ki khunlung, lane ktah ia ka jingbam jong kiwei Iada ia ka kamra na ki skairì, hynrei ha ban da lei-lei wat shah ba kin dem ha ka umbiah jong u nongpang

Kawei pat kaba donkam ia u nongpang ban long, ka long ka jingsngewbha Uba ngat ia kane ka jingpang un shem ka jingtngen da kaba u shaniah ha U Blei, namar U lah ban pynkoit ia ki jingpang baroh Lada u duh jingkyrmen bad u ngeit ba un iap da shisha un iap

Ka kpoh ka dei ban lait man ka sngi Dei ban dih bun klat ka um ban khuid ka bih napoh snier Lada ka jyrhoh ka pynshitom, dih da kajuh ka dawai ba la ong ha ka lynnong 28 kaba batai shaphang ka jingsumar ia ka jyrhoh Don kiba jyrhoh mynstep-mynstep ia kane lah ban pynsangeh da kaba dih shi klat ka um ba la khleh bad ka um sohjew Lada jur ka jingshit shu pynñiad um da ka umkhriat kumba shiteng kynta (peit lynnong 20)

Lada u jyrhoh snam u dei ban shu thiah khop Ka snam ka mih na kaba u kham rah ia kaba khia lane ba u kilan (exercise) jur eh Lada ka snam ka mih jur dei ban tap da ka jain jhieh ha ka shadem, lada ioh bha ka um thah Lah ban pynkhriat ia ka jaiñ jhieh da kaba bat na ki dong bad kaweh shane shatai shi por bad kan khriat shibun

Lada uba ioh ia kane ka jingpang bad u koit biang u dei ban sumar bad ban bud ia kito ki jingbthah kiba la iathuh da kumno ki briew ki ioh konsomshon khnang ba un lait na kaba kan khie biang

Ka Sahiaw Tangkro (Bronchial Asthma)

Ka sahiaw ka long ka jingpang kaba pynshitom ia ka jingring mynsiem bad ka jingring ki dohksah u tangkro, bad ka jingsat bad jingat jong ka jingsop jong ki tyndong u tangkro Ka daw kaba pynmih ka lah ban long ka jingkhriat, ka khieshoh ba ki khot hay fever, kaba ringmynsiem ia ka pui-pui, lane ka jingiw ki mrad, kum ki kulai ne ki miaw Ka jingsheptieng ruh ka lah ban pynmih ia ka Shisien wan ka lah ban neh slem, lane ka lah ban wan man ka miet, bad ka neh bun miet lynter U nongpang um banse ban shu shong ban ring mynsiem Ka shadem bad baioh ki dohksah ba ia dei bad ka jingring mynsiem ki khih tyngeh Bad man la ka jingpynhiar mynsiem don ka jingiew hiaw-hiaw Ka khmat ka blad bad i sheptieng Ki kti ki kjat ki pjah Ka jyrhoh ka tyrkhong bad pyrkhing bad ka kyrkhah ka long kum ka sboh kaba mih khyndiat bad kaba dambit Hadien khyndiat kynta u lah ban iohthiah na ba la thait eh lane ka lah ban kham jem Kaba bam than lane kaba bam ia kano-kano ka jingbam ka bym ia dei ka lah ban pynmih ia ka jing pang

Ka Jingsumar

Ka jingsumar ia ka Asthma ka long kaba pher Ym dei ban don masla, doh lane ki jingbam ba sat ha ka jingbam, hynrei ka dei ban don shibun ka jingbam ba pynkhlaiñ, kum ka ja, jhur, ruti bad ki soh ba la shet bha Lah ban dih dud shibun bad teng-teng ki pylleng Ym dei ban da pyrkhing eh ia ka bam ka dih Dei ban sumar bha ia ka kpoh ba kan ym set ne at (Ka jingbatai ia ka jingsumar shaphang ka jyrhoh pangkhlieh la batai ha ka lynnong 27) U nongpang u dei ban im ka jingim kaba jar-jar um dei ban pynbitar ia lade bad ka rukom bam jong u ka dei ban long kaba ryntih

Ki dawai kiba ki doktor ki ju ai ka long ki dawai sam kum ka Belladona, Nitroglycerine, lane adrenelin kiba pynjem shisyndon ia ka, kaba khadduh ki ai 5 haduh 10 minim Ia ka Adrenelin lah ban khleh lang bad ka menthol ne thymol ban synreit ia ka thliew khmut, lane bad ka eucaliptos ba la

khleh ha ka albolin. Ka Amil naitraits (Amyl nitrite) ruh ka iarap.

Kaba kynthah da kaba syaid ia ka shadem ruh ka iarap ban pynjem ia ka jingpynhiar mynsiem kaba shitom. Pdem ia ki kjat ha ka um kaba khluit. Teng-teng ka jingkynthah da ka um pjah ia ka shadem ruh ka iarap. Haba ka jem ai ki dawai khlaiñ bad ka jingkynthah kaba pjah, ka tei ia ka bor u nongpang ban ialeh pyrshah ia kane ka jingpang bad ka pynduna ia ka jingwan ka sahiaw. (Peit lynnong 20)

Ha kine ki snem ha la dep la long ka jingwad bad tohkit kaba jur shaphang kane ka jingpang bad bun na ki nongpang ki la lah ban ioh jingiarap ne jingkoit hi da kaba sam ne mjek ia ki da ka protein kaba kita ki nongpang kim iadei. Kane ka pynmih ia ka jingiada lane ka bor ban ialeh pyrshah ia kito ki protein kiba mynshwa ki long kum ki bih ba pynmih ia ka sahiaw. Da kaba ai tynjuh ha uwei pa uwei u nongpang lah ban tip kano ka jait protein kaba um ia dei bad kaba pynmih ia kane ka jingshitom ha u.

LYNNONG 29

Ka Jingpang Sniew

HABA u briew u ioh Gonorrhoea (konoria) ka lynti leit pynjhieh ka sat bad phler, ka mih artad kaba lieh ne kaba lamstem Ia kane ka um kaba mih la pynlong da ki khñiang Gonorrhoea (konoria) bad u ioh ia kane na kaba u ia ioh lok bad ka briew kaba don ia kane ka jingpang Khyndiat ngut ki ngat ia kane na ki tiar kum na ka towel lane na kaba shong ha kajuh ka synduk leit khyndew ia kaba uba pang konoria u la pynjakhlia ne pynbit da kata ka um kaba mih na u ne na ka

Ki Dak

Ka jingpang ka paw 5 lane 7 sngi naduh ba ia ioh lok bad kiba don khñiang Ka don ka jingdait, jingbtiar, lane jingsuhbtiar ha ka lynti pynjhieh, don ka jingpang haba leit pynjhieh, sa bud sa ka um kaba dambit kum ka eitmut kaba lieh lane lam stem Lada ym sumar kloi, kine ki khñiang ki kiew aited shaduh tynrai ka lynti pynjhieh, ka pynkhim ia ka lynti pynjhieh bad hadien ka set artad sbak Bad lada ym sumar kloi ka long kaba ma ba u briew u lah ban iap Kine ki khñiang ki par kylleng ka met ki shong ha ki mat bad ki thaw ka pangmat kaba kordit katta-katta Ka long ruh ka daw ka jingmatlah jong ki bun ki khunlung kiba bit ia kane ka jingpang na ka kmie ha ka por ba kha

Lada uwei u briew na ing u don kane ka jingpang kiba ha ing ruh khamtam ki khunlung kin ngat

Ka Jingsumar

Ia kane dei ban sumar tang da u doktor uba la ioh jinghikai Lada dei ban sumar da ki dawai sulfa dei ban jied ia u sulfadiazine Dei ban dih artylli shisien dih 4 sien shi sngi haduh 15 sngi U dei ban dih shibun ka um ne umsoh ryngkat bad ka dawai U dei ban phah jngoh barobor ha u doktor ioh don ki dak kiba sniew na kaba pallat eh ka dawai Dei tang da kaba phah jngoh ha ki jaka peit khñiang (laboratory) ba lah ban tip la ki khñiang kim don shuh Ka jingsumai kaba kloi eh ka long da ka ban shu sam da ka penicillin Sam shapoh dohksah 400000 units ka penicilin Pynbud pat sa katjuh hadien 24 kynta Tang katne bunsien ka la biang

Ka Konoria Ha Ki Kynthei

Bun na ki rangbah ki ioh ia kane ka jingpang shwa ba kin shong kurim ki sa pynbit ia la ki tnga hadien Ka jingpang ka paw nyngkong da kaba pang bad btiar haba leit pynjhieh Don ka jingkwah pynjhieh bunsien bad ka mih ka um kaba lieh ne lamstem na ka lynti khakhun

Lada ym sumar kine ki khñiang ki kiew shapoh ka pla khun bad ka mih sa kaba lieh napoh (lencorrhoea) peit lynnong 30 Kane ka jingpang ka long bunsien ka daw jong ka jinglyngki ha ki kynthei, bad kajiw pynshitom ruh ia ki bun snem Ka jingsumar ka long kumjuh kumba la batai haneng

Ka Syphilis (Siphilis)

Ia kane ruh ki briew ki ioh da kaba ki ia iohlok bad kiba la don ia kane ka jingpang Lada ka kmie ka don kane ka jingpang u khun hapoh kpoh ruh u ioh lang Kane bad ka pangswai (konsomshon) ki long ki aitylli ki khlam ha ka pyrthei, hynrei ka syphilis ka long kaba bun na kine ar La ia ka siphilis lah ban ngat tang da kaba ia ioh lok, hynrei lah ruh ban ioh da kaba ia doh, da kaba kum pyndei bad ki prum kiba don ha u nongpang, da kaba ia dih duma lang lane bam da ki tiar kiba la pyndonkam uba ioh ia kane ka jingpang

Ki Dak

Ka dak kaba nyngkong eh ka long ba prum hi ki tiai ioh lok lane ha kano-kano ka jaka ba leit bit ka jingpang Ka ju paw 5 taiew naduh ka por ba bit ia ka Ita i pyrshen i kylla ka prum kaba eh Ryngkat bad kane don kiba at ha ki shyrkait baroh ar

Hynriew ne hynñiew taiew hadien ine i pyrshen kata ka prum ka bthei, ka rong ka long kum ka tama, ka i ruh

Ki sarew jong u khñiang "syphilis" ha ka kti Kane ka long kawei na kiba bun rukom ba u shait mih ynda u la trei slem (secondary stage)

kum u ñiangpyrsit uba mih ha ka met baroh kawei Ki lah ban mih sa kiwei pat ki dak kum ka baiong khlieh, sampi bad ngiah ja, ka sat pdot ruh ka don Ki prum kiba um he-her ki lah ban mih ha tohtit bad ha ka jaka leit khyndew Ki shñiuh ki hap lynnong-lynnong Kine ki dak kim paw lut haman kiba ioh siphilis

Ka kyrdan kaba lai jong ka jingpang ka wan hadie ba la ioh ia ka jingpang bun bnai ne bun snem Ki prum kiba ngam jylliew ki paw ha ki bun bynta ka met. Ka khmut ka pyut lut bad sah sa tang ka thliew ha ka jaka ka khmut lyngkhot shyieng jong ka khlieh ne kiwei pat ki bynta ka met ki pyut bad ki hap Bun ki jingpang kiba ma tam jong

jabieng, ki thied bad u klong bad thied snam ki mih na ka jingtrei ka siphilis.

Ka Jingsumar

Dei ban ialeh shitom ban ioh jingthikna la u briew u don siphilis, namar katba nangtip kham kloi ka jingsumar ka kloi bad ka jingkoit ruh ka 'thikna. Donkam da u doktor ban leh ia kane. Donkam ban eksamin ia ka snam lane dei ban pyndonkam da ka ut pynheh (microscope) ban pynthikna la ka jingpang ka don ne kam don. Yn don jingsumar kaba lah ban leh ha iing ia kane ka jingpang. Ki dawai kiba lah ban shu dih ha iing ki long kiba thok.

U doktor un jied ia kane-kano na kine ki ar jait ki rukom sumar. U lah ban pyndonkam ia kawei ka rukom sumar kaba la rim tang ba kaba slem bad kaba btai. Kane ka long ka jingsam dawai da ka Arsenik (Arsenic) kaba la ai kylliang-kylliang bad ka Bismuth haduh ar snem lynter. Kawei pat ka jingsumar kaba trei bha ia ka siphilis ha ki khynnah bad ia kaba dang ngat shen ha ki rangbah ka long ban sam da ka penicilin (penicilin) shikaddei. Ia ki rangbah dei ban ai haduh 4 lane 5 milian iunit (unit) hapoh 10 lane 12 sngi. Kano-kano ka jingsumar ia ka siphilis dei ban da eksamin ia ka snam hadien khnang ban khmih la la koit ne em.

LYNNONG 30

Ki Jingpang Jong Ki Kynthei

KA JINGPOI saitjain ne poibnai kaba beit la batai ha ka lynnong 11 Hynrei don bun kiwei pat ki jingshitom kiba ia dei bad kane ka jinglong kum ka jingjah kaba poi-bnai, ka poi-bnai kaba suh, kaba poi bun eh, bad kaba mih da kaba lieh (ka um kaba lieh kaba shu iai don hapdeng ki por poi-bnai)

Jingjah Poi Bnai (Amenorhœa)

Ka khynnah kynthei kaba koit ka met ka jiw poi bnai ynda ka la dap 12 snem ka yrta, hynrei ka lah ban sdang ka tang dap 9 snem, lane ynda ka la dap 15 snem Lada ka met jong ka ka dap bha bad ka koit ka khiah ym dei ban khuslai wat lada kam poi haduh 17 snem ka yrta

Ka 'theisamla kaba don konsomshon kan ym poi jingpoi tad haduh ba kan da koit na kata ka jingpang Ka jing bym poi jingpoi ka lah ban long na ka jingbym bha ka pla khun, lane ki oberis (ovaries—kine ki long kum ki pyllong u rangbah) lane ba ka lynti kha khun ka set U doktor u lah ban rai kano na kine ka long ka daw Wat hadien ba ka la long ruh ka lah ban sangeh tang naba kylla jaka lane hadien kino-kino ki jingpang kiba jur Ym dei ban khuslai ia kane namar ka long kawei ka lad ka jingpyrshang ka met ban pynkhlain ia lade, bad ka tang la khlain ka met kane ka kan wan biang

Ka Jingsumar

Namar ba ki daw ka jingjah ki long bun jait, ka jingsumar ruh haman la ka jingshitom ka long ban pyrshang ban shem ia ka daw. Ha kiba shong kurim dei ban kynmaw ba ka jingjah poi bnai ka lah ban long ka jingwit khun.

Kane ka jingsumar harum ka long ban iarap ban pynwan ia ka jingpoi bnai. Lada ka khynnah ka iaikhoh ka dei ban bam shibun ki jingbam ki ba bha. Kam dei ban trei shitom. Ka jingkilan man ka sngi, ka pynlut poi kham bun shabar, dei ruh ban thiah 8 lane 9 kynta man ka miet

kine ki long kiba iarap shibun. Lada ka sot ka kpoh dei ban sumar kumba la pyni ha ka lynnong 23. Lada ka khynnah kam pat jiw poi jingpoi, pynkhiad shwa ia ka kpoh da kaba pyllait kpoh da kaba shit. Ynda lah kane pynsum ha ka um kaba shit bha (110 dikri) shiphew minit. Ia ki kjat dei ban pdem ha ka um kaba khluid bad tap da ka jaiñ pjah na ka khlieh (peit lynnong 20). Kaba sam da ki dawai estrojen (estrogen) ka iarap.

Ka Jingpoi Bnai Kaba Bun Than

Don bun ki daw kiba pynbun than ia ka jingsaitjaiñ. Ka pla khun ka lah ban long kaba pang. Ka lah ban long hadien ba la lah kha ne hadien ka jingprakhun namar ba ki lyngkhot shyrnai ki sahkut, lane haba kad ka shyntur ka pla khun. Lane ki khñiang jingpang ki lah ban rung shapoh ka pla khun na ki kti ba jakhlia ki nongpynkha. Kum ha kine ki jinglong ba pang ka pla khun ka jingpoi saitjaiñ ka suh shibun bad ka bun than ruh.

Ka long kaba eh ban sumar ha ung kum ia kine. Ka bha ban leit sha aspatal ne khot ia u doktor. Lada ym lah keh kine, shu sait shapoh da ka um kaba khluit (peit lynnong 20). Ka um ka ban khlieng shapoh ka dei ban long kaba khluit katba lah ban shah, bad ia ka khmut lynti kha bad ki lbong dei ban kynthah da ka umpjah tang shu dep khlieng da ka umkhluit. Dei ban shu thiah thik katba ka dang neh. Ka daw kaba kongsan eh ha ki samla ka long ka jingiakulmar ha ka Hormones (harmon) jong ka met. U doktor u ai da ka hormons kaba iadei ban iarap ia ka jingmih beit.

Ka Jingpoi Saitjain Kaba Suh

Ka ju don ka jingbym sngew suk haba poi saitjaiñ hynrei haba ka pang te ka dei na ka bynta ka jingpang. Ka jingpang ne jingsuh ka lah ban don ha ka ingdong lane ha ki kiung. Teng-teng don ka jingsngew pyrkhing ha ka jylleng, lane ka jingpang kumba dung ba siat ha ka pla khun. Kane ka jingshitom kam neh lynter hynrei ka ia wan ia jah.

Ka Jingsumar

Dei ban wad ia ka jingiarap na ki doktor lane dei ban leit sha aspata ban ioh jingkoit. Haba dei badei ka pla khun ka don jingpang kaba lah ban sumar tang da ki doktor hi.

Ha ung lah ban sumar kumne.

Katto-katne sngi shwa ba ka jingpoi saitjaiñ kan wan, dei ban pdem ia ki kjat ha ka um khluit bad ban pynkhuid ia ka lynti kha khun da ka um kaba shit bha. Ha kawei pat ka sngi ka lah ban shong ha ka um khluit. Lada ka set kpoh dei ban pyllait ia ka kpoh da ka um kaba syaid bha (peit lynnong 20 kumno ban sait ia ka lynti kha khun bad pyllait kpoh). Ia kine baroh ki jingsumar lah ban leh shwa ban thiah. Ynda ka jingsaitjaiñ ka la wan, kynthah da u buiam na jylleng. Dih bun ka um khluit.

Ka Jingmih Kaba Lieh (Leucorrhœa)

Ha kane ka jingpang ka um kaba lieh ka mih na ka lynti kha khun. Ka ia don lang bad ka jingtlot, pang ingdong, ka jingbym sngewsuk ha ka jaka ka pla khun bad ka jingbtiar ha khmut ka lynti kha. Dei ban ai ha u doktor ban sumar ia kane lane leit sha aspata.

Ka daw ka lah ban long na kaba ioh khriat, na kaba trei than eh, ka jingduna jingbam, jingia-poikha palat, kaba lah beiñ ia lade ne ba ka pla khun ka pang. Ka jingpang konoria (gonorrhoea) ka shait long ka daw jong kane ka jingpang.

Ka jingsumar ka shong eh ha ka daw jong ka. Ka jingsumar kaba bha eh ha ung ka long tang ka jingsait ia kaba shapoh ka lynti kha (douche). Pyndonkam kumba 8 lane 10 bilor ka um kaba syaid bha da khleh lang u borik asid 8

shamoit, lane shi shamoit u Potash Permanganate ha kata ka um Lada phi leh da u potash permanganate te khleh shwa baroh ha ka shibilor ka um haduh ba un da um lut sa khleh ia ka um kaba sah Dei ban leh kumne man ka sngi Pyllait ia ka kpoh da kaba shit ka um lai sien shi taiew (peit lynnong 20 ia ka rukom pynkhuid ia ka lynti kha)

Ki Jingpang Jong Ka Tiar Kha Kiba Shabar

Lada ka shyntur ka lynti kha ka dait buid ka daw ka long t ing ka jingleh sih Dei ban sait bha man ka sngi Da pynkhuid bha ia kato ka sboh kaba don hapdeng ki jingtapktien Ka jingdait buid ka lah ban long na kaba leh bein ia lade, na ka pangsniew (gonorrhoea) kaba mih kaba lieh (gonorrhoea) ka umpynjhieh ka bym khuid, lane kaba pyndonkam da ki jain jakhlia ha ka por poi jingpoi

Ka Jingsumar

Dei ban wad shwa ia ka daw Lada ka jingpang ka mih na ka jingjakhlia ka lynti kha dei ban pynkhuid Bad lada ka dei na ka jingmlien basniew dei ban sangeh shisyndon

Ka lah ban dei na ka jynrein, ai ka dawai No 21 hadien Lada don ka jingpang ha ka jaka leit khyndew lane ha ka jylleng, ka lah ban dei na ki wieh ksai bad dei ban sumar kat kumba la pyni ha ka lynnong 26 Ka don ka jingiaiap kaba khraw lada sait ia ki jaka kiba shitom da ka dawai No 22 Ynda la lah sait da kane sa kyishut da ka dawai No 23 lane No 11 Lada ki thaw ksuit khem ia ki sa kyllan da ka molom sulfathiazole

Ki Jingpang Jong Ka Pla Khun Bad Ki Ovaries

Ka jingpang ka ingdong, ka jingpang kumba suh kha ha jylleng, ka jingat ka kpoh, jingshit, ka jingmih ba iwkhong na ka lynti kha bad bun kiwei pat ki dak baroh ki lah ban mih na ka jingpang jong ka pla khun bad ki ovaries La kumno-kumno lada kitei ki jingshitom ki neh slem ka kynthei ka dei ban leit ia shem bad u doktor lane leit thiah sha aspata Don ki jingpang kiba pynmih ia kitei ki dak kiba

lada ym sumar kloi kin wanlam ka jingshitom kaba nang kham jur kat haduh ban da iap

Ka Jinglyngki

Ka jingbymdon khun ka lah ban long na ka jingbym biang bha ki tiar thaw khun, lane na ka jingpang kum ka konoria (gonorrhoea) lane siphilis, lane na kiwei pat ki daw kiba shitom U doktor ynda u la jngoh u lah ban rai ba dei ban shu puid ne ai dawai Namar ba bunsien ka daw kam da shong eh tang ha ka kynthei, u doktor u dei ban peit de sa ia u shynrang Da kaba eksamin u lah ban shem la u shynrang u long uba lyngki ne em

Don ka jinglyngki kaba lah ban shu sumar hi ha iing kumne — Ka jingbym punkhun ka lah ban long ba ki kangar eh ha ka kam ia poi lok Dei ban leh ia kane la kumno-kumno tang shisien ne arsien shi bnai hamar ka por kaba bit bha (peit lynnong 18) Teng-teng ka jingbym punkhum ka lah ban long ba don ka jingmih um napoh ka pla khun kaba pyniap ia i khñiang thaw khun Ia kane lah ban pynduh da kaba pynkhuid ia ka lynti kha khun da u borik asid Ka um ka dei ban long kaba shit katba lah ban shah Hynrei hamar ka por ba ia ioh lok bad katto-katne sngi hadien ym dei ban pynkhuid Ka kynthei kam dei ban khie tang shu dep ia ioh lok Lada ka kynthei ka long kaba tlot ka dei ban ioh ki jingbam kiba bha ban tei ia ka met jong ka Kam bit ban trei than haduh ban da thait

LYNNONG 31

Ki Jingpang Jong Ka Sniehdoh

Niangdkhiat

IA KANE la thaw da u khñiang uba iit uba kyntui hapoh ka sniehdoh Ka ju sdang ha ki khap kti lane ha ka ryndang kti, lane hajan u sohpet bad ki jymbuiñ

Ki Dak

Don ka jingdait bad ynda la tiud ka sniehdoh ka phler Ka iabit na iwei ha iwei pat Dei ban nym thiah ne shong ha kaba la pyndonkam uta uba don ñiangdkhiat Lah ruh ban ioh ia ka da kaba pyndonkam ia ki jain ki nep jong uba don ñiangdkhiat

Ka Jingsumar

U nongpang u dei ban sait bad sum ia la ka met da ka um syaid bad sabon Sa kyllan da ka molom ba la khleh da ka sulphur (kyndok) 3 bynta bad ka besalin hynñiew bynta Kyllan da kane man la ka miet bad ka step haduh lai sngi lynter Hapoh kine ki laisngi wat buih ia ki jain lane ki jaiñ siangthiah Ynda la dap 3 sngi sum da ka um syaid bad sabon sa phong da ki jaiñ khuid bad siang ruh da ki jaiñ kiba khuid Ia ki jaiñ ba la pli shet ha ka um thnam kham slem Da kaba shet kumne ki khñiang baroh kin iap Don kiwei pat ki dawai kiba ia dei ym tang ba ki long kiba bha hynrei ki bym shitom ei ei ban pyndonkam ia ki Ka Ascabiol M bad B lane kano-kano ka jingkhleh da ka Benzyl

Benzoate ki long kiba bha Ia [illegible] tai [illegible] iep lang [illegible] ki jingsong jong ki

Ka Jy[illegible]

Ki briew kiba lehsih ki don ksi [illegible] jynreiñ [illegible] bad ki khlieh jong ki Ym dei ban don ksi [illegible] Ki jynreiñ ki dait bad ynda trud ki pynpram ia ka [illegible] Ki jynreiñ ki don ha ki sopti khamtam ha ki jingsuh Lah ban pynduh ia ki da kaba shu shet ia ki jaiñ ha ka um thnam

Don kawei ka kynja jynreiñ kaba shong ha ki shñiuh jylleng bad ka pai sha kiwei pat ki bynta ka met

Ban pyniap ia kine dei ban sait ia ki man ka taiew haduh bun taiew da ka um ba la khleh 2 kiein u Markuri (corrosive sublimate) ha ka 1 ounce ka um Kane ka dawai ka long ka bih kaba jur shibun bad dei ban sumai bha haba pyndonkam ia ka Ka dawai No 21 hadien ruh ka long kaba lah ban pyniap ia ki jynreiñ

Ka Ksi

Ia ka ksi lah ban pyniap da kaba khleh ka umphniang sharak bad umphniang snepkoi mai katjuh bad kyllan ha ki jaka ba don shñiuh man la ka janmiet haduh lai sngi lynter Ynda la kyllan ia kane ka umphniang dei ban phong tupia Dei ban sait ia kane man ka step da ka um syaid bad sabon Uba sleh ia kane um dei ban leit shang shajan ding ioh kem ding Lada don prum ha ka khlieh kyllan khyndiat ka besalin ne umphniang snepkoi

Ban pynhap ia ki pylleng ksi sait ia u shñiuh da ka um shibilor bad shi shamoit u soda bam lane ar shamoit ka binekar bad shibilor ka um, sleh lai sien shi sngi, ynda la sleh da kane ka um benikar sad ia u shñiuh da ka snad kaba ni bha

Dei ban leh man la ka shiphew sngi haduh ban da duh lut ki pylleng ksi

Ki Niangtyrpait

Ka ñiangtyrpait ka pynshitom ba ka dait bad ka kit ruh ia ki jait jingpang kiba mynsaw shibun Ban pyniap ia ki ka

long tang da kaba shu shet haka um khluit la kito kiba shong ha ki snur jingthiah khleh shi bynta ka karbolik (lane cresol, izal ne phenyle) ha ka 10 bynta ka umi sa kyllan ha ki thliew dieng ne snur jingthiah Ka tyrphin (oil of turpentine) ruh ka trei kumjuh Ka jingsynreit da u D D T lane u powdei D D T ka pyniap ia ki

Ki Pyrshen

Kine ki ju mih ha ka khmat lane ha tyrpeng bad ingdong

Ka Jingsumar

Kine ki mih namar ba kam don ka jingpynkhuid kaba bha, bad ha kiba la san ka daw ka long ba bun eh ka khleiñ ha ka sniehdoh Ki samla ki dei ban ialeh shitom ban ym ioh ia ki namar ki long kiba jem eh ban kiar U dei ban mih shibun shabar, ban tiei, shong thait, dih shibun ka um, bam shibun ki soh ki jhur, khamtam ki jhur sla kiba jyrngam Um dei ban bam ki jingbam tyrkhong kiba sdieh lane kiba khleiñ eh U dei ban sumi, bad sait la ka khmat ha ka umsboh sabon lai sien shi sngi Lada dei ban khñiot ia ki pyrshen pong da u thyrnia uba khuid sa khñiot Nadien nangta sa kyllan da ka spirit of camphor haduh ban da tyrkhong Wat ktah eh ia ka khmat da ki kti ioh ka nang pui shawei shawei

U Niangshit

Ha ka por shit ki khunlung bad kiba san ruh ki ioh ja une, ki long kiba saw lane ki jingpdung kiba iit kiba mih ha ka sniehdoh Ki mih naba syep eh

Ka Jingsumar

Niad um da ka umpjah sa ber da kane harum khleh 5 gram u powdei sulfathiazole bad shi ounce u starch uba ni bha Lada ym ioh starch, leh da u talcum powder

Ka Prum Mih Um (Eczema)

Kane ka mih lynnong-lynnong ha ka snichdoh Ka saw ka dait bad ka mih um na ka prum Hadien ka sa thaw sarew Teng-teng ka pynpdang ia ka snieh Ka kham shait long ne mih eh ha ka khmat, shyntong khlieh lane ha ki snieh jong ki mat

Ka Jingsumar

Kane ka shait long bunsien eh na ka bynta ka jingbym iadei u briew ia kano-kano ka jait jingbam Lane ka lah ban long na ka sabon, powder ne kiwei pat ki um sleh Lane ka lah ban long ka jingiashong jan bad ki mrad ne jingthung Hapdeng ki jingbam kiba jiw pynlong ia kane ka long ka doh, dud, pylleng, kew, sohsaw, lane ki jingbam duriaw lane kiwei-kiwei pat kiba kham ñiar ki jingbam Ka jingsumar kaba kongsan eh ka long ban shem ia ki jingbam ki bym ia dei lane ban kiar na ki jaka ki bym iadei Da kaba pyrshang ban iehnoh ia ki jingbam kawei hadien kawei pat, lane na kaba kiar ia ki jaka kawei hadien kawei pat lah ban shem kano kaba long ka daw jong ka jingpang

Tharai mynta uwei u khunlung uba sdang ioh ia kane naduh ba u dang 6 bnai ka ytte bad ka nangjur-nangjur haduh ba un da dap lai snem La ai dawai ruh ym ia dei, Ynda la tohkit la shem ba ka kmie jong u ka pang haba u dang 6 bnai Ia u khunlung la bsa da ka dud masi kaba i ia dei bha ia u bad u dih ruh ruh shibun naduh kata ka poi Ynda la pynsangeh ia ka dud masi bad ai da ka dud blang ka jingshitom ka shu koit hi kumto bad hangta ngi shem ia ka daw

Teng-teng kane ka kylla jingpang, kiwei pat ki khñiang ki ioh rung ha ka jingmong, kum ha kane kyllan da ka molom sulfathiazole Lada ka shu neh ai da ki bitamin B ba la khleh lang (B complex) kan iarap

U Khaid

Une u long u jingpang jong ka snichdoh uba lah ban mih ha kano-kano ka bynta jong ka met La pynlong ia une da ki khñiang Ioh ia une na kaba ia pyndonkam ia ki jaiñ

tawlia lane ba ia kyrshut eh bad u briew uba la don khaid lpa U long uba ia bit kloi, bad namar kata ki khynnah kiba don khaid ym dei ban phah ia ki sha skul tad haduh ba kin da koit

U sdang kum ka dak kaba saw lane lam bthuh bad ka pur baroh sawdong Hadien katto-katne ka bynta ba hapdeng ka long pat kum ka snieh kaba koit ba khiah Ynda ka long kumne u khaid u long kum ka sahti bad u dait shibun

Ka Jingsumar

Kyllan ka molom kaba kyrteng whitfields ointment malu mala Ha ki jaka kiba jem ka sniehdoh lane ha ki khunlung kyllan da kaba kham tlot ka dawai da katei ka juh hi tang ba kham pynduna ia ka boi jong ka

U Khaid Jong Ka Khlieh

Ki khynnah ki kham ioh ia u khaid ha ki khlieh U pynlieh lane u pynhap noh ia u shñiuh Haba dei pat u niuh khlieh baroh u hap noh

Ka Jingsumar

Dei ban khap lut ia u 'ñiuhkhlieh ban dup koit Kaba bha eh ka long ban khi bad kyllan da katei kajuh ka dawai Don uwei pat u khaid uba kham jwat, u bym lah ban jah da katei ka dawai Dei ban ia kylli na ki doktor ioh lyndum ka khlieh

Ki Prum Bad Jingthung Jong Ka Sniehdoh

Ki khynnah kiba shait pynleh khuid kim ju don prum Ban nyn prum dei ban sumar bha ia ki kynja jingmong da kaba tah dawai ia ki

Ki prum kiba neh dei ban sait da ka um sabon kaba syaid haduh ban da khoh ka sarew Sa tah da ka molom sulfathiazole Ka jingmong kan kham koit kloi lada tap bad teh khop ia ka Da kaba leh kumne ka dawai ka neh hajuh bad kam shah ba kan thaw sarew shuh bad ka koit kloi

Shwa ban pynbthei ia ka prum ne tohjaw, dei ban

pynjem shwa ia ka da kaba tap da ka jaiñ ba la wieh ha ka umkhluid Ynda la puid da ka tari kaba nep bad kaba khuid sa khñiot ia ka ksuit Sa tah da ka molom sulfathiazole

Lada ka jingmong ka long kaba heh bad kaba saw hain-hain tap ia ka da ka jaiñ ba la wieh ha ka um maksolp da kaba pynum shi shamoit heh u magsulph ha ka um shi pela Nalor kane tap sa ka kot bad sa teh Iai pynsngem ia ka jaiñ da kata ka um man la ka kynta Kane ka jingsumar kaba bha eh

LYNNONG 32

Ki Jingpang Ka Khmat Bad Ka Shkor

U Thngiat Ne Shyiap Hapoh Ka Khmat

LADA hap u shyiap ne u ñiut hapoh ka khmat, wat kyrjaw ia ka khmat lane wat ñiad da ka rumar Pynthiah ia u briew sa pynjaw da ka um borik hapoh ka khmat Kane kan sait noh ia uta u thngiat, lane u ñiut Lada um pat hap, plie ia ka sniehkhmat Phah ba un peit arsut Pynkylla pyrdet ia ka snieh khmat (peit jingpyni nuksa) Da ka rumar kaba khuid sa ñiad ia u thngiat Ynda la lait sa pynjaw ka um borik lane ka um mluh ba kan ym pang ka khmat

Lada rung ka shun hapoh khmat, shim shishamoit rit ka vinegar ne um sohjew khleh bad shiteng klat ka um sa pynjaw hapoh khmat

Jingmong Ki Rud Ka Irmat

Jingsumar

Pynkhuid ia ki sarew da kaba bta da ka um syaid, weng noh ki ñiuhmat kiba la hap Sa tah stang da ka molom sulfathiazole

Prumrit Ha Ka Khmat

Lada u iai mih dei ban leit sha u doktor khmat ba un jngoh ia ka khmat, ka lah ban long ba u donkam iit khmat

Ka Jingsumar

Sait ia ka khmat da ka um kaba khluit Phut noh ia u shñiuh uba don ha ka prum, shim da u dieng uba rit, wieh ha ka Iodine sa pyndei ha khmut kata ka prum Ynda la mih lut ka ksuit sa tah da ka molom ba la ong ha neng

Kamon Da pied shua ia ka 'nieh'mat na rum shua ban weng noh ia u thngiat na ka khmat
Kadiang Pied ia ka 'nieh'mat na neng Sop da u kynphad ha i diengpruid nañgta sa weng ia ka synrum na ka khmat

Jingpangkhmat

Ki khñiang kiba pynmih ia ka jingpang khmat ki iung hapoh khmat lyngba ki thngiat, na kaba kyrshut ia ki khmat da ki shyniahti, kaba ñiad ia ki khmat da ka jain kaba jakhlia, kaba sait khmat ha ki um lang, kaba pyndonkam ia ki dabor bta khmat lane tawlia ba la pyndonkam da kito kiba pangkhmat, bad kaba shah ba ki skaiñ kin dem ha ki khmat Ha kane ka rukom ki jingpang khmat kiba jur la pynbit i kiwei pat Kiba ha iing kim dei ban ia pyndonkam ia ki jain ñiad khmat jong uba pang Kino-kino kiba sumar ia u ruh ki dei ban sait bha ia la ki kti da ka um bad sabon Nama

ba ki skaim ruh ki rah ia ka jingpang kylleng dei ban iada bha ia ki khmat u khynnah

Lada don bun ka ksuit kaba lamstem ka daw ka dei ba don ki khñiang konoria (gonorrhoea) ha ki Kane ka jingpang khmat ka long kaba mynsaw shibun bad kaba pynmatlah ia bun-bun ki khynnah Dei ban leit rah ia u nongpang sha u doktor Namar lada um sumar u doktor khlem pep un matlah Kane ka jait jingpang ka long kaba shait ioh ch ki khynnah Ban iada na kane dei ban pynjaw da ka Argyrol hapoh ki khmat u khunlung tang shu kha (peit shadien ia ka dawai No 3)

Ka Jingsumar

Man la ka jingpang khmat ka lah ban long kaba mai, namar ka lah ban pynmatlah Man la ka jingpang khmat kaba pynmih ksuit ka long na ka bynta ki khñiang ba khot kokai (cocci) Bad kiba sniew tam dei ki Gonococci kiba pynmih ia ka jingpang konoria (gonorrhoea) La jan ia baroh kine ki jait khñiang lah ban pyniap ia ki da ka dawai sulfa Namar kata ka long kaba bha ban kyllan molom sulfathiazole bad ban dih ruh da kine ki kuli Ia kane ka molom thep mian-mian hapoh khmat sa teh da ka jaiñ ia ki khmat Lada lah ban ioh ka penicilin ka kham trei klot, pynjaw ha ki khmat man la ka ar kynta

Trachoma

Kane ka long ka jingpang kaba mynsaw shibun Lada ka khyllie ia ka snep khmat jong u nongpang uba don ia kane ka jingpang phin iohi ba ia kaba shapoh la tap da kiba at kiba rit ba rit Ka jingsumar ka long kajuh kumba la bthah ia ka jingpang khmat, bad naloi nangta lah ban ai sa ka um u copper sulphate bad kiwei pat ki dawai ban pynkoit bha Kane ka long ka jingpang kaba iabit bha bad dei ban leit iashem ia u doktor

Jingiohi Jngai, Jingiohi Jan, Jingpang Ha Ka Khmat

Ha bym lei-lei u briew u dei ban lah ban pule ia ki dak haba ki jngai shiphut na ki khmat Lada donkam ban wallam

ia ka kot kham jan ia kane te uta u briew u dei b'in deng iit khmat Ka bym iohi bna ia ki dak haba pule, ka jingpang ha ki pyllew khmat, ka jingpang hajan ki khmat, ka jingbaiong khlieh, baroh ki lon , ki dak ba ka khmat ka duna Dei ban leit sha u doktor uba dei ia ka khmat u ban jngoh ia ki khmat bad un die ha phi ia ki iit kiba iadei bad ki khmat jong phi Wat leit thied iit na kito kiba shu iaid tyrwa iit khmat kylleng-kylleng

Ki Jingpang Jong Ka Shkor

Ka shkor ka jylliew tang kumba shi inshi Haba kut ka thliew shkor don ka snieh kaba stang kaba ki khot ka ksing shkor (peit ka dur ha ka lynnong 10) Ka eit kor ka lah ban lum hangne bad ka pynkyllut bad bunsien ka ju pynkyllut kynsan-kynsan

Ban khlong ia ka eit 'kor khleh shi siangsha u soda bam ne u soda shet kpu ha ka 4 shamoit heh ka umsyaid Theh khyndiat ha ka shkor ia kane ka um bad pynsah katto-katne minit ba kan um ne jem ka eit 'kor Sa kynshait da ka umsyaid hapoh shkor ba kan mih ka eit 'kor Lada ym ioh jingkynshait shim da u dieng uba iit, spain da u kynphad ha khmut u dieng, sa khyrwait mian-mian sa sei, da kaba leh kumne ki lyngkhot eit 'kor kin mih Dei ban da leh sumar bha ioh kum dung ia ka ksing skhor namar ka long kaba jem eh ban pynpait

Ka jingkyllut kaba wan suki-suki ka kham shait dei eh na ka jingpang jong ka khmut, lane u pdot lane ka kor pdeng Haba pangkhlieh, lane haba set u pdot ia ki khñiang, la ju pynpoi sha ka shkor da kaba jyrhoh ne sur eitmut kynsan Ki tonsil kiba at lane ki adenoids ki ju long ka daw jong ka jingkyllut (Ia ka ban sumar peit lynnong 27)

Yn Leh Kumno Lada Rung U Khniang Ne Ki Maw Hapoh Shkor

Lada u khñiang u rung hapoh shkor dei ban pyniap ia u da ka ba theh kynja umphniang hapoh shkor, bad sla kynshait kumba la ong mynshwa, ba un mih u khñiang Lada lah ban iohi ia u khñiang khap da ka nap kaba i '

Da kaba pyni ia ka jingshai hajan ka shkor u khñiang u mih hi shabai

Lada kum rung ki maw ne ki shyieng motor ne kiei-kiei kiba tylli hapoh shkor pyndem ia ka shkor shapoh ring ia ka shkor shabar bad shadien bad kyrshut ia ka snieh kaba hajan ka thliew shkor, teng-teng da kaba leh kumne kita ki maw ne shyieng ki mih hi

Lada sah kut ki kynja shyieng soh dei ban pynjaw khyndiat ka wain ba kin ym sieb Lada kitei ki jingbthah kim iaiap ka bha ban leit sha u doktor, namai phi lah ban pynmong ei ia ka shkor da kaba lushia than eh

Ka Pangshkor

Ka pangshkor ka shait long ba ka mong ka 'korpdeng hadien ka pangkhlich bad set ryndang Ki tonsil bad ki adenoid ruh ki pynpang shkor Da kaba sur eitmut kynsan ruh lah ban pang namai ki khñiang ki rung shapoh shkor, kaba ngam um ruh ka long kawei ka daw

Ka Jingsumar

Thiah khop buh ia ka shkor haloi ka plajri ne u bilor uba don um khluid Man la ka ai kynta pynjaw shidrop ka um kaba shit katba lah ban shah, sa pynikhiang da u kynphad Shim shi bynta ka phenol khleh bad 99 bynta ka glycerine, sa pdem ia u bilor uba don kane ka dawai hapoh ka um khluid, pynjaw svaid ia ka hapoh shkor sa set da u kynphad Lada hadien 12 kynta ka shu dang pang hi dei ban leit sha u doktor

Kaba Mih Um Na Ka Shkor

Lada mih um na ka shkor hadien ba pang shkor ka pyni ba ka la pun um bad ba ka ksing ka la pait Kaba jem kloi eh ka long ban pynjaw khyndiat ka penicilin hapoh shkor man la ka 6 kynta, kaba kham suk ban leh ka long ban wieh i jaiñ iba rit iba la wieh hapoh ka penicilin sa pynrung hapoh shkor Dei ban pynrung ia ka haduh ba kan da kynduh bad ka ksing shkor Lah ban weng da kaba jem ia kane ka jaiñ da kaba kyrthiaw da u dieng uba rit bad sa

ring shabar ia ka Ia kane ka um penicilin thaw kumne Ia ka dawai kaba ha i bilor rit iba ngiam shilak unit khleh bad san shah ka uin kaba khuid kaba la shet Nalor kane ka jingsumar dei ban phah sam penicilin ha u doktor

LYNNONG 33

Kiwei Pat Ki Jingshitom

Pang Shyntur

IA KA jingsumar ia ka jingpang shyntur ki khunlung la batai ha ka lynnong 21 Ki rangbah ki pang shyntur namar ba kim pynkhuid ia la ki bniat, u thyllieid bad ka shyntur Ki don ki jingmong hapoh ki rmiang shyntur bad ki ngab Kine ki jingmong ki lieh Ki pang katta-katta

Ka Jingsumar

Pynkhuid ia ka shyntur da kaba pyndonkam ia ka dawai No 9 bad 10 hadien Ia kita ki dak lieh lah ban pyndei da ki dieng silbar naitret (silver nitrate) kiba lah ban ioh na dukan die dawai

Ka Sakyiah

Wat ring niynsiem shipor ka sakyiah kan jah Lane bat ia u thyllieid ring shabar ia u, bat kumba shiminit tam, ka sakyiah ka jah Lane dih shi klat ka um syaid

Kaba Mih Namsohmut

Teng-teng da kaba khñiot ia ka khmut da ki shynriahti ruh ka sangeh. Kawei pat ka long ban buh shi lyngkhot u thah ha ka khmut bad kbum ha ka ktien shi lyngkhot Lada buh shi lyngkhot u thah hadien u ryndang kan pynsangeh

shisyndon ia ka 'namsohmut Lane pynjaw hapoh ka thliew khmut da ka um kaba kthang mluh bha Lada baroh kine ki lad kim lah shim ia ki lyngkhot kynphad kyllaiñ ba kin heh kat ka tiduh Teh da u ksai ia ki Ki ksai ki dei ban jrong 6 ne 8 inshi Thep ia kine ki kynphad da la ka kti Katno-katno tylli katba ngiam pynnoh ia kita ki ksai shabar Tyngngian haduh ban da khap ngiah ka thliew khmut Ieh hangto haduh shiteng kynta ne palat Haba la jem sa sei noh ia ki kynphad da kaba ring na ki ksai ba tam shabar Uba pang um dei ban dem sha khmat naba kane ka pynjur ia ka jingmih snam U dei ban shu shaniah ne thiah shadien, bad ai ba ka snam kan tuid shadien sha ka shyntui sa biah ia ka

Hernia (Kaba Mih Ki Snier Na Shyrkait Ne Ka Kpoh)

Kane ka jingpang ka long kaba mih ka snier na ka thliew kaba na ka kpoh Ka at shabar Ka jaka kaba ka kham shait long eh ka long ka shyrkait Dei tang u doktor u ban pynkoit ia kane Lada haba shon ka snier kam rung sha kpoh, u nongpang u dei ban shu thiah bad khot ia u doktor kloi-kloi

Don ki jait Hernia ha kaba dei ban shu teh da u panpoh uba khot u Tros (truss) Une u panpoh u kyllaiñ sawdong ka syngkai, bad ka don kaba eh kaba pyllun kaba buh hamar kata ka jaka ba mih ka snier na ka kpoh Hynrei ka jingsumar kaba bha eh dei ka ban shu puid Tang la puid bha kam jiw long shuh

Ki Maw Ha Ka Panjung

Ki dak jong kane ki long ka jingkwah leit pynjhieh bunsien, kaba suh haba leit pynjhieh, ka snam ha ka um pynjhieh, kaba mih ki mawria rit teng-teng

Ka Jingsumar

Thiah khop ha jingthiah, dih shibun ka um kaba do ka um sohjew Dih 15 krein u Potassium citrate ha ka shipela ka um man ka sngi. Ka jingsum da ka um khluit ka iara

Dih 10 grein u urotropin laisien shisngi Lada ka jingpang ka jur dei ban phah puid ban weng noh ia u maw

Kaba Stem Ki Khmat (Jaundice)

Kaba stem ki khmat bad ka snieh doh ka dei ka jingpang ka um ksang bad u dohnud Lada don bad ka jingshit u nongpang u dei ban shu thiah Ka bam ka dei ban long kaba um lane jem khlem khleiñ Dih um sohjew Dih julab mluh man ka sngi Kynthah da kaba syaid ha pyrshah u dohnud arsien shi sngi kumba 20 minit shisien leh

Pangmat

Ha kaba sumar ia kano-kano ka jingpang ka jingshit ka long kaba donkam eh Lah ban pyndonkam da u buiam lane da kaba shu kynthah (foment) Ka umphniang winter green (oil gantheria), iuh ka long kaba iarap haba kyrshut ha ki mat Wieh ia ka jaiñ ha kane ka umphniang sa tap da ka kot nangta sa teh khop Wat bam doh ne dih kiad Dih shibun ka um man ka sngi

Lada ki mat ki pang dih 15 krein u sodium salicylas bad 30 krein u soda bicarbonate (soda shet kpu) dih lang bad ka um shiteng klat shisien shi sngi

Ka Pangbhur (Epilepsy)

Ka jingring jong kane ka bhur ka lah ban long kaba jur katta-katta haduh ba u briew u kyllon bad u mih sboh ne tyrtho na ka shyntur Haba dei ba dei ka jingring ka long kaba jem Haba dei u nongpang hapdeng ba u kren ne u bam um tip briew tang shiteng minit ne Kine ki ia syriem bad kaba iapler

Ha ka jingsumar ym dei ban klet ia ka kpoh kaba dei ban lait ne pyllait man ka sngi Wat dih kiad ne sikret bad duma lymne wat bam doh Ai da u sodium bromide 60 krein shi sngi ia u rangbah haduh ban da iashem bad u doktor Dih shibun ka um ba la khleh bad sohjew bad ba la pynthiang da ka shini.

La ngeit ba kane ka jingpang ka long kaba hiar pateng Ka jingpang ka lah ban khie lada don wieh, mynsaw ka

khlieh, lada dih kiad, pang khmat, adenoids bad kiwei-kiwei

Hamar ba ka dang khie ka jingpang dei ban iada ia u nongpang na ka jingmynsaw, pynkylluid ki jaiñ, buh uwei u dieng hapdeng ki bniat ioh u kum dait la u thyllieid Tohkit bha ia ka daw ka jingpang

Ka Jingsumar

Ka jingbam ka long kaba donkam eh Dei ban bam ha ka por kaba thikna bad bam khyndiat Wat ai doh, sha, lane jingbam ba thiang eh Dei ban duna tyngeh ia ka mluh Dei ban bam tang ki soh, ka ja, ruti, dud, bad jhur Bam khyndiat-khyndiat ia ki pylleng, legumes, sohot, ktung Ka kpoh ka dei ban lait bha da kaba ai dawai lait kpoh lane da kaba pyllait kpoh Baroh ki daw ba pynkhie kum ka jingtan ia ki khmat, ki tonsil kiba heh, kiba at hapoh thliewkhmut (polypus of the nose) bad ki wieh dei ban weng noh Sum barobor da kaba syaid U nongpang u dei ban im jar-jar, pynlut por tang habar bad kilan man ka sngi

Kaba Nguid Ia Ki Tiar Kum Pisa Bad Kiwei-Kiwei

Ki kpa ki kmie ki ju tieng haba ki khun jong ki ki nguid pisa, pin, lane budam, etc Kine bunsien ki mih khlem da pynsniew ia ka met Wat ai julab, hynrei ai jingbam ka ban siep kum u ruti, u porridge, phan karo, lane kiwei pat ki jhur ban pynbun ia ka jingdon hapoh ki snier bad ki ban rong lang ia kita ki tiar shabar

Ki Jingat (Tumours)

Kito ki jingat kiba jem kiba mih ha ka khlieh, ryndang lane ha ingdong ki long ki bym mynsaw ei-ei bad ia ki lah ban weng da kaba jem Hynrei kito kiba mih ha ka rmiang shyntur, tyngam, bad jymbuiñ ki long kiba mynsaw Dei ban leit pyni sha u doktor shisyndon Kane ka jingat ka lah ban long ka kansar (cansar) lane sarkoma (sarcoma) bad dei ban shu weng noh ia ki da kaba puid

LYNNONG 34

Ki Ain Ka Jingkoit-Jingkhiah Bad Ki Ain Ba Kynja Blei

KATBA ngi bishar bniah ia ki tiar ba ia pher jong ba met u briew ha kine ki lynnong ba la dep, ngi nang iohi ba la thaw phylla shisha is u briew Lah ban ia pynsyriem ia ka bad ka kor, tang ba ka long kaba kham phylla ban ia kano-kano ka kor ba shna u briew

Pyrkhat ia ka jabieng bad ia ka jingpyniaid ia ki thied u briew, da kiba ka jingmut jong u ka trei, da kaba pynnang ia u ban pyrkhat bad pynshongnia, ban thaw dur bad ban shem thymmai, ban sngewthuh, ban ieit, ban mane Slem-slem shwa ba u briew un tip ia ka telephon ne telegraph, la don lypa ka jingpyniaid telegraph ha ka met jong u, da kaba ka jabieng ka phah la ki khubor da ki thied sha kawei-pa-kawai ka tiar hapoh ka met bad sha ki dohksah jong ka met baroh kawei

Khmih bha ia ki kor ba ni jong ka khmat, da kaba la shon dur ia kiei-kiei baroh bad leit lam sha ka jingmut U briew u tip tang khyndiat eh ia ka jingstad kaba ia dei ia ki kynja met, hynrei ki aiñ jong kata ka jingstad la pyni shai phylla ha ka khmat u briew, shwa ba u briew un ioh jingtip ei-ei shaphang jong ka Ka jingshondur ka long ka jingroi kaba bha ha kine ki por, hynrei ka kor shondur kaba bha eh ka long ka bym janai haba ia pyrshang bad ka khmat kaba im

Haw pyrkhat ia ka kor tylliat jingbam, kumno ba ka tylliat bad jied ia ki jingbam kiba ia dei ia ki bynta jong ka met kiba ia pher ia pher, ba ka pynmih ia ka bor, ba ka maramot ia kaba jot kaba pei jong ki tiar, ban pynlong

jabieng, shyieng, dohksah, ban im ban khih, ban trei bad ban pyrkhat U briew um pat lah ban pynmih ka kor kaba lah ban trei kat kine ki kam tang da i khyndiat i jingbsa, hynrei kaba la trei beit, trei slem khlem don ba jngoh bad khlem da donkam maramot shibun

Nalor kane shim sa ka kam pynroi kaba long ka kam phylla, bad phin iohi shai ba ka jingim uba im ka long sha pallat ka bor pyrkhat bad ka buit briew Phi lah ban pyrkhat ba ka kor kan kha kor, em ym pat ju lah ban leh ia kata

Don shisha ki kor kiba kheiñ jingkheiñ bad i kumba ki pyrkhat hynrei kim lah thaw kor rit ban mihpli ia ka ynda ka la rim bad tymmen Don ruh ki kor kiba i kum ki briew shisha bad kiba pyrthuh leh ia kaba u briew u leh hynrei kim lah ban kha briew thok rit

Ka jingmaian ka met briew ka kdew khlem jingbakla ba u Nongthaw jong ka dei U Blei Na kane ngi tip ba ki aiñ kiba trei ha ka met u briew shaphang ka jingkoit jingkhiah bad ki aiñ ka mariang ki dei ban long ruh ki aiñ blei Namar kata kumba ka long ka kamram u briew ban kohnguh ia ki aiñ ba kynja mynsiem ki jong U Blei, ka long ruh ka kamram jong u ban pyniadei ia la ka jingim bad ki aiñ kiba ia dei bad ka jingkoit-jingkhiah

Haba la iohi ba ka long ka kamram ba kynja niam ban sumar bha ia ka met ha ka jingkoit-jingkhiah, ngi dei ruh ban minot bha ia ki aiñ ka jingkoit-jingkhiah bad ban hikai ruh ia ki khun ki kti jong ngi, ba ngin tip kumno ngin im Bad ynda ngi la tip ba ka long kaba pynsniew ia ki met jong ngi ban dih kiad, sikret bad duma, aphin, ban bam kwai, sohmyngken bad ban dih sha, dih kophi ngi la dei ban kut jingmut ban ieh noh-noh ia ki Ngi donkam ban pule bniah shaphang ka bam ka dih, namar kane ka iadei shibun eh bad ka jingkoit-jingkhiah ban ia kano-kano kawei pat ka jingleh Ngi dei ban pynmlien ia la ka jingthngan ban bam tang ia kaei-kaei kaba bha ia ka jingkoit-jingkhiah jong ngi

Lada ngi la pyndonkam ia kano-kano kaba pynsniew ia ka met jong ngi ngi dei ban iehnoh-noh bad ban kut jingmut ba ngin ym long mraw shuh ha kine ki jingmlien basniew

Ki jingbam tynrai ki long kiba bha tam. Haba U Blei U la thaw ia u briew u la ai ha u ia ki soh, ki khaw, ki jhur jong ka khyndew ba un bam Da shisha U Blei Uba lah

ban thaw kum kane ka met kaba phylla U tip ruh kaei kaba bha eh ka jingbam ban bsa ia ka ba kan koit kan khiah Lada ngi la mlien ban bang ia ki jingdih ba buaid bad ba pynsniew bad bam doh, balei ngim dei ban pynlait luid ia lade na kane ka jingteh mraw, bad da ka jingai-ei U Blei ba ngin im pat da kaba pyniadei bad ki aiñ jingkoit-jingkhiah jong ka mariang ia kaba la buh ha ki met jong ngi? Kito kiba nud ban leh ia ki, kin shem ba la siew kylliang pallat ia ki da kaba ki ioh ka jingkoit janai bad ka jingmut kaba nep, bad ka jingsngew burom ba thymmai bad pynhun ia lade kaba mih na ka jingtip ba ki nud ban leh ia kaba dei

Bad kaba bha tam eh ka long ba kata ka jingleh ka pynlong ia ngi ki lok jong Uta U Nongthaw Uba Khraw, bad ka ai ha ngi ia ka boi bad ka jingaiei U Blei kaba lah ban pyllait ia ngi na ka pop baroh Kane bad dei tang kane hi ka ban ai ia ka jingsuk jingmut, bad ka jingsuk jingmut ka long kaba donkam eh ia ka jingkoit-jingkhiah jong ka met

Kumne lyngba ka jingiadei kaba beit jong ngi bad U Blei, U Nongthaw jong ngi, ngi lah ban ioh ka jingkoit met bad mynsiem ha kane ka jingim, bad ngi lah ruh ban don jingkyrmen ban ioh ia ka jingim bymjiwkut lawei

Kito kiba don jingpyrkhat jylliew ia ka lawei, ngi ai buit ba kin pule bha ia ka Bible, ka ktien jong U Blei Ha ka, lyngba U Jisu Khrist la ki lar ia ngi ba ngin ioh ka iing ha ka ri ka ban ym don pop, jingpang ne jingiap shuh, ka ri jong ka jingkoit-jingkhiah jong ka met bad mynsiem, ka ri ka jinglong samla sah Bad wat hangne ruh kan myntoi shibun eh ia ngi ba ngin pule bad ithuh ia la U Nongthaw Uba sbun jong ngi Katba ngi nangithuh ia U bad ia ki aiñ kiba U la buh ha ki met jong ngi ngi dei ban kohnguh janai ia kine ki aiñ, namar ki long ki aiñ jingkoit-jingkhiah ba kynja blei Ka jingkohnguh ia ki ka long ka lad sha ka jingkoit-jingkhiah bad jingsuk

APPENDIX

Ki Dawai Ba La Ong Ha Ki Lynnong Kiba Mynshwa

1 Ka um Boric Acid Shim u bilor uba khuid u ban ngiam 8 ounce ka um (lane 1 klat) Thep hapoh bilor shi shamoit heh u Boric Acid Pyndap shi bilor ka um kaba la lah shet Buh katto-katne kynta shwa ban pyndonkam, u Boric Acid um um lut, namar kata haba theh da peit bha ioh ki hap kita kiba tylli Katba nang lut ka um nangtheh um shuh haduh bam da um lut u Boric Acid

2 Tincture of Iodine lah ban ioh na kano-kano ka dukan dawai

3 Ka um Argyrol solution kane ruh lah ban ioh na dukan, dei ban pyndonkam kaba 10 ha ka shispah Lada ka la palat 30 sngi kam myntoi shuh

4 Boracic Acid powder Thied na ka dukan dawai

Ia U Thyllieh Bad Ba Hapshniuh

5 Khleh 2 siangsha u sulphur bad 1 ounce ka vesaline

Na Ka Bynta Ka Jinglyndum

6 Khleh Resorcin 20 krein (grain) Alcohol (kiad) 5 shamoit bad ka um san shamoit

Ban Pynsangeh Ia Ka Pynhiar

7

Khleh

Bismuth Subnitrate	2 shamoit	ai shi shamoit man la ka 3 ne 4 kynta
Salol	1 shamoit	
Chalk Mixture	1½ ounce	

Ia U Khynnah

(b) Khleh	Bismuth Subnitrate	36 grain
	Salol	12 grain
	Chalk Mixture	4 shamoit

Ai shi shamoit man la ka 3 ne 4 kynta

8 U Alum ba la thang la shna da kaba shim shi lyngkhot u Alum thep ha ka shamoit sa syang ha ding haduh ban da u um, bad hadien u sa rkhiang bad u lieh

Ban Sait Bad Kynruh Ktien

9

Khleh	Carbolic Acid	1 shamoit
	Glycerine	1 ounce
	Ka um Borik Acid kaba rben	10 ounce

Sa kawei pat kaba bha thaw kumne harum

Khleh	Boric Acid	1 shamoit
	Potassium Chlorate	2½ shamoit
	Pepermint water	12 ounce

Sa kawei pat ka jingkynruh ktien kaba bha khleh kumne shishamoit ka mluh bad shi shamoit u soda bad ha ka shi klat ka um

10

Khleh	Carbolic Acid	1½ shamoit
	Alcohol	2 ounce
	Um	5 ounce

Kane ruh ka long ka jingkynruh ktien kaba bha

11

Jingkyllan (Molom) Ia Ka Kynja Ba At Prum

Khleh	Vesaline	1 ounce
	Sulfathiazole Powder	3 gram

Na Ka Bynta Ka Dait Nud Bad Jynreh Jew

12 Khleh Soda bicarbonate lane magnesia, bad ka um khyndiat sa dih

13 Kajuh kum No 11

Powder Bniat

14

Khleh	Powdered Chalk	½ pound
	Powdered castile soap	1½ ounce
	Shini	1 ounce
	Powdered Orris root	1 ounce

15 Na ka bynta ki wieh ksaiñ peit lynnong 26

Ka Dawai Ban Ring Sha Ka Khmut Ha U Tiar Jinghaw

16

Khleh markatjuh	Menthol
	Camphor
	Eucalyptus oil
	Oleum Pini Sylvestris

Ka Dawai Jinhaw Ka Bym Luksan Eh

17 Shna kumne ia kane ka dawai

Shim u shken uba rit kat ka shynriahti uba don thliew-set shiliang da u kak Wieh ia i jaiñ i ba rit hapoh kane ka dawai bad buh ia ka hapoh kane ka tyndong Sa pynrung ia uta u shken hapoh khmut sa ring mynsiem, ynda la dep sa set da u kak ba kan ym lait jinghaw Leh kumne bunsien shi sngi

Na Ka Bynta Ka Jyrhoh Rkhiang

18

Khleh	Codein Sulphate	3 grain
	Ammonium chloride	75 grain
	Syrup citric Acid	1 ounce
	Um	1½ ounce

U rangbah u lah ban dih shi siangsha ha ka um man la ka 3 ne 4 kynta haduh ban da kham jem U khynnah u lah ban pynlong 3 siendih ia ka shi siangsha

Na Ka Bynta Ka Jingpoi Bnai Kaba Suh

19 Khleh 4 grain u sulphate of iron bad 3 grain u ovarin Thep hapoh u tyndong (capsule) 3 sien shisngi

Na Ka Bynta Ka Duna Snam (Chlorosis)

20 Blaud's pills Uwei u kuli u don 2 grain u iron sulphate

21 Blue ointment Ia kane lah ban ioh kaba la khleh lpa na dukan dawai

22 Shim shi shamoit heh u Potassium Permanganate, khleh bad ka um sa buh, shi klat King haduh ba un da um sa buh Na kane shim 2 shamoit sha khleh ha ka 2 klat ka um, ban sait ia ka lynti kha khun, lane ban sait ia ki prum

23 Zinc ointment, lah ban ioh na dukan dawai

24 Ban shna umshit atta uba bthuh (brown flour), shim ia u shaki atta (wheat flour) thep hapoh u khiew sa buh halor ding, king wit shi wit haduh ba un da saw bthuh Na une shet umshit sa ber bad i mluh ban bang.

25 Umshitja Shim arshamoit heh u khaw thep hapoh arklat ka um bad shet kumba 3 lane 4 kynta Ai um teng-teng, bad ai kan sah sa tang shi klat ne ynda ih

26 Um shun Shim shi lyngkhot u shun uba heh kat ka pylleng syiar pdem ha ka 2 klat ka um King sa ieh ba u shun un hiar sha lyeit ka klat Ynda la sah sa ka um sngur theh noh ia ka shabai, sa pyndap um biang, sa 2 klat Ynda la hiar u shun theh biang ia kane ka um ruh shabar Kane ka kit lut ia ka jingjakhlia na u shun Hadien kane shim ia uta u shun uba sah pynbynta 4 bynta, buh shi bynta hapoh u bilor uba ngiam ar klat ka um sa set khop Ia kane ka um la khot ka um shun

27 Ka um pylleng peit lynnong 20

28. Starch Enema peit lynnong 21

29 Egg Nog peit lynnong 20

30 Jelleid Egga (coddled egg) peit lynnong 20

31. Ka rukom jinghaw da ka tdem um Shim uno-uno u khiew uba lah ban shet um ha ding. Shna ka kynja tyndong shar ka ban pyniasoh ne pyniadei bad ka khmat (ka tawlia

lane ka kot sada kan biang) Buh ia kawei ka tduh ha u khiew uba don ka um thnam bad kawei pat ka tduh ha ka shyntur bad kjit ia ka tdem um Ka Eucalyptus bad Tincture Benzoin Co dei ban khleh ha ka um (peit lynnong 22)